C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\D\Dumas Alexander_Dumas Alexander - Hrabě Monte Christo 06.pdb

PDB Name: zdroj
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

ALEXANDER DUMAS:

HRABĚ DE MONTE CRISTO

ROMÁN

PŘELOŽILA EMA HORKÁ

ILLUSTROVAL ST. HUDEČEK

1924

NAKLADATEL JOS. R. VILÍMEK V PRAZE

Tiskem Unie v Praze

HRABĚ DE MONTE CRISTO

DÍL VI.

I.
HOTEL U ZVONU A LÁHVE.

Nechme nyní slečnu Danglarsovu a její přítelkyni ujížděti po silnici k Bruselu a vraťme se k ubohému Andreovi Cavalcantimu, tak nešťastně zatčenému právě na vrcholu štěstí.

Pan Andrea Cavalcanti byl přes svůj málo pokročilý věk velmi obratným a chytrým mladíkem.

Viděli jsme také, jak při prvních poplašných zprávách, vniknuvších do salonu, přiblížil se nenápadně ke dveřím, prošel dvěma či třemi komnatami a konečně zmizel.

Zapomněli jsme poznamenat jistou okolnost, která zasluhuje zmínky, že totiž v jedné komnatě, jíž Cavalcanti proběhl, byla vystavena nevěstina výbava, pouzdra s brilianty, kašmírové šály, valencienské krajky, anglické závoje, vše, z čeho skládá se svět svůdných předmětů, při jejichž pouhém jméně srdce dívek radostí poskakuje a jež nazývají se výbavou.

Nuže, jda tou komnatou, Andrea zmocnil se nejbohatšího z vystavených šperků, což dokazuje, že byl nejen velmi chytrým a velmi obratným, ale i velmi prozřetelným mladíkem.

Opatřen tímto příspěvkem na cestu, cítil se Andrea o polovinu lehčím, vyskakuje z okna a unikaje četníkům z rukou.

Veliký a statný jako antický zápasník, svalnatý jako Spartán, dal se Andrea na útěk a utíkal čtvrt hodiny, nevěda, kam jde, hnán jedině touhou vzdáliti se od místa, kde by byl málem býval chycen.

Vyšed z ulice du Mont-Blanc, ocitl se, puzen instinktem, jenž vede zloděje k městské bráně jako zajíce k pelechu, na konci ulice Lafayette.

Tam se zastavil bez dechu.

Byl úplně sám; vlevo měl ohradu svatého Lazara, rozsáhlou poušť, a vpravo Paříž v celé její hloubce.

"Jsem ztracen?" tázal se sebe sama. "Ne, mohu-li vyvinouti vyšší činnost než moji nepřátelé. Moje záchrana jest tedy prostě otázkou metrů."

V tom okamžiku spatřil na konci faubourgu Poissonniere drožku, jejíž zasmušilý kočí s dýmkou v ústech mířil asi na konec faubourgu Saint-Denis, kde měl nepochybně své obvyklé stanoviště.

"Hej, příteli!" zavolal na něho Benedetto.

"Copak, mladý pane?" tázal se drožkář.

"Je váš kůň unaven?"

"Pěkně unaven! Celý boží den nic nedělá. Čtyři mizerné cesty a dvacet sous zpropitného. Dohromady sedm franků a deset jich mám odvést pánovi!"

"Chcete si k těm sedmi frankům přivydělat těchto dvacet, co?"

"S radostí, dvacet franků není k zahození. A co mám za to udělat?"

"Něco velmi snadného, nemáte-li unaveného koně."

"Povídám, že poletí jako vítr; jen mi řekněte, kam pojedeme."

"Směrem k Louvrům."

"Ach, to znám, tam co se dělají likéry."

"Tam, tam! Jde totiž o to, dohonit přítele, s kterým jsem měl jít zítra na hon do Chapelle-en-Serval. Měl tu na mne čekat s kočárkem do půldvanácté; teď je půlnoc; omrzelo ho asi čekání a odjel nejspíš sám."

"Nejspíš."

"Nuže, chcete se pokusit dohonit ho?"

"To si myslím."

"Nestihneme-li ho před Bourgetem, dostanete dvacet franků; nestihneme-li ho před Louvry, třicet."

"A stihneme-li ho?"

"Čtyřicet!" odvětil Andrea, okamžik váhaje, ale pomysliv si, že slib ho nic nestojí.

"Dobrá!" souhlasil kočí. "Sedněte si a jeďme!"

Andrea vstoupil do drožky, jež rychlým klusem projela faubourgern Saint-Denis, faubourgem Saint-Martin,

městskou branou a pustila se po nekonečné silnici k Villette.

Nemohli potkati toho smyšleného přítele, přes to však se Cavalcanti občas dotazoval opozdilých chodců a v hospodách, kde se ještě svítilo, po zeleném kabrioletu s hnědoušem; a ježto po silnici k Nizozemsku projede hodně kabrioletů, z nichž devět desítin je zelených, zprávy na každém kroku jen pršely.

Každý jej právě teď viděl, mohl být nejvýš pět set, dvě stě, sto kroků napřed; konečně ho předjeli - nebyl to on.

Jednou byla i drožka předjeta, a sice cestovním kočárem, rychle unášeným klusem dvou poštovních koní.

"Ach," myslil si Cavalcanti, "kdybych měl ten kočár, ty dva dobré koně a zvláště pas, kterého je potřebí k vydání takových koní!"

A vzdychl zhluboka.

Byl to cestovní vůz, unášející slečnu Danglarsovu a slečnu ďArmilly.

"Kupředu, kupředu!" volal Andrea. "Už ho musíme brzy dohonit."

Ubohý kůň pustil se znovu do zuřivého běhu, v němž neustal, co vyjeli z brány, a všecek zahalen parami dorazil do Louvrů.

"Vidím již," pravil Andrea, "že svého přítele nedohoním a že bych vám zabil koně. Udělám tedy lépe, zůstanu-li zde. Zde je vašich třicet franků, jdu spát k Červenému koni a vezmu první vůz, v němž najdu místo. Dobrou noc, příteli."

Andrea, vloživ do drožkářovy ruky šest pětifranků, seskočil lehce na silnici.

Kočí vesele zastrčil peníze a dal se krokem zpět k Paříži. Andrea dělal, jako by šel do hotelu u Červeného koně; zastavil se však jen na chvíli u dveří a uslyšev, jak tichne rachot kočáru, ztrácejícího se na obzoru, dal se znovu do běhu a velmi statným vycvičeným krokem urazil dvě míle.

Tam si odpočinul; byl zřejmě velmi blízko u Chapelle-en-Serval, kam řekl, že jde.

Nezastavila to Andreu Cavalcantiho únava, nýbrž nutnost rozhodnutí, potřeba nějakého plánu.

Usednouti do dostavníku bylo nemožno; jeti poštou bylo rovněž nemožno. K cestování tím či oním způsobem je pas naprosto nevyhnutelný.

Zůstati v departementu Oisy, to jest v nejodkrytějším a nejstřeženějším departementu Francie, bylo také nemožno - nemožno hlavně pro člověka tak zběhlého ve věcech trestních jako Andrea.

Andrea usedl na kraj příkopu, složil hlavu do rukou a uvažoval.

Deset minut nato zvedl hlavu; jeho rozhodnutí bylo učiněno.

Pokryl si prachem jednu stranu pláště, který měl kdy strhnouti s věšáku v předpokoji a zapnouti jej přes plesový úbor, a došed do Chapelle-en-Serval, zaklepal směle na dveře jediné hospody v místě.

Majitel přišel otevřít.

"Příteli," pravil Andrea, "jel jsem z Montrefontaine do Senlise a tu můj kůň, divoké zvíře, uskočil a shodil mne. Musím dnes v noci dorazit do Compiegne, jinak bych způsobil své rodině velikou starost; můžete mi pronajmout koně?"

Každý hostinský má vždycky nějakého - dobrého či špatného - koně.

Hospodský z Chapelle-en-Serval zavolal čeledína, poručil mu osedlat bělouše a probudil syna, sedmiletého chlapce, který měl usednout na koně za pána a přivést zvíře zpět.

Andrea dal hospodskému dvacet franků a vytahuje je z kapsy, upustil navštívenku.

Navštívenka ta patřila jednomu z jeho přátel z Café de Paris, takže hospodský, zvednuv po Andréově odchodu spadlou navštívenku, byl přesvědčen, že pronajal koně panu hraběti de Mauléon, ulice Svatého Dominika 25; bylo to totiž jméno a adresa z navštívenky.

Bělouš nešel tak rychle, ale kráčel stejnoměrně a vytrvale. Andrea vykonal devět mil, dělících ho od Compiegne, za půl čtvrté hodiny; radniční hodiny odbíjely čtvrtou, když stanul na náměstí, kde se zastavují dostavníky.

V Compiegni je výborný hotel, na který pamatují se i ti, kdo bydlili v něm jen jednou.

Andrea, jenž zastavil se tam na jedné z vyjížděk do pařížského okolí, vzpomněl si na hotel "U zvonu a láhve"; rozhlédl se, spatřil při světle pouliční svítilny tabuli s nápisem a propustil chlapce, dav mu všecky drobné peníze, které měl při sobě. Pak šel zaklepat na dveře, velmi správně uvažuje, že má před sebou asi tři či čtyři hodiny a že nejlépe udělá, ozbrojí-li se dobrou večeří a dobrým spánkem proti budoucí únavě.

Číšník mu přišel otevřít.

"Příteli," pravil Andrea, "přicházím ze Saint-Jeanau-Bois, kde jsem obědval; chtěl jsem vzít vůz, který jezdí v půlnoci, ale zbloudil jsem hloupě a chodím už čtyři hodiny po lese. Dejte mi tedy jeden z těch hezkých pokojů do dvora a pošlete mi nahoru studené kuře a láhev bordeauxského."

Číšník neměl pražádného podezření: Andrea mluvil s největším klidem, měl doutník v ústech a ruce v kapsách pláště. Jeho šaty byly elegantní, tvář čerstvě oholená, boty bezvadné; vypadal nic jinak než jako šlechtic z okolí, zdrževší se někde.

Zatím co sluha připravoval pokoj, vstala majitelka hotelu. Andrea uvítal ji s nejroztomilejším úsměvem a tázal se, nemohl-li by dostati číslo 3, v němž bydlil, když byl posledně v Compiegni. Číslo 3 bylo bohužel obsazeno mladým mužem, cestujícím se sestrou.

Andrea zdál se velmi zklamán; upokojil se teprve, když ho hoteliérka ujistila, že číslo 7, které mu připravovali, má na vlas stejnou polohu jako číslo 3. Ohřívaje si nohy a hovoře o posledních dostizích v Chantilly, Andrea čekal, až mu přijdou oznámit, že je pokoj připraven.

Andrea nemluvil bez příčiny o těch hezkých pokojích do dvora; dvůr hotelu "U zvonu" se svými trojnásobnými řadami galerií, jež dodávají mu vzhledu divadelního hlediště, svým jasmínem a barvínkem, pnoucím se po kolonádách, lehkých jako přirozená výzdoba, je nejrozkošnějším vchodem k hotelu na světě.

Kuře bylo čerstvé, víno staré, oheň jasný a veselý. Andrea se přistihl při tak dobré chuti, jako by se mu nebylo nic stalo.

Pak ulehl a usnul téměř ihned oním neúprosným spánkem, jejž člověk ve dvaceti letech vždycky najde, i kdyby měl výčitky.

Než jsme nuceni doznati, že Andrea byl by mohl míti výčitky, že jich však neměl.

Plán Andreův, plán, jenž poskytl mu z největší části jeho bezpečnost, byl takovýto:

Na úsvitě vstane a vyjde z hotelu, zaplativ pečlivě účet; dostane se do lesa a pod záminkou, že chce konati malířská studia, zakoupí si pohostinství nějakého venkovana; opatří si dřevařské šaty a sekyru a svlékne lva, aby oblékl dělníka. Maje ruce zamazané hlínou, vlasy zhnědlé olověným hřebenem, pleť osmahlou pomocí přípravku, jehož recept znal od bývalých kamarádů, dojde od lesa k lesu až na nejbližší hranice, chodě v noci, ve dne pak odpočívaje v lese nebo v lomech a nepřibližuje se obydleným místům, než aby občas nakoupil chleba.

Jakmile překročí hranice, zpeněží diamanty, připojí stržené peníze k deseti tisícovkám, které nosil stále při sobě pro případ potřeby, a tak stane se majitelem padesáti tisíc franků, což se mu v jeho filosofii nezdálo nejhorším východiskem.

Spoléhal ostatně velice na to, že v zájmu Danglarsových bude potlačiti řeči o té nešťastné příhodě.

A proto, kromě únavy, usnul Andrea tak brzy a spal tak dobře.

Aby se časněji vzbudil, nezavřel okenic a zastrčil jen závoru dveří; na noční stůl pak položil jistý velmi špičatý nůž otevřený, jehož výbornou ocel znal a jenž ho nikdy neopouštěl.

Asi v sedm hodin ráno byl Andrea probuzen teplým, zářivým slunečním paprskem, padnuvším mu na tvář.

V každém dobře spořádaném mozku převládající myšlenka - a vždycky nějaká myšlenka převládá - usne poslední a ráno první osvítí probouzející se mysl.

Andrea ještě docela neotevřel očí a již ho držela jeho vládnoucí myšlenka a šeptala mu do ucha, že spal příliš dlouho.

Seskočil s lože a běžel k oknu.

Po dvoře šel četník.

Četník je nejnápadnějším zjevem na světě i pro oko člověka, jenž nemusí se znepokojovat, ale pro svědomí úzkostlivé nebo mající příčinu takovým být, nabývá žlutá, modrá a bílá barva, z níž sestává četnická uniforma, hrozivých odstínů.

"Proč četník?" tázal se Andrea sebe sama.

Náhle si odpověděl s onou logikou, kterou čtenář jistě už u něho pozoroval:

"Četník v hotelu není ničím překvapujícím; ale měl bych se obléci!"

A mladý muž oblékl se se zručností, o kterou nepřipravil ho ani jeho komorník za několik těch měsíců elegantního života, jejž vedl v Paříži.

"Dobrá," mluvil k sobě Andrea oblékaje se, "počkám, až odejde, a pak vyklouznu."

Řka to, Andrea, již obutý a s uvázanou kravatou, přistoupil tiše k oknu a nadzvedl po druhé muselínovou záclonu.

Nejen že první četník nezmizel, ale mladík spatřil dokonce i druhou modrožlutobílou uniformu pod schody, jedinými, kterými mohl sestoupit, kdežto třetí na koni a s karabinou v ruce stál na stráži u hlavních dveří, vedoucích do ulice, jediných, kterými mohl odejít.

Tento četník byl svrchovaně významný, neboť utvořil se kolem něho půlkruh zvědavců, obklučujících neprostupně dveře hotelu.

"U ďábla, hledají mne!" bylo první myšlenkou Andreovou.

Mladíkovo čelo pokrylo se bledostí; rozhlížel se úzkostně kolem sebe.

Jeho pokoj, jako všecky pokoje tohoto poschodí, měl východ jen na vnější galerii, otevřenou všem pohledům.

"Jsem ztracen!" bylo druhou jeho myšlenkou.

Skutečně, pro člověka v Andreově situaci zatčení znamenalo: porotu, soud, smrt, smrt bez milosrdenství a bez odkladu.

Okamžik svíral si křečovitě hlavu oběma rukama.

Během toho okamžiku div nezešílel strachem.

Brzy však z té spousty myšlenek, honících se mu hlavou, vynořila se nadějná myšlenka; bledý úsměv zjevil se mu na zsinalých rtech a stažené tváři.

Rozhlédl se; předměty, jež hledal, stály na mramoru psacího stolu; bylo to pero, inkoust a papír.

Namočil pero do inkoustu a tak se ovládl, že byl s to napsat pevnou rukou následující řádky na první list papíru.

"Nemám peněz na zaplacení, ale nejsem nečestný muž; nechávám zde v zástavu tuto jehlici, která má desetkrát větší cenu, než co obnáší moje útrata. Doufám, že mi bude prominuto, že jsem za úsvitu zmizel; styděl jsem se."

Vyňal z vázanky jehlici a položil ji na papír.

Učiniv to, odstrčil závoru a dokonce i pootevřel dveře, jako by byl vyšel z pokoje a zapomněl je za sebou zavříti, pak vklouzl do krbu jako ten, kdo je zvyklý takovému tělocviku, přitáhl za sebou papírovou stěnu, představující Achilla u Deidamie, zahladil nohou i stopy v popeli a začal šplhati vzhůru v okrouhlém komíně, jenž byl poslední záchranou, ve kterou ještě doufal.

V tom okamžiku první četník, jejž byl Andrea spatřil, stoupal do schodů, kráčeje za policejním komisařem a maje v záloze druhého četníka, hlídajícího pod schody, kterému opět mohl přispěti třetí, stojící u dveří.

Vizme, jakým okolnostem měl Andrea co děkovat za návštěvu, na jejíž uvítání chystal se s takovými obtížemi.

Za úsvitu zahájil telegraf činnost všemi směry a každé místo, téměř okamžitě zpraveno, probudilo úřady a vyslalo veřejnou moc pátrat po vražedníku Caderoussově.

Compiegne, královské sídlo, Compiegne, honební místo, Compiegne, město s posádkou, je hojně opatřeno úřady, četníky a policejními komisaři; prohlídka tedy začala ihned po obdržení telegrafického rozkazu a ježto hotel "U zvonu a láhve" je první v městě, začalo se samozřejmě jím.

Ostatně podle raportu hlídky, stojící té noci na stráži u radnice (radnice těsně sousedí s hotelem "U zvonu"), bylo konstatováno, že během noci přijelo do hotelu několik cestujících.

Stráž vystřídaná v šest hodin ráno se dokonce pamatovala, že ve chvíli, kdy byla postavena, to jest ve čtyři hodiny a několik minut, viděla mladého muže, jedoucího společně se selským chlapcem na bílém koni, ktežto mladý muž seskočil na náměstí, propustil venkovana s koněm a šel zaklepat na hotel "U zvonu", jenž otevřel se před ním a zavřel za ním.

Byl to tento mladý muž, přijevši tak nápadně pozdě, na němž ulpělo podezření.

A tím mužem nebyl nikdo jiný než Andrea.

Policejní komisař a četník, mající hodnost strážmistra mířili ku dveřím Andreovým, silni těmito údaji. Dveře byly pootevřeny.

"O," zvolal strážmistr, stará liška, honěná v uskocích svého povolání, "otevřené dveře - to je špatné znamení! Milejší by mi byly zavřené na tři západy!"

Skutečně, lístek a jehlice, zanechané Andreou na stolku, potvrzovaly smutnou pravdu či spíše nasvědčovaly jí. Andrea prchl.

Pravíme nasvědčovaly, protože četník nebyl z těch, kteří dali by se přesvědčiti jediným důkazem.

Rozhlédl se kol dokola, nahlédl pod postel, odhrnul záclony, otevřel skříně a konečně se zastavil u krbu.

Díky Andreově opatrnosti nezůstala po něm v popeli žádná stopa.

Byl to však přece jen východ a za stávajících okolností musil se státi každý východ předmětem důkladného pátrání.

Strážmistr dal si tedy přinésti otep dříví a slámu; nacpal do krbu, co se tam vešlo a zapálil.

Cihlové stěny praskaly v ohni, sloup hustého dýmu vyrazil rourami a stoupal k nebi jako tmavý dech sopky, ale vězeň nespadl, jak očekávali.

To protože Andrea, od mládí v stálém boji se společností, v ničem nezadal četníku, byť i ten četník dosáhl úctyhodného stupně strážmistra; předvídaje oheň, vylezl na střechu a skrčil se za komín.

Na okamžik měl již naději, že je zachráněn, neboť slyšel, jak strážmistr volá oba četníky a křičí na ně hlasitě:

"Není tu již."

Vystrčil tedy opatrně hlavu a viděl, že oba četníci, místo aby se na první zavolání vzdálili, jak očekával, zdvojnásobili ještě pozornost.

Andrea se rovněž rozhlédl: radnice, obrovská budova ze šestnáctého století, tyčila se jako chmurná hradba; vpravo od něho bylo vidět okny radnice do všech rohů a koutů střechy, jako je s výše hory vidět do údolí.

Andrea pochopil, že každým okamžikem uzří hlavu strážmistrovu v některém z těch oken.

Jakmile by byl objeven, byl by ztracen. Honba po střechách neskýtala mu nižádné naděje na úspěch.

Rozhodl se tedy sestoupiti opět dolů ne touže cestou, kterou přišel, nýbrž podobnou.

Vyhledal očima komín, z něhož nevystupoval žádný kouř, doplazil se k němu po střeše a zmizel v jeho jícnu, nebyv nikým spatřen.

V témže okamžiku otevřelo se malé okénko radnice a v něm objevila se hlava strážmistrova.

Chvíli zůstala hlava bez hnutí, jako jeden z kamenných reliéfů, zdobících budovu; pak s hlubokým vzdechem zklamání zmizela.

Strážmistr, klidný a důstojný jako zákon, jehož představitelem byl, prošel zástupem, shromážděným na náměstí, neodpověděv na tisíc jeho otázek, a vešel do hotelu.

"Nuže?" tázali se i oba četníci.

"Nuže, hoši," odpověděl strážmistr, "není jinak možno, než že lupič skutečně dnes časně ráno uprchl. Ale dáme ho stíhat po silnici do Villers-Coteret a do Noyonu a prohlédnout les, kde ho najdeme se vší určitostí."

Sotvaže důstojný úředník pronesl zvláštním hlasem, jenž je četnickým strážmistrům vlastní, poslední tři zvučná slova, rozlehl se na dvoře dlouhý výkřik hrůzy, doprovázený prudkým zvoněním.

"Co to znamená?" zvolal strážmistr.

"Ten cestovatel má asi velice naspěch," poznamenal hoteliér. "V kterém čísle to zvoní?"

"V čísle 3."

"Běžte tam, pokojský."

Vtom se křik i zvonění zdvojnásobilo.

Sluha chtěl letět.

"Ne," pravil strážmistr, zadržev ho; "zdá se mi že kdo tak zvoní, potřebuje něco jiného než sluhu a my posloužíme mu četníkem. Kdo bydlí v čísle třetím?"

"Nějaký mladíček se sestrou, přijeli v noci v cestovním kočáře a chtěli pokoj s dvěma postelemi."

Zvonek ozval se po třetí hlasem plným úzkostí.

"Se mnou, pane komisaři!" volal strážmistr. "Pojďte těsně za mnou."

"Počkejte," pravil hoteliér, "pokoj číslo tři má dvoje schody: vnější a vnitřní."

"Dobrá," prohodil strážmistr, "já půjdu vnitřkem, to je můj obor. Jsou pušky nabity?"

"Ano, strážmistře."

"Nuže, vy ostatní hlídejte venku a kdyby chtěl utéci, palte po něm; je to veliký zločinec podle toho, co sděluje depeše."

Strážmistr, provázen komisařem, zmizel ihned na vnitřních schodech. Při jeho zprávách o Andreovi vznikl v zástupu šum.

Vizme, co se stalo:

Andrea velmi obratně sestoupil až do dvou třetin komína, ale tam mu noha sklouzla a přes to, že se zachycoval rukama, dostal se dolů rychleji a hlavně hlučněji, než by si byl přál. Nebylo by to mělo žádného významu, kdyby byl býval pokoj prázdný; na neštěstí však byl obydlen.

Dvě ženy spaly na jednom lůžku a hluk je probudil.

Jejich zraky obrátily se k místu, odkud hluk vyšel, a otvorem v krbu spatřily muže.

Byla to jedna z obou žen, světlovlasá, jež vyrazila ten hrozný výkřik, rozlehnuvší se po celém domě, kdežto druhá, černovlasá, přiskočila k zvonidlu a strhla poplach, zvoníc ze všech sil.

Andreu, jak vidíme, pronásledovalo neštěstí.

"Smilování!" zvolal, bled, vyjeven, nevida osob, s nimiž mluvil. "Smilování, nevolejte nikoho, zachraňte mne! Nechci vám ublížit!"

"Vrah Andrea!" zvolala jedna z žen.

"Eugenie! Slečna Danglarsová!" zašeptal Cavalcanti a jeho hrůza změnila se v úžas.

"Pomoc! Pomoc!" volala slečna ďArmilly, vytrhnuvši zvonítko z bezvládných rukou Eugeniných a zvoníc ještě s větší silou než její družka.

"Zachraňte mne, pronásledují mne!" prosil Andrea, spínaje ruce. "Smilujte se, pro Boha, nevydávejte mne!"

"Už je pozdě, již jdou," odvětila Eugenie.

"Ukryjte mne tedy někam a řekněte, že jste měly strach beze všeho důvodu. Odvrátíte jejich podezření a zachráníte mi život."

Obě ženy, přitisknuty k sobě a zahaleny pokrývkou, neodpovídaly na ten prosebný hlas; všecky představy a veškerý odpor v nich zápasily.

"Budiž," pravila konečně Eugenie, "vraťte se, kudy jste přišel, nešťastníče! Jděte, neřekneme nic."

"Zde je, zde je!" volal hlas na chodbě. "Tady je, vidím ho!"

Strážmistr, nahlédnuv dovnitř klíčovou dírkou, spatřil skutečně Andreu, spínajícího ruce.

Prudká rána pažbou pušky vyrazila zámek, druhé dvě vyrazily závoru. Vyražené dveře padly dovnitř.

Andrea přiskočil k druhým dveřím, vedoucím na galerii na dvoře, a otevřel je, chtěje vyraziti ven.

Dva četníci tam stáli s puškami, namířenými na něho.

Andrea rázem stanul; bledý, poněkud nachýlen dozadu, svíral v zaťaté ruce teď již zbytečný nůž.

"Prchněte přec!" volala slečna ďArmilly, do jejíhož srdce vracel se soucit, když ji hrůza opustila: "Prchněte přec!"

"Nebo se zabijte!" pravila Eugenie v postoji vestálky, dávající v cirku vítěznému gladiatorovi palcem znamení, aby dobil povaleného soupeře.

Andrea se zachvěl a pohlédl na dívku s pohrdavým úsměvem, dokazujícím, že jeho zkaženost nechápe tu vznešenou dravost cti.

"Zabít se?" zvolal, odhodiv nůž. "K čemu?"

"Vždyť jste to sám řekl!" zvolala slečna Danglarsová. "Budete odsouzen k smrti, budete popraven jako poslední zločinec!"

"Eh, má-li člověk přátele..." odsekl Cavalcanti, zkřiživ ruce na prsou.

Strážmistr k němu přistoupil se šavlí v ruce.

"Jen zastrčte šavli, dobrý muži, zastrčte," pravil Cavalcanti, "není třeba dělat komedie, vždyť se vzdávám."

A nastavil ruce poutům.

Obě dívky pohlížely s hrůzou na ohyzdnou proměnu, odehravší se jim před očima, když muž ze společnosti odložil svůj povrch a stal se galejníkem.

Andrea se k nim obrátil a pravil s nestoudným úsměvem:

"Vzkážete něco panu otci, slečno Eugenie? Neboť vrátím se nepochybně do Paříže."

Eugenie skryla tvář do dlaní.

"Oh," pokračoval Andrea, "nemáte se proč stydět, já se nezlobím, že jste vzala vůz a jela za mnou... Vždyť jsem byl skoro vaším mužem."

Po tomto posměšku Andrea zmizel, zanechav obě prchající útrapám hanby a poznámkám zástupu.

O hodinu později usedly, majíce na sobě obě dvě ženské šaty, do svého cestovního kočáru.

Dveře hotelu byly zavřeny, aby dívky byly ušetřeny prvních pohledů; musily však nicméně, když se dveře opět otevřely, projíti dvojí řadou zvědavých, planoucích očí a šeptajících rtů.

Eugenie zatáhla záclonky; neviděla-li však již, slyšela ještě a ohlas posměchu pronikal až k ní.

"Oh, proč není svět pouští!" zvolala, vrhajíc se slečně ďArmilly do náručí s očima planoucíma vztekem, jaký zmítal Neronem, zlobícím se, že římský lid nemá jen jednu hlavu, aby ji mohl rázem stít.

Druhého dne ubytovaly se v hotelu de Flandre v Bruselu.

Andrea byl od předešlého dne uvězněn v Conciergerii.

II.

ZÁKON.

Viděli jsme, s jakým klidem mohly slečna Danglarsová a slečna ďArmilly vykonati svou proměnu a připraviti se na útěk; to protože každý byl příliš zaujat vlastními záležitostmi, než aby se mohl starat o jejich.

Necháme bankéře, tváří v tvář vidině úpadku, řadit s čelem pokrytým potem číslice v ohromné sloupce, hlásající jeho pasiva, a budeme sledovati baronku, jež, byvši na okamžik zdrcena prudkostí rány, která ji stihla, šla vyhledat svého obvyklého rádce Luciena Debraye.

Baronka skutečně počítala s tím sňatkem, aby se konečně zbavila poručenství, jež při dceři Eugeniiny povahy bylo velmi obtížné. Neboť v mlčenlivých těch smlouvách, které udržují důstojenství rodinných svazků, je matka jen tehdy skutečnou velitelkou dceřinou, když je jí neustálým příkladem moudrosti a typem dokonalosti.

Paní Danglarsová obávala se tedy Eugeniina bystrozraku a rad slečny ďArmilly. Postihla jisté dceřiny pohrdavé pohledy, platící Debrayovi, pohledy, zdající se prozrazovati, že její dcera zná celé tajemství jejího milostného i peněžního poměru k osobnímu sekretáři. Bystřejší však a prohloubenější pozorování bylo by naopak baronce dokázalo, že Eugenie nenávidí Debraye, ne protože byl v otcovském domě kamenem úrazu a příčinou pohoršení, nýbrž protože ho prostě řadí do kategorie dvojnožců, které Diogenes snažil se nenazývati již lidmi a které Plato opisem jmenoval dvounohými živočichy bez peří.

Paní Danglarsová se svého stanoviska - a na neštěstí má na tomto světě každý své stanovisko, jež brání mu vidět stanovisko ostatních - paní Danglarsová tedy se svého stanoviska nekonečně litovala, že sešlo s Eugeniiny svatby, ne že by ten sňatek byl výhodný, přiměřený a schopný učinit dceru šťastnou, nýbrž protože jí ten sňatek zjednával svobodu.

Běžela tedy, jak jsme pravili, k Debrayovi, jenž, byv přítomen podepsání smlouvy a následujícímu po něm skandálu, rychle se odebral do klubu. Tam hovořil s několika přáteli o události, která byla té chvíle předmětem hovoru tří čtvrtin toho tak klevetného města, jež bývá zváno hlavním městem světa.

Ve chvíli, kdy paní Danglarsová v černých šatech a zahalena závojem stoupala po schodech k Debrayovu bytu přes domovníkovo ujištění, že mladý muž není doma, odrážel Debray naléhání jednoho ze svých přátel, jenž snažil se mu dokázati, že po hrozném výstupu, který se právě odehrál, je povinností jeho, jako domácího přítele, oženiti se se slečnou Danglarsovou a jejími dvěma miliony.

Debray bránil se jako ten, kdo nepřeje si nic jiného než být poražen, neboť ta myšlenka ho napadla často sama od sebe. Znaje však Eugenii a její samostatnou, hrdou povahu, bránil se chvílemi naprosto rozhodným tónem, říkaje, že to spojení je nemožné. Leč při tom mu tajně lichotila zlá myšlenka, jež, jak praví všichni moralisté, zaměstnává i nejčestnějšího a nejčistšího člověka, bdíc na dně jeho srdce jako Satan za křížem.

Čaj, hra a rozhovor, jak vidíme zajímavý, když šlo o tak vážné zájmy, trvaly až do hodiny s půlnoci.

Zatím paní Danglarsová, uvedena Lucienovým komorníkem, čekala, chvějíc se a nesňavši závoje, v zeleném salonku mezi dvěma květinovými koši, které sama ráno poslala a které Debray, to se musí říci, sám urovnal, rozestavil a upravil s takovou péčí, že mu ubohá žena odpouštěla jeho nepřítomnost.

V jedenáct hodin čtyřicet minut usedla paní Danglarsová unavena čekáním opět do kočáru a dala se dovézti domů.

Ženy jisté společnosti mají se záletnými grisetkami společnou vlastnost, že se obyčejně nevracejí po půlnoci. Baronka vrátila se do paláce s touže obezřetností, s jakou Eugenie z něho vyšla. Tiše, se sevřeným srdcem, vystoupila po schodišti, vedoucím k jejím komnatám, které, jak víme, sousedily s Eugeniinými.

Obávala se nesmírně nějakého vysvětlování. Pevně věřila - ubohá, aspoň v tomto ohledu úctyhodná žena, - v dceřinu nevinu a v její věrnost k otcovskému krbu.

Vešedši do ložnice, naslouchala u Eugeniiných dveří; neuslyševši pak ani zvuku, chtěla vstoupit, ale závory byly zastrčeny.

Paní Danglarsová se domnívala, že Eugenie, unavena hroznými dojmy večera, ulehla a spala.

Zavolala komornou a vyptávala se jí.

"Slečna Eugenie," odpovídala komorná, "uchýlila se do své ložnice se slečnou ďArmilly; pily společně čaj; pak mne propustily, řkouce, že mne již nepotřebují."

Od té doby byla komorná v pokoji pro služebnictvo, domnívajíc se jako všichni ostatní, že obě dívky jsou v ložnici.

Paní Danglarsová tedy ulehla bez stínu podezření. Její duch, uklidněný vzhledem k osobám, jal se zabývati událostmi.

Čím více se jí myšlenky v hlavě urovnávaly, tím větších rozměrů nabývala scéna při smlouvě: to nebyl skandál, to byl poprask; to nebyla hanba, to byla ostuda.

Baronka si bezděky vzpomněla, že byla nelítostná k ubohé Mercedes, kterou nedávno stihlo v jejím choti a synu také tak velké neštěstí.

"Eugenie," myslila si, "je ztracena a my také. Ta aféra stane se veřejnou a způsobí nám potupu, neboť v naší společnosti státi se směšným je za jistých okolností ranou živou, krvácející, nevyléčitelnou.

Jaké štěstí," šeptala, "že Bůh dal Eugenii tu zvláštní povahu, které jsem se tak často bála!"

A její vděčný pohled obrátil se k nebi, jehož tajemná prozřetelnost řídí vše předem podle událostí, které mají nastati, a z chyby, ba i z vady činí někdy štěstí.

Potom její mysl přelétla prostor, jako když pták, rozepjav křídla, přeletí propast, a stanula u Cavalcantiho.

"Ten Andrea byl bídník, zloděj, vrah; a přece měl způsoby, prozrazující poloviční výchovu, ne-li úplnou; ten Andrea byl uveden do společnosti s velikým na pohled jměním a s podporou četných jmen."

Jak se vyznat v tom bludišti? Na koho se obrátit, aby ji vyvedl z toho krutého postavení?

Debray, ku kterému běžela v prvním hnutí ženy, hledající pomoc u muže, jejž miluje a jenž ji často přivede do záhuby, mohl jí dát pouze radu. Musí se obrátit na někoho jiného, mocnějšího než Debray.

Baronka myslila na pana de Villefort.

Byl to pan de Villefort, jenž dal zatknouti Cavalcantiho; byl to pan de Villefort, jenž bez milosrdenství vnesl zmatek do její rodiny, jako by to byla rodina cizí.

Ale ne; při hlubší úvaze lze poznat, že státní návladní není člověkem bez srdce; je to úředník, otrocky poslušný svých povinností, čestný a pevný přítel, který bezohledně, ale jistou rukou ťal pitevním nožem do hniloby, není to kat, je to chirurg, který chtěl v očích lidí isolovati čest Danglarsových od hanebnosti toho zkaženého mladíka, jejž ve společnosti představili jako svého zetě.

Jakmile pan de Villefort, přítel Danglarsovy rodiny, takto jednal, nedalo se již předpokládati, že by státní návladní nebyl ničeho věděl předem a že by se byl dal oklamat nějakou Andreovou obmyslností.

Při hlubší úvaze jevilo se tedy baronce Villefortovo počínání v takovém světle, že vykládala si je v jejich společný prospěch.

Zde však měla ustat soudcova neúprosnost; půjde zítra k němu a vymůže od něho, aby ne-li zanedbal svou soudcovskou povinnost, aspoň ji konal s všemožnou shovívavostí.

Baronka vyvolá minulost; osvěží vzpomínky, bude prosit ve jménu hříšné, ale šťastné doby; pan de Villefort aféru utlumí, nebo aspoň nechá Cavalcantiho prchnout (k tomu cíli potřebuje jen obrátit zrak v jinou stranu) a bude stíhat zločin jen v stínu zločince, totiž kontumací.

Pak teprve klidněji zdřímla.

Druhého dne vstala v devět hodin a nezazvonivši na komornou, nedavši nikomu o sobě ani známky života, ustrojila se a oděna se stejnou jednoduchostí jako včera, sestoupila se schodů, vyšla z domu, došla pěšky až do ulice de Provence, vstoupila do fiakru a dala se dovézti do domu pana de Villefort.

Od minulého měsíce měl prokletý ten dům chmurný vzhled nemocnice, v níž vypukl mor; část komnat byla zavřena uvnitř i vně. Zavřené okenice otvíraly se jen na okamžik, co by vpustily trochu vzduchu, a tu zjevovala se v okně vyděšená tvář lokajova. Pak se okno zase zavřelo, jako když kamenná deska dopadne na hrob, a sousedé si tiše říkali:

"Uvidíme dnes opět vynášet rakev z domu pana státního návladního?"

Paní Danglarsové zmocnilo se chvění při pohledu na ten opuštěný dům; vystoupila z kočáru a přistoupivši mdlým krokem k zavřeným dveřím, zazvonila.

Teprve když po třetí se ozval zvonek, jehož smutné klinkání zdálo se rovněž sdílet veškerou tu truchlivost, objevil se vrátný a pootevřel dveře právě tolik, co by mohla proniknout jeho slova.

Spatřil ženu, ženu ze společnosti, ženu elegantně oděnou a přece zůstaly dveře téměř zavřeny.

"Otevřte přec!" pravila baronka.

"Nejprve kdo jste, madame?" tázal se vrátný.

"Kdo jsem? Vždyť mne znáte."

"Neznáme již nikoho, madame."

"Ale vy jste se zbláznil, příteli!" zvolala baronka.

"Kým jste poslána?"

"Oh, to je přílišné!"

"Madame, tak zní rozkaz, odpusťte mi. Vaše jméno?"

"Paní baronka Danglarsová. Viděl jste mne dvacetkrát."

"To je možné, madame. A nyní, co si přejete?"

"Oh, jak jste divný! Budu si stěžovat panu de Villefort na impertinentnost jeho lidí."

"Madame, to není impertinentnost, to je opatrnost. Nikdo sem nemá přístupu, nemá-li lístek od pana d'Avrignyho nebo nejde-li k panu státnímu návladnímu."

"Nu, já právě jdu k panu státnímu návladnímu."

"Za nutnou záležitostí?"

"To přece vidíte, jinak bych už byla odjela. Ale ukončeme to: zde je moje navštívenka, doneste ji pánovi."

"Madame počká až se vrátím?"

"Ano, jděte."

Vrátný zavřel dveře a nechal paní Danglarsovou stát na ulici.

Je ovšem pravda, že baronka nečekala dlouho; za okamžik otevřely se dveře dosti široce, aby baronka mohla jimi projíti: prošla a dveře se za ní zavřely.

Na dvoře vytáhl vrátný, nespustiv dveře s očí, z kapsy píšťalku a zapískal.

Lokaj pana de Villefort objevil se na domovním schodišti.

"Madame promine tomu dobrému muži," pravil, jda baronce vstříc, "ale obdržel určité rozkazy a pan de Villefort uložil mi vyříditi madame, že nemohl jednat jinak než jednal."

Na dvoře stál dodavatel, uvedený sem s touže opatrností, a jeho zboží bylo pečlivě prohlíženo.

Baronka vstoupila po vnějším schodišti; cítila se hluboce rozechvěna tím smutkem, který rozšiřoval jaksi okruh jejího vlastního smutku, a stále provázena lokajem, jenž nespouštěl jí s očí, byla uvedena do soudcovy pracovny.

Ačkoli ji tak těžké starosti sem přiváděly, zdálo se jí nicméně přijetí, jehož dostalo se jí od všeho toho služebnictva tak urážlivým, že nejprve jala se stěžovati si do něho.

Ale Villefort zvedl hlavu, sklánějící se pod tíží bolu, a pohlédl na ni s tak smutným úsměvem, že žaloby odumřely jí na rtech.

"Odpusťte mým sloužícími strach, kterého jim nezazlívám: jsouce podezříváni, stali se podezíravými."

Paní Danglarsová často slyšela o strachu, o němž mluvil soudce; nikdy by však nebyla uvěřila, kdyby se nebyla přesvědčila vlastníma očima, že ten pocit může dosahovati takového stupně.

"Vy jste tedy také nešťasten?" pravila.
"Ano, madame," odvětil soudce.
"Litujete mne tedy?"
"Upřímně, madame."
"A tušíte, co mne přivádí?"
"Přicházíte mi říci, co se vám přihodilo, není-li pravda?"
"Ano, pane, hrozné neštěstí."
"Totiž nehoda."
"Nehoda!" zvolala baronka.
"Ach, madame," odpověděl státní návladní s nezvratným klidem, "dospěl jsem tak daleko, že nazývám neštěstím jen věci nenapravitelné."
"A vy, pane, se domníváte, že se zapomene..."
"Všecko se zapomene, madame," odpověděl Villefort; "k svatbě vaší dcery dojde zítra, nedošlo-li k ní dnes, nebo za týden, nedojde-li k ní zítra. A že byste snad litovala ženicha slečny Eugenie, to přece nemyslím."
Paní Danglarsová pohlédla na Villeforta, užaslá jeho takřka posměšným klidem.
"Přišla jsem k příteli?" tázala se tónem plným bolestné důstojnosti.
"Víte, že ano, madame," odpověděl Villefort a jeho líce pokryly se při tom ubezpečení lehkým ruměncem.
Ubezpečení to bylo vskutku narážkou na jiné události, než které je, baronku a jej, nyní zaměstnávaly,
"Pak tedy buďte srdečnější, můj drahý Villeforte," pravila baronka. "Mluvte se mnou jako přítel a ne jako soudce, a když se cítím hluboce nešťastnou, neříkejte mi, že mám být veselá."
Villefort se uklonil.
"Osvojil jsem si od tří měsíců nemilý zvyk, madame," odpověděl, "že když slyším mluvit o neštěstí, musím myslit na své, a tu ten egoistický výkon srovnávání děje se v mém nitru sám od sebe. Proto vedle mého neštěstí zdá se mi vaše neštěstí nehodou; proto vedle mého smutného osudu zdá se mi váš záviděníhodným. Ale to vás rozhořčuje, nechme toho. Pravila jste, madame...?"
"Přišla jsem se vás otázat, milý příteli," promluvila opět baronka, "jak daleko pokročila záležitost toho podvodníka."
"Podvodníka!" opakoval Villefort. "Skutečně, madame, to už je vaším nepřekonatelným zvykem zeslabovat jisté věci a jiné přehánět. Pan Andrea Cavalcanti je zkrátka vrah, nic víc a nic míň!"
"Pane, nepopírám správnost vaší opravy, ale čím přísněji vystoupíte proti tomu bídníku, tím tíže zasáhnete naši rodinu. Hleďte, zapomeňte naň na chvíli; místo abyste ho stíhal, nechte ho prchnouti."
"Přicházíte pozdě, madame, rozkazy jsou již dány."
"Nuže, zatknou-li ho... Myslíte, že ho zatknou?"
"Doufám."
"Zatknou-li ho (poslyšte, slýchám vždycky, že jsou vězení přeplněna), nuže, nechte ho ve vězení."
Státní návladní se hnul odmítavě.
"Aspoň do té doby, než se moje dcera provdá," dodala baronka.
"Nelze, madame; spravedlnost má své předpisy."
"I pro mne?" pravila baronka polo s úsměvem, polo vážně.
"Pro všecky," odvětil Villefort; "a pro mne jako pro ostatní."
"Ach," prohodila baronka, nedopověděvši myšlenku, již prozradila tím výkřikem.
Villefort upřel na ni pohled, kterým četl v myšlenkách.
"Ano, vím, co chcete říci," promluvil; "narážíte na hroznou pověst, rozšířenou po světě, že všecka ta úmrtí, jež od tří měsíců odívají mne smutkem, a smrt, které Valentina ušla jako zázrakem, nejsou přirozeny."
"Nemyslila jsem na to," živě odvětila Danglarsová.
"Ano, myslila jste na to, madame, a bylo to spravedlivé, neboť nemohla jste na to nemyslit a řekla jste si v duchu: Ty, jenž pronásleduješ zločin, odpověz: Proč je kolem tebe tolik zločinů, která zůstávají bez trestu?"
Baronka zbledla.
"Řekla jste si to, není-li pravda, madame?"
"Nuže, přiznávám se."
"Odpovím vám."
Villefort přitáhl své křeslo k sedadlu paní Danglarsové; opřev se pak oběma rukama o psací stůl, promluvil hlasem temnějším než obyčejně:
"Některé zločiny zůstávají bez trestu, protože není znám jejich původce a je se co obávati, aby nebyla zasažena hlava nevinná místo hlavy provinilé; jakmile však zločinec bude znám," (Villefort vztáhl ruku ke kříži proti psacímu stolu), "jakmile bude zločinec znám," opakoval, "při živém Bohu, madame, zemře, ať je to kdokoliv! A nyní, madame, po této přísaze, již jsem složil a které dostojím, odvažte se mne žádat za milost pro toho bídníka!"
"A jste si jist, pane," odtušila paní Danglarsová, "že je tak vinen, jak se říká?"
"Poslyšte, zde jsou jeho akta: Benedetto, odsouzený nejprve na pět let na galeje pro padělek v šestnácti letech; nadějný mladík, jak vidíte; utekl a pak se stal vrahem."
"A kdo je ten nešťastník?"
"Eh, kdož to ví! Vagabund, Korsikán!"
"Nikdo se tedy k němu nehlásil?"
"Nikdo; jeho rodiče nejsou známi."
"A co ten člověk z Luccy?"

"Také takový šibal; snad jeho spoluvinník."

Baronka sepjala ruce.

"Villeforte!" pronesla svým nejsladším a nejlichotivějším hlasem.

"Pro bůh, madame," odvětil státní návladní pevným tónem, jenž nebyl prost suchosti, "nežádejte na mne nikdy milost pro vinníka.

Co jsem já? Zákon. Má zákon oči, aby viděl váš smutek? Má zákon uši, aby slyšel váš sladký hlas? Má zákon paměť, aby k sobě upoutal vaše něžné myšlenky?

Ne, madame, zákon poroučí, a když zákon poručí, zasáhne.

Řekněte mi, že jsem bytost živá a ne zákoník; že jsem člověk a ne kniha. Pohleďte na mne, madame, pohleďte kolem mne: jednali se mnou lidé jako s bratrem? Milovali mne, měli ke mně ohled, šetřili mne, žádal někdo o milost pro pana de Villefort a byla milost udělena panu de Villefort? Ne, ne, ne! Stíhán ranou za ranou!

Neustáváte, ženo, to jest siréno, mluvit ke mně s tím rozkošným a výrazným okem, které mi připomíná, že se mám rdít. Nuže budiž, ano, rdít za to, o čem víte, a snad - snad i za něco jiného.

Ale od té doby, co jsem sám pochybil, a snad více než jiní, přetřásal jsem šat ostatních, abych našel vřed, a vždycky jsem jej našel, a řeknu více, nacházel jsem s radostí, šťasten, to znamení lidské slabosti nebo zvrhlosti.

Neboť každý člověk, jejž jsem uznal vinným, a každý vinník, jejž jsem zasáhl, zdál se mi živým důkazem, novým důkazem, že nejsem ohavnou výjimkou! Žel, žel, žel! Všichni jsou špatní, madame, dokazujme to a udeřme zlého!"

Villefort pronesl poslední slova s horečnou vášnivostí, která dodávala jeho řeči dravé výmluvnosti.

"Ale pravil jste," ujala se slova paní Danglarsová, snažíc se učiniti poslední pokus, "že ten mladík je poběhlík, sirotek, všemi opuštěný."

"Tím hůř, tím hůř, či spíše tím líp. Prozřetelnost ho takovým učinila, aby nikdo nad ním nemusil plakat!"

"Vrháte se na slabého, pane."

"Na slabého, který vraždí!"

"Jeho potupa padne na mou rodinu."

"Nemám já ve své rodině smrt?"

"Oh, pane," zvolala baronka, "jste bez smilování k jiným! Nuže, pravím vám, že ani vám nedostane se smilování!"

"Budiž!" odvětil Villefort, zvedaje roku hrozivým gestem k nebi.

"Odložte aspoň věc toho nešťastníka, je-li chycen, na příští období; získáme tím šest měsíců k zapomenutí."

"Nikoli," odpověděl Villefort; "zbývá mi ještě pět dní; vyšetřování je skončeno; pět dní je více času, než mi je potřebí. Což ostatně nechápete, madame, že i mně je třeba zapomenouti? Nuže, když pracuji - a pracuji ve dne v noci - když tedy pracuji, jsou chvíle, kdy již nevzpomínám, a když nevzpomínám, jsem šťasten jak jsou šťastni mrtví. Ale je to přece lepší než trpět."

"Pane, on uprchl; nechte ho utéci, nečinnost je snadná milost."

"Ale vždyť jsem vám řekl, že už je pozdě. Na úsvitě bylo telegrafováno a v tuto chvíli..."

"Pane," hlásil vstoupivší sluha, "dragon přináší tuto depeši od ministra vnitra."

Villefort uchopil list a rychle jej rozpečetil. Paní Danglarsová zachvěla se hrůzou, Villefort radostí.

"Zatčen!" zvolal Villefort. "Chytili jej v Compiegni! Je konec!"

Paní Danglarsová se zvedla, bledá a chladná. "S Bohem, pane," pravila.

"S Bohem, madame," odpověděl státní návladní téměř radostně, doprovázeje ji ke dveřím.

Vrátiv se pak opět k psacímu stolu, pravil, klepnuv hřbetem pravice do depeše:

"Nuže, měl jsem padělek, měl jsem tři krádeže, měl jsem trojí žhářství, chyběla mi jen vražda, a zde je! To bude krásné období!"

III.

ZJEVENÍ.

Jak státní návladní řekl paní Danglarsové, nebyla Valentina ještě zcela zdráva.

Zmožena únavou, neopustila skutečně dosud lůžka a uslyšela ve svém pokoji z úst paní de Villefort události, které jsme vylíčili, to jest útěk Eugenin a zatčení Andrey Cavalcantiho, či vlastně Benedettovo, a rovněž i obžalobu z vraždy vznesenou na něho.

Valentina byla však tak slabá, že to vyprávění v ní naprosto nezanechalo dojmu, jakým by bylo působilo, kdyby byla zdráva.

Byly to skutečně jen nejasné představy, neurčité tvary, smíšené nadto s podivnými myšlenkami a prchavými vidinami, zrodivšími se v jejím nemocném mozku nebo vznášejícími se jí před očima, a brzy i to zmizelo a ustoupilo dojmům osobním.

Během dne byla Valentina ještě udržována při skutečnosti přítomností Noirtierovou, jenž dával se donášeti k vnučce a zůstával u ní, střeže Valentinu otcovským zrakem. Pak to byl Villefort, jenž vrátiv se z justičního paláce, trávil hodinu nebo dvě mezi svým otcem a dítětem.

V šest hodin odcházel Villefort do své pracovny; v osm přicházel pan d'Avrigny, jenž sám přinášel noční nápoj, připravovaný pro dívku; pak pana Noirtiera odvezli.

Ošetřovatelka, kterou doktor sám vyhledal, je všecky vystřídala a sama se vzdálila teprve když v deset nebo v jedenáct hodin Valentina usnula.

Odcházejíc, odevzdala klíče od Valentinina pokoje samotnému panu de Villefort, takže nikdo již nemohl k nemocné vstoupit, leč by prošel ložnicí paní de Villefort a pokojem malého Eduarda.

Každého rána přicházel Morrel k Noirtierovi zeptat se na Valentinu; ale zvláštní věc, Morrel zdál se den ode dne

méně znepokojen.

Předně bylo Valentině den ode dne lépe, přes to, že trpěla prudkou nervovou rozjitřeností; a pak, což neřekl mu Monte Cristo, když k němu přiběhl všecek bez sebe, že, nezemře-li Valentina za dvě hodiny, bude zachráněna?

Než, Valentina žila a čtyři dny uplynuly.

Nervová rozjitřenost, o níž jsme mluvili, pronásledovala Valentinu i ve spánku, či spíše ve stavu těžké dřímoty, jež následovala u ní po bdění. Tu v nočním tichu a v příšeří, jež noční lampička, stojící na krbu a zastíněná alabastrovou koulí, rozšiřovala po ložnici, viděla pohybovat se stíny, které přicházejí oživovat pokoj nemocných a které setřásá horečka se svých chvějivých křídel.

Tu zjevovala se jí brzy macecha, hrozíc jí, brzy Morrel, vztahující po ní ruce, brzy bytosti takřka cizí jejímu dennímu životu, jako hrabě de Monte Cristo; v těch chvílích blouznění zdály se jí kusy nábytku pohyblivy a nestály; a to trvalo až do dvou či tří hodin, kdy olověný spánek zmocnil se dívky a neopustil ji až do dne.

Onoho rána, kdy Valentina dověděla se o Eugeniině útěku a o zatčení Benedettově, vmísily se ty události na okamžik do jejího vlastního života, ale pak začaly jí pozvolna vycházet z mysli. Večer toho dne, když Villefort, d'Avrigny a Noirtier se postupně vzdálili a když na věži svatého Filipa Roulského odbily hodiny jedenáctou, ošetřovatelka postavila jako obyčejně nápoj, připravený doktorem, nemocné na dosah ruky a zavřevši dveře ložnice, odebrala se do pokoje pro služebnictvo, kde s chvěním naslouchala vyprávění sloužících a viděla v duchu příšerné příběhy, jež byly od tří měsíců večer co večer přetřásány v předpokoji státního návladního. A tu udála se v tom tak pečlivě zavřeném pokoji neočekávaná scéna.

Od odchodu ošetřovatelčina uplynulo asi deset minut.

Valentina byla již asi hodinu mořena horečkou, jež opětovala se každé noci; dívčina hlava, neposlušná její vůle, pokračovala v té horečné, jednotvárné, neúprosné práci mozku, který vyčerpává se neustálým plozením těchže myšlenek a tvořením těchto obrazů.

Z knotu noční lampičky vyskakovalo tisíce a tisíce paprsků, plných podivného významu, když tu náhle se Valentině zdálo, že v jejím chvějivém odlesku vidí svou knihovnu, umístěnou ve výklenku zdi vedle krbu, zvolna se otvírat, aniž stěžeje, na nichž jako by se otáčela, způsobily nejmenšího zvuku.

Jindy byla by se Valentina chopila zvonku nebo zatáhla za hedvábnou šňůrku, volajíc o pomoc; avšak v nynějším jejím stavu už jí nic nepřekvapovalo. Byla si vědoma, že všecky obklopující ji vidiny jsou výplody jejího blouznění, a přesvědčení toho nabyla tím, že ráno nezůstalo nikdy ani stopy po těch nočních fantomech, jež mizely s blížícím se dnem.

Za dveřmi objevila se lidská postava.

Valentina byla následkem horečky příliš zvyklá takovým zjevům, aby se jich lekala. Otevřela jen dokořán oči, doufajíc, že pozná Morrela.

Postava blížila se k jejímu lůžku, pak stanula a zdála se naslouchati s napjatou pozorností.

V tom okamžiku padl svit lampičky na tvář nočního hosta.

"Není to on!" zašeptala Valentina.

A přesvědčena, že sní, čekala, až ten muž zmizí nebo se změní v jinou postavu, jak se to stává ve snu.

Ohmatala si jen tepnu a cítíc, že jí prudce bije, vzpomněla si, že nejlepším prostředkem, k zahnání těch obtížných vidin je napít se. Svěžest nápoje, upraveného ostatně za účelem utišení neklidu, na nějž si Valentina doktorovi stěžovala, přinášela jí zároveň s poklesnutím horečky obnovení mozkových sil; napila-li se, trpěla na chvíli méně.

Valentina vztáhla tedy ruku, chtíc vzíti sklenici, stojící na křišťálové misce. Zatím však, co natahovala s lůžka chvějící se rámě, zjev přistoupil rychleji než před tím ještě o dva kroky blíže k posteli a stanul tak blízko u ní, že dívka slyšela jeho dech a domnívala se cítit stisk jeho ruky.

Tentokráte přesahovala illuse, či spíše skutečnost, vše, co Valentina až do té doby poznala. Začínala věřit, že skutečně bdí a žije; měla vědomí, že vládne svým rozumem, a zachvěla se.

Stisk, jejž Valentina ucítila, měl za účel zadržet jí ruku.

Valentina ji zvolna odtáhla.

A tu postava, jejíž vzhled nebylo lze jasně rozeznat a jenž přece zdál se spíše laskavý než hrozivý, uchopila sklenici, přistoupila k noční lampičce a prohlížela si nápoj, jako by chtěla posouditi jeho jasnost a čistotu.

Jediná tato zkouška však nestačila.

Muž, či spíše fantom, neboť kráčel tak tiše, že koberec tlumil zvuk jeho kročejů, nabral ze sklenice lžičku nápoje a ochutnal jej. Valentina pohlížela na to, co se dalo před jejíma očima, s pocitem nesmírného úžasu.

Myslila ovšem, že to vše brzy zmizí a učiní místo jinému obrazu, ale muž, místo aby se rozplynul jako stín, přistoupil opět k ní a podávaje sklenku Valentině, pravil hlasem plným pohnutí:

"Pijte nyní...!"

Valentina se zachvěla.

Bylo to po prvé, co její vidina promluvila k ní tak živým tónem.

Otvírala ústa k výkřiku.

Muž položil si prst na rty.

"Pan hrabě de Monte Cristo!" zašeptala Valentina.

Z úděsu, jenž zračil se v dívaných očích, z chvění jejích rukou, z kvapu, s jakým choulila se pod pokrývku, vyzíral poslední zápas pochyby s přesvědčením. Leč Monte Cristova přítomnost u ní v takovou dobu, jeho tajemný, fantastický, nevysvětlitelný příchod zdí zdály se otřesenému rozumu Valentininu nemožností.

"Nevolejte, nelekejte se," pravil hrabě; "nemějte ani v hloubi srdce stín podezření nebo záchvěv neklidu. Muž, kterého vidíte před sebou (neboť jste tentokráte při vědomí, Valentino, a není to illuse), muž tedy, kterého vidíte před sebou, je nejněžnější otec a nejuctivější přítel, jakého si můžete představit."

Valentina nebyla schopna odpovědi; měla takový strach z toho hlasu, jenž potvrzoval jí skutečnou přítomnost mluvícího, že bála se připojit k němu svůj. Její uděšený pohled však mluvil: Jsou-li vaše úmysly čisty, proč jste zde?

Hrabě pochopil neobyčejným svým ostrovtipem, co se děje v dívčině duši.

"Poslyšte mne," pravil, "nebo spíše pohleďte na mne; vizte moje zardělé oči a mou tvář ještě bledší než obyčejně; je to tím, že po čtyři noci nezavřel jsem oka ani na okamžik; po čtyři noci bdím nad vámi, chráním vás, opatruji vás pro našeho přítele Maximiliena."

Krvavá záplava radosti vstoupila náhle do lící nemocné. Jméno, které hrabě pronesl, zbavilo ji zbytku nedůvěry, již v ní vzbudil.

"Maximilien...!" opakovala Valentina, neboť tak sladkým zdálo se jí to jméno. "Maximilien! Svěřil vám tedy vše?"

"Vše. Řekl mi, že váš život je jeho životem, a já mu slíbil, že budete žít."

"Vy jste mu slíbil, že budu žít?"

"Ano."

"Pravda, mluvil jste o bdění a opatrování. Vy jste tedy lékařem, pane?"

"Ano, a to nejlepším, jakého vám mohla nebesa v tuto chvíli seslati, věřte mi."

"Pravíte, že jste bděl," pravila Valentina neklidně. "Kde to? Neviděla jsem vás."

Hrabě vztáhl ruku směrem k bibliotéce.

"Byl jsem skryt za těmito dveřmi," odvětil; "tyto dveře vedou do sousedního domu, který jsem najal."

Valentina s cudnou hrdostí odvrátila oči a pravila ve svrchované hrůze:

"Pane, co jste učinil, je bezpříkladně šílené a ochrana, již jste mi poskytl, podobá se urážce."

"Valentino," odvětil hrabě, "během toho dlouhého bdění viděl jsem jedině, kdo k vám přichází, jaké pokrmy se vám připravují, jaké nápoje jsou vám podávány - nic víc. Když pak se mi ty nápoje zdály nebezpečny, vstoupil jsem, jak jsem nyní vstoupil, vyprázdnil jsem vaši sklenici a nahradil jsem jed léčivým nápojem, který místo smrti, jež vám byla chystána, vléval vám život do žil."

"Jed! Smrt!" zvolala Valentina, domnívajíc se opět, že je ovládána horečnými hallucinacemi. "Co to pravíte, pane?"

"Tiše, milé dítě," napomínal Monte Cristo, klada si opět prst na rty; "pravil jsem jed, ano, pravil jsem smrt a opakuji smrt, ale nejprve vypijte toto." (Hrabě vyňal z kapsy lahvičku, obsahující červenou tekutinu, z níž nalil několik kapek do sklenice.) "Až to vypijete, nepijte již ničeho celou noc."

Valentina vztáhla ruku; sotva se však dotkla sklenice, odtáhla ji opět s hrůzou.

Monte Cristo vzal sklenici, vypil ji do poloviny a podal ji Valentině, která s úsměvem dopila zbytek obsaženého v ní nápoje.

"Oh, ano," pravila, "poznávám chuť svých nočních nápojů, chuť vody, jež dodává trochu svěžesti mým prsům, trochu klidu mému mozku. Díky, pane, díky."

"Takovým způsobem žila jste po čtyři noci, Valentino," promluvil hrabě. "A jak já jsem žil? Ó, jak kruté chvíle jsem pro vás prožíval! Ó, jak hrozná muka jsem k vůli vám zakoušel, když viděl jsem líti smrtící jed do vaší sklenice, když chvěl jsem se, abyste jej nevypila dříve než budu moci vylít jej do krbu!"

"Pravíte, pane," zahovořila Valentina nanejvýš zděšena, "že jste zakoušel hrozná muka, vida líti do mé sklenice smrtící jed? Ale viděl-li jste líti jed do mé sklenice, viděl jste tedy i osobu, která jej lila."

"Ano."

Valentina usedla na loži a shrnuvši si na sněhově bílých prsou vyšívaný batist, ještě zvlhlý studeným zimničním potem, k němuž mísil se nyní ještě studenější pot hrůzy, opakovala:

"Vy jste ji viděl?"

"Ano," přisvědčil hrabě po druhé.

"Je strašlivé, co mi pravíte, pane; chcete mne přesvědčiti o čemsi ďábelském. Jakže, v domě mého otce, v mém pokoji chtějí zavražditi mne, ležící v bolestech na lůžku? Oh, odejděte, pane, pokoušíte mé svědomí, rouháte se božské dobrotě, to je nemožné, to nemůže být."

"Což jste první, koho ta ruka zasáhla, Valentino? Neviděla jste kolem sebe padnout pana de Saint-Méran, paní de Saint-Méran, Barroise? Nebyla byste bývala viděla padnout pana Noirtiera, kdyby léčba, kterou se řídí během tří let, nebyla ho zachránila, potírajíc jed přivyknutím jedu?"

"Oh, můj Bože," pravila Valentina, "proto dědeček už měsíc chce, abych sdílela všecky jeho nápoje!"

"A ty nápoje," zvolal Monte Cristo, "mají hořkou chuť jako polouschlá pomerančová slupka, není-li pravda?"

"Ano, můj Bože, ano!"

"To mi všecko vysvětluje," pravil Monte Cristo; "on tedy také ví, že se zde otravuje, a snad i kdo otravuje. Ozbrojil vás, své milované dítě, proti smrtící látce a smrtící látka byla oslabena tím počínajícím zvykem! Proto tedy ještě žijete - a toho jsem si nedovedl vysvětlit! - byvši před čtyřmi dny otrávena jedem, který obyčejně bývá bez milosti."

"Ale kdo tedy je vrahem, travičem?"

"Místo odpovědi otáži se já vás: Neviděla jste nikdy nikoho vstoupit v noci do svého pokoje?"

"Viděla. Často se mi zdálo, že vidím jakoby stíny. Ty stíny se blížily, vzdalovaly, mizely; považovala jsem je však za horečnaté vidiny a před chvílí, když vy sám jste vstoupil, myslila jsem dlouho, že blouzním, nebo že se mi to zdá."

"Neznáte tedy osobu, jež ukládá vám o život?"

"Ne," odvětila Valentina; "proč by si někdo přál mé smrti?"

"Poznáte ji tedy," pravil Monte Cristo, bedlivě naslouchaje.

"Jak to?" tázala, se Valentina, rozhlížejíc se s hrůzou.

"Protože dnes nemáte horečky ani neblouzníte, protože dnes skutečně bdíte a protože právě bije půlnoc, hodina vrahů."

"Můj Bože, můj Bože," šeptala Valentina, stírajíc si rukou pot, vyvstavší jí na čele.

Skutečně, půlnoc odbíjela zvolna a smutně, a jako by každý úder bronzového kladiva dopadal na dívčino srdce.

"Valentino," mluvil hrabě dále, "svolejte všecky své síly na pomoc, potlačte své srdce v prsou, utlumte hlas v hrdle, představte spánek a uvidíte, uvidíte!"

Valentina uchopila ruku hraběte.

"Zdá se mi, že slyším nějaký zvuk," pravila, "vzdalte se!"

"S Bohem, vlastně na shledanou!" odvětil hrabě.

Usmál se tak smutně a tak otcovsky, že dívčino srdce naplnilo se vděčností, a po špičkách přistoupil ku dveřím knihovny.

Nežli je však za sebou zavřel, obrátil se a pravil:

"Ani slova, ani hnutí, ať se zdá, že spíte, jinak byla byste třeba usmrcena dříve než bych mohl přichvátat!"

Po děsivém tom příkazu hrabě zmizel za dveřmi, které za ním tiše zapadly.

IV.

LOCUSTA.

Valentina osaměla. Jiné dvoje hodiny, jdoucí později než hodiny na věži svatého Filipa Roulského, odbily dvakrát půlnoc.

Pak až na vzdálený rachot několika kočárů upadlo opět vše v hluboké ticho.

Tu veškera pozornost Valentinina soustředila se na hodiny v jejím pokoji, jejichž kyvadlo označovalo vteřiny.

Jala se počítati ty vteřiny a zpozorovala, že jsou o polovinu volnější nežli tlukot jejího srdce. A přece ještě pochybovala. Nevinnost Valentinina nedovedla si představit, že někdo přál by si její smrti. Proč? Za jakým účelem? Jaké zlo způsobila, jež mohlo by jí zjednat nepřítele?

Nebylo se co báti, že usne.

Myšlenka, děsná myšlenka udržovala jí ducha v napětí: že existuje na světě bytost, která pokusila se ji zavražditi a která znovu se o to pokusí.

Kdyby ta bytost, znervosnělá stálou neúčinností jedu, vzala na pomoc, jak to řekl Monte Cristo, železo! Kdyby hrabě neměl kdy přichvátat! Blíží-li se tak její poslední okamžik! Nespatří-li již Morrela!

Při té myšlence, při níž dívčina tvář pokrývala se bledostí a ledovým potem, Valentina již již se chápala zvonidla, chtíc volati o pomoc.

Tu však se jí zdálo, že za dveřmi knihovny vidí lesknouti se oko hraběte, oko, jež tížilo ji v mysli a jež, když si na to vzpomněla, drtilo ji takovým studem, že se v duchu tázala, podaří-li se kdy vděčnosti zahladit trapný dojem indiskretního přátelství Monte Cristova.

Dvacet minut, dvacet věčností tak uplynulo, pak ještě dalších deset minut; konečně hodiny, hrknuvše o vteřinu dříve, vydaly jediný zvonivý úhoz.

V témže okamžiku tiché zaškrábnutí nehtem na dřevo knihovny poučilo Valentinu, že hrabě bdí a nabádá ji k bdělosti.

A skutečně se Valentině zdálo, že s druhé strany, to jest od pokoje Eduardova zapraskala podlaha; napjala sluch, utajujíc dech až k udušení. Klika zaskřípěla, dveře se otvíraly.

Valentina, jež nadzvedla se na lokti, měla právě kdy padnouti zpět na lože a zakrýt si paží oči.

Chvějíc se rozčilením a srdce sevřené nevýslovnou hrůzou, čekala.

Někdo přistoupil k lůžku a dotkl se záclon.

Valentina sebrala všecky své síly a jala se pravidelně oddychovati jakoby v klidném spánku.

"Valentino!" ozval se tichý hlas.

Dívka zachvěla se až do hloubi duše, ale neodpověděla.

"Valentino!" opakoval týž hlas.

Stejné mlčení; Valentina slíbila, že se neprobudí.

Nic se již nehnulo.

Valentina zaslechla jen neznatelný zvuk tekutiny, vlévané do sklenice, kterou před chvílí vyprázdnila.

Tu odvážila se, kryta nataženou paží, pootevřít víčka.

Spatřila ženu v bílém županu, vyprazdňující do její sklenice flakon s předem připravenou tekutinou.

Během toho krátkého okamžiku Valentina snad zadržela dech nebo učinila nějaký pohyb, neboť žena ustala a znepokojeně se nachýlila nad její lože, chtějíc viděti, spí-li skutečně: byla to paní de Villefort.

Valentina, poznavši macechu, byla zachvácena prudkým chvěním, takže se i lůžko pohybovalo.

Paní de Villefort rychle ustoupila podél stěny a tam, kryta ložními nebesy, sledovala pozorně a bez hlesu každé i nejmenší Valentinino hnutí.

Ta připamatovala si hrozná slova Monte Cristova; zdálo se jí, že v ruce, která nedržela flakon, zaleskl se jakýsi dlouhý, tenký nůž. Tu Valentina, volajíc na pomoc všecku sílu vůle, namáhala se zavřít oči. Ale ten výkon nejúzkostlivějšího našeho smyslu, výkon obyčejně tak snadný, stal se v té chvíli téměř nemožným, tak se dychtivá zvědavost namáhala oddáliti víčko a poznati pravdu.

Zatím paní de Villefort, uklidněná tichem, v němž se opět začal ozývat Valentinin pravidelný dech, a přesvědčena, že dívka spí, vztáhla znovu rámě a jsouc napolo zakryta záclonou, shrnutou k hlavám lůžka, dolila obsah flakonu do Valentininy sklenice.

Pak se vzdálila, aniž nejmenší zvuk Valentinu poučil,že již odešla.
Viděla jen, že rámě zmizelo - nic víc: to svěží, kulaté rámě dvacetipětileté ženy, mladé a krásné, vlévající smrt.
Nelze vyjádřiti, co Valentina procítila během té půldruhé minuty, co paní Villefortová meškala v její ložnici.
Zaškrábání na bibliotéku vytrhlo dívku ze stavu ochablosti, do něhož byla pohřížena a jenž podobal se ochromení.
Pozvedla namáhavě hlavu.
Dveře se po druhé tiše otočily a hrabě de Monte Cristo se objevil.
"Nuže," tázal se hrabě, "pochybujete ještě?"
"Oh, můj Bože!" zašeptala dívka.
"Viděla jste?"
"Bohužel!"
"Poznala jste?"
Valentina zasténala.
"Ano," odpověděla, "ale nemohu tomu věřit."
"Chcete tedy raději zemřít a způsobit smrt Maximilienovu..."
"Můj Bože, můj Bože!" opakovala dívka téměř beze smyslů. "Což nemohu opustit dům, utéci?..."
"Valentino, ruka, jež vás stíhá, zasáhne vás všude: zlatem podplatí vaše sluhy a smrt bude se vám nabízet všude, utajena ve všem, ve vodě, již budete pít z pramene, v ovoci, jež utrhnete se stromu."
"Ale neřekl jste, že dědečkova opatrnost ozbrojila mne proti jedu?"
"Proti jednomu jedu a ještě ne proti jeho silné dávce; jed bude změněn, nebo bude dávka zvětšena."
Hrabě vzal sklenici a omočil v ní rty.
"Hleďte," pravil, "již se tak stalo. Nejste již otravována brucínem, nýbrž prostě uspávacím prostředkem. Poznávám chuť lihoviny, v níž je rozpuštěn. Kdybyste byla vypila, Valentino, co vám paní de Villefort právě nalila do sklenice, byla byste ztracena."
"Ach, můj Bože," zvolala dívka, "proč mne tak pronásleduje?"
"Jakže! Což jste tak jemná, tak dobrá, tak málo věřící ve zlo, že jste to nepochopila, Valentino?"
"Ne," odvětila dívka; "nikdy jsem jí neublížila."
"Ale jste bohatá, Valentino, máte dvě stě tisíc franků důchodů a o těch dvě stě tisíc franků důchodů připravujete jejího syna."
"Jak to? Mé jmění není jeho a mám je od svých příbuzných."
"Ovšem a proto pán a paní de Saint-Méran zemřeli, abyste dědila po svých příbuzných; proto byl pan Noirtier odsouzen v den, kdy učinil vás svou dědičkou; a proto i vy máte zemřít, Valentino, aby váš otec dědil po vás a aby váš bratr, potom jeho jediný syn, dědil po otci."
"Eduard! Ubohé dítě, k vůli němu jsou páchány všecky ty zločiny?"
"Konečně tedy rozumíte."
"Ach, můj Bože, jen aby to vše nepadlo na něho zpět!"
"Vy jste anděl, Valentino."
"A což dědeček? Bylo tedy rozhodnuto nepokoušet se již o jeho smrt?"
"Bylo uváženo, že až vy zemřete, jmění připadne samo sebou vašemu bratru, leč by byl vyděděn, a že zločin, konec konců zbytečný, byl by dvojnásob nebezpečný."
"A takové kombinace vznikly v mozku ženy! Ó můj Bože, můj Bože!"
"Vzpomeňte si na Perugii, na loubí v hotelu U pošty, na muže v hnědém plášti, kterého se vaše macecha vyptávala na aqua-tofanu: nuže, od té doby celý ten ďábelský plán zrál v jejím mozku."
"Oh, pane," zvolala něžná dívka, propukajíc v pláč, "je-li tomu tak, vidím dobře, že jsem odsouzena k smrti."
"Ne, Valentino, neboť já všecky úklady předvídal; ne, neboť vaše nepřítelkyně je poznána a tím již přemožena; ne, budete žít, Valentino, budete žít, abyste milovala a byla milována, budete žít, abyste byla šťastna a učinila šlechetné srdce šťastným. Ale chcete-li žít, Valentino, musíte mít pevnou důvěru ve mne."
"Co mám činit? Přikazujte, pane!"
"Musíte slepě vzít vše, co vám dám!"
"Oh, Bůh je mým svědkem," zvolala Valentina, "že kdybych byla sama, dala bych se raději usmrtit!"
"Nesvěříte se nikomu, ani otci."
"Můj otec není zúčastněn toho hrozného spiknutí, viďte, pane?" pravila Valentina, spínajíc ruce.
"Ne, a přece váš otec, zvyklý soudním obžalobám, jistě tuší, že všecka ta úmrtí, stihnuvší jeho rodinu, nejsou přirozená. Je to on, váš otec, jenž měl by u vás bdít, on měl býti v tuto chvíli na místě, které já zaujímám, on měl již vyprázdniti tuto sklenici, on měl se již postaviti proti vražednici. Příšera proti příšeře," dodal šeptem, promluviv ostatní slova hlasitě.
"Pane," pravila Valentina, "učiním vše možné, abych žila, neboť dvě bytosti na světě mne tak milují, že by zemřely, kdybych zemřela: můj dědeček a Maximilien."
"Budu nad nimi bdít jako jsem bděl nad vámi."
"Nuže, pane, čiňte se mnou, co chcete," pravila Valentina. Pak tiše povzdechla: "Ó, můj Bože, můj Bože, co se se mnou bude dít?"
"Nechť se s vámi děje cokoli, Valentino, neděste se; ucítíte-li bolest, ztratíte-li zrak, sluch, cit, nebojte se; probudíte-li se, nevědouc, kde jste, nemějte strach, kdybyste se probudila v podzemní hrobce nebo zavřena v rakvi; seberte ihned mysl a řekněte si: Přítel, otec, muž, jenž chce mému a Maximilienovu štěstí, bdí v tuto chvíli nade mnou."
"Ach, jaký děs!"

"Valentino, chcete raději udat svou macechu?"

"Raději bych zemřela, stokrát raději!"

"Ne, nezemřete; a nechť se s vámi stane cokoli, slibujete mi, že nebudete naříkat, že budete doufat?"

"Budu myslit na Maximiliena."

"Jste má milovaná dcera, Valentino; jedině já mohu vás zachránit a zachráním vás."

Valentina v nejvyšší hrůze sepjala ruce (neboť cítila, že nadešla chvíle, kdy třeba Boha žádat o posilu) a vztyčila se k modlitbě, šeptajíc nesouvislá slova a zapomínajíc, že jen její dlouhé vlasy halí její bílá ramena a že je vidět pod jemnou krajkou noční košile, jak ji bije srdce.

Hrabě laskavě položil ruku na dívčinu paži, přitáhl jí až ke krku aksamitovou pokrývku a s otcovským úsměvem pravil:

"Mé dítě, věřte v mou oddanost jako věříte v dobrotu boží a v lásku Maximilienovu."

Valentina upřela naň pohled plný vděčnosti a zůstala tiše ležet, poslušná jako dítě v kolébce.

Tu hrabě vytáhl z kapsičky u vesty smaragdovou bonbonnieru, sňal s ní zlaté víčko a vložil do Valentininy pravice malou kuličku zvící hrachu.

Valentina vzala ji druhou rukou a pohlédla pozorně na hraběte; v rysech neohroženého toho ochránce byl odlesk božské veleby a moci. Bylo zřejmo, že Valentina táže se ho pohledem.

"Ano," odpověděl hrabě.

Valentina vložila pilulku do úst a spolkla ji.

"Nyní na shledanou, mé dítě," pravil Monte Cristo; "pokusím se spát, neboť jste zachráněna."

"Jděte," odpověděla Valentina, "nechť se se mnou stane cokoli, slibuji vám, že se nebudu bát."

Morite Cristo dlouho upíral oči na dívku, jež pozvolna usínala, přemožena mocným prostředkem, který jí hrabě dal.

Pak vzal sklenici, vylil tři čtvrtiny jejího obsahu do krbu, aby se zdálo, že Valentina ostatní vypila, a postavil ji opět na noční stolek. Nato přistoupil ke dveřím knihovny a zmizel, pohlédnuv ještě naposledy na Valentinu, která usnula s důvěrou a nevinností anděla, ležícího u nohou Páně.

V.

VALENTINA.

Noční lampička hořela dále na Valentinině krbu; stravujíc poslední kapky oleje, plovoucí ještě na vodě; zardělejší kruh začínal již barviti alabastrovou kouli, živější plamen vysílal již poslední jiskřičky, jež zdají se býti u neživých věcí poslední křečí agónie, tak často přirovnávané k posledním okamžikům ubohých lidských bytostí; ponurý, zlověstný svit opálově barvil bílé záclony a podušky Valentininy.

Všecky zvuky ulice nadobro umlkly a ticho uvnitř bylo děsivé.

Tu otevřely se dveře Eduardova pokoje a hlava, kterou jsme již viděli, zjevila se v zrcadle, visícím proti dveřím: byla to paní de Villefort, jdoucí se přesvědčit o účinku nápoje.

Stanula na prahu, naslouchala sykotu lampy, jedinému zvuku, jejž bylo lze v tom zdánlivě prázdném pokoji postihnout, pak pokročila tiše k nočnímu stolku podívat se, je-li Valentinina sklenice prázdna.

Byla ještě do čtvrtiny plna, jak jsem pravili.

Paní de Villefort ji vzala, vylila do popela, jejž promíchala, aby se tekutina dříve ztratila, pak pečlivě sklenici vypláchla, utřela vlastním šátkem a postavila opět na noční stůl.

Kdo by byl mohl nahlédnouti do ložnice, byl by viděl, jak paní Villefortová váhá upříti oči na Valentinu a přistoupiti k loži.

Ten ponurý svit, to ticho, ta hrozná poesie noci přidružily se nepochybně k děsivé poesii jejího svědomí: travička bála se svého díla.

Konečně si dodala odvahy, odhrnula záclonu, opřela se o pelest lože a pohlédla na Valentinu.

Dívka nedýchala, jejími pootevřenými ústy neprocházelo ani zdání závanu, jenž je důkazem života; zbledlé rty přestaly se chvěti; oči, pokryty fialovým stínem, který zdál se vycházeti zpod kůže, byly bělejší na místě, kde se oční bulva rýsovala pod víčkem, a dlouhé černé řasy stínily pleť již jakoby voskovou.

Paní de Villefort pozorovala tu tvář tak výmluvnou ve své nehybnosti; pak dodala si odvahy a nadzvednuvši pokrývku, přitiskla ruku na dívčino srdce.

Bylo němé a ledové.

Cítila jen bušení cév ve vlastních prstech; s chvěním odtáhla ruku.

Valentinina paže visela z lůžka; paže, jejíž část od ramene až k předloktí zdála se být vytvořena podle Grácií Germaina Pilona, byla v předloktí lehce znetvořena křečí; a ruka tak čistého tvaru opírala se, ztuhlá a s roztaženými prsty o mahagon.

Nehty byly u kořene zamodralé.

Pro paní de Villefort nebylo již pochyby: byl konec, hrozné dílo, poslední, jež zbývalo jí učinit, bylo konečně vykonáno.

Travička neměla již co dělat v ložnici; couvla s takovou opatrností, že bylo zřejmo, že bojí se zapraštění svých kroků na koberci. Couvajíc však, nespouštěla z ruky záclonu, nemohouc se odtrhnout od divadla smrti, které chová v sobě neodolatelnou přitažlivost, pokud smrt není rozkladem, nýbrž nehybností, pokud zůstává tajemstvím a není ještě ošklivostí.

Minuty míjely; paní de Villefort nemohla pustit záclonu, již držela nad Valentininou hlavou jako rubáš. Upadla v snění; sněním zločinu jsou asi výčitky.

Vtom lampička silněji zasyčela.

Paní de Villefort se při tom zvuku zachvěla a spustila záclonu.

V témže okamžiku lampa zhasla a v pokoji rozhostila se hrozná tma.

Uprostřed té tmy ozvaly se hodiny, bijící půl páté.

Travička, tím vším poděšena, dotápala ku dveřím a s potem úzkosti na čele vrátila se do svého pokoje.

Tma vládla ještě dvě hodiny.

Pak znenáhla začalo vnikati do pokoje zsinalé světlo, prodírajíc se mezerami v žaluziích; znenáhla vzrůstalo a předměty i těla nabývaly v něm tvaru a barvy.

V tu chvíli ozvalo se na schodech zakašlání a do Valentinina pokoje vešla ošetřovatelka s koflíkem v ruce.

Pro otce nebo milence byl by první pohled rozhodný: Valentina je mrtva; pro tuto placenou ženu Valentina jen spala.

"Dobrá," řekla si, přistoupivši k nočnímu stolku; "vypila část nápoje, sklenice je do dvou třetin prázdna."

Pak šla ke krbu, zatopila, usedla do křesla a ačkoli právě vstala s postele, použila Valentinina spánku, aby si ještě na chvíli zdřímla.

Probudily ji hodiny, odbíjejíce osmou.

Udivena hlubokým spánkem, z něhož se dívka neprobouzela, polekána rukou, jež visela s lůžka a již nemocná k sobě nepřitáhla, ošetřovatelka přistoupila k loži a teprve nyní zpozorovala ty studené rty a ledová prsa.

Chtěla položiti ruku vedle těla, ale paže poddala se jen s jistým odporem, v němž se ošetřovatelka nemocných nemohla mýliti.

Vyrazila hrozný výkřik.

Vyběhnuvši ze dveří, volala:

"Pomoc! Pomoc!"

"Cože! Pomoc?" ozval se pod schody hlas pana d'Avrignyho.

Byla to hodina, kdy doktor obyčejně přicházíval.

"Jakže, pomoc?" volal hlas pana de Villefort, vyšedšího rychle z pracovny. "Doktore, neslyšel jste volat o pomoc?"

"Ano, ano," přisvědčil d'Avrigny; "pojďme rychle nahoru, pojďme rychle k Valentině."

Dříve však než přišli lékař a otec, vstoupili do ložnice služební, zaměstnaní v témže poschodí, v komnatách nebo na chodbách, a spatřivše Valentinu bledou a bez hnutí na loži, zvedli ruce k nebi a zapotáceli se jako v závrati.

"Zavolejte paní de Villefort! Vzbuďte paní de Villefort!" volal státní návladní ode dveří pokoje, do něhož, jak se zdálo, neodvažoval se vstoupiti.

Ale sluhové místo odpovědi pohlíželi na pana d'Avrignyho, jenž vešel, přikvapil k Valentině a pozvedal ji v náručí.

"I ona!..." zašeptal, položiv ji opět. "Ó, můj Bože, můj Bože, kdy tomu učiníš konec?"

Villefort vrhl se do komnaty.

"Můj Bože, co to pravíte?" zvolal, zvedaje obě ruce k nebi. "Doktore!... Doktore!..."

"Pravím, že Valentina je mrtva!" odpověděl d'Avrigny slavnostním a ve své slavnostnosti hrozným hlasem.

Pan de Villefort sklesl jako podťatý a hlava jeho padla na Valentinino lože.

Při doktorových slovech, při otcových výkřicích se zděšené služebnictvo rozuteklo s temným zažehnáváním; bylo slyšet jejich kvapné kroky po schodech a chodbách, pak veliký ruch v nádvoří - a pak dost; hluk ustával: od prvního do posledního opustili všichni prokletý dům.

V tom okamžiku paní de Villefort pozvedla portieru, majíc župan jen napolo oblečený, okamžik stanula na prahu, jako by se přítomných tázala, a marně se namáhala vyronit několik slz.

Náhle učinila krok či spíše skok kupředu, vztahujíc ruce ke stolu.

Viděla právě, jak se d'Avrigny dychtivě k němu nachyluje a béře sklenici, kterou - to určitě věděla - v noci vyprázdnila.

Sklenice byla do třetiny plna, právě tak, jako když vylila její obsah do popela.

Valentinin duch, vztyčivší se před travičkou, byl by na ni působil menším dojmem.

Byla to skutečně barva nápoje, jejž nalila Valentině do sklenice a kterého se Valentina napila; byl to skutečně jed, jenž nemohl oklamat oko pana d'Avrignyho a jejž pan d'Avrigny pozorně prohlížel; byl to jistě zázrak, učiněný Bohem, aby zůstala přese všecka vrahova opatření stopa, důkaz, udání zločinu.

Zatím co paní de Villefort stála bez hnutí jako socha Hrůzy a zatím co Villefort, hlavu zabořenu do pokrývky smrtelného lože, neviděl ničeho, co se dálo kolem něho, přistoupil d'Avrigny k oknu, aby mohl lépe prohlédnout obsah sklenice, a namočiv špičku prstu do nápoje, zkoumal jeho chuť.

"Ach," zašeptal, "tentokrát to již není brucín; podívejme se, co to je!"

Přistoupil k jedné Valentinině skříni, změněné v lékárnu, a vzav z malé stříbrné přihrádky lahvičku kyseliny dusičné, nakapal z ní několik kapek do opálové tekutiny, jež se ihned změnila v červenou krev.

"Ach!" zvolal d'Avrigny s hrůzou soudce, kterému zjevuje se pravda a zároveň i s radostí učence, kterému odhaluje se záhada.

Paní Villefort otočila se dokola; její oči zaplály, pak uhasly; vrávorajíc, nahmatala rukou dveře a zmizela.

Za okamžik ozval se vzdálený pád těla na podlahu.

Nikdo si toho však nevšiml. Ošetřovatelka byla zaujata chemickou analysí, Villefort byl stále zničen.

Jedině d'Avrigny sledoval očima paní de Villefort a všiml si jejího kvapného odchodu.

Nadzvedl portieru Valentinina pokoje a jeho pohled mohl vniknouti Eduardovým pokojem až do komnaty paní Villefortové, kterou viděl ležet bez hnutí na podlaze.

"Jděte pomoci paní de Villefort," pravil ošetřovatelce; "paní de Villefort je špatně."

"Ale slečna Valentina..." namítla šeptem ošetřovatelka.

"Slečna Valentina nepotřebuje již pomoci," odvětil d'Avrigny, "neboť slečna Valentina je mrtva."

"Mrtva! Mrtva!" zasténal Villefort v bolesti tím drásavější, že byla neznáma nová, neslýchaná tomu bronzovému srdci.

"Mrtva, pravíte?" zvolal třetí hlas. "Kdo řekl, že Valentina je mrtva?"

Oba mužové se ohlédli a spatřili ve dveřích Morrela, bledého, hrozného, beze smyslů.

Hle, co se přihodilo.

Morrel dostavil se v obyčejnou svou dobu a vstoupil postranními dveřmi, vedoucími k Noirtierovi.

Proti obyčeji našel dveře otevřeny, nepotřeboval tedy zvoniti a vešel.

Ve vestibulu chvíli čekal, volaje nějakého sluhu, jenž uvedl by ho k starému Noirtierovi.

Nikdo však neodpovídal; sluhové, jak víme, opustili dům.

Morrel neměl toho dne žádné zvláštní příčiny k neklidu: měl Monte Cristův slib, že Valentina bude žít, a až do té doby byl slib věrně dodržován. Každého večera mu hrabě dával dobré zprávy, které druhého dne sám Noirtier potvrzoval.

Přes to však zdála se mu tato samota podivnou; zavolal po druhé, po třetí, stejné ticho.

Rozhodl se jít tedy nahoru.

Dveře Noirtierovy byly otevřeny jako všecky ostatní.

Zrak jeho padl nejdříve na starce, sedícího v křesle na obvyklém místě. Jeho rozšířené oči zdály se vyjadřovati vnitřní hrůzu, rovněž i zvláštní bledost, pokrývající jeho tvář.

"Jak se vám vede, pane?" tázal se mladý muž, maje srdce sevřené neurčitým pocitem.

"Dobře," naznačil stařec mrknutím.

Ale neklid jeho obličeje zdál se růsti.

"Máte nějaké starosti," pokračoval Morrel, "potřebujete něčeho. Mám zavolat někoho z vašich lidí?"

"Ano," přisvědčil Noirtier.

Morrel prudce zatáhl za zvonidlo; mohl však jím trhat k přetržení, nikdo nepřišel.

Obrátil se k Noirtierovi. Bledost a úzkost na tváři starcově byly stále větší a větší.

"Můj Bože, můj Bože," pravil Morrel, "proč nikdo nejde? Což někdo v domě stůně?"

Noirtierovy oči div nevystoupily z důlků.

"Ale co je vám?" pokračoval Morrel. "Lekáte mne! Valentina? Valentina!..."

"Ano, ano!" přisvědčil Noirtier.

Maximilien otevřel ústa, chtěje promluvit, ale jeho jazyk nebyl s to pronésti zvuku; zavrávoral a chytil se za zeď.

Pak vztáhl ruku ke dveřím.

"Ano, ano, ano!" naznačoval stařec.

Maximilien vyběhl dvěma skoky po malém schodišti a Noirtier zdál se ho pobízeti očima:

"Rychleji! Rychleji!"

Minuta stačila mladému muži k proběhnutí několika komnatami, opuštěnými jako celý dům, až k ložnici Valentinině.

Nepotřeboval otvírati dveří, byly dokořán otevřeny.

První zvuk, jejž postihl, byl vzlyk. Jako v mlze spatřil černou postavu, klečící a ztrácející se v rozházené kupě ložního prádla. Strach, hrozný strach připoutal ho k prahu.

Tu pak zaslechl hlas, řkoucí: Valentina je mrtva, a druhý, jenž jako ozvěna opakoval:

"Mrtva! Mrtva!"

IV.

MAXIMILIEN.

Villefort vstal téměř zahanben, že byl překvapen v takovém záchvatu bolesti.

Hrozný úřad, jejž zastával od dvaceti pěti let, učinil z něho něco více a něco méně než člověka.

Jeho pohled, chvíli plaše těkající, upřel se na Morrela.

"Kdo jste, pane," pravil, "že zapomínáte, že nevstupuje se tak do domu, který obývá smrt? Odejděte, pane, odejděte!"

Morrel však se nepohnul; nemohl odtrhnout oči od hrozného pohledu na to lože v nepořádku a od bledého těla, ležícího na něm.

"Odejděte, slyšíte?" volal Villefort, kdežto d'Avrigny kráčel k Morrelovi, aby ho vyvedl.

Mladý muž pohlédl vytřeštěně na mrtvolu, na oba muže, na celý pokoj, okamžik zdál se váhati, pootevřel ústa; konečně, nenašed slova k odpovědi přes nesčetný roj myšlenek vířících mu v mozku, obrátil se náhle a kvapil pryč, zarývaje si ruce do vlasů. Villefort a d'Avrigny, vytrženi na okamžik z myšlenek, sledovali ho očima a pak vyměnili pohled, řkoucí:

"Je to šílenec!"

Dříve však než uplynulo pět minut, slyšeli sténat schody pod velikou tíží a spatřili Morrela, jenž zvednuv nadlidskou silou křeslo Noirtierovo, přinášel starce do prvního poschodí.

Nad schody postavil Morrel křeslo na zemi a rychle je vezl až do Valentinina pokoje.

Šílené rozčilení Maximilienovo zdesateronásobilo jeho síly.

Co však bylo nade všecko děsivé, byla tvář starého Noirtiera, blížícího se s Morrelovou pomocí k Valentininu lůžku, tvář, v níž inteligence rozvinula všecky své prostředky, jejíž oči shromažďovaly v sobě všecku sílu, aby nahradily ostatní schopnosti.

Pro Villeforta byla ta bledá tvář planoucího pohledu hrozným zjevením.

Po každé, když ocitl se ve styku s otcem, stalo se něco hrozného.

"Pohleďte, co s ní učinili!" volal Morrel, maje jednu ruku ještě na lenochu křesla, jež dovezl až k loži, a druhou ukazuje na Valentinu. "Pohleďte, otče, pohleďte!"

Villefort couvl o krok a s údivem popatřil na mladého muže, který byl mu téměř neznám a který nazýval Noirtiera otcem.

V tu chvíli celá duše starcova zdála se vstoupiti do jeho očí, jež podlily se krví; pak mu naběhly žíly na krku a modravý stín jako u epileptiků pokryl mu krk, líce i skráně; vnitřnímu tomu výbuchu celé bytosti nechyběl než výkřik.

Ten výkřik vycházel, možno-li tak říci, ze všech pórů, děsivý svou němostí, srdcervoucí svým mlčením.

D'Avrigny přiskočil k starci a dal mu vdechovati silný uklidňující prostředek.

"Pane," zvolal pak Morrel, uchopiv bezvládnou ruku paralytikovu, "ptají se mne, kdo jsem a jakým právem jsem zde. Ó, vy to víte, povězte to, povězte to!"

Pláč přerval slova mladého muže.

Starcova prsa dmula se prudkým dechem. Připadalo to, jako by jeho nitrem zmítala bouře, jež předcházívá agónii.

Konečně vytryskly Noirtierovi z očí slzy; byl šťastnější než mladý muž, který vzlykal bez slz. Nemoha schýliti hlavu, stařec zavřel oči.

"Řekněte," pokračoval Morrel, "řekněte, že jsem byl jejím ženichem!

Řekněte, že byla mou vznešenou přítelkyní, mou jedinou láskou na světě!

Řekněte, řekněte, řekněte, že ta mrtvola mi náleží!"

A mladý muž, skýtaje hrůzyplný obraz zlomené síly, sklesl těžce na kolena k loži a tiskl je k sobě křečovitě sevřenýma rukama.

Byla to tak prudká bolest, že d'Avrigny se odvrátil, by skryl své pohnutí, a že Villefort, nežádaje jiného vysvětlení, přistoupil k mladému muži, puzen magnetickou silou, jež přitahuje nás k těm, kdo milovali bytost námi oplakávanou, a podával mu ruku.

Morrel však ničeho neviděl; uchopil ledovou ruku Valentininu a nemoha plakati, zarýval s temnými výkřiky zuby do podušek.

Chvíli nebylo slyšet v pokoji nic než směs vzlyků, žalob a modlitby. Jeden zvuk však ze všech těch zvuků vynikal, a to chraptivý, trhavý dech, jenž jako by při každém vdechnutí přetrhl jedno vlákno života v prsou Noirtierových.

Konečně Villefort, jenž ze všech nejlépe se dovedl ovládat a jenž postoupil na chvíli své místo Maximilienovi, ujal se slova.

"Pane," pravil Maximilienovi, "pravíte, že miloval jste Valentinu, že byl jste jejím ženichem; nevěděl jsem o té lásce, nevěděl jsem o tom závazku a přece vám já, její otec, odpouštím, neboť vidím, že váš bol je veliký, skutečný a pravdivý.

Ostatně je i moje bolest příliš veliká, aby hněv našel v mém srdci místo.

Ale vidíte, že anděl, v kterého jste doufal, opustil zemi; nepotřebuje již zbožňování lidí, sama se nyní klaní Pánu; rozlučte se tedy, pane, se smutnou tělesnou schránkou, již zapomněla mezi námi; vezměte ještě naposledy ruku, kterou jste očekával, a odlučte se od ní navždy: Valentina nepotřebuje teď než kněze, jenž jí požehná."

"Mýlíte se, pane," zvolal Morrel, zvednuv se na jedno koleno a ucítiv v srdci ještě palčivější bolest než dosud; "mýlíte se: Valentina, zemřevší jak zemřela, potřebuje nejen kněze, ale i mstitele.

Pane de Villefort, pošlete pro kněze, já budu mstitelem."

"Co tím chcete říci, pane?" šeptal Villefort, zachvěv se při novém tom výbuchu Morrelova blouznění.

"Chci říci," pokračoval Morrel, "že jsou ve vás dva lidé, pane. Otec již dosti plakal; teď ať koná svou povinnost státní návladní."

Noirtierovy oči zahořely, d'Avrigny přistoupil blíže.

"Pane," pokračoval mladý muž, soudě s tváří všech přítomných na jejich city, "vím, co pravím, a vy všichni víte právě tak dobře jako já, co řeknu:

Valentina zemřela smrtí úkladnou!"

Villefort sklopil hlavu, d'Avrigny se přiblížil ještě o krok, Noirtier přisvědčoval očima.

"Za našich dob, pane," mluvil Morrel dále, "žádná bytost, byť i nebyla mladá, byť i nebyla krásná, byť i nebyla zbožňováníhodná jako Valentina, nemůže zmizet se světa neodůvodněně.

Nuže, pane státní návladní," dodal Morrel s rostoucím zápalem, "udávám vám zločin, hledejte vraha!"

A jeho oko neúprosně zpytovalo Villeforta, jenž opět upíral úpěnlivý zrak brzy na Noirtiera, brzy na d'Avrignyho.

Místo však, aby našel u otce nebo u doktora přispění, setkal se u nich s pohledem právě tak neoblomným, jako u Morrela.

"Ano!" naznačoval stařec.

"Zajisté!" pravil d'Avrigny.

"Pane," odpověděl Villefort, snaže se bojovati proti té trojí vůli a proti svému vlastnímu rozechvění, "mýlíte se, v mém domě nepáchají se zločiny; osud mne stíhá, Bůh mne zkouší: je to hrozné, vraždy to však nejsou!"

Noirtierovy oči zaplály, d'Avrigny již otvíral ústa, chtěje promluvit.

Morrel vztáhl ruku, poroučeje ticho.

"A já vám pravím, že se zde vraždí!" zvolal a jeho hlas se ztlumil, neztrativ ničeho z hrozivé své náruživosti.

"Pravím vám, že je to za čtyři měsíce již čtvrtá oběť.

Pravím vám, že stal se již přede čtyřmi dny pokus o Valentinino otrávení a že se ten pokus nezdařil díky opatřením páně Noirtierovým!

Pravím vám, že byla dávka zdvojnásobena, nebo použito jiného jedu, tentokráte s úspěchem!

Pravím vám konečně, že vy to vše víte právě tak dobře jako já, neboť tento pán vás varoval jako lékař i jako přítel."

"Oh, vy blouzníte, pane!" zvolal Villefort, marně se snaže vymaniti se z kruhu, jenž ho svíral.

"Já blouznim?" opakoval Morrel. "Nuže, dovolávám se samého pana d'Avrigny.

Zeptejte se ho, pane, pamatuje-li se ještě na slova, která promluvil ve vaší zahradě, v zahradě tohoto domu, večer po smrti paní de Saint-Méran. Domnívali jste se tehdy oba, vy i on, že jste sami, a hovořili jste o té tragické smrti, na níž osud, o němž jste mluvil, a Bůh, kterého nespravedlivě viníte, byli účastni jen jedinou okolností, že totiž stvořili Valentinina vraha!"

Villefort a d'Avrigny na sebe pohlédli.

"Ano, ano, vzpomeňte si," pokračoval Morrel, "neboť ta slova, o nichž domníval jste se, že jsou svěřena tichu a samotě, zapadla v můj sluch. Zajisté, vida hříšnou shovívavost páně Villefortovu k jeho lidem, měl jsem po tom večeru všecko udat úřadům; tak bych se aspoň nebyl stal spoluvinným tvou smrtí, Valentino, má milovaná Valentino! Ale spoluvinník stane se mstitelem; tato čtvrtá vražda je zjevná a viditelná očím všech a opustí-li tě tvůj otec, Valentino, budu stíhat vraha já, já, to ti přisahám!"

A jako by se byla příroda konečně slitovala nad tím mocným organismem, div se nezlomivším vlastní silou, poslední slova Morrelova odumřela mu tentokrát v hrdle. Vzlyky vydraly se mu z prsou, slzy, tak dlouho se vzpírající, vytryskly mu z očí a mladý muž s pláčem klesl na kolena k Valentininu loži.

Teď bylo na d'Avrignym promluvit.

"I já," pravil silným hlasem, "i já připojuji se k panu Morrelovi a žádám, aby spravedlnosti bylo učiněno zadost. Neboť srdce se mi bouří při myšlence, že má zbabělá povolnost vraha podporovala!"

"Ó, můj Bože, můj Bože!" šeptal Villefort zničeně.

Morrel zvedl hlavu a četl v starcových očích, v nichž hořel nadpřirozený plamen.

"Hleďte," pravil, "pan Noirtier chce mluvit."

"Ano," naznačil Noirtier s výrazem tím strašlivějším, že všecky schopnosti ubohého bezmocného starce se soustředily v jeho pohled.

"Znáte vraha?" tázal se Morrel.

"Ano," přisvědčil Noirtier.

"A povedete nás?" zvolal mladý muž. "Poslouchejme, pane d'Avrigny, poslouchejme!"

Noirtier vyslal k nešťastnému Morrelovi melancholický úsměv, onen sladký úsměv očí, jenž tolikráte učinil Valentinu šťastnou, a upoutal k sobě jeho pozornost.

Když pak takřka připoutal jeho zrak ke svému, obrátil oči ke dveřím.

"Mám odejít, pane?" zvolal Morrel bolestně.

"Ano," naznačil Noirtier.

"Ach, pane, slitujte se přec nade mnou!"

Starcovy oči zůstaly neúprosně obráceny ke dveřím.

"Budu se moci aspoň vrátit?" tázal se Morrel.

"Ano."

"Mám odejít sám?"

"Ne."

"Koho mám s sebou vzít? Pana státního návladního?"

"Ne."

"Doktora?"

"Ano."

"Chcete zůstat sám s panem de Villefort?"

"Ano."

"Ale porozumí vám?"

"Ano."

"Oh," pravil Villefort takřka s radostí, že výslech bude se dít mezi čtyřma očima, "oh, nebojte se, rozumím otci velmi dobře."

Při těch slovech, pronesených, jak jsme pravili, s výrazem radosti, zuby státního návladního prudce jektaly.

D'Avrigny uchopil Morrelovo rámě a odvedl mladého muže do sousední komnaty.

Pak zavládlo celým domem ticho hlubší než hrobové.

Za čtvrt hodiny ozval se vrávoravý krok a Villefort objevil se na prahu salónu, kde seděli d'Avrigny a Morrel, první pohřížen v myšlenky, druhý v usedavém pláči.

"Pojďte," pravil.

A dovedl je k Noirtierovu křeslu.

Morrel pohlédl pozorně na Villeforta.

Tvář státního návladního byla zsinalá; široké zardělé skvrny pokrývaly mu čelo; jeho prsty svíraly a ohýbaly brkové pero, jež praštělo, lámajíc se na kusy.

"Pánové," pravil stísněným hlasem d'Avrignymu a Morrelovi, "vaše čestné slovo, že hrozné tajemství zůstane pohřbeno mezi námi!"

Oba mužové sebou hnuli.

"Zapřísahám vás!..." pokračoval Villefort.

"Ale vinník... travič... vrah!..." namítl Morrel.

"Nebojte se, pane," pravil Villefort, "spravedlnosti bude učiněno zadost. Můj otec zjevil mi jméno vinníkovo, můj otec žízní po pomstě jako vy a přece vás zapřísahá jako já, abyste zachovali zločin v tajnosti.

Viďte, otče?"

"Ano," přisvědčil rozhodně Noirtier.

Morrel trhl sebou v hrůze, nemoha tomu uvěřiti.

"Oh," zvolal Villefort, zadržev rukou Morrela, "žádá-li vás o to můj otec, kterého přece, pane, znáte jako muže neoblomného, činí tak jistě proto, že ví, že Valentina bude strašně pomstěna.

Viďte, otče?"

Stařec přisvědčil očima.

Villefort pokračoval:

"On mne zná a. já dal mu své slovo. Uklidněte se tedy, pánové; tři dny na vás žádám, nic než tři dny, tedy méně, než by na vás žádala spravedlnost, a za tři dny pomstím své dítě tak, že to otřese i nejchladnějšími lidmi až do dna.

Viďte, otče?"

Řka to zaskřípal zuby a zatřásl bezvládnou rukou starcovou.

"Bude splněno vše, co bylo slíbeno, pane Noirtiere?" zeptal se Morrel, kdežto d'Avrigny tázal se starce očima.

"Ano," naznačil Noirtier očima plnýma zlověstné radosti.

"Přisahejte tedy, pánové," pravil Villefort, chápaje se ruky d'Avrignyho i Morrelovy, "přisahejte, že smilujete se nad ctí mého domu a mně ponecháte na starosti její pomstění."

D'Avrigny se odvrátil a zašeptal velmi slabě "Ano." Morrel však vytrhl ruku z ruky soudcovy, vrhl se k loži, přitiskl své rty na ledové rty Valentininy,a prchl s dlouhým zaúpěním duše, vrhající se v zoufalství.

Pravili jsme již, že všecko služebnictvo zmizelo.

Pan de Villefort musil tedy poprosit d'Avrignyho, aby si vzal na starost ty četné a nesnadné pochůzky, které souvisí se smrtí v našich velkých městech, zvláště je-li smrt provázena tak podezřelými okolnostmi.

Noirtier skýtal hrozný pohled svou nehybnou bolestí, svým němým zoufalstvím a bezhlasnými slzami.

Villefort odebral se opět do své pracovny. D'Avrigny šel pro městského lékaře, jenž má za povinnost prohlížeti mrtvoly a jemuž říká se dosti působivě lékař mrtvých.

Noirtier nechtěl vnučku opustit.

Za půl hodiny vrátil se pan d'Avrigny se svým kolegou; domovní dveře byly zavřeny a ježto vrátný zmizel zároveň s ostatním služebnictvem, přišel otevřít sám Villefort.

Zastavil se však na chodbě; neměl již odvahy vstoupit do úmrtní komnaty.

Doktoři vešli tedy sami do Valentinina pokoje.

Noirtier seděl u lože, bledý jako mrtvá, nehybný a němý jako ona.

Městský lékař přiblížil se s lhostejností muže, jenž polovinu života tráví mezi mrtvolami, pozvedl prostěradlo, kryjící dívku, a jen jí pootevřel rty.

"Oh," pravil d'Avrigny s povzdechem, "ubohá dívka je skutečně mrtva."

"Ano," odvětil lakonicky lékař, spustiv opět prostěradlo, zakrývající Valentininu tvář.

Noirtier tlumeně zachroptěl.

D'Avrigny se ohlédl, starcovy oči se leskly. Dobrý lékař pochopil, že Noirtier chce vidět na svou vnučku; přistrčil ho k posteli a zatím co městský lékař oplachoval si v chlorové vodě prsty, dotknuvší se rtů zesnulé, odkryl d'Avrigny tu klidnou a bledou hlavu, podobnou hlavě spícího anděla.

Slza, objevivší se v Noirtierově oku, byla díkem, kterého dostalo se dobrému doktorovi.

Městský lékař napsal úmrtní list na rohu stolu přímo ve Valentinině pokoji a vyplniv tu formalitu odešel, doprovázen doktorem.

Villefort slyšel je odcházet, i objevil se ve dveřích pracovny.

Poděkoval několika slovy lékaři a obrátiv se k Avrignymu, pravil:

"A nyní kněze, že ano?"

"Máte nějakého duchovního, kterého byste si snad zvláště přál, aby se modlil u Valentiny?" tázal se Avrigny.

"Ne," odvětil Villefort, "jděte k nejbližšímu."

"Nejblíže zde bydlí," odvětil městský lékař, "dobrý italský abbé, který se přistěhoval právě do sousedního domu. Mám ho požádat, až půjdu mimo, aby sem přišel?"

"D'Avrigny," odvětil Villefort, "prosím vás, doprovoďte laskavě pana doktora.

Zde je klíč, abyste mohl přijít a odejít podle libosti.

Přiveďte kněze a uveďte ho do pokoje mého ubohého dítěte."

"Přejete si s ním promluvit, příteli?"

"Přeji si být sám. Omluvíte mne, není-li pravda? Kněz rozumí jistě všem bolům, i bolu otcovskému."

Pan de Villefort podal d'Avrignymu domovní klíč a ukloniv se naposledy cizímu doktorovi, vrátil se do své pracovny a jal se pracovati.

Jistým organismům je práce všeutišujícím lékem.

Jakmile oba lékaři vyšli na ulici, spatřili na prahu sousedního domu stát muže v sutaně.

"To je kněz, kterého jsem myslil," pravil městský lékař d'Avrignymu.

D'Avrigny přistoupil k duchovnímu.

"Pane," pravil mu, "byl byste ochoten prokázati velikou službu nešťastnému otci, jenž právě ztratil dceru, panu státnímu návladnímu Villefortovi?"

"Ach, ano, pane," odvětil kněz s velmi silným italským přízvukem; "vím o tom, smrt je v domě."

"Nemusím vám tedy říkat, pane, o jakou službu vás žádá."

"Právě jsem se chtěl jíti nabídnout, pane," odvětil kněz; "naším úkolem je vycházeti vstříc svým povinnostem."

"Je to dívka."

"Ano, vím, slyšel jsem to od služebnictva, jež viděl jsem prchati z domu. Vím také, že se jmenovala Valentina; modlil jsem se již za ni."

"Díky, pane, díky," pravil d'Avrigny, "a když jste tedy již začal vykonávat svůj posvátný úřad, račte v něm pokračovati. Pojďte usednout k zesnulé a celá rodina pohřížená ve smutek bude vám velice vděčná."

"Jdu, pane," odpověděl abbé, "a troufám si říci, že ničí modlitba nebude vřelejší než moje."

D'Avrigny vzal abbého za ruku a dovedl ho do Valentinina pokoje, kam měli až v noci přijít lidé z pohřebního ústavu. Villeforta, zavřeného v pracovně, nepotkali.

Když vstoupili do pokoje, setkal se Noirtierův pohled se zrakem abbéovým a četl v něm asi něco neobyčejného, neboť se již s něho nespustil.

D'Avrigny svěřil knězi nejen zesnulou, ale i živého a duchovní d'Avrignymu slíbil, že Valentině v věnuje své modlitby a Noirtierovi svou péči.

Abbé se k tomu slavnostně zavázal a nepochybně, aby nebyl rušen v modlitbách a aby Noirtier nebyl rušen ve svém bolu, šel zavřít, jakmile pan d'Avrigny vyšel z pokoje, nejen dveře, kterými doktor odešel, ale i dveře vedoucí k paní de Villefort.

VII.
DANGLARSOVA POUKÁZKA.

Příští den probouzel se smutně a zasmušile. Lidé z pohřebního ústavu vykonali během noci truchlivou svou povinnost a zašili tělo, spočívající na loži, do rubáše, jenž smutně halí zesnulé, vydávaje, ať se říká co chce, o rovnosti před tváří smrti, poslední svědectví o přepychu, jejž milovali za živa.

Rubášem tím byl kus nesmírně jemného batistu, který dívka koupila před čtrnácti dny.

Večer přenesli zjednaní lidé Noirtiera z Valentinina pokoje do jeho ložnice a proti všemu očekávání se stařec nikterak nebránil rozloučení s vnuččiným tělem.

Abbé Busoni bděl až do rána a ráno se odebral domů, nikoho nezavolav.

Asi v osm hodin přišel opět d'Avrigny; setkal se s Villefortem, ubírajícím se k Noirtierovi, a doprovodil ho, chtěje se podívati, jak stařec ztrávil noc.

Našli ho ve velkém křesle, jež sloužilo mu za lože, pohřížena v klidný, téměř úsměvný spánek.

Oba stanuli překvapeni na prahu.

"Hleďte," pravil d'Avrigny Villefortovi, jenž pohlížel na spícího otce, "hleďte, příroda dovede utišit nejprudší bolest. Nikdo rozhodně neřekne, že pan Noirtier nemiloval svou vnučku - a přece spí."

"Ano, máte pravdu," odpověděl Villefort udiven; "spí a je to velmi zvláštní, neboť nejmenší rozčilení připravuje ho o spánek po celé noci."

"Bol ho přemohl," odtušil d'Avrigny.

A oba vrátili se v zamyšlení do pracovny státního návladního.

"Hleďte, já nespal," pravil Villefort d'Avrignymu, ukazuje mu netknuté své lože; "mne bol nepřemůže, již po dvě noci jsem ani neulehl. Ale za to pohleďte na můj stůl. Co jsem se napsal, můj Bože, za ty dva dny a dvě noci! Jak jsem prostudoval tu kupu akt a co poznámek jsem nasbíral k obžalobě vraha Benedetta!... Ó, práce, práce! Má vášni, má radosti, má náruživosti! Na tobě jest přemoci všecky mé bolesti!"

A křečovitě stiskl ruku d'Avrignyho.

"Potřebujete mne?" tázal se doktor.

"Ne," odvětil Villefort; "ale přijďte, prosím, ještě v jedenáct hodin; na dvanáct hodin je určen... odjezd... Můj Bože, mé ubohé dítě, mé ubohé dítě!"

A státní návladní, stav se opět člověkem, zhluboka povzdechl.

"Budete tedy v přijímacím saloně?"

"Ne, můj bratranec vzal na sebe ten smutný čestný úkol. Já budu pracovat, doktore; pracuji-li, všecko zmizí."

Doktor nebyl ještě ani u dveří a státní návladní byl skutečně již zase v práci.

Na domovních schodech setkal se d'Avrigny s příbuzným, o němž Villefort mluvil, osobností to bezvýznamnou v tomto příběhu právě jako v rodině, jednou z těch bytostí, které při příchodu na svět jsou určeny k hraní vedlejších úloh.

Byl korektní v černých šatech s krepem na rukávě a ubíral se k bratranci s upravenou tváří, již hodlal podržet tak dlouho, pokud bude třeba, a pak odložit.

V jedenáct hodin zahrčely smuteční kočáry na dláždění dvora a ulice du Faubourg Saint-Honoré naplnila se šumem zástupu, stejně žádostivého vidět radost jako smutek boháčů a chvátajícího na nádherný pohřeb stejně kvapně jako na knížecí svatbu.

Smuteční salon se znenáhla naplnil a především se dostavila část našich starých známých, totiž Debray, Château Renaud a Beauchamp; pak všecky věhlasné osobnosti soudnictví, literatury a armády, neboť pan de Villefort zaujímal jedno z předních míst v pařížské společnosti, ani ne tak svým společenským postavením, jako osobními vlastnostmi.

Bratranec stál u dveří a každého uvítal; musíme prozradit, že pro lhostejné bylo velkým ulehčením vidět zde lhostejnou tvář, která nevyžadovala od hostů lživé fysiognomie nebo nepravdivých slz, jak by byl činil otec, bratr nebo snoubenec.

Známí volali se pohledem a shromažďovali se ve skupiny.

Jeden z těch hloučků utvořen byl Debrayem, Château Renaudem a Beauchampem.

"Ubohá dívka!" pravil Debray, skládaje, jak ostatně činil bezděky každý, povinný hold té bolestné události. "Ubohá dívka, tak bohatá, tak krásná! Byl byste si to pomyslil, Château Renaude, když jsme přišli... jak je tomu dlouho? - tři týdny, nejdéle měsíc... podepsat tu smlouvu, která nebyla podepsána?"

"To ne, na mou čest," odvětil Château Renaud.

"Znal jste ji?"

"Mluvil jsem s ní jednou nebo dvakrát na plese paní de Morcerf; zdála se mi roztomilá, ačkoli trochu melancholického ducha. A kde je nevlastní matka? Ví to někdo?"

"Jela na celý den k ženě toho důstojného pána, který nás přivítal."

"Co to je zač?"

"Kdo?"

"Ten pán, co nás přivítal. Poslanec?"

"Ne," odvětil Beauchamp; "jsem odsouzen vidět naše ctihodné každý den a jeho tvář mi není známa."

"Zmínil jste se o tom úmrtí ve svém listě?"

"Je tam o něm zpráva, ale článek není ode mne. Pochybuji však, že by byl příjemný panu de Villefort. Stojí tam, tuším, že kdyby se byla čtyři úmrtí po sobě udála jinde než v rodině pana státního návladního, byl by se tím pan státní návladní jistě více znepokojil."

"Doktor d'Avrigny, lékař mé matky," poznamenal Château Renaud, "tvrdí, že je všecek zoufalý."

"Koho to stále hledáte, Debrayi?"

"Hledám pana de Monte Cristo," odvětil mladý muž.

"Potkal jsem ho na boulevardu, když jsem šel sem," pravil Beauchamp. "Myslím, že se chystá k odjezdu, protože šel k svému bankéři."

"K svému bankéři? Není jeho bankéřem Danglars?" tázal se Château Renaud Debraye.

"Myslím, že ano," odpověděl sekretář s lehkými rozpaky. "Ale nechybí zde jen Monte Cristo. Nevidím ani Morrela."

"Což je Morrel znal?" tázal se Château Renaud.

"Zdá se mi, že byl představen jen paní de Villefort."

"Co na tom, měl přece přijít," odtušil Debray. "O čem se bude mluvit dnes večer? Tento pohřeb je událostí dne. Ale pst, ticho, ministr spravedlnosti přichází a jistě bude považovat za svou povinnost promluvit malý speech k slzícímu bratranci."

A všichni tři mladí mužové se přiblížili ke dveřím, aby vyslechli malý speech pana ministra spravedlnosti.

Beauchamp řekl pravdu; ubíraje se za smutečním pozváním, potkal Monte Crista, který opět mířil k domu Danglarsovu v ulici de la Chaussée-d'Antin.

Bankéř spatřil z okna kočár hraběte vjíždět do dvora, i vyšel mu vstříc s tváří zarmoucenou, ale přívětivou.

"Přicházíte mi snad vyslovit soustrast, hrabě?" pravil, podávaje Monte Cristovi ruku. "Opravdu, v mém domě usídlilo se neštěstí, takže, když jsem vás spatřil, tázal jsem se právě sebe sama, nepřál-li jsem neštěstí těm ubohým Morcerfovým, což by bylo dalo za pravdu přísloví, které praví: kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá. Ale zakládám se ctí, že jsem, nepřál Morcerfovi nic zlého; byl snad trochu hrdý na člověka nízkého původu, jako já, jenž má za všecko jen sobě co děkovat, jako já. Ale každý máme své chyby. Ach, dejte si pozor, hrabě, lidé naší generace... Pardon, vy nenáležíte naší generaci, vy jste mladý muž... Lidé naší generace nemají letos žádné štěstí: důkazem toho je náš puritánský státní návladní Villefort, který teď zase ztratil dceru.

Zopakujte si to tedy: Villefort, jak jsme pravili, ztratil podivným způsobem celé příbuzenstvo; Morcerf, zbavený cti, si sáhl na život; já jsem zesměšněn zločinností toho Benedetta a pak..."

"Co pak?" tázal se hrabě.

"Ach, vy to tedy nevíte?"

"Nějaké nové neštěstí?"

"Má dcera..."

"Slečna Danglarsová?"

"Eugenie nás opouští."

"Oh, můj Bože, co mi to povídáte?"

"Pravdu, drahý hrabě. Můj Bože, jak jste šťasten, že nemáte ženy ani dětí!"

"Myslíte?"

"Ach, Bože!"

"Pravíte tedy, že slečna Eugenie?..."

"Nemohla snésti potupu, kterou nám způsobil ten bídník, a vyžádala si na mně dovolení k cestování."

"A odjela?"

"Minulé noci."

"S paní Danglarsovou?"

"Ne, s příbuznou... Ale proto ji nicméně ztrácíme, tu drahou Eugenii, neboť pochybuji, jak ji znám, že by kdy přivolila vrátit se do Francie!"

"Co dělat, drahý barone," odvětil Monte Cristo, "to jsou rodinné útrapy, které by byly zdrcující pro chudáka, jehož dítě je celým jeho jměním, ale pro milionáře jsou snesitelny. Ať si filosofové mluví, co chtějí, praktičtí lidé je v tomto vždycky usvědčí ze lži: peníze mohou potěšiti v mnohém případě. A vy budete zajisté dříve potěšen než kdokoli jiný, připustíte-li účinnost toho všemocného balzámu, vy král financí, průsečný bod všech mocí."

Danglars vyslal kosý pohled k hraběti, nevěda, posmívá-li se mu, či mluví-li vážně.

"Ano," pravil, "dovede-li jmění potěšiti, mohu být utěšen: jsem bohat."

"Tak bohat, drahý barone, že se vaše jmění podobá pyramidám; kdo by je chtěl zničiti, neodvážil by se toho; a kdyby se odvážil, nemohl by."

Danglars se usmál té důvěřivé dobromyslnosti hraběte.

"To mi připomíná," pravil, "že právě když jste vstoupil, podepisoval jsem pět malých papírů; dva jsem již podepsal; dovolíte mi laskavě dopsat i ostatní?"

"Nedejte se rušit, drahý barone."

Na okamžik nastalo ticho, v němž ozývalo se jen skřípění bankéřova pera, zatím co hrabě prohlížel si pozlacené nástropní okrasy.

"To jsou španělské papíry," tázal se Monte Cristo, "či haitské, nebo neapolské?"

"Ne," odvětil Danglars se spokojeným úsměvem, "jsou to šeky splatné doručiteli a vystavené na Francouzskou banku. Pohleďte, pane hrabě," dodal, "vy, jenž jste císařem financí, jsem-li já jejich králem, viděl jste mnoho takovýchhle papírů, každý v ceně milionu?"

Monte Cristo vzal pět lístků, jež mu Danglars hrdě ukazoval, jako by je chtěl zvážit na dlani, a četl:

"Prosím pana regenta Banky, aby dal vyplatit na můj řád a z fondů mnou uložených peníz jednoho milionu hotově.
Baron Danglars."

"Jeden, dva, tři, čtyři, pět," počítal Monte Cristo; "pět milionů! Pane, to si dám líbit, pane Kroese!"

"Tak si počínám já v peněžních záležitostech!" pravil Danglars.

"To je báječné, zvláště, bude-li ten obnos, o čemž nepochybuji, vyplacen hotově."

"Bude," odvětil Danglars.

"Je to krásné mít takový úvěr; opravdu, jen ve Francii lze vidět něco podobného: pět kusů papíru v ceně pěti milionů. Člověk to musí vidět, aby tomu uvěřil."

"Pochybujete o tom?"

"Ne."

"Říkáte to takovým tónem... Hleďte, chcete-li, jděte s mým pokladníkem do banky a uvidíte ho odcházet odtamtud s poukazem k pokladu na tentýž obnos."

"Ne," odvětil Monte Cristo, skládaje pět lístků, "je to věru tak neobyčejné, že se o tom sám přesvědčím. Měl jsem u vás úvěr na šest milionů a vyzvedl jsem si devět set tisíc franků, máte mi tedy ještě vyplatiti pět milionů a sto tisíc. Vezmu vašich pět kusů papíru, které uznávám za dobré již při pouhém pohledu na váš podpis, a zde je kvitance na celých šest milionů, čímž jsou naše účty vyrovnány. Připravil jsem ji předem, neboť musím se vám přiznati, že dnes velice potřebuji peněz."

A Monte Cristo zastrčil jednou rukou pět lístků do kapsy a druhou rukou podával bankéři kvitanci.

Blesk, sjevší Danglarsovi k nohám, nebyl by ho naplnil větší hrůzou.

"Jakže, pane hrabě," zakoktal, "vy si berete ty peníze? Pardon, pardon, ty peníze mám vyplatit chudobincům, je to vklad a slíbil jsem, že jej dnes ráno vyplatím."

"Ach," prohodil Monte Cristo; "to je něco jiného. Nezáleží mi právě na těch pěti šecích, vyplaťte mi to v jiných hodnotách; vzal jsem je jen pro zajímavost, abych mohl všude říci, že beze všeho předběžného oznámení, nežádajíc na mně lhůty ani pěti minut, vyplatila mi firma Danglarsova pět milionů hotově! Bylo by to bývalo obdivuhodné! Ale zde jsou vaše papíry; jak pravím, dejte mi jiné."

A podával pět cenných listin Danglarsovi, jenž zsinalý vztáhl po nich nejprve ruku, jako sup natahuje dráp mřížemi klece, chtěje zachytit maso, jež mu odnímají.

Náhle se rozmyslil, sebral všecky síly a přemohl se.

Pak se usmál a strhané jeho rysy se ponenáhlu zaokrouhlily.

"Pravda," řekl, "vždyť vaše kvitance je jako hotové peníze."

"Ó, ano, můj Bože, a kdybyste byl v Římě, firma Thomson a French nedělala by vám ani takové nesnáze s vyplacením peněz na můj podpis, jako vy."

"Odpusťte, pane hrabě, odpusťte."

"Mohu si tedy nechat ty peníze?"

"Ano," přisvědčil Danglars, stíraje si pot, vyvstavší mu u kořínků vlasů, "nechte si je, nechte."

Monte Cristo znovu si vsunul pět poukázek do kapsy s oním nevyslovitelným výrazem v tváři, jenž jako by říkal:

"Nu, rozmyslete si to; litujete-li, je ještě čas."

"Ne, ne," pravil Danglars; "podržte rozhodně mé šeky. Ale to víte, nikdo není takovým formalistou jako finančník; určil jsem ty peníze chudobincům, a byl bych se domníval, že je okrádám, kdybych jim nebyl dal právě tyto, jako by nebyl tolar jako tolar. Promiňte!"

A dal se do hlučného, ale nervosního smíchu.

"Promíjím," odvětil s úsměvem Monte Cristo, "a beru."

A vložil šeky do náprsní tobolky.

"Ale zbývá nám ještě sto tisíc franků," poznamenal Danglars.

"Oh, to je maličkost," prohodil Monte Cristo, "Ažio dosahuje asi té výše; nechte si to a jsme vyrovnáni."

"Hrabě," pravil Danglars, "mluvíte vážně?"

"S bankéři nikdy nežertuji," odvětil Monte Cristo s vážností, jež hraničila na impertinenci.

A zamířil ke dveřím právě ve chvíli, kdy lokaj oznamoval:

"Pan de Boville, vrchní pokladník chudobinců."

"Zdá se mi," poznamenal Monte Cristo, "že jsem měl čas, vyžádat si od vás šeky: jdou na dračku."

Danglars zbledl po druhé a kvapně se s hrabětem rozloučil.

Hrabě de Monte Cristo vyměnil obřadný pozdrav s panem de Boville, jenž stál v čekárně a jenž byl ihned uveden do Danglarsovy pracovny, jakmile pan de Monte Cristo odešel.

Na vážné tváři hraběte objevil se prchavý úsměv při pohledu na portefeuille v ruce pana vrchního pokladníka chudobinců.

U dveří našel hrabě svůj vůz a dal se hned dovézti do banky.

Během té doby Danglars, potlačuje své rozčilení, vyšel vstříc vrchnímu pokladníkovi.

Rozumí se, že úsměv a vlídnost byly již na jeho rtech ustáleny.

"Dobrý den, drahý věřiteli," pravil, "neboť bych se vsadil, že přichází ke mně věřitel."

"Uhodl jste, pane barone," odvětil pan de Boville; "chudobince dostavují se k vám v mé osobě; vdovy a sirotci přicházejí vás žádat o almužnu pěti milionů."

"A pak prý jsou sirotci k politování!" zvolal Danglars prodlužuje žert. "Ubohé děti!"

"Přišel jsem tedy jejich jménem," pravil pan de Boville. "Dostal jste snad můj včerejší list."

"Ano."

"Kvitanci mám s sebou."

"Drahý pane de Boville," odpověděl Danglars, "vaše vdovy a vaši sirotci počkají laskavě dvacet čtyři hodiny, souhlasíte-li, vzhledem k tomu, že pan de Monte Cristo, kterého jste právě teď viděl odtud odcházet... Viděl jste ho, není-li pravda ?"

"Ano; nuže?"

"Nuže, pan de Monte Cristo odnesl si jejich pět milionů!"

"Jak to?"

"Hrabě měl u mne neobmezený úvěr, úvěr otevřený firmou Thomson a French v Římě. Z ničeho nic přišel mi náhle říci o pět milionů. Dal jsem mu šek pro banku: mám tam uloženy peníze. A pochopíte, že se obávám, aby se panu regentovi to nezdálo podivným, kdybych vyzvedl deset milionů v jednom a témže dni.

Ve dvou dnech," dodal Danglars s úsměvem, "je to něco jiného."

"Ale jděte!" zvolal pan de Boville nedůvěřivým tónem. "Pět milionů tomu pánovi, který odtud odcházel a který mne pozdravil, jako bych ho znal?"

"Snad vás zná, aniž ho vy znáte; pan de Monte Cristo zná každého."

"Pět milionů!"

"Zde je stvrzenka. Učiňte jako svatý Tomáš: vizte a dotkněte se."

Pan de Boville vzal papír, jejž mu Danglars podával, a četl:

"Obdržel jsem od pana barona Danglarse peníz pěti milionů jednoho sta tisíce franků, které mu podle vůle vyplatí firma Thomson a French v Římě."

"Je to skutečně pravda!" pravil pan de Boville.

"Znáte firmu Thomson a French?"

"Ano," přisvědčil pan de Boville, "měl jsem s ní jednou co činiti, šlo o dvě stě tisíc franků, ale od té doby jsem o ní neslyšel."

"Je to z nejlepších domů v Evropě," pravil Danglars, odhodiv nedbale na psací stůl stvrzenku, již přijal z rukou pana de Boville.

"A to měl u vás pět milionů? Je to tedy nějaký nabob, ten hrabě de Monte Cristo!"

"Co je to zač, nevím, ale měl tři neobmezené úvěry: jeden u mne, jeden u Rothschilda a jeden u Laffitta, a jak vidíte," dodal Danglars nedbale, "mně dal přednost, nechav mi sto tisíc franků ažia."

Pan de Boville dával najevo svrchovaný obdiv.

"Musím ho jít navštívit," pravil, "a vymoci na něm nějakou lidumilnou nadaci pro nás."

"Jako byste ji už měl; jen jeho almužny obnášejí přes dvacet tisíc franků měsíčně."

"To je úžasné; kromě toho uvedu mu za příklad paní de Morcerf a jejího syna."

"V jakém směru?"

"Věnovali všecko své jmění chudobincům."

"Jaké jmění?"

"Své jmění po zesnulém generálu de Morcerf."

"A z jaké příčiny?"

"Protože nechtějí jmění tak hanebně nabytého."

"A z čeho budou žít?"

"Matka se uchýlí na venkov a syn vstoupí do armády."

"Nu, nu," prohodil Danglars, "to jsou nějaké skrupule."

"Včera jsem dal sepsati darovací listinu."

"A mnoho-li měli?"

"Nu, nebylo to veliké: dvanáct nebo třináct set tisíc franků. Ale vraťme se k svým milionům."

"S radostí," odvětil Danglars nejpřirozenějším tónem na světě; "spěcháte tedy velmi na ty peníze?"

"Ovšem, zítra máme pokladní revisi."

"Zítra? Proč jste to neřekl hned? Zítra! Vždyť je to celé století! V kolik hodin je ta revise?"

"Ve dvě."

"Pošlete si v poledne," pravil Danglars s úsměvem.

Pan de Boville tuze neodpovídal; pokyvoval hlavou a překládal portefeuille z ruky do ruky.

"Ale co mně napadá!" zvolal Danglars. "Můžete učinit ještě něco lepšího."

"Co mám učinit?"

"Kvitance pana de Monte Cristo je jako hotové peníze; předložte ji u Rothschilda nebo u Laffitta, přijmou vám ji okamžitě."

"Přes to, že je splatná v Římě?"

"Ovšem, bude vás to stát jen pět až šest tisíc franků srážky."

Berní uskočil.

"Ach ne, ne, to ne! Raději počkám do zítřka. Vy děláte, jako by to byla maličkost!"

"Domníval jsem se okamžik," pravil Danglars se svrchovanou nestoudností, "odpusťte mi to, ale domníval jsem se, že máte uhradit malý schodek."

"Ach!" zvolal berní.

"Poslyšte, i to zde již bylo a v takovém případě člověk přinese nějakou oběť."

"Díky Bohu, ne," pravil pan de Boville.

"Tedy zítra na shledanou, není-li pravda, drahý pokladníku?"

"Ano, zítra, ale jistě!"

"Nu, vy žertujete! Pošlete si v poledne, banka bude zpravena."

"Přijdu sám."

"Tím líp, aspoň budu mít potěšení vás spatřit."

Stiskli si ruce.

"Nejdete na pohřeb té ubohé slečny de Villefort?" tázal se pan de Boville. "Potkal jsem jej na boulevardu."

"Ne," odpověděl bankéř, "jsem ještě trochu směšný od té Benedettovy aféry a schovávám se."

"Eh, jste bláhový; což je to vaše vina?"

"Víte, drahý berní, má-li člověk jméno bez poskvrny, je nedůtklivý."

"Každý vás lituje, buďte ujištěn, a každý hlavně lituje vaši slečnu dceru."

"Ubohá Eugenie!" pravil Danglars s hlubokým povzdechem. "Víte, pane, že vstoupí do kláštera?"

"Ne!"

"Ach, je tomu tak, bohužel. Den po té události rozhodla se odcestovati s jednou jeptiškou, svou přítelkyní: vstoupí do velmi přísného řádu buď v Itálii nebo ve Španělsku."

"Ó, to je hrozné!"

A nato se pan de Boville vzdálil, vysloviv ještě otci nejvřelejší soustrast.

Jen však za sebou zavřel dveře, zvolal Danglars s energickým gestem, jež dovedou si představiti jedině ti, kdo viděli Fredericka v Robertu Macairovi:

"Hlupáku!"

A vloživ stvrzenku Monte Cristovu do malé náprsní tobolky, dodal:

"Jen přijď v poledne! V poledne budu daleko!"

Pak se zavřel na dva západy, vyprázdnil všecky zásuvky pokladny, sehnal asi padesát tisíc franků v bankovkách, spálil různé papíry, jiné položil na nápadné místo a jal se psáti dopis, jejž zapečetil a opatřil nápisem: "Paní baronce Danglarsové."

"Dnes večer," šeptal si, "jej vlastnoručně položím na její toaletní stůl."

Vyňav pak ze zásuvky cestovní pas, řekl si:

"Dobrá, má ještě dvouměsíční platnost."

VIII.
HŘBITOV.

Pan de Boville skutečně potkal průvod smuteční, doprovázející Valentinu ke hrobu.

Počasí bylo zasmušilé a mlhavé; vál vítr ještě vlahý, ale již vražedný žloutnoucímu listí, jež rval s větví stále holejších a holejších a hnal je nad ohromným zástupem, plnícím boulevardy.

Pan de Villefort, čistokrevný Pařížan, považoval hřbitov Pere-Lachaise za jedině hodný přijmout ostatky pařížské rodiny; ostatní hřbitovy považoval za venkovské, za hotely smrti. Jedině na Pere-Lachaise mohl být zesnulý z dobré společnosti ubytován ve svém.

Zakoupil tam, jak víme, pozemek navždy, nad nímž zvedala se hrobka, tak záhy vyplněná všemi členy jeho první rodiny.

Na průčelí mausolea stála slova: RODINA SAINT-MÉRANOVA A VILLEFORTOVA; bylo to poslední přání ubohé Renaty, Valentininy matky.

K Pere-Lachaise mířil tedy nádherný průvod, vyšedší z Fauborgu Saint-Honoré. Prošel celou Paříží, bral se po Faubourgu du Temple, pak po vnějších boulevardech až ke hřbitovu. Přes padesát soukromých ekypáží jelo za dvacíti smutečními kočáry a za oněmi padesáti ekypážemi šlo ještě více než pět set lidí pěšky.

Byli to téměř samí mladí lidé, které Valentinina smrt ohromila jako úder blesku a kteří přes ledový van století a přes prosaism doby podléhali poetickému vlivu té krásné, cudné, rozkošné dívky, zkosené v květu života.

Při východu z Paříže blížilo se k průvodu bleskurychle čtyřspřeží, jež stanulo náhle, jako by štíhlé, ocelově pevné

nohy koní zarostly do země: byl to pan de Monte Cristo.

Hrabě sestoupil z kočáru a vmísil se do zástupu, kráčejícího za pohřebním vozem.

Château Renaud ho spatřil; ihned vyskočil ze svého coupé a šel se k němu připojit. Beauchamp rovněž opustil kabriolet, v němž seděl.

Hrabě díval se pozorně do všech mezer, vzniklých v zástupu; bylo zřejmo, že někoho hledá. Konečně to nevydržel.

"Kde je Morrel?" tázal se. "Ví někdo z vás, pánové, kde je?"

"Ptali jsme se po něm již u Villefortů," odvětil Château Renaud; "nikdo z nás ho neviděl."

Hrabě umlkl, ale díval se stále kolem sebe.

Konečně přišli na hřbitov.

Pronikavé oko Monte Cristovo vniklo do houští tisů a sosen a záhy ho všechen neklid opustil: čísi stín proklouzl pod černým habřím a Monte Cristo nejspíš našel, co hledal.

Víme, co je to pohřeb v tomto velkolepém městě mrtvých; černé skupiny roztroušené po bílých cestičkách, ticho nebes i země přerušené tu a tam praskotem zlomené větve nebo proraženého plotu kolem hrobu; pak melancholický zpěv knězi, v nějž vmísí se tu a tam vzlyk, uniknuvší z chomáče květů, za nímž lze spatřiti schýlenou ženu se sepjatýma rukama.

Stín, který Monte Cristo postřehl, prošel rychle stromovím, vysázeným za hrobem Heloisiným a Abelardovým, vmísil se mezi pohřební sluhy u hlav koní, vezoucích tělo zesnulé, a stejným krokem přišel na místo, určené k pohřbu.

Každý se na něco díval.

Monte Cristo díval se jen na stín, kterého si sotva povšimli ti, kdo stáli vedle něho.

Hrabě dvakrát vystoupil z řady, chtěje se přesvědčiti, nehledají-li ruce toho muže nějakou zbraň, ukrytou pod šaty.

Když průvod stanul, byl v tom stínu poznán Morrel, jenž, maje tvář zsinalou a líce vpadlé, černý kabát upjatý až ke krku a klobouk smačkaný křečovitě se chvějícíma rukama, opřel se o strom, stojící na pahrbku, převyšujícím hrobku, takže nemohla mu ujíti ani jediná podrobnost z chystaných smutečních obřadů.

Vše se dálo jako obvykle. Několik mužů, a jako vždy byli to lidé nejméně dojatí, proneslo řeči. Jedni želeli té předčasné smrti, jiní šířili se o bolu otcově; byli mezi nimi i lidé důmyslní, kteří objevili, že zesnulá dívka nejednou prosila pana de Villefort za vinníky, nad jejichž hlavou vznášel se již meč spravedlnosti; konečně byly vyčerpány i květnaté metafory a bolestné obrazy, a všemožným způsobem bylo použito stancí Malherbových k Dupérierovi.

Monte Cristo nic neposlouchal, nic neviděl, či vlastně viděl jen Morrela, jehož klid a nehnutost skýtaly hrozný pohled pro toho, jenž jedině věděl, co se děje v srdci mladého důstojníka.

"Ach!" pravil náhle Beauchamp Debrayovi, "tamhle je Morrel! Kam to tam jen vlezl?"

A upozornili naň Château Renauda.

"Jak je bledý!" poznamenal mladý muž, zachvěv se.

"Je mu zima," prohodil Debray.

"Ó, ne," odvětil zvolna Château Renaud; "myslím, že je dojat; Maximilien je dojmům velmi přístupný."

"Eh, vždyť sotva znal slečnu de Villefort," namítl Debray. "Sám jste to řekl."

"Pravda. Pamatuji se však přec, že na tom plese paní de Morcerf s ní třikrát tančil; víte, hrabě, na tom plese, kde jste vyvolal takový dojem."

"Ne, nevím," odvětil Monte Cristo, nevěda ani nač, ani komu odpovídá, tak byl zaujat hlídáním Morrela, jehož líce se zbarvovaly, jak se stává, když se zadržuje dech.

"Řeči jsou skončeny, s Bohem, pánové," pravil náhle hrabě.

Svým odchodem dal znamení k rozchodu; zmizel a nikdo nevěděl, kudy odešel.

Pohřební obřady byly skončeny, přítomní dali se nazpět k Paříži.

Jedině Château Renaud chvíli pátral očima po Morrelovi; zatím však, co Château Renaud sledoval zrakem vzdalujícího se hraběte, opustil Morrel své místo a Château Renaud, hledav ho chvíli marně, následoval konečně Debraye a Beauchampa.

Monte Cristo vrhl se do křoví a ukryt za širokým hrobem, sledoval každé hnutí Morrelovo. Mladý důstojník přiblížil se pozvolna k hrobce, opuštěné zvědavci a pak i dělníky.

Morrel rozhlížel se zvolna kol dokola. Ale ve chvíli, kdy jeho pohled odvrácen byl v jinou stranu, Monte Cristo přiblížil se neviděn ještě o deset kroků.

Mladý muž poklekl.

Hrabě, maje rozšířené oko pevně upřené vpřed, krk natažený a koleno poněkud ohnuté, jako by se chystal vyraziti na dané znamení, stále se blížil k Morrelovi.

Morrel sklonil čelo až na kámen, objal mříž oběma rukama a zašeptal:

"Ó, Valentino!"

Hraběti srdce nedalo při zvuku těch dvou slov; učinil ještě krok a dotknuv se Morrelova ramene, pravil:

"To jste vy, drahý příteli? Hledal jsem vás."

Monte Cristo očekával výbuch, výčitky, obžaloby: mýlil se.

Morrel se k němu obrátil a se zdánlivým klidem pravil:

"Modlil jsem se, jak vidíte."

Hrabě změřil mladého muže od hlavy až k patě zkoumavým pohledem.

Pak zdál se poněkud uklidněn.

"Chcete, abych vás vzal s sebou do Paříže?" tázal se.
"Ne, děkuji."
"A přál byste si něčeho?"
"Nechte mne se modlit."
Hrabě se vzdálil bez jediné námitky, ale došel zase jen až na místo, odkud neuniklo mu ani hnutí Morrelovo. Mladý muž konečně vstal, oprášil si kolena, zabílená kamenem, a zamířil zpět k Paříži, ani se neohlédnuv.
Zvolna kráčel ulicí de la Roquette.
Hrabě, odeslav domů kočár, čekající na něho u Pere-Lachaise, sledoval ho na vzdálenost sta kroků. Maximilien přešel přes kanál a boulevardy a došel do ulice Meslay.
Pět minut po tom, kdy se dveře zavřely za Morrelem, otevřely se opět před Monte Cristem.
Julie stála u vchodu zahrady a s hlubokou pozorností sledovala mistra Penelona, jenž bera vážně své zahradnické povolání, zasazoval odnože bengálské růže.
"Ach, pan hrabě de Monte Cristo!" vykřikla s radostí, jakou obyčejně jevila celá rodina, když Monte Cristo přišel na návštěvu do ulice Meslay.
"Maximilien se právě vrátil, není-li pravda, madame?" tázal se hrabě.
"Ano, zdá se mi, že jsem ho viděla tudy projít," odvětila mladá žena. "Ale zavolejte, prosím, Emmanuela."
"Promiňte, madame," omlouval se hrabě, "ale musím bezodkladně zajít k Maximilienovi; chci mu říci něco svrchovaně důležitého."
"Jděte tedy," pravila Julie a doprovázela ho vlídným úsměvem, dokud nezmizel na schodech.
Monte Cristo rychle vyběhl do druhého poschodí, kde byl Maximilienův byt. Stanuv na chodbě, poslouchal: nižádný zvuk se neozval.
Jako ve většině starších domů, obývaných jen jedním pánem, byl byt uzavřen pouze zasklenými dveřmi.

Leč v těchto zasklených dveřích nevězel klíč. Maximilien byl zevnitř zavřen; dveřmi však nebylo vidět, neboť záclona z červeného hedvábí halila tabulky.
Náhlá červeň, neobvyklý to důkaz pohnutí u toho chladného muže, prozradila Monte Cristovu úzkost.
"Co dělat?" zašeptal.
Okamžik uvažoval.
"Zazvonit?" řekl si opět. "Oh ne! Zvuk zvonku, to jest zvuk, ohlašující návštěvu, často uspíší rozhodnutí těch, kdož nacházejí se v duševním rozpoložení, v němž je asi nyní Maximilien, a tu na zvuk zvonku odpoví jiný zvuk."
Monte Cristo zachvěl se od hlavy až k patě a ježto u něho mělo rozhodnutí rychlost blesku, udeřil loktem do jedné ze skleněných tabulek, jež s drnčením se rozletěla; pak nadzvedl záclonu a spatřil Morrela, jenž při hřmotu sypajícího se skla vyskočil s perem v ruce od psacího stolu.
"Nic se nestalo," pravil hrabě, "prosím vás tisíckrát za odpuštění, drahý příteli! Sklouzl jsem a vrazil jsem loktem do skla. A když už je rozbito, použiji toho a jdu k vám; nenamáhejte se, nenamáhejte se."
A prostrčiv ruku rozbitou tabulkou, hrabě otevřel dveře.
Morrel vstal a zřejmě rozmrzen šel Monte Cristovi vstříc, ne tak aby ho přivítal, jako spíše aby mu zastoupil cestu.
"Je to vina vašich sloužících," mluvil Monte Cristo dále, tře si loket, "vaše parkety se lesknou jako zrcadlo."
"Poranil jste se, pane?" tázal se chladně Morrel.
"Nevím. Ale co jste to dělal? Psal jste?"
"Já?"
"Máte prsty počerněné inkoustem."
"Pravda, psal jsem," odvětil Morrel; "stává se mi to někdy, přes to, že jsem vojákem."
Monte Cristo učinil několik kroků po pokoji. Maximilien musil ho nechat projíti, ale šel za ním.
"Psal jste," opakoval Monte Cristo s pohledem, jenž unavoval svou pronikavostí.
"Měl jsem již čest říci vám, že ano," odtušil Morrel.
"Pistole vedle psací mapy!" pravil, ukazuje Morrelovi na zbraně, ležící na psacím stole.
"Odjíždím na cesty," odvětil Maximilien.
"Příteli!" promluvil Monte Cristo s nekonečnou něhou v hlase.
"Pane?"
"Příteli, můj drahý Maximiliene, prosím vás snažně, jen žádné zoufalé rozhodnutí!"

"Zoufalé rozhodnutí, já?" pravil Morrel, krče rameny. "A od kdy pak je, prosím, cestování zoufalým rozhodnutím?"
"Maximiliene," pravil Monte Cristo, "odložme oba masku, kterou jsme si nasadili.
Maximiliene, neoklamete mne tím líčeným klidem, jako já neoklamu vás svou planou starostlivostí.
Chápete, viďte, že abych učinil, co jsem učinil, abych vyrazil tabulku, porušil tajemství přítelova pokoje, chápete, pravím, že abych to vše učinil, musil jsem chovat skutečný nepokoj, či lépe řečeno hrozné přesvědčení.
Maximiliene, vy si chcete vzít život!"
"Jak přicházíte na takovou myšlenku, pane hrabě?" pravil Morrel, zachvěv se.
"Pravím vám, že si chcete vzít život!" pokračoval hrabě tímže tónem. "A zde je toho důkaz."
A přistoupiv k psacímu stolu, pozvedl list čistého papíru, jejž mladý muž hodil na začatý dopis, a vzal dopis do ruky.
Morrel sebou trhl, chtěje mu jej vytrhnouti.
Ale Monte Cristo předvídal to hnutí a předešel mu, uchopiv Maximiliena za zápěstí a zadržev ho, jako ocelový řetěz zadrží pružné péro v nejprudčím pohybu.

"Vidíte, že jste se chtěl zabíti, Morreli," pravil hrabě, "zde to stojí!"

"Nuže," zvolal Morrel, vpadnuv bez přechodu ze zdánlivého klidu v náhlou prudkost "a kdyby i tomu tak bylo, kdybych se i rozhodl obrátiti proti sobě hlaveň této pistole, kdo by mi v tom zabránil?

Kdo by měl odvahu zabránit mi v tom?

Řeknu-li:

Všecky mé naděje jsou zmařeny, mé srdce je zlomeno, můj život zničen, vůkol mne je jen smutek a ošklivost, země stala se popelem, každý lidský hlas mne drásá; řeknu-li: nechat mne zemřít, znamená prokázat mi dobrodiní, neboť nenecháte-li mne zemřít, ztratím rozum, zešílím, nuže, pane, řeknu-li to a budou-li má slova provázena slzami a úzkostí, rcete, může mi někdo odpovědít:

Chybujete?

Zabrání mi někdo, abych nebyl nejnešťastnějším z lidí?

Odpovězte, pane, odpovězte, měl byste vy tu odvahu?"

"Ano, Morreli," pravil Monte Cristo hlasem, jehož klid podivně kontrastoval s rozčilením mladého muže; "ano, já."

"Vy!" zvolal Morrel se vzrůstajícím výrazem hněvu a výčitky. "Vy, jenž jste mne ukolébal směšnými nadějemi; vy, jenž jste mne zadržel, uspal planými sliby, když bych býval ji mohl nějakým rozhodným zakročením, nějakým krajním činem zachrániti, nebo aspoň ji vidět umírati ve svém náručí; vy, jenž předstíráte všecky prostředky inteligence, veškeru sílu hmoty; vy, jenž hrajete, či spíše děláte, jako byste hrál úlohu Prozřetelnosti, a jenž jste neměl ani moc dáti otrávené dívce protijed! Ach, skutečně, pane, vzbuzoval byste můj soucit, kdybyste nevzbuzoval mou hrůzu!"

"Morreli..."

"Ano, řekl jste mi, abych odložil masku, nuže, buďte spokojen, odkládám ji.

Ano, když jste za mnou přišel na hřbitově, odpověděl jsem vám ještě, neboť mé srdce je dobré; když jste vstoupil, nechal jsem vás přijít až sem... Ježto však zneužíváte svého práva, ježto přicházíte mne vyzývat až do tohoto pokoje, kam jsem se uchýlil jako do hrobu, ježto přinášíte nové utrpení mně, jenž jsem se domníval, že jsem je již všecka vyčerpal, nuže, buďte spokojen, hrabě de Monte Cristo, můj tak zvaný dobrodinče, buďte spokojen, hrabě de Monte Cristo, všeobecný zachránče, uvidíte zemřít svého přítele!..."

A Morrel se šíleným smíchem na rtech vrhl se po druhé k pistolím.

Monte Cristo, bledý jako zjevení, ale s okem plným blesků, položil ruku na zbraně a pravil šílenému:

"A já vám opakuji, že se neusmrtíte!"

"Zabraňte mi v tom tedy!" zvolal Morrel s novým rozběhem, který narazil jako první, na ocelové rámě hraběte.

"Zabráním vám v tom!"

"Ale kdo vlastně jste, že si osobujete to tyranské právo na bytosti volné a myslící?" zvolal Morrel.

"Kdo jsem?" opakoval Monte Cristo.

"Poslyšte: jsem jediný člověk na světě, který má právo vám říci: Morreli, nechci, aby syn tvého otce dnes zemřel!"

A Monte Cristo, majestátní, změněný, vznešený, pokročil s rukama na prsou založenýma k mladému muži, jenž, bezděky přemožen téměř božským zjevem toho muže, ucouvl o krok, chvěje se.

"Proč mluvíte o mém otci?" pronesl zajíkavě. "Proč mísíte vzpomínku na mého otce do toho, co mne dnes potkalo?"

"Protože jsem ten, jenž zachránil již život tvému otci, když chtěl se usmrtiti, jako ty se chceš usmrtiti dnes; protože jsem muž, který poslal váček tvé sestře a Faraona tvému otci; protože jsem Edmond Dantes, na jehož kolenou jsi si jako dítě hrával!"

Morrel vrávoraje, bez dechu, zdrcen, ustoupil ještě o krok; pak ho síly opustily a Maximilien sklesl na kolena k Monte Cristovým nohám.

Pak událo se pojednou v té obdivuhodné povaze hnutí náhlého a úplného obrození: vstal, vyběhl z pokoje a vrhl se na schody volaje, co mu hlas stačil:

"Julie! Julie! Emmanueli! Emmanueli!"

Monte Cristo chtěl také vyběhnouti, ale Maximilien by se byl dal spíše zabít, než by pustil dveře, které přidržoval před hrabětem.

Na Maximilienovo volání přiběhli Julie, Emmanuel, Penelon a několik sloužících. Všichni byli polekáni.

Maximilien vzal je za ruce a otevřev dveře, volal hlasem, přerývaným pláčem:

"Na kolena! Na kolena! Zde je náš dobrodinec, zde je zachránce našeho otce, zde je..."

Chtěl říci: Edmond Dantes!

Hrabě ho přerušil, uchopiv ho za ruku.

Julie sklonila se k ruce hraběte, Emmanuel ho objal jako strážného anděla. Morrel klesl opět na kolena a dotýkal se čelem podlahy.

Tu bronzový muž cítil, jak se mu srdce šíří v prsou, palčivý plamen stoupal mu od hrdla k očím, i sklonil hlavu a zaplakal!

Na několik okamžiků zavládl v pokoji soulad slzí a hlubokých vzdechů, jenž zajisté zdál se harmonický i nejmilejším andělům Páně!

Sotvaže se Julie poněkud vzpamatovala z hlubokého pohnutí, jež ji schvátilo, vyběhla z pokoje, sestoupila do prvního poschodí, s dětinnou radostí kvapila do salonu a pozvedla křišťálový poklop, chránící váček, darovaný neznámým z Meilhanských Alejí.

Během toho pravil Emmanuel chvějícím se hlasem hraběti:

"Ó, pane hrabě, když jste nás tak často slyšel mluvit o našem neznámém dobrodinci, když jste nás viděl žehnati jeho památce s takovou vděčností a zbožňováním, proč dal jste se poznati teprve dnes? Ó, to byla krutost vůči nám a skoro bych se odvážil říci, pane hrabě, že i vůči vám."

"Poslyšte, příteli," odpověděl hrabě, - mohu vás tím jménem nazývat, neboť, aniž byste to tušil, jste již jedenáct let mým přítelem - odhalení toho tajemství bylo přivedeno velikou událostí, která musí vám zůstat neznáma.

Bůh mi je svědkem, že chtěl jsem je navždy pohřbíti na dně své duše; váš bratr Maximilien vyrval mi je svou prudkostí a nepředložeností, které jistě lituje."

Vida pak, že Maximilien vrhl se lokty do křesla, stále však setrvávaje na kolenou, dodal Monte Cristo tiše, tiskna významně Emmanuelovu ruku:

"Bděte nad ním!"

"Proč?" tázal se mladý muž v údivu.

"Nemohu vám to říci, ale bděte nad ním."

Emmanuel rozhlédl se zkoumavě po celém pokoji a spatřil Morrelovy pistole.

Jeho zrak utkvěl s hrůzou na těch zbraních, které označil Monte Cristovi, zvednuv k nim zvolna prst.

Monte Cristo sklonil hlavu.

Emmanuel sebou hnul směrem k pistolím.

"Nechte je," pravil mu hrabě.

Přistoupiv pak k Morrelovi, vzal ho za ruku; bouřlivé city, jež na okamžik otřásly srdcem mladíkovým, ustoupily hluboké ztrnulosti.

Julie se vrátila. Držela v ruce hedvábný váček a dvě třpytné, radostné slzy řinuly se jí po lících jako krůpěje ranní rosy.

"Zde je relikvie," pravila; "nemyslete si, že mi teď, co je nám zachránce znám, bude méně drahou."

"Milé dítě," odpověděl Monte Cristo, zarděv se, "dovolte mi vzít si ten váček zpět; teď, kdy znáte rysy mé tváře, chci, aby jen láska, o kterou vás prosím, připomínala mne vašim vzpomínkám."

"Oh, ne, ne," zvolala Julie, tisknouc váček k srdci; "snažně vás prosím! Neboť byste nás mohl jednoho dne opustiti; neboť nás, bohužel, jednoho dne opustíte, není-li pravda?"

"Uhodla jste, madame," odpověděl Monte Cristo s úsměvem; "za týden opustím tuto zemi, kde tolik lidí, zasloužívších si pomstu boží, žilo šťastně, kdežto můj otec zemřel hladem a bolestí."

Oznamuje svůj brzký odjezd Monte Cristo upřel oči na Morrela a pozoroval, že slova "opustím tuto zemi" nevytrhla Morrela z jeho lethargie. Pochopil, že jest mu podstoupiti poslední zápas s přítelovým bolem, i vzav ruku Juliinu i Emmanuelovu, spojil je ve svých a stisknuv je, řekl jim s laskavou vážností otce:

"Drazí přátelé, nechtě mne, prosím, samotna s Maximilienem."

Julii naskytla se tím příležitost odnésti drahocennou relikvii, na niž Monte Cristo zapomněl.

Rychle odvedla svého muže.

"Nechme je," pravila.

Hrabě osaměl s Morrelem, jenž seděl bez hnutí jako socha.

"Nuže," promluvil hrabě, dotknuv se jeho ramene svým žhavým prstem, "staneš se konečně opět mužem, Maximiliene?"

"Ano, neboť začínám opět trpět."

Čelo hraběte se stáhlo jakoby v trudném váhání.

"Maximiliene, Maximiliene!" pravil. "Myšlenky, kterým se oddáváš, jsou nehodny křesťana."

"Ó, upokojte se, příteli," odvětil Morrel zvednuv hlavu a ukázav hraběti úsměv plný nevýslovného smutku, "nebudu již vyhledávat smrti."

"Tedy již žádné zbraně, žádného zoufalství," pravil Monte Cristo.

"Ne, neboť vím o něčem, co mne vyléčí z mého bolu lépe, než hlaveň pistole nebo hrot nože."

"Ubohý bláhovče!... O čem tedy víte?"

"Můj bol sám mne zabije."

"Příteli," promluvil Monte Cristo s touže melancholií jako Morrel, "poslyš mne:

Jednoho dne ve chvíli zoufalství právě tak velikého jako tvé - ježto přivodilo podobné rozhodnutí - chtěl jsem se usmrtiti jako ty; jednoho dne tvůj otec, neméně zoufalý, chtěl se rovněž usmrtiti.

Kdyby někdo byl řekl tvému otci ve chvíli, kdy obracel hlaveň pistole ke své skráni - kdyby mně byl někdo řekl ve chvíli, kdy odstrkoval jsem od svého lože vězeňský chléb, kterého nedotkl jsem se po tři dny, kdyby tedy nám oběma byl někdo řekl v tom svrchovaném okamžiku:

"Žijte! Nadejde den, kdy budete šťastni a budete žehnat životu," ať by byl ten hlas přišel z kterékoli strany, byli bychom jej přijali s úsměvem pochybnosti nebo s úzkostí nedůvěřivosti - a přece kolikrát tvůj otec objímaje tě žehnal životu a kolikrát i já sám..."

"Ach," zvolal Morrel, přerušuje hraběte, "vy ztratil jste jen svobodu; můj otec ztratil jen jmění, ale já ztratil jsem Valentinu!"

"Pohleď na mne, Morreli," pravil Montě Cristo s onou slavnostností, jež za jistých příležitostí činila ho tak velikým a tak přesvědčivým; "pohleď na mne, nemám slzy v očích, ani horečku v cévách, ani truchlivý tepot v srdci; a přece vidím trpět, Maximiliene, tebe, kterého miluji, jak bych miloval svého syna, nuže, nepoučuje tě to, Morreli, že bolest je jako život a že je vždycky za ní skryto něco neznámého? Prosím-li tě tedy, poručím-li ti, Morreli, abys žil, činím tak, jsa přesvědčen, že mi jednoho dne budeš děkovat, že jsem ti zachránil život."

"Můj Bože, můj Bože!" zvolal mladý muž. "Co mi to říkáte, hrabě? Dejte pozor! Snad jste nikdy nemiloval!"

"Dítě!" odtušil hrabě.

"Já poznal, co je to láska," pokračoval Morrel.

"Hleďte, jsem vojákem od té doby, co jsem mužem; dospěl jsem svého dvacátého devátého roku nemilovav, neboť

žádný z citů, jež jsem poznal do té doby, nezasluhuje si jména lásky. Nuže, v dvacíti devíti letech jsem spatřil Valentinu; miluji ji tedy již dva roky; dva roky mohl jsem čísti ctnosti dívky a ženy, vepsané samotnou rukou Páně v to srdce, otevřené pro mne jako kniha.

Hrabě, s Valentinou bylo by mne čekalo nekonečné, ohromné, neznámé štěstí, štěstí příliš veliké, příliš úplné, příliš božské pro tento svět; ježto mi je svět nedal, je to totéž, hrabě, jako bych vám řekl, že bez Valentiny čeká mne na světě jen zoufalství a hoře."

"Řekl jsem vám, abyste doufal, Morreli," opakoval hrabě.

"Pak i já opakuji: dejte si pozor, hrabě!" pravil Morrel. "Neboť snažíte se mne přesvědčit a přesvědčíte-li mne, připravíte mne o rozum, neboť vzbudíte ve mně víru, že mohu Valentinu ještě spatřit."

Hrabě se usmál.

"Můj příteli, můj otče," zvolal Morrel u vytržení, "opakuji po třetí, dejte pozor, neboť vliv, jakým na mne působíte, mne děsí; dejte pozor na smysl svých slov, neboť hleďte, mé oči se oživují, mé srdce se křísí a obrozuje; dejte pozor, neboť vzbudíte ve mně víru ve věci nadpřirozené.

Uposlechnu, poručíte-li mi zvednouti náhrobní kámen, kryjící dceru Jairovu; půjdu po vlnách jako apoštol, pokynete-li mi rukou, abych kráčel po vlnách; dejte pozor, uposlechnu."

"Doufej, příteli," opakoval hrabě.

"Ach," pravil Morrel, klesnuv s výšin vytržení v hlubiny smutku, "ach, pohráváte si se mnou; činíte jako dobré matky, vlastně jako sobecké matky, které medovými slovy tiší bolest dítěte, protože jeho křik je unavuje.

Ne, příteli, neměl jsem vám říkat, abyste dal pozor; ne, nebojte se ničeho, pohřbím svou bolest tak pečlivě na dno svého nitra, utajím a ukryji ji tak, že s ní ani nebudete musit mít útrpnost.

S Bohem, příteli, s Bohem!"

"Naopak," odvětil hrabě; "od této chvíle, Maximiliene, budeš žít vedle mne a se mnou, neopustíš mne již a za týden budeme míti Francii za sebou."

"A stále mne vyzýváte, abych doufal?"

"Doufej, pravím ti, neboť znám prostředek, jak tě vyléčit."

"Hrabě, zarmucujete mne, možno-li, ještě víc. Po té ráně, jež mne stihla, vidíte v mé bolesti jen všední bolest a domníváte se, že lze ji utišit všedním prostředkem, cestováním."

A Morrel potřásl hlavou s pohrdavou nedůvěřivostí.

"Co ti mám říci?" odvětil Monte Cristo. "Mám důvěru ve své sliby, nech mne učiniti pokus."

"Hrabě, prodlužujete jen mou agónii."

"Nemáš tedy síly, muži slabého srdce," odpověděl hrabě, "věnovati několik dní svému příteli k pokusu, jejž chce učiniti?

Víš ty, čeho je hrabě Monte Cristo schopen?

Víš, že velí mnohým silám pozemským?

Víš, že má v Boha takovou důvěru, že může dosíci zázraků od toho, jenž pravil, že víra člověka je s to, hory přenášet?

Nuže, očekávej ten zázrak, v nějž doufám, nebo..."

"Nebo...?" opakoval Morrel.

"Nebo tě nazvu nevděčníkem, Morreli, dej pozor."

"Mějte se mnou útrpnost, hrabě."

"Mám s tebou takovou útrpnost, Maximiliene, poslyš, takovou útrpnost, že, nevyléčím-li tě za měsíc, do dne a do hodiny, zapamatuj si má slova dobře, Morreli, postavím tě sám před tyto nabité pistole a před číši nejjistějšího italského jedu, jistějšího a účinnějšího, věř mi, než ten, co usmrtil Valentinu."

"Slibujete mi to?"

"Ano, neboť jsem muž a i já chtěl jsem zemřít, jak jsem ti již pravil; a často jsem snil, od té doby, co se neštěstí ode mne vzdálilo, o rozkoši věčného spánku."

"Oh, jistě, hrabě, slibujete mi to?" zvolal Maximilien v opojení.

"Neslibuji, přisahám ti to," odvětil Monte Cristo, vztáhnuv ruku.

"Zakládáte se mi svou ctí, že za měsíc, nebudu-li vyléčen ze svého bolu, ponecháte mne pánem mého života a že nenazvete mne nevděčníkem, ať učiním cokoliv?"

"Za měsíc do dne, Maximiliene, za měsíc do hodiny a je to posvátné datum, Maximiliene; nevím, připomněl-li sis, že je dnes 5. září.

Je tomu dnes deset let, co jsem zachránil tvého otce, který chtěl zemřít."

Morrel uchopil Monte Cristovy ruce a políbil je. Hrabě mu nebránil, jako by chápal, že ten projev úcty mu náleží.

"Za měsíc," pokračoval Monte Cristo, "budeš mít na stole, u něhož budeme oba seděti, dobré zbraně a sladkou smrt; za to však mi slíbíš, že budeš žít a vyčkáš té doby."

"Oh, i já vám to přísahám!" zvolal Morrel.

Monte Cristo přitáhl mladého muže k sobě a dlouho ho držel přitisknuta k srdci.

"A nyní," pravil mu pak, "budeš ode dneška bydlit u mne. Budeš mít pro sebe Haydéin byt a tak bude aspoň dcera nahrazena synem."

"Haydée!" pravil Morrel. "Co se stalo s Haydée?"

"Odjela dnes v noci."

"Opustila vás?"

"Očekává mne... Připrav se tedy a přijď za mnou na Elysejská Pole; teď mne odtud vyveď, aby mne nikdo neviděl."

Maximilien sklopil hlavu a uposlechl jako dítě nebo jako apoštol.

IX.

DĚLENÍ.

V ulici Saint-Germain-des-Prés, v témže domě, kde Albert de Morcerf vyhledal přístřeší pro svou matku i pro sebe, bylo první poschodí, tvořící malý samostatný byt, pronajato tajemné osobnosti.

Osobou tou byl muž, jehož tvář jak při příchodu, tak při odchodu ani domovník nikdy nepostřehl. Muž ten totiž v zimě vždycky tiskl bradu hluboko do červené šály, jakou nosívají kočové z elegantních domů, čekající na pány před divadlem a v létě utíral si nos vždy přesně ve chvíli, kdy mohl být spatřen z domovníkovy lóže. Nutno říci, že proti všemu zvyku nebyl tento obyvatel domu nikým stopován a že pověst, hlásající, že to inkognito tají vysoce postavenou a velmi vlivnou osobnost, zjednávala úctu jeho tajemnému objevování se.

Návštěvy jeho dály se obyčejně v určitou hodinu, někdy však i před ní nebo po ní. Celkem však možno říci, že bylo to téměř vždy ke čtvrté hodině, ať v zimě či v létě, kdy vstupoval do svého bytu, v němž nikdy neztrávil noc.

Diskrétní služka, mající na starosti malý byt, zatopila tam v půl čtvrté, bylo-li zima; v létě pak přinesla tam táž služka v půl čtvrté zmrzlinu.

Ve čtyři hodiny, jak jsme pravili, objevila se tajemná osoba.

Dvacet minut nato stanul před hotelem kočár; z něho vystoupila žena, oděná buď černě nebo tmavomodře, ale vždy zahalená velikým závojem, prošla jako stín mimo lóži a vystoupila po schodech, aniž jediný stupeň zapraskal pod lehkou její nohou.

Nikdy se jí nikdo nezeptal, kam jde.

Tvář její byla tedy rovněž jako tvář mužova úplně neznáma oběma strážcům dveří, vzorným to domovníkům, snad jediným v ohromném bratrstvu pařížského domovnictva, schopným takové diskrétnosti.

Rozumí se, že žena nevystoupila výše než do prvního poschodí. Zaškrábala na dveře zvláštním způsobem; dveře se otevřely, pak zase zavřely a to bylo vše.

Při odchodu táž opatření jako při příchodu.

Neznámá odešla první, vždy zahalená závojem, a vstoupila do kočáru, jenž vzdálil se někdy tím směrem, jindy oním. Po dvaceti minutách vyšel neznámý, zakryt buď šálou nebo kapesníkem, a zmizel rovněž.

Druhého dne po návštěvě Monte Cristově u Danglarse a po Valentinině pohřbu přišel tajemný obyvatel v deset hodin dopoledne místo ve čtyři odpoledne, jak bylo zvykem.

Takřka v zápětí, nezachovav ani obvyklého intervalu, přihrčel fiakr a závojem zahalená dáma vystoupila spěšně po schodech.

Dveře se otevřely a zase zavřely.

Avšak dříve ještě než se zavřely, dáma zvolala:

"Ó, Luciene! Ó, příteli!"

Takže domovník, jenž nechtě zaslechl ten výkřik, zvěděl po prvé, že jeho nájemník jmenuje se Lucien; ježto však to byl vzor domovníka, umínil si neříci to ani své ženě.

"Co se stalo, drahá přítelkyně?" tázal se ten, jehož jméno prozradil zmatek či chvat zahalené dámy. "Povězte, mluvte."

"Příteli, mohu na vás spoléhat?"

"Zajisté, víte to dobře. Ale co se stalo? Váš dnešní lístek uvedl mne v hrozný zmatek. Ten chvat, ten nelad ve vašem písmu! Nuže, uklidněte mne, nebo mne už polekejte nadobro!"

"Luciene, velká událost!" pravila dáma, upírajíc na Luciena zpytavý pohled. "Pan Danglars dnes v noci odjel."

"Odjel! Pan Danglars odjel! A kam?"

"To nevím."

"Jakže, vy to nevíte? Odejel tedy, aby se již nevrátil?"

"Zdá se.

V deset hodin večer dal se zavézti svými koňmi k Charentonské bráně; tam čekal již cestovní kočár; usedl do něho se svým sluhou a kočímu řekl, že jede do Fontainebleau."

"Nu, co to tedy říkáte?"

"Počkejte, příteli. Zanechal mi dopis."

"Dopis?"

"Ano, čtěte."

A baronka vytáhla z kapsy rozpečetěný list, jejž podala Debrayovi.

Debray váhal okamžik, než dal se do čtení, jako by se snažil uhodnouti, co dopis obsahuje, nebo jako by se chtěl, ať obsahuje cokoli, předem k něčemu rozhodnouti.

Za pár vteřin se jeho myšlenky asi ustálily, neboť četl.

Dopis, jenž uvedl srdce paní Danglarsové v takový zmatek, obsahoval toto:

"Má věrná choti."

Debray ustal a pohlédl mimoděk na baronku, jež zarděla se až po kořínky vlasů.

"Čtěte," pravila.

Debray pokračoval:

"Madame, až obdržíte tento list, nebudete již mít manžela! Oh, nelekejte se příliš prudce: nebudete mít manžela, tak jako nebudete mít dcery; to znamená, že budu na jedné z třiceti nebo čtyřicíti cest, jež vedou z Francie.

Jsem vám povinen vysvětlením a ježto jste schopna mé vysvětlení výborně pochopit, dám vám je.

Poslyšte tedy:

Dnes ráno měl jsem neočekávaně vyplatit pět milionů - vyplatil jsem je; téměř ihned na to mi byla předložena kvitance na týž obnos. Odložil jsem vyplacení na zítřek: dnes odjíždím, abych se vyhnul tomu zítřku, jehož průběh by mi byl velmi nepříjemný.

Chápete to, není-li pravda, má drahocenná choti?

Pravím:

Chápete, protože znáte mé záležitosti právě tak dobře jako já: ba znáte je líp než já, neboť, kdybych měl říci, kam se poděla dobrá polovina mého jmění, druhdy dosti pěkného, nedokázal bych to; kdežto vy naopak, tím jsem si jist, zhostila byste se toho výborně.

Neboť ženy obdařeny jsou neklamnými instinkty; algebrou, již samy vynalezly, dovedou vysvětlit i zázrak. Já, který znal jsem jen své cifry, neznal jsem již ničeho, jakmile mne ty cifry oklamaly.

Podivila jste se někdy rychlosti mého pádu, madame?

Byla jste trochu oslněna žárem, tavícím mé zlato?

Já, přiznávám se, neviděl jsem než oheň; doufejme, že vy našla jste trochu zlata v popeli.

Odcházím s touto utěšující nadějí, má velmi moudrá choti, aniž by mi svědomí v nejmenším vyčítalo, že vás opouštím; zůstanou vám přátelé, dotyčný popel a k dovršení štěstí svoboda, kterou spěchám vám vrátit.

Leč nadešla, madame, vhodná chvíle, umístit do tohoto paragrafu slůvko důvěrného vysvětlení.

Pokud jsem doufal, že pracujete pro blahobyt našeho domu, pro jmění naší dcery, zavíral jsem filosoficky oči; ježto však učinila jste z našeho domu pustou zříceninu, nechci sloužit za základ k štěstí druhého.

Vzal jsem si vás bohatou, ale málo váženou.

Promiňte, že mluvím s vámi tak otevřeně, ale poněvadž mluvím nepochybně jen pro nás dva, nevím, proč bych měl svá slova obalovat.

Rozmnožil jsem naše jmění, které po patnáct let stále vzrůstalo až do chvíle, kdy neznámé a až doposud mi nepochopitelné kalamity je přepadly a zničily, aniž jsem se tím, to mohu říci, v nejmenším provinil.

Vy, madame, pracovala jste jen na rozmnožení svého vlastního jmění, což se vám podařilo, o tom jsem vnitřně přesvědčen.

Opouštím vás tedy, jak jsem si vás vzal: bohatou, ale málo úctyhodnou.

S Bohem.

I já budu ode dneška pracovat na svůj vrub.

Buďte ubezpečena o mé vděčnosti za příklad, jejž jste mi dala a kterým se budu řídit. Váš oddaný manžel

Baron Danglars."

Baronka sledovala očima Debraye během té dlouhé a trapné četby. Věděla, jak velice se mladý muž dovede ovládat, přes to však viděla, že změnil barvu jednou nebo dvakrát.

Když dočetl, složil zvolna papír a setrval v zamyšlení.

"Nuže?" promluvila paní Danglarsová se snadno pochopitelnou úzkostí.

"Nuže, madame?" opakoval, mechanicky Debray.

"Jaký dojem činí na vás ten list?"

"To je jednoduché, madame; mám dojem, že pan Danglars odjel, chovaje podezření."

"Ovšem, ale to je vše, co mi máte říci?"

"Nechápu," odvětil Debray ledově.

"Odejel! Odejel nadobro! Odejel, aby se již nevrátil."

"Oh, nevěřte tomu, baronko," prohodil Debray.

"Ne, pravím vám, že se nevrátí. Znám ho, je to muž, pevný v každém rozhodnutí, které slouží k jeho prospěchu.

Kdyby mne byl považoval za užitečnou k něčemu, byl by mne vzal s sebou. Nechává mne v Paříži, tím je řečeno, že naše rozluka může sloužiti jeho plánům: je tedy neodvolatelná a já jsem volna na vždycky," dodala paní Danglarsová s tímže prosebným výrazem.

Debray však místo odpovědi ji ponechal v úzkosti, jež svírala jí mysl a zračila se v jejím pohledu.

"Jakže, pane," pravila konečně, "vy mi neodpovídáte?"

"Mohu vám položit jen jedinou otázku: co hodláte nyní činit?"

"Chtěla jsem se vás na to otázat," odvětila baronka s tlukoucím srdcem.

"Ach," prohodil Debray, "ptáte se mne tedy na radu?"

"Ano," pravila baronka se sevřeným srdcem, "ptám se vás na radu."

"Žádáte-li mne tedy o radu," odvětil chladně mladý muž, "radím vám cestovat."

"Cestovat!" zašeptala paní Danglarsová.

"Zajisté. Jak to psal pan Danglars, jste bohatá a úplně volna. Je naprosto nutno vzdálit se z Paříže - tak aspoň já soudím - po tom dvojím skandálu, nejprve s nezdařeným sňatkem slečny Eugenie a teď se zmizením páně Danglarsovým.

Záleží jen na tom, aby všichni věděli, že jste opuštěna a domnívali se, že jste chudá, neboť neodpustili by bankéřově ženě její blahobyt a velký dům.

Pro první případ stačí zůstat jen čtrnáct dní v Paříži, opakovat celému světu, že jste opuštěna, a vyprávět svým

nejlepším přítelkyním, které to roznesou dále, jak se to opuštění událo. Pak opustíte dům, zanecháte v něm své klenoty, zřeknete se vdovího platu a každý bude vynášet vaši nezištnost a pět vaši chválu.

Pak budou o vás všichni vědět, že jste opuštěna, a myslit, že jste chudá; jedině já budu znát vaši peněžní situaci a jsem hotov složit vám účty jako čestný společník."

Baronka, bledá a zničená, vyslechla tu řeč s právě takovou hrůzou a zoufalstvím, s jakým klidem a lhostejností ji Debray pronesl.

"Opuštěna!" opakovala. "Ó, skutečně opuštěna... Ano, máte pravdu, pane, nikdo nebude pochybovat o mé opuštěnosti."

To byla jediná slova, jež ta žena, tak hrdá a tak prudce milující, mohla Debrayovi odpovědět.

"Ale bohatá, ba, velmi bohatá," pokračoval Debray, vytahuje z náprsní tobolky několik listin a klada je na stůl.

Paní Danglarsová mu v tom nebránila; snažilať se ukrotiti tlukot srdce a zdržeti slzy, jež hrozily jí vyhrknouti zpod víček. Cit hrdosti konečně u baronky zvítězil a nepodařilo-li se jí ukrotiti srdce, byla aspoň s to neprolíti ani jediné slzy.

"Madame," pravil Debray, "je tomu asi šest měsíců, co jsme vstoupili ve spojení.

Přispěla jste vkladem jednoho sta tisíce franků.

V dubnu tohoto roku se náš spolek utvořil.

V květnu byly začaty operace.

V květnu vydělali jsme čtyři sta padesát tisíc franků.

V červnu vystoupil zisk na devět set tisíc.

V červenci přibylo k tomu sedmnáct set tisíc franků; je to, jak víte, měsíc španělských papírů.

V srpnu ztratili jsme na začátku měsíce tři sta tisíc franků, ale 15. nám to bylo nahrazeno a koncem měsíce jsme zase vyhráli; naše účty ode dne našeho sdružení až do včerejška, kdy jsem je uzavřel, ukazují nám dva miliony čtyři sta tisíc franků aktiv, to jest dvanáct set tisíc pro každého z nás.

Nyní," pokračoval Debray, nahlížeje do zápisníku s methodičností a klidem bursovního agenta, "máme ještě osmdesát tisíc franků úroku z té sumy, jež zůstala v mých rukou."

"Co znamenají ty úroky?" tázala se baronka. "Vždyť jste s těmi penězi ničeho nepodnikl."

"Pardon, madame," odvětil chladně Debray, "splnomocnila jste mne obchodovat jimi a já vašeho splnomocnění použil.

Na vaši polovinu připadá tedy čtyřicet tisíc franků úroku a kromě toho sto tisíc franků základního kapitálu; celkem tedy třináct set čtyřicet tisíc franků.

Nuže, madame, byl jsem tak opatrný, že vyzdvihl jsem vaše peníze předevčírem, tedy nedávno, jak vidíte, a mohlo by se říci, že jsem tušil, že budu bez prodlení povolán složit vám účty. Vaše peníze jsou zde, částečně v bankovkách, částečně v šecích.

Pravím "zde" a je tomu skutečně tak; ježto nepovažuji svůj dům za dosti jistý, ježto notáři nezdají se mi dosti diskrétní a ježto majetek mluví ještě hlasitěji než notáři, nehledě k tomu, že nemáte práva něco míti nebo koupiti mimo manželské společenství, uložil jsem celý ten obnos, dnes vaše jediné jmění, do truhlice, již ukryl jsem na dno této skříně a zamazal maltou; pro větší bezpečnost jsem sám dělal zedníka.

A nyní," pokračoval Debray, otevřev nejprve skříň, zapuštěnou ve zdi, a pak truhličku, "zde je osm set tisícovek, které se podobají, jak vidíte, silnému, železem kovanému albu; k tomu přikládám dvacetipětitisícový rentový kupon a zbytek, který činí, tuším, asi sto deset tisíc franků, je vyrovnán tímto šekem, splatným u mého bankéře; ježto pak mým bankéřem není pan Danglars, bude šek vyplacen, můžete být bez starosti."

Paní Danglarsová mechanicky přijala šek, rentový kupon a balík bankovek.

To ohromné jmění, rozloženo na stole, zdálo se být pouhou maličkostí.

Paní Danglarsová, oči suché, ale prsa se dmoucí potlačenými vzlyky je vzala, zavřela železem kované pouzdro do kabelky, šek a kupon vložila do tobolky a stojíc pak beze slova, bledá, čekala na něžné slovo, jež by ji utěšilo v jejím bohatství.

Čekala však marně.

"Čeká vás tedy, madame, skvělá existence," pravil Debray; "máte něco kolem šedesáti tisíc franků důchodu, což je ohromné pro ženu, která nemůže vésti dům... alespoň ne během jednoho roku.

Je to právo ke všem rozmarům, jež vám prolétnou myslí, nehledě k tomu, že shledáte-li svůj díl nedostatečným, můžete - vzhledem k minulosti, která zaniká - čerpati z mého, madame. Jsem ochoten poskytnouti vám - oh, rozumí se, že půjčkou! - vše, co mám, to jest milion šedesát tisíc franků."

"Děkuji, pane," odvětila baronka; "víte sám, že dáváte mi tu mnohem více, než je třeba ubohé ženě, jež nehodlá, leč snad za dlouhou dobu, objeviti se již ve společnosti."

Debray byl na chvíli překvapen; vzpamatoval se však a učinil gesto, jež mohlo se nejzdvořilejším způsobem tlumočiti slovy:

"Jak je libo!"

Paní Danglarsová snad až do té doby ještě v něco doufala. Spatřivši však bezstarostné hnutí, jež Debrayovi uniklo a kosý pohled, doprovázející to hnutí, pak hlubokou poklonu a následující po ní významné mlčení, zvedla hlavu, otevřela dveře a bez hněvu, bez výbuchu, ale i bez váhání vyšla na schody, neuznavši toho, jenž nechal ji tak odejít, za hodna ani posledního pozdravu.

"Eh," řekl si Debray po jejím odchodu, "to jsou všecko krásné záměry! Zůstane ve svém domě, bude číst romány a nemohouc již hráti na burse, bude hrát lancknechta."

Vzal opět zápisník a pečlivě přeškrtal sumy, které právě vyplatil.

"Zbývá mi milion šedesát tisíc franků," mluvil k sobě.

"Škoda, že slečna de Villefort zemřela! Ta se mi zamlouvala v každém ohledu, tu bych si byl vzal."

A flegmaticky podle svého zvyku čekal, až uplyne dvacet minut po odchodu paní Danglarsové, aby pak sám odešel.

Během těch dvaceti minut zabýval se Debray ciframi, maje hodinky položeny vedle sebe.

Asmodi, démonická bytost, kterou by byla každá živá obrazotvornost vytvořila s větším nebo menším štěstím, kdyby si Le Sage nebyl získal prioritu svým mistrovským dílem, Asmodi, zvedající krovy domů, aby viděl dovnitř, byl by spatřil zvláštní divadlo, kdyby byl pozvedl střechu malého domu v ulici Saint-Germain-des-Prés ve chvíli, kdy Debray zabýval se svými ciframi.

Nad pokojem, v němž Debray rozdělil se s paní Danglarsovou o půl třetího milionu, ležel jiný pokoj, rovněž obydlený našimi známými, kteří ve vylíčených událostech hráli tak důležitou úlohu, že shledání s nimi nás může zajímat.

Mercedes a Albert byli v tom pokoji.

Mercedes se velice změnila během těch několika dní. Ne že by byla kdy, i v dobách největšího blahobytu, vystavovala na odiv hrdou nádheru, jež liší se tak nápadně od všeho ostatního a působí, že nepoznáváme ženy, jakmile je oděna prostším šatem; také ne proto, že by snad byla upadla v stav sklíčenosti, jež zmáhá se toho, kdo nedobrovolně béře na sebe kroj chudoby; - ne, Mercedes se změnila, protože její oko již nezářilo, protože se její ústa již neusmívala a protože nepřetržitá tíseň potlačovala jí na rtech bystrá slova, jež druhdy vysílal stále pohotový duch.

Nebyla to chudoba, jež kormoutila Mercedes, nebyl to nedostatek statečnosti, jenž činil jí chudobu tíživou.

Mercedes sestoupivší z prostředí, v němž žila, a zabloudivší v nové sféře, kterou si vyvolila, jako ten, kdo vyšed z nádherně osvětleného salonu ocitne se náhle ve tmě - Mercedes podobala se královně, jež sestoupila ze svého paláce do chatrče a jež, omezena na nejnutnější potřeby, neví si rady s hliněným nádobím, které si sama musí přinést na stůl, ani s bídnou postelí, která nahrazuje jí měkké lůžko.

Krásná Katalánka, či vznešená hraběnka, neměla již vskutku svého hrdého pohledu, ani rozkošného úsměvu, protože, upřouc oči na to, co ji obklopovalo, viděla jen smutné předměty: byl to pokoj, polepený šedými papírovými čalouny, jaké šetrní domácí páni volí nejraději, protože se nejméně špiní; byla to podlaha bez koberce, byl to nábytek, budící pozornost a urážející pohled chudobou lacíného luxu - slovem samé věci, jež svými křiklavými tóny rušily harmonii, tak nutnou očím, zvyklým na elegantní celek.

Paní de Morcerf žila tu od doby, kdy opustila svůj palác; pojímala ji závrať z toho věčného ticha, jako cestovatele, došedšího na pokraj propasti: zpozorovavši, že Albert každou minutu kradmo na ni pohlíží, chtěje poznat její duševní stav, vynutila na rty bezbarvý úsměv, jenž bez sladkého jasu úsměvu očí podobá se pouhému světelnému odrazu, to jest ohni bez tepla.

Albertovi pak bylo nevolno, cítil se obtěžován zbytkem luxu, který překážel mu v nynějším jeho postavení: chtěl vyjít bez rukaviček, ale zdálo se mu, že má ruce příliš bílé; chtěl chodit pěšky, ale jeho obuv zdála se mu příliš lesklou.

Leč obě ty ušlechtilé a inteligentní bytosti, spojené nerozlučně poutem mateřské a synovské lásky, rozuměly si konečně beze slov a šetřily všech přátelských pozorností, nutných k zajištění materielní pravdy, od níž závisí život.

Albert mohl konečně říci matce, nemuse se obávat jejího zblednutí:

"Matko, nemáme již peněz."

Mercedes nikdy nepoznala skutečné nouze; ona sama často v mládí mluvívala o chudobě, ale to není totéž: potřeba a nutnost jsou dvě synonyma, mezi nimiž leží svět rozdílů.

V Kataláncích potřebovala Mercedes tisíc věcí, ale byly jiné, kterých nikdy nepostrádala. Pokud byly sítě dobré, bylo možno lovit ryby; pokud se prodávaly ryby, byly nitě na udržování sítí.

A pak, bez přátel, majíc jen lásku, jež nijak nezasahovala v materielní podrobnosti situace, myslila jen na sebe.

Z toho mála, co měla, žila Mercedes tak dobře, jak bylo možno; dnes neměla nic a měla se dělit.

Zima se blížila: v tom holém a již chladném pokojí neměla Mercedes ohně, ona, jejíž dům býval vyhřát ústředním topením od předpokoje až po budoir; neměla ani ubohé kytičky, ona, jejíž byt býval skleníkem, vyplněným za cenu zlata!

Ale měla syna...

Roznícení pocitu povinnosti, snad přehnaného, udržovalo je až do té doby ve vyšších sférách.

Roznícení je téměř nadšení a nadšení povznáší nad pozemské věci.

Nadšení se však uklidnilo a bylo nutno sestoupiti ponenáhlu ze světa snů do světa skutečnosti.

Po vyčerpání všech ideálů bylo nutno promluviti positivně.

"Matko," pravil Albert právě ve chvíli, kdy paní Danglarsová sestupovala po schodech, "spočítejme, je-li vám libo, své bohatství; potřebuji úhrnnou sumu, abych na ní mohl založit své plány."

"Úhrnnou sumu: nic," odvětila Mercedes s bolestným úsměvem.

"To ne, matko; úhrnná suma je především tři tisíce franků a já tvrdím, že s těmi třemi tisíci povedeme spolu rozkošný život."

"Dítě!" povzdechla Mercedes.

"Ach, drahá maminko," pravil mladý muž, "utratil jsem vám bohužel dosti peněz, abych mohl znát jejich cenu.

Tři tisíce franků je ohromný obnos, na němž jsem zbudoval zázračnou a na věky zajištěnou budoucnost."

"To říkáte vy, drahý příteli," namítla ubohá matka; "ale především, přijmeme ty tři tisíce?" dodala s uzarděním.

"Myslím, že je to ujednáno," odvětil Albert pevně; "přijmeme je tím spíše, že je nemáme, neboť jsou, jak víte, zakopány v zahradě toho domku v Meilhanských Alejích v Marseilli.

S dvěma sty franků," pokračoval, "dostaneme se oba do Marseille."

"S dvěma sty franků!" pravila Mercedes. "Myslíte to doopravdy, Alberte?"

"Ó, informoval jsem se u dostavníků i parníků a všecko jsem vypočítal.

Vezmete si místo ve vyhrazeném oddělení do Châlonsu; vidíte, matko, že jednám s vámi jako s královnou; to je třicet

pět franků."
Albert vzal pero a psal:

"Vůz
35 fr.
Z Châlonsu do Lyonu pojedete parníkem 6 fr.
Z Lyonu do Avignonu zase parníkem 16 fr.
Z Avignonu do Marseille 7 fr.
Cestovní výlohy 50 fr.

Úhrnem
114 fr."

"Dejme tomu, že sto dvacet," dodal Albert s úsměvem; "vidíte, že jsem štědrý, viďte, matinko?"
"Ale co ty, ubohé dítě?"
"Já? Vždyť jste viděla, že si pro sebe nechávám osmdesát franků. Mladý muž, matko, nepotřebuje všemožného pohodlí; ostatně umím cestovat."
"Ano, ve vlastním kočáře a se sluhou."
"Všemi způsoby, matinko."
"Nuže, budiž," souhlasila Mercedes. "Ale kde vezmeme těch dvě stě franků?"
"Zde jsou a kromě toho ještě jiných dvě stě. Víte, prodal jsem hodinky za sto franků a přívěsky za tři sta. Je to stále ta historie přepychu: přívěsky třikrát dražší než hodinky! Jsme tedy bohatí, neboť místo sto čtrnácti franků, které na cestu potřebujete, máte dvě stě padesát."
"Ale musíme přece zde také něco platit."
"Třicet franků, ale ty zaplatím ze svých sto padesáti. Je to tedy ujednáno; a ježto potřebuji na cestu přesně osmdesát franků, vidíte, že oplývám bohatstvím.
Ale to není všecko.
Co říkáte tomuhle, matinko?"
A Albert vytáhl malý zápisník se zlatou sponou - zbytek to bývalých drahocenných drobností, či snad něžná památka na některou z těch tajemných zahalených žen, jež klepávaly na malá dvířka - a vyňal z něho tisícifrankovou bankovku.
"Co je to?" tázala, se Mercedes.
"Plných tisíc franků, matinko!"
"Jak jsi k nim přišel?"
"Poslyšte, co vám povím, matinko, a neberte si to příliš k srdci."
A Albert vstal a šel políbit matku na obě tváře; pak stanul, dívaje se na ni.
"Nedovedete si představit, matinko, jak se mi zdáte krásnou!" pravil pak s hlubokým citem synovské lásky. "Jste skutečně nejkrásnější a nejušlechtilejší žena, kterou jsem kdy viděl!"
"Drahé dítě," pravila Mercedes, marně se snažíc zadržeti slzu, vytrysknuvší jí z oka.
"Opravdu, chybělo vám jen být nešťastnou, aby se moje láska k vám změnila ve zbožňování."
"Nejsem nešťastna, mám-li svého syna," odvětila Mercedes; "a nebudu nešťastna, pokud ho budu míti."
"Pravda, zde začíná nám zkouška," pravil Albert. "Víte, co jsme ujednali."
"Ujednali jsme něco?" tázala se Mercedes.
"Ano, ujednali jsme, že budete žít v Marseilli a že já odjedu do Afriky, kde místo jména, kterého jsem se zřekl, zjednám si jméno, které jsem přijal."
Mercedes vydral se z prsou vzdech.
"Nuže, matko, od včerejška dal jsem se k spahiům," pokračoval mladý muž, sklopiv oči s jistým studem, neboť sám nevěděl, co vznešeného je v jeho ponížení. "Vlastně jsem se domníval, že moje tělo patří jedině mně a že je mohu prodati; od včerejška někoho zastupuji.
Prodal jsem se, jak se říká, a to za vyšší cenu, než na jakou jsem se odhadoval," dodal, pokoušeje se o úsměv; "totiž za dva tisíce franků."
"Takže těch tisíc franků...?" tázala se Mercedes s chvěním.
"Je polovina toho obnosu, matko; druhou dostanu za rok."
Mercedes zvedla oči k nebi s výrazem, jejž nic nemůže vylíčit, a dvě slzy, uváznuvší jí na řasách, vyřinuly se následkem vnitřního pohnutí a stékaly jí tiše po lících.
"Cena jeho krve!" šeptala.
"Ano, budu-li zabit," odvětil se smíchem Morcerf, "ale ujišťuji tě, matinko, že mám naopak v úmyslu hájit svou kůži jako lev. Nikdy jsem necítil takovou chuť k životu jako teď."
"Můj Bože, můj Bože!" vzdychla Mercedes.
"Ostatně, proč bych měl být zabit, matko?
Což Lamoriciere, ten nový Ney Jihu, byl zabit?
A byl zabit Changarnier?
Byl zabit Bedeau?
Byl zabit Morrel, kterého známe?

Jen si představte svou radost, matinko, až se vrátím a vy uvidíte mne v mé vyšívané uniformě! Prohlašuji, že v ní hodlám vypadat skvěle a že jsem si vybral ten pluk z koketerie."

Mercedes vzdychla, pokoušejíc se však o úsměv; ta svatá matka chápala, že nesmí ponechat dítěti celou tíhu oběti.

"Nuže," ujal se opět Albert slova, "jak tedy vidíte, matko, máme tu již zabezpečeno přes čtyři tisíce franků a s těmi čtyřmi tisíci budete žít dobrá dvě léta."

"Myslíš?" pravila Mercedes.

Slovo to uniklo hraběnce s tak opravdovou bolestí, že jejich pravý smysl Albertovi neušel; cítil, jak se mu srdce sevřelo, i vzal matku za ruku a tiskna ji něžně ve svých, pravil:

"Ano, budete žít!"

"Budu žít, ale ty neodjedeš, viď, můj synu?"

"Odjedu, matko," odpověděl Albert klidným a pevným hlasem; "milujete mne příliš, abyste mne u sebe nechala zahálet bez zaměstnání; ostatně jsem podepsal smlouvu."

"Jednej podle své vůle, synu; já budu jednat podle vůle boží."

"Ne podle své vůle, matko, ale podle rozumu, podle nutnosti. Jsme dvě zoufalé bytosti, viďte? Čím je vám dnes život? Ničím. Čím je život mně? Oh, pouhou maličkostí, bez vás, matko, věřte mi, neboť nebýt vás, přisahám, že ten život byl by skončil v den, kdy jal jsem se pochybovati o svém otci a zapřel jeho jméno! Nuže, budu tedy žít, slíbíte-li mi, že budete ještě doufat. Ponecháte-li mi péči o své budoucí štěstí, zdvojnásobíte mou sílu. Vyhledám v Africe alžírského guvernéra - je to muž poctivého srdce a voják každým coulem; sdělím mu svůj trudný příběh, poprosím ho, aby mi občas věnoval pohled, a dostojí-li svému slibu, všimne-li si mého konání, stanu se dříve než za šest měsíců důstojníkem, nebo budu mrtev. Stanu-li se důstojníkem, je vaše budoucnost zajištěna, matko, neboť budu mít peníze pro vás i pro sebe, matko, a kromě toho nové jméno, na které budeme moci býti oba hrdí, neboť bude to vaše pravé jméno. Padnu-li... nuže, padnu-li, pak vy, matko, zemřete, bude-li to vaše vůle, a tak se naše neštěstí skončí ve svém vyvrcholení."

"Dobře," odpověděla Mercedes se svým ušlechtilým a výmluvným pohledem; "máš pravdu, synu. Dokažme jistým lidem, kteří nás pozorují a čekají na naše skutky, aby nás soudili, dokažme jim, že jsme aspoň hodní politování."

"Ale žádné smutné myšlenky, drahá matinko!" zvolal mladý muž. "Přisahám vám, že jsme, nebo aspoň můžeme býti velmi šťastni. Vy jste žena plná ducha a zároveň i plná odevzdanosti; já stal jsem se mužem prostým a doufám, že bez vášní. Jakmile ocitnu se ve službě, budu bohat; jakmile ocitnete se vy v domě páně Dantesově, budete klidná. Pokusme se, prosím vás, matinko, pokusme se!"

"Ano, pokusme se, synu," odvětila Mercedes, "neboť ty musíš být živ, ty musíš být šťasten."

"Naše dělba, matinko, je tedy hotova," dodal mladý muž, vystavuje na odiv velkou nenucenost. "Můžeme odjeti ještě dnes. Zamluvím vám tedy místo, jak jsme ujednali."

"A co tvé místo, synu?"

"Já musím zde ještě zůstat dva nebo tři dny, matinko. Je to začátek rozluky a musíme si na ni zvyknouti. Musím si opatřiti nějaké doporučení, nějaké informace o Africe; v Marseilli se shledáme."

"Budiž tedy, pojďme!" pravila Mercedes, nalíc se do jediného šálu, který s sebou vzala a který náhodou byl z černého kašmíru veliké ceny. "Pojďme!"

Albert sebral spěšně papíry, zazvonil, zaplatil třicet franků, dlužných hoteliérovi, a podav matce rámě, jal se sestupovati po schodech.

Někdo sestupoval před nimi; ten někdo zaslechl šustot hedvábí po schodech a ohlédl se.

"Debray!" zašeptal Albert.

"Vy, Morcerfe!" odpověděl ministerský sekretář, zastaviv se na schodech.

Zvědavost zvítězila u Debraye nad přáním zachovat inkognito; ostatně byl poznán.

Bylo skutečně zajímavo setkat se v tom neznámém hotelu s mladíkem, jehož nešťastná příhoda způsobila v Paříži tolik hluku.

"Morcerfe!" opakoval Debray.

Spatřiv pak v přítmí ještě mladou postavu a černý závoj paní Morcerfové, dodal s úsměvem:

"Oh, pardon, nebudu vás rušit, Alberte!"

Albert uhodl Debrayovu myšlenku.

"Matko," pravil, obrátiv se k Mercedes, "to je pan Debray, sekretář ministra vnitra, můj bývalý přítel."

"Jakže, bývalý!" zajíkavě pronesl Debray. "Co tím chcete říci?"

"Říkám to, pane Debrayi," odtušil Albert, "protože dnes již nemám přátel a nemám jich už míti. Děkuji vám mnohokrát, pane, že jste mne laskavě poznal."

Debray vystoupil o dva schody výše a energicky stiskl ruku mladému muži.

"Věřte mi, drahý Alberte," pravil s pohnutím, jakého byl vůbec schopen, "věřte mi, že beru hlubokou účast na neštěstí, jež vás stihlo, a že jsem vám v čemkoli k disposici."

"Děkuji vám, pane," odvětil s úsměvem Albert; "ale při všem tom neštěstí zůstali jsme dosti bohatí, takže nemusíme se na nikoho obracet. Opouštíme Paříž a po zaplacení cesty zbude nám pět tisíc franků."

Debrayovi, jenž měl v tobolce milion, vstoupil ruměnec do tváře; a jakkoli byl málo poetický ten muž počtářského ducha, přece se nemohl ubránit myšlence, že týž dům hostil v sobě ještě před malou chvílí dvě ženy, z nichž jedna, právem zbavená cti, odcházela chudá s patnácti sty tisíci franků pod pláštěm, kdežto druhá, neprávem zasažená, ale vznešená ve svém neštěstí, cítila se bohatou s několika centimy.

To přirovnání popletlo jeho korektní způsoby, filosofie příkladu ho zdrtila; pronesl nesouvisle několik zdvořilostních frází a rychle sestoupil se schodů.

Ministerští úředníci, jemu podřízení, toho dne velice trpěli jeho špatným rozmarem.

Večer však stal se majitelem velmi krásného domu na boulevardu de la Madeleine, nesoucího padesát tisíc franků.

Druhého dne ve chvíli, kdy Debray podepisoval kupní smlouvu, to jest asi v pět hodin odpoledne, vstoupila paní de Morcerf, políbivši něžně svého syna a byvši jím něžně políbena, do vyhrazeného oddělení v dostavníku, které se za ní zavřelo.

Muž, skrytý ve dvoře Laffittovy dopravní kanceláře za jedním z klenutých oken ve zvýšeném přízemí, jež nacházejí se nad každou kanceláří, viděl Mercedes vstoupiti do vozu, viděl dostavník odjet, viděl Alberta odcházet.

Tu přejel si rukou čelo, obtížené pochybami, a řekl: "Ach, jakým způsobem vrátím těm dvěma nevinným štěstí, o něž jsem je připravil? Bůh mi pomůže."

X.
LVÍ JÁMA.

Jedna část vězení La Force, v níž zavřeni jsou nejprovinilejší a nejnebezpečnější vězňové, nazývá se dvůr Svatého Bernarda.

Trestanci pojmenovali ji ve své energické mluvě Lví jámou, nepochybně proto, že vězňové tam zavření mají zuby, které dovedou překousat mříže a někdy i pokousat strážce.

Je to vězení ve vězení; zdi jsou tam dvakrát tak silné jako jinde. Žalářník denně pečlivě prohlíží masivní mříže a z herkulské postavy a chladných, pronikavých očí strážců lze soudit, že byli vybráni, aby panovali nad svým lidem hrůzovládou a inteligencí.

Nádvoří tohoto oddělení je obehnáno ohromnými zdmi, po nichž šikmo vniká slunce, když odhodlá se sestoupiti do toho pekla tělesné i duševní šerednosti. Od chvíle, kdy vstali, bloudí po tomto dláždění plaší, vyjevení, jako stínové bledí muži, chýlící se pod nožem, jejž spravedlnost nad nimi brousí.

Tisknou se, krčí podél zdi, která přijímá a podržuje nejvíce tepla. Tam stojí, hovoříce mezi sebou po dvou, častěji však o samotě, s očima nepřetržitě obrácenýma ke dveřím, jež se otevřou, aby na chvíli propustily některého z obyvatelů toho smutného místa, nebo aby vrhly do té propasti nový kal ze dna společnosti.

Dvůr Svatého Bernarda má svou zvláštní hovornu; je to obdélník, rozdělený ve dví dvěma souběžnými mřížemi, jež dělí od sebe prostor tři stopy široký, aby návštěvník nemohl stisknout vězni ruku, nebo mu něco podstrčit. Hovorna ta je chmurná, vlhká a v každém ohledu hrozná, zvláště, pomyslíme-li na děsná sdělení, která pronikla těmi mřížemi a pokryla rzí železné tyče.

To místo však je přese všecku svou příšernost rájem, kam přicházejí se vzpružiti do toužebně očekávané společnosti mužové, jejichž dny jsou sečteny. Je tak vzácno dostati se ze Lví jámy jinam než k bráně Svatojakubské, na galeje nebo do separace!

Po dvoře, který jsme právě popsali a jenž dýchal studenou vlhkostí, procházel se mladý muž s rukama v kapsách, budící velikou zvědavost mezi obyvateli Jámy.

Byl by mohl být považován za muže elegantního, díky střihu svých šatů, kdyby ty šaty nebyly bývaly roztrhány. Obnošeny však nebyly: jemné sukno, skvějící se na neporušených místech hedvábným leskem, dalo se snadno uhladiti pečlivou rukou vězňovou, jenž snažil se je opraviti.

Stejnou péči věnoval i batistové košili, která značně změnila barvu od jeho příchodu do vězení, a lakové botky přetíral si růžkem kapesníku s vyšitou korunkou nad začátečními písmeny.

Několik chovanců Lví jámy sledovalo s netajeným zájmem rafinovanou úpravu vězňovu.

"Á, princ se šlechtí," pravil jeden zloděj.

"Je opravdu velmi hezký," poznamenal druhý, "a kdyby měl jen hřeben a pomádu, strčil by do kapsy všecky pány v bílých rukavicích."

"Jeho kabát byl jistě úplně nový a boty se mu tak hezky lesknou! Je to lichotivé, že máme mezi sebou tak slušné lidi. A ti četníci jsou opravdu sprosťáci. Lupiči! Roztrhat takovou toaletu!"

"Je to prý nějaký chlapík," prohodil jiný; "dělal všecko... a ve velkém slohu... Tak mlád a už utekl z galejí - to je báječné!"

Zdálo se, že předmět toho šeredného obdivu kochá se tou chválou, vlastně ohlasem chvály, neboť slovům nerozuměl.

Když byl upraven, přistoupil k okénku kantýny, o něž opíral se dozorce, a pravil:

"Poslyšte, pane, půjčte mi dvacet franků; dostanete je brzy, u mne o nic nepřijdete. Vzpomeňte si, že mám příbuzné, kteří mají víc milionů než vy centimů... Hleďte, dvacet franků, prosím vás, abych si mohl vzít zvláštní pokoj a koupit župan. Je mi hrozně nepříjemné být stále v šatech a botách. Jaký to kabát, pane, pro prince Cavalcantiho!"

Strážce pokrčil rameny a obrátil se k němu zády. Ani se nezasmál těm slovům, která by byla rozveselila každou tvář; neboť už slyšel něco jinšího, či vlastně slyšel stále totéž.

"Jděte," pravil Andrea, "jste člověk bez srdce a já se přičiním, abyste byl zbaven místa."

Při těchto slovech se strážce obrátil a vypukl tentokrát v hlučný smích.

Ostatní vězňové se přiblížili a seskupili v kruh.

"Pravím vám," pokračoval Andrea, "že bych si za tu mizernou sumu mohl opatřit župan a pokoj, abych mohl slušným způsobem přijmout vznešenou návštěvu, kterou denně čekám."

"Má pravdu, má pravdu!" souhlasili vězňové. "Hrome, vždyť je vidět, že je to člověk ze slušné společnosti."

"Nu, půjčte mu tedy těch dvacet franků," pravil strážce, opřev se svým druhým herkulským ramenem; "což tím

nejste kamarádovi povinni?"

"Nejsem kamarád těch lidí," odvětil hrdě mladý muž; "neurážejte mne, nemáte k tomu právo."

Zlodějové pohlédli na sebe s temným mručením a proti aristokratickému vězni začínala se zvedat bouře, vyvolaná spíše strážcovou výzvou než Andreovými slovy.

Strážce, jsa si jist svým quos ego, kdyby se vlny příliš rozpoutaly, nechal je ponenáhlu stoupat, chtěje dáti obtížnému žadateli za vyučenou a sobě zjednati zábavu, jež ukrátila by mu celodenní hlídání.

Lupiči se již blížili k Andreovi; jedni mumlali:

"Pantofel! Pantofel!"

Je to krutá operace, jež spočívá v tom, že soudruh, upadší u těch pánů v nemilost, je zbit ranami ne trepky, nýbrž pobité boty.

Jiní navrhovali jelito, jiný druh zábavy, při níž naplní se stočený šátek pískem, oblásky a dvousousovými penízi - jsou-li -; šátkem tím je trestaný šlehán jako metlou do zad a do hlavy.

"Sešlehejme krásného pána," volali někteří, "pana čestného člověka!"

Ale Andrea obrátil se k nim, přimhouřil jedno oko, strčil jazyk do tváře a mlaskl rty; je to jedno z tisíce znamení, jímž dorozumívají se bandité, jsouce přinuceni mlčet.

Bylo to zednářské znamení, kterému ho naučil Caderousse.

Trestanci poznali svého člověka.

Šátky hned klesly; pobitý střevíc vrátil se na nohu největšího zuřivce. Ozvalo se několik hlasů prohlašujících, že pán má pravdu, že pán může být svým způsobem čestný a že vězňové chtějí dát příklad svobody smýšlení.

Vzpoura utichla. Strážce tím byl tak překvapen, že vzal ihned Andreu za ruce a jal se ho prohledávat, přičítaje tu náhlou změnu mezi obyvateli Lví jámy nějakému významnějšímu projevu než je síla zraku.

Andrea podvolil se tomu ne bez odporu.

Náhle ozval se u okénka hlas.

"Benedetto!" volal dozorce.

Strážce pustil svou kořist.

"Kdo mne volá?" tázal se Andrea.

"Do hovorny!" odvětil hlas.

"Vidíte, dostal jsem návštěvu. Uvidíte, můj drahý pane, může-li se s Cavalcantim jednat jako s obyčejným člověkem!"

A Andrea, mihnuv se po dvoře jako černý stín, vběhl do pootevřených dvířek, vzbudiv obdiv svých soudruhů i samotného strážce.

Byl skutečně volán do hovorny a nesmíme se tomu divit méně než sám Andrea, neboť zchytralý mladík, místo aby použil poskytnuté výhody a jako obyčejní trestanci písemně se domáhal svého vydání, zachovával od příchodu do La Force stoické mlčení.

"Jsem," řekl si, "rozhodně protěžován někým mocným; všecko mi to dokazuje; to náhlé štěstí, ta snadnost, s jakou jsem překonal všecky překážky, improvisovaná rodina, slavné jméno, stavší se mým majetkem; zlato, zasypávající mne, nejskvělejší spojení, slíbené mé ctižádosti. Neblahé opomenutí mé štěstěny, nepřítomnost mého ochránce mne zničily, ano, ale ne nadobro, ne navždycky! Ruka se na okamžik odtáhla, ale vztáhne se ke mně a uchopí mne znovu ve chvíli, kdy budu se domnívat, že se již řítím do propasti.

Proč bych se odvažoval neopatrného kroku? Mohl bych si třeba znepřátelit svého ochránce! Má dvě možnosti pomoci mi odtud: tajný útěk, zakoupený za cenu zlata, a přinucení soudců k propuštění. Vyčkám s mluvením a jednáním, až poznám, že jsem nadobro opuštěn, a pak..."

Andrea zbudoval si plán, jejž možno mít za obratný; ten bídník byl neohrožený v útoku a prudký v obraně. Bídu společného vězení, nedostatek všeho druhu, vše snesl. Přece však přirozenost, či spíše zvyk nabyl vrchu. Andrea těžce nesl nahotu, špínu, hlad; čas zvolna mu plynul.

V takové chvíli nudy zavolal ho hlas dozorcův do hovorny.

Andreovi radostí srdce poskočilo. Na návštěvu vyšetřujícího soudce bylo to příliš brzy a na zavolání k řediteli vězení nebo k lékaři příliš pozdě; byla to tedy neočekávaná návštěva.

Za mřížemi hovorny, kam byl Andrea uveden, spatřily jeho lačnou zvědavostí rozšířené oči zachmuřenou a inteligentní tvář páně Bertucciovu; intendant si rovněž prohlížel s bolestným údivem mříže, dveře, opatřené závorami, a stín, pohybující se za skřížených tyčemi.

"Ach!" zvolal Andrea, zasažen do srdce.

"Dobrý den, Benedetto," promluvil Bertuccio svým hlubokým, zvučným hlasem.

"Vy! Vy!" zvolal mladík, rozhlížeje se s hrůzou kolem sebe.

"Nepoznáváš mne, nešťastné dítě?" pravil Bertuccio.

"Ticho, ticho přec," důtklivě mluvil Andrea, jenž znal jemný sluch těch zdí; "můj Bože, můj Bože, nemluvte tak nahlas!"

"Rád bys se mnou mluvil mezi čtyřma očima, viď?" tázal se Bertuccio.

"Ano, ano," odvětil Andrea.

"Dobrá."

A Bertuccio, vyňav něco z kapsy, pokynul strážci, jehož postavu bylo lze spatřiti za okénkem.

"Čtěte," pravil.

"Co to je?" tázal se Andrea.

"Rozkaz, aby ti byl dán zvláštní pokoj a abych se mohl s tebou stýkati."

"Oh!" zvolal Andrea a poskočil radostí.

A hned vše v duchu uváživ, řekl si:

"Můj neznámý ochránce! Nejsem zapomenut! Dělají tajnosti, když chtějí mluvit v osamělém pokoji. Mám je v ruce... Bertuccio byl poslán ochráncem!"

Strážce hovořil chvilku s představeným, pak otevřel obojí zamřížované dveře a dovedl Andreu, který se radostí necítil, do pokoje v prvním poschodí s vyhlídkou na dvůr.

Pokoj byl vybílený vápnem, jak je to ve vězení zvykem. Jeho vzhled byl veselý a vězni zdál se zářící: kamna, postel, židle a stůl tvořily nádherné zařízení

Bertuccio usedl na židli. Andrea vrhl se na lože. Strážce se vzdálil.

"Nuže, co mi chceš říci?" tázal se intendant.

"A vy?" místo odpovědi ptal se Andrea.

"Nu, mluv ty dřív..."

"Ó ne; vy mi máte mnoho co říci, neboť jste mne vyhledal."

"Nuže, budiž. Pokračoval jsi na zločinné dráze: kradl jsi, vraždil jsi."

"Nu, dal-li jste mne dovést do zvláštního pokoje, abyste mi řekl tohle, nemusil jste se obtěžovat. To všecko vím. Ale naproti tomu jsou jiné věci, kterých nevím. O těch mluvme, je-li vám libo. Kdo vás poslal?"

"Oh, vy to ženete parou, pane Benedetto!"

"Viďte, a přímo k cíli. Ušetřme si hlavně zbytečná slova. Kdo vás posílá?"

"Nikdo."

"Jak víte, že jsem ve vězení?"

"Poznal jsem tě již dávno v elegantním hejskovi, jenž tak půvabně řídil koně po Elysejských Polích."

"Elysejská Pole! ... Ach, hoří, jak se říká ve hře na schovávanou... Elysejská Pole! ... Mluvme tedy trochu, chcete-li, o mém otci."

"A co jsem já?"

"Vy, můj dobrý pane, jste můj pěstoun... Domnívám se totiž, že jste to nebyl vy, jenž složil pro mne sto tisíc franků, které jsem utratil za čtyři nebo pět měsíců; nejste to vy, jenž našel mi italského otce šlechtického rodu; nejste to vy, jenž uvedl mne do společnosti a pozval mne do Auteuile k jistému obědu, o kterém ještě sním, zároveň s nejlepší pařížskou společností, s jistým státním návladním, s nímž bohužel jsem měl pěstovat styky, neboť by mi to teď bylo velmi užitečno; a nebyl jste to konečně vy, jenž zaručil se za mne jedním nebo dvěma miliony když mne potkala ta fatální příhoda s odhalením mých kousků... Mluvte tedy, ctěný Korsičane, mluvte..."

"Co ti mám říci?"

"Pomohu ti: Právě jsi mluvil o Elysejských Polích, můj důstojný pěstoune."

"Nuže?"

"Nuže, na Elysejských Polích bydlí jeden velmi, velmi bohatý pán."

"U něhož jsi kradl a vraždil, vid?"

"Myslím, že ano."

"Pan hrabě de Monte Cristo."

"Vy jste ho jmenoval, jak praví pan Racine. Nuže, mám se mu vrhnout do náručí, přitisknout ho k srdci a volat: Otče! Otče!, jak praví pan Pixérécourt?"

"Nežertujte," odpověděl vážně Bertuccio; "a ať takové jméno není zde proneseno tak, jak vy jste se odvážil je pronésti."

"Eh, pročpak ne?" prohodil Andrea, poněkud zmaten slavnostním chováním Bertucciovým.

"Protože ten, kdo nese to jméno, je nebesy příliš milován, aby byl otcem takového bídníka jako jste vy."

"Oh, velká slova..."

"A velké účinky, nedáte-li si pozor!"

"Hrozby!... Nebojím se jich... Řeknu..."

"Myslíte, že máte co dělat s pídimužíky svého druhu?" promluvil Bertuccio tónem tak klidným a s pohledem tak jistým, že Andrea byl tím vzrušen až do dna srdce; "myslíte, že máte co dělat se svými zpustlými praktiky z galejí, nebo s naivními hejly ze společnosti?... Benedetto, jste v hrozné ruce a ta ruka chce se pro vás otevřít; použijte toho. Nezahrávejte si s bleskem, jejž na chvíli odložila, ale kterého může se zase chopiti, budete-li jí chtít překážet ve volném pohybu."

"Můj otec!... Chci vědět, kdo je mým otcem!..." opakoval umíněnec. "Zahynu proto, bude-li třeba, ale dovím se to. Co mi skandál udělá? Slávu... reklamu... jak říká žurnalista Beauchamp... prospěje mi. Ale vy, lidé velkého světa, skandálem vždycky něco ztratíte, přese všecky své miliony a erby... Nuže, kdo je můj otec?"

"Přišel jsem ti to říci..."

"Ach!" zvolal Benedetto a oči se mu radostí zajiskřily.

V témže okamžiku otevřely se dveře a fortnýř pravil Bertucciovi:

"Promiňte, pane, ale vyšetřující soudce očekává vězně."

"To je ukončení mého výslechu," vysvětloval Andrea intendantovi. "Ať ho čert vezme!"

"Přijdu zítra zas," pravil Bertuccio.

"Dobrá," odtušil Andrea. "Páni četníci, jsem vám k službám... Ach, drahý pane, nechte v kanceláři deset tolarů, aby mi sem dali, co potřebuji."

"Stane se," odvětil Bertuccio.

Andrea podával mu ruku, Bertuccio podržel svou v kapse a zacinkal tam jen několika stříbrňáky.

"To jsem chtěl říci," prohodil Andrea s úšklebkem, úplně však ovládnut Bertucciovým neobyčejným klidem.

"Byl bych se snad mýlil?" ptal se v duchu sebe sama, vstupuje do podlouhlého zamřížovaného vozu, kterému pařížští vězňové říkají koš na salát. "Uvidíme!... Tedy zítra na shledanou!" dodal, obraceje se k Bertucciovi.

"Zítra na shledanou!" odpověděl intendant.

XI.

SOUDCE.

Pamatujeme se, že abbé Busoni zůstal sám s Noirtierem v úmrtní komnatě a že stařec s knězem sami se učinili strážci dívčina těla.

Snad abbéovo křesťanské povzbuzování, snad jeho sladké milosrdenství, snad přesvědčivé jeho slovo dodaly starci mysli. Neboť od chvíle, kdy mohl se dorozuměti s knězem, Noirtier jevil místo zoufalství, jež se ho zprvu zmocnilo, velikou odevzdanost a klid, který značně překvapoval všecky, kdož znali jeho hlubokou lásku k Valentině.

Pan de Villefort neviděl starce od jitra, kdy Valentina zemřela. Všecko služebnictvo bylo obnoveno: nový komorník byl najat pro státního návladního, nový sluha pro Noirtiera; dvě ženy vstoupily do služeb paní de Villefort; všichni až po vrátného a kočího skýtali nové tváře, jež stavěly se, možno-li tak říci, mezi různé velitele toho zlořečeného domu a přerušovaly již tak dost chladné styky, které mezi nimi existovaly. Ostatně za tři dny začínalo porotní období a Villefort, zavřen v pracovně, pokračoval s horečnou činností v započatém řízení proti vrahu Caderoussovu. Událost ta, jako všecky, v nichž zúčastněn byl hrabě de Monte Cristo, způsobila veliký hluk v pařížské společnosti. Důkazy nebyly přesvědčující, ježto spočívaly na několika slovech, napsaných umírajícím trestancem, bývalým soudruhem obžalovaného; bylo lze předpokládat, že umírající obvinil svého soudruha ze zášti nebo ze msty; jen smýšlení soudcovo se ustálilo; státní návladní nabyl konečně hrozného přesvědčení, že Benedetto je vinen, a z toho nesnadného vítězství kynulo zadostiučinění jeho ješitnosti, které jedině dovedlo vzbuditi trochu rozechvění v jeho ledovém srdci.

Vyšetřování tedy pokračovalo díky nepřetržité práci Villefortově, jenž chtěl tím procesem zahájiti nejbližší období; byl také nucen vyhýbati se lidem více než kdy jindy, aby se vyhnul odpovídání na úžasnou spoustu žádostí o vstupenky.

A pak uplynulo tak málo času od doby, kdy ubohá Valentina byla uložena do hrobky, bolest celé rodiny byla ještě tak živá, že nikdo se nedivil, vida otce tak přísně zabrána ve svou povinnost, to jest v jediný prostředek, jímž mohl rozptýliti své hoře.

Jen jedinkrát, totiž na zítří po druhé návštěvě Bertucciově u Benedetta, během které měl intendant odhaliti mladíkovi jeho otce, spatřil Villefort Noirtiera. Bylo to ve chvíli, kdy soudce, vysílen únavou, sešel do zahrady. Zachmuřen, chýle se pod jistou neúprosnou myšlenkou, pan de Villefort se procházel, a podoben Tarquiniovi, srážejícímu hůlkou nejvyšší máky, srážel hůlkou dlouhé schnoucí stonky slezu, tyčící se podél cestiček jako duchové těch květů, jež skvěly se ještě nedávno takovou nádherou.

Již nejednou došel až na konec zahrady, totiž ke známým vratům, vedoucím k opuštěné ohradě, chodě stále po téže stezce, tímže krokem a se stejnými pohyby, když tu jeho oči mechanicky se obrátily k domu, kde hlučně bavil se jeho syn, přišedší z ústavu, aby ztrávil neděli - bylať právě neděle - a pondělí u matky.

Vtom spatřil u otevřeného okna pana Noirtiera, jenž dal se v křesle dovézt k oknu, chtěje využíti posledních paprsků ještě teplého slunce, které přišlo, pozdravit zmírající květy svlačce a rudé listí psího vína, vinoucího se po balkoně.

Starcovo oko bylo upřeno na jistý bod, jejž Villefort jen nedokonale rozeznával. Noirtierův pohled byl tak záštiplný, tak divoký, tak žhavě netrpělivý, že státní návladní, rozuměje každému výrazu té tak dobře mu známé tváře, odbočil se své stezky, aby se přesvědčil, komu platí ten tíživý pohled.

Tu spatřil pod skupinou lip takřka již holých větví paní de Villefort, která, sedíc s knihou v ruce, přerušovala co chvíli četbu, aby usmála se na syna, nebo mu hodila zpět pružný míč, jejž chlapec umíněně házel ze salonu do zahrady.

Villefort zbledl, neboť pochopil, co stařec žádá.

Noirtier zíral stále na týž předmět; náhle však obrátilo se jeho oko se ženy na muže a nyní stal se sám Villefort předmětem toho drtivého pohledu; ten, změniv směr změnil i mluvu, nepozbyl však nikterak svého hrozivého výrazu.

Paní de Villefort, nic nevědouc o vášních, jejichž blesky křižovaly se jí nad hlavou, podržela v té chvíli synovu hračku a kynula chlapci, aby si přišel pro míč a polibek. Eduard se však dal dlouho prosit; mateřské objetí nezdálo se mu asi dostatečnou odměnou za tu námahu. Konečně si dal říci, vyskočil z okna do záhonu heliotropů a kopretin, a čelo pokryté potem, přiběhl k paní de Villefort. Paní de Villefort osušila mu čelo, přitiskla rty na tu vlhkou slonovinu a propustila dítě, vloživši mu do jedné ruky míč a do druhé hrst bonbonů.

Villefort, váben nepřemožitelnou mocí, jako pták váben je hadem, blížil se k domu. Čím více se blížil, tím níže chýlil se Noirtierův pohled, sledující jej, a oheň jeho zornic nabýval takové žhavosti, že Villefort cítil se jím spalován až do dna duše. V pohledu tom bylo vskutku lze čísti krvavou výčitku a strašlivou hrozbu zároveň. Pak zvedly se Noirtierovy oči k nebi, jako by stařec synovi připomínal zapomenutou přísahu.

"Vím, pane, vím," odpověděl Villefort zdola; "mějte strpení ještě jeden den; co jsem řekl, je svaté."

Noirtier zdál se uklidněn těmi slovy a jeho zrak obrátil se lhostejně jinam.

Villefort si prudce rozepjal kabát, jenž ho dusil, přejel si zsinalou rukou čelo a vrátil se do pracovny.

Nadešla studená noc a uplynula klidně; všichni v domě ulehli a spali jako obyčejně. Jedině Villefort, rovněž jako obyčejně, neulehl zároveň s ostatními a pracoval až do pěti hodin. Přehlížel poslední výslech, zavedený předešlého dne vyšetřujícím soudcem, porovnával výpovědi svědků a upravoval svůj obžalovací spis, z nejenergičtějších a

nejobratnějších, jaké kdy napsal.

Druhého dne, v pondělí, mělo se konat první soudní zasedání. Villefort viděl mdlý, šedý úsvit probouzejícího se dne, v jehož modravém světle vynikly řádky, načrtnuté červeným inkoustem na papíře. Soudce na okamžik zdříml, zatím co jeho lampa vydávala poslední vzdechy. Probudil se při jejím sykotu, maje prsty vlhké a rudě zbarvené, jako by je byl smočil v krvi.

Otevřel okno. Velký žlutý pruh táhl se v dáli po obloze a přetínal ve dví štíhlé topoly, rýsující se černě na obloze. Za vraty pod kaštany vylétl z vojtěšky skřivan a mířil k nebesům, vysílaje svůj jasný ranní pozdrav.

Vlhký jitřní vzduch ovanul Villefortovu hlavu a osvěžil jeho paměť.

"Dnes tedy," řekl si namáhavě, "dnes má muž, držící v ruce meč spravedlnosti, udeřiti všude, kde jsou vinníci."

Zrak jeho obrátil se mimovolně k Noirtierovu oknu, jež nacházelo se v postranním křídle, tvořícím s hlavní budovou pravý úhel, k oknu, v němž předešlého dne spatřil starce.

Záclona byla spuštěna.

Obraz otcův tkvěl však tak pevně v synově nitru, že Villefort promluvil k zavřenému oknu, jako by bylo otevřeno a jako by jím ještě viděl hrozícího starce.

"Ano," zašeptal, "ano, buď kliden!"

Hlava klesla mu na prsa a s tak sklopenou hlavou prošel se několikrát po pracovně, až konečně vrhl se oblečen na pohovku, ne tak k vůli spaní, jako spíše aby si narovnal údy, zmožené únavou a chladem práce, jenž proniká až do kostí.

Dům se ponenáhlu probouzel. Villefort slyšel ve své pracovně všecky postupné zvuky, z nichž jaksi skládá se život domu: otvírání a zavírání dveří, zvuk zvonku paní Villefortové, volající komornou, první křik chlapce, jenž vstával vesele, jak se obyčejně vstává v tom věku.

Pak i Villefort zazvonil. Nový komorník vstoupil, přinášeje noviny.

Zároveň s novinami nesl i koflík čokolády.

"Co mi to nesete?" tázal se Villefort.

"Koflík čokolády."

"Nežádal jsem o ni. Kdo se to o mne tak stará?"

"Madame; řekla mi, že pán musí dnes asi mnoho mluvit v záležitosti té vraždy a že se potřebuje posilnit."

A sluha postavil pozlacený koflík na stolek, stojící u pohovky, jenž byl, jako všecky ostatní, pokryt listinami.

Sluha se vzdálil.

Villefort pohlížel chvíli na koflík chmurným zrakem, pak náhle uchopil jej nervosním pohybem a jedním douškem vyprázdnil jeho obsah. Zdálo se, jako by byl doufal, že je ten nápoj smrtící, a jako by byl volal smrt, aby ho zbavila povinnosti mnohem obtížnější než je smrt sama. Pak vstal a procházel se po komnatě s úsměvem, který by byl vzbudil hrůzu, kdyby jej byl mohl někdo vidět.

Čokoláda byla neškodná a pan de Villefort ničeho necítil.

Když nadešla hodina snídaně, pan de Villefort neobjevil se u stolu. Sluha opět vkročil do pracovny.

"Madame dává pána upozornit," hlásil, "že právě odbilo jedenáct hodin a že sezení je ustanoveno na dvanáctou."

"Nu, a co z toho následuje?" prohodil Villefort.

"Madame se oblékla, je hotova a dává se ptát, doprovodí-li pána."

"Kam?"

"Do Justičního paláce."

"Proč?"

"Madame pravila, že by si velice přála být přítomna tomu přelíčení."

"Ach," promluvil Villefort téměř hrozivým tónem, "přeje si to!"

Sluha o krok ustoupil a pravil:

"Přeje-li si pán jít sám, řeknu to madame."

Villefort chvíli neodpovídal; zatínal si nehty do bledé líce, od níž nápadně se odrážel ebenově černý vous.

"Vyřiďte madame," pravil konečně, "že si přeji s ní promluvit a že ji prosím, aby mne očekávala ve svém pokoji."

"Ano, pane."

"Pak mne přijďte oholit a obléci."

"Okamžitě."

Komorník zmizel, za okamžik se skutečně zase objevil, oholil Villeforta a oblékl ho slavnostně do černých šatů.

Když byl hotov, hlásil:

"Madame očekává pána, jakmile bude upraven."

"Již jdu."

A Villefort, maje desky s listinami podpažím a klobouk v ruce, zamířil ke komnatám manželčiným.

U dveří se na okamžik zastavil a setřel si šátkem pot, jenž řinul se mu po zsinalém čele.

Pak otevřel dveře.

Paní de Villefort seděla na otomaně, probírajíc se netrpělivě časopisy a brožurami, které malý Eduard trhal pro zábavu dříve, než je matka mohla dočísti. Byla úplně oblečena k vycházce; klobouk ležel připraven na křesle, rukavičky měla již na rukou.

"Ach, zde jste, pane," promluvila svým přirozeným, klidným hlasem. "Můj Bože, vy jste, bledý, pane! To jste jistě zase pracoval celou noc. Proč jste s námi nesnídal? Nuže, vezmete mne s sebou, nebo mám jít ven sama s Eduardem?"

Paní de Villefort, jak vidíme, položila mnoho otázek k vůli jedné odpovědi, ale ke všem těm otázkám zůstal pan de Villefort němý a chladný jako socha.

"Eduarde," promluvil konečně, upřev na dítě velitelský pohled, "jděte si hrát do salonu, příteli, musím promluvit s vaší matkou."

Paní de Villefort, slyšíc ten rozhodný tón, vidouc to chladné chování a ty zvláštní přípravy, se zachvěla.

Eduard zvedl hlavu a pohlédl na matku; vida pak, že nepotvrzuje rozkazu otcova, jal se dále srážeti hlavy svým olověným vojáčkům.

"Eduarde!" zvolal pan de Villefort tak prudce, že chlapec na koberci sebou trhl. "Neslyšíte? Jděte!"

Dítě, málo zvyklé takovému jednání, zbledlo a vstalo. Je nesnadno říci, zbledlo-li hněvem či strachem.

Otec k němu přistoupil, vzal je za ruku, políbil je na čelo a pravil:

"Jdi, mé dítě, jdi."

Eduard se vzdálil.

Pan de Villefort šel ke dveřím a zastrčil za ním závoru.

"Ó, můj Bože," vydechla mladá žena, snažíc se nahlédnouti choti až do dna duše a nutíc se k úsměvu, jenž zamrazil Villefortovu chladnost, "co se stalo?"

"Madame, kde ukrýváte jed, kterého obyčejně užíváte?" pronesl jasně a bez úvodu soudce, stoje mezi svou ženou a dveřmi.

Paní de Villefort měla asi týž pocit, jaký má skřivánek, když vidí nad svou hlavou luňáka opisovat užší a užší vražedné kruhy.

Chraptivý, zlomený zvuk, jenž nebyl ani výkřikem ani vzdechem, vydral se z prsou paní Villefortové, jež zbledla až k zsinalosti.

"Pane," pravila, "ne... nerozumím."

A zvednuvši se před tím ve svrchované hrůze, klesla nyní, zasažena nepochybně ještě větší hrůzou než po prvé, zpět do podušek pohovky.

"Tázal jsem se vás," pokračoval Villefort zcela klidným hlasem, "na kterém místě skrýváte jed, pomocí kterého usmrtila jste mého tchána, pana de Saint-Méran, moji tchýni, Barroise a mou dceru Valentinu."

"Oh, pane!" zvolala paní de Villefort. "Co to mluvíte?"

"Na vás není tázati se mne, nýbrž odpovídati."

"Manželi, či soudci?" zajíkavě pronášela paní de Villefort.

"Soudci, madame, soudci!"

Bledost té ženy, úzkost jejího pohledu, chvění jejího těla skýtaly hrozný pohled.

"Oh, pane... oh, pane...!" šeptala a to bylo vše.

"Neodpovídáte, madame!" zvolal hrozný tazatel.

Pak dodal s úsměvem ještě strašlivějším než byl jeho hněv.

"Je ovšem pravda, že nezapíráte!"

Hnula sebou.

"A nemůžete zapírat," dodal Villefort, vztáhnuv k ní ruku, jako by ji chtěl uchopit jménem spravedlnosti; "vykonala jste různé ty zločiny s nestoudnou obratností, která však mohla oklamati pouze lidi, jež láska k vám zaslepovala. Od smrti paní de Saint-Méran věděl jsem, že můj dům chová v sobě traviče: pan d'Avrigny mne na to upozornil; mé podezření, které bdí stále na dně mého srdce a hlídá i tam, kde není zločinu, po smrti Barroisově - Bůh mi odpusť! - padlo na někoho - na anděla! Ale po smrti Valentinině nebylo již pro mne pochyby, madame, a nejen pro mne, ale i pro jiné. Tak váš zločin, známý nyní dvěma osobám a tušený mnohými, stane se veřejným, a jak jsem vám to již řekl, madame, nemluví s vámi choť, nýbrž soudce!"

Mladá žena zakryla si tvář oběma rukama.

"Oh, pane," mluvila zajíkavě, "úpěnlivě vás prosím, nedejte se klamat zdáním!"

"Byla byste snad zbabělá?" zvolal Villefort pohrdavě. "Skutečně, vždycky jsem pozoroval, že traviči jsou zbabělí. Byla byste zbabělá vy; jež s příšernou odvahou pohlížela jste na smrt dvou starců a dívky, vámi zavražděné?"

"Pane! Pane!"

"Byla byste zbabělá," pokračoval Villefort ve vzrůstajícím rozjitření, "vy, jež počítala jste minuty čtyř agónií, vy, jež sestrojila jste své ďábelské plány a míchala své zhoubné nápoje s tak zázračnou, obratností a přesností? Vy, jež jste všecko tak dobře vypočítala, byla byste snad zapomněla vzít v úvahu jednu okolnost, totiž kam přivede vás odhalení vašich zločinů? Ó, to není možné a jistě jste si ponechala nějaký jed, sladší, ostřejší a vražednější než ostatní, abyste unikla zaslouženému trestu... Učinila jste to, že ano, doufám to aspoň."

Paní de Villefort zalomila rukama a klesla na kolena.

"Vím... vím..." pravil soudce, "přiznáváte se. Ale přiznání, učiněné soudcům v posledním okamžiku, přiznání, když už nelze zapírat, takové přiznání nikterak nemírní trest, jejž uvalují na vinníka!"

"Trest!" zvolala paní de Villefort. "Trest, pane? Již po druhé vyslovil jste to slovo!"

"Ovšem. Myslila jste snad, že mu uniknete proto, že jste čtyřnásobnou vinnicí? Myslila jste, že trest vás mine, protože jste ženou toho, jenž ten trest ukládá? Ne, madame, ne! Popraviště čeká travičku, nechť je jí kdokoli, zvláště neuchovala-li travička pro sebe, jak jsem právě řekl, několik kapek svého nejistějšího jedu."

Paní de Villefort vyrazila divoký výkřik a ohyzdná, nepřemožitelná hrůza zračila se v jejích strhaných rysech.

"Ó, nebojte se popraviště, madame," pravil soudce; "nechci vás zneuctít, protože bych se tím zneuctil sám. Naopak, rozuměla-li jste mi dobře, musíte pochopit, že nemůžete zemřít na popravišti."

"Ne, nerozuměla jsem, co chcete, říci?" koktala nešťastná žena, úplně ztuhlá hrůzou.

"Chci říci, že žena prvního soudce Paříže nezkalí svou hanebností jméno bez poskvrny a nezneuctí současně svého manžela i své dítě."

"Ne, oh ne!"
"Nuže, madame, vykonáte tím dobrý skutek, za který vám děkuji."
"Vy mi děkujete? A zač?"
"Za to, co jste právě řekla."
"Co jsem řekla? Má hlava je zmatena, nechápu již ničeho, můj Bože, můj Bože!"
A vstala, majíc pěnu na rtech a vlasy rozpoutány.

"Odpověděla jste, madame, na otázku, kterou jsem vám položil, vstoupiv sem: kde je jed, kterého obyčejně užíváte, madame!"
Paní de Villefort zvedla ruce k nebi a křečovitě je sepjala.
"Ne, ne," křičela, "to nemůžete chtít!"
"Nechci, abyste zhynula na popravišti, madame, to nechci, rozumíte?" odpověděl Villefort.
"Oh; pane, milost!"
"Chci, aby spravedlnosti bylo učiněno zadost. Jsem zde, abych trestal, madame," dodal s planoucím pohledem, "a každou jinou ženu, byť i to byla královna, vydal bych katu; k vám však budu milosrdný. Vám řeknu: Není-li pravda, madame, ponechala jste si několik kapek nejsladšího, nejrychlejšího a nejjistějšího jedu?"
"Ó, odpusťte mi, pane! Nechte mne žít!"
"Ona je zbabělá!" zvolal Villefort.
"Pomněte, že jsem vaše žena!"
"Jste travička!"
"Ve jménu nebes...!"
"Ne!"
"Ve jménu lásky, kterou jste ke mně cítil!"
"Ne, ne!"
"Ve jménu našeho dítěte! Oh, nechte mne žít pro naše dítě!"
"Ne, ne, ne, pravím! Kdybych vás nechal žít, možná, že byste je jednoho dne zabila jako ostatní."
"Já! Zabít svého syna!" zvolala šílená matka, vrhajíc se k Villefortovi. "Já, zabít svého Eduarda! ... Ach, ach!"
A hrozný, démonický, šílený smích ukončil její slova a změnil se v chrapot.
Paní de Villefort klesla svému choti k nohám.
Villefort přiblížil se k ní.
"Pamatujte, madame," pravil, "že, nebude-li, až se vrátím, spravedlnost vykonána, udám vás svými vlastními ústy a zatknu vás svýma vlastníma rukama."
Vyslechla ho, zničena, zdrcena, těžce oddychujíc; v její tváři jen oko žilo a tajilo v sobě strašlivý oheň.
"Rozumíte mi," pravil Villefort; "odcházím uvalit trest smrti na vraha... Najdu-li vás na živu, budete dnes večer spát v Conciergerii."
Paní de Villefort vzdechla, její napjaté nervy povolily a nešťastnice klesla zlomena na koberec.
Zdálo se, že státní návladní pocítil hnutí soucitu; pohlédl na ni méně přísně a lehce se k ní skloniv, promluvil zvolna:
"S Bohem, madame, s Bohem!"
To rozloučení zasáhlo paní de Villefort jako smrtící nůž. Omdlela.
Státní návladní vyšel a vyšed, zavřel dveře na dva západy.

XII.
SOUD.

Aféra Benedettova, jak se tehdy říkalo v Justičním paláci i ve společnosti, způsobila velikou sensaci. Nepravý Cavalcanti, pilný návštěvník Café de Paris, boulevardu de Gand a Boulogneského lesa, zjednal si za ty dva či tři měsíce své slávy spoustu známostí. Noviny psaly o různých příhodách obžalovaného z jeho elegantního života i ze života na galejích; to vše vzbudilo velikou zvědavost především těch, kdo znali prince Andreu Cavalcantiho osobně. Ti také byli hlavně odhodláni všecko podniknouti, aby spatřili na lavici obžalovaných pana Benedetta, vražedníka svého kamaráda z galejí.

Benedetto byl pro mnohé ne-li obětí, aspoň omylem spravedlnosti: pan Cavalcanti otec byl viděn v Paříži a očekávalo se, že objeví se opět, aby se zastal svého vznešeného potomka. Mnohým osobám, které nikdy neslyšely o báječném ošňůrovaném kabátci, v němž se Cavalcanti objevil u hraběte de Monte Cristo, imponoval důstojný zjev a kavalírské vystupování starého patricia, který, nutno uznat, zdál se dokonalým velmožem, kdykoli nemluvil a nepočítal.

Co pak se týče samého obžalovaného, mnoho lidí se pamatovalo, že vidělo jej tak milého, tak krásného, tak štědrého, že v tom všem raději hledalo pletichy nějakého nepřítele, s jakými setkáváme se na tomto světě, kde veliké jmění dává možnost působiti dobro i zlo přímo zázračné a zjednává moc přímo neslýchanou.

Každý tedy spěchal k přelíčení, chtěje buďto užít podívané, nebo ji posoudit. Od sedmi hodin zrána tísnily se zástupy u vrat a hodinu před zahájením přelíčení byla síň již plna těch šťastných, jimž dostalo se tam místa.

Před příchodem soudního dvoru a často i po něm má soudní síň za velkých procesů velikou podobnost se salonem, kde mnoho lidí se setkává, přistupuje k sobě, jsou-li tak blízko, že se nemusí bát, aby nepřišli o místo, nebo si dávají znamení, dělí-li je příliš velký počet lidu, advokátů a četníků.

Byl krásný podzimní den, jeden z těch, které odškodňují nás za špatné nebo krátké léto. Mlhy, které pan de Villefort ráno viděl halit slunce, rozptýlily se jako kouzlem a jeden z posledních, nejvlídnějších zářijových dnů zazářil v plném jasu.

Beauchamp, patřící mezi krále tisku a mající tedy svůj trůn všude, díval se monoklem vpravo i vlevo. Spatřil Château Renauda a Debraye, kteří získali si přízeň jednoho strážníka a přiměli ho, aby se postavil za ně místo před ně, jak bylo jeho právem. Bodrý muž vytušil v nich ministerského sekretáře a milionáře; ukázal se býti plným ohledů k svým vznešeným sousedům a dovolil jim dokonce i vykonat návštěvu Beauchampovi, slíbiv jim, že jim uchová místo.

"Přišli jsme se tedy podívat na svého přítele!" pravil Beauchamp.

"Ano, ano," odvětil Debray. "Takový důstojný princ! Čert má vzít ty italské prince!"

"Člověk, jehož rodopiscem byl Dante a jehož rod sahal až k Božské komedii!"

"Noblesse de corde," prohodil flegmaticky Château Renaud.

"Bude odsouzen, viďte?" tázal se Debray Beauchampa.

"Můj drahý," odpověděl novinář, "zdá se mi, že bych se spíše na to měl otázat já vás: víte lépe než my, jak se to s tou věcí má. Setkal jste se s presidentem při posledním soirée u ministra?"

"Ano."

"Co vám říkal?"

"Něco, co vás překvapí."

"Oh, mluvte tedy rychle, drahý příteli, už dávno jsem nic takového neslyšel."

"Nuže, řekl mi, že Benedetto, který je považován za fénixe prohnanosti, za giganta lstivosti, je jen velmi podružný taškář, velmi hloupý a naprosto nedůstojný pokusů, jež se budou konat po jeho smrti s jeho frenologickými orgány."

"Jděte!" prohodil Beauchamp. "Hrál přece velmi slušně prince!"

"Pro vás, Beauchampe, který ty nešťastné prince nenávidíte a jste všecek šťasten, když se u nich setkáte se špatnými způsoby. Ale ne pro mne, jenž poznám šlechtice instinktem a jenž větším jakoukoli aristokratickou rodinu jako skutečný erbovní ohař."

"Vy jste tedy nikdy nevěřil v jeho knížecí stav?"

"V knížecí stav ano. V knížecí hodnost ne."

"To není špatné," prohodil Debray. "Ale ujišťuji vás, že kromě vás každý jiný jej považoval, zač chtěl býti považován... Viděl jsem ho i u ministrů."

"Ah, ano," odvětil Château Renaud; "vaši ministři se vyznají v knížatech!"

"To se vám povedlo, Château Renaude!" zvolal Beauchamp, vypuknuv v smích. "Věta je krátká, ale příjemná. Dovolte mi užít jí ve své recensi."

"Poslužte si, drahý pane Beauchampe, poslužte," odvětil Château Renaud; "dám vám svou větu, zač stojí."

"Ale mluvil-li jsem já s presidentem," pravil Debray Beauchampovi, "mluvil jste vy jistě se státním návladním."

"Nemožno; pan de Villefort se zavírá již po celý týden; je to pochopitelno: ta zvláštní řada smutků v rodině, korunovaná podivnou smrtí jeho dcery..."

"Podivná smrt! Co to pravíte, Beauchampe?"

"Ach, ano, dělejte se nevědomým pod záminkou, že se to vše děje u úřednické šlechty," prohodil Beauchamp, tiskna monokl do oka a snaže se jej tam udržeti.

"Můj drahý pane," pravil Château Renaud, "dovolte mi vám říci, že v monoklu nejste tak silný jako Debray. Debrayi, dejte přece hodinu panu de Beauchamp."

"Aj," zvolal Beauchamp, "nemýlím se přec!"

"Co pak?"

"Je to ona."

"Kdo, ona?"

"Říkalo se, že odjela."

"Slečna Eugenie?" tázal se Château Renaud. "To by se už byla vrátila?"

"Ne, její matka."

"Paní Danglarsová?"

"Jděte, to není možné," prohodil Château Renaud; "deset dní po dceřině útěku, tři dny po mužově úpadku!"

Debray se lehce zarděl a sledoval směr Beauchampova pohledu.

"Nu, je to zahalená žena," pravil, "neznámá dáma, nějaká cizí princezna, snad matka prince Cavalcantiho. Ale vy jste povídal, totiž chtěl jste povídat velice zajímavé věci, Beauchampe, jak se mi zdálo."

"Já?"

"Ano. Mluvil jste o neobyčejné smrti Valentinině."

"Ach, ano, pravda. Ale pročpak tu není paní de Villefort?"

"Ubohá žena!" prohodil Debray. "Je nepochybně zaměstnána destilováním sladké vody pro nemocnice a přípravou kosmetických prostředků pro sebe a své přítelkyně. Víte, že vynakládá na tu kratochvíli dva až tři tisíce tolarů ročně? Vskutku, máte pravdu, proč tu vlastně paní de Villefort není? Byl bych ji s radostí uviděl; mám tu ženu velmi rád."

"Mně je nesnesitelná," pravil Château Renaud.

"Proč?"

"Nevím. Proč milujeme? Proč nenávidíme? Nenávidím ji z antipathie."

"Nebo instinktem."

"Snad... Ale vraťme se k tomu, co jste říkal, Beauchampe."

"Nuže," ujal se Beauchamp opět slova, "nejste zvědavi, pánové, proč smrt tak zhurta řádí ve Villefortově domě?"

"Zhurta je hezké," poznamenal Château Renaud.

"Můj drahý, to slovo vyskytuje se u Saint-Simona."

"Ale věc vyskytuje se u pana de Villefort; vraťme se tedy k němu."

"Přiznávám se," pravil Debray, "že už tři měsíce nepouštím se zřetele ten černě potažený dům, a ještě předevčírem se mnou madame mluvila o Valentině."

"Jaká madame?" tázal se Château Renaud.

"Nu, ministrova paní."

"Ach, promiňte," prohodil Château Renaud, "já k ministrovům nechodím, přenechávám to princům."

"Byl jste jen krásný, ale teď stáváte se zářícím, barone; mějte s námi slitování, nebo nás spálíte jako druhý Jupiter."

"Už ani nepromluvím," odtušil Château Renaud, "ale smilujte se nade mnou a neoplácejte mi stejným."

"Nu, tak, hleďme přivést svou řeč ke konci, Beauchampe. Řekl jsem vám, že madame se mne na to předevčírem tázala; poučte mne a já poučím ji."

"Nuže, pánové, řádí-li smrt ve Villefortově domě tak zhurta - opakuji to slovo - je to tím, že je v domě vrah!"

Oba mladí mužové se zachvěli, neboť ta myšlenka přišla jim již nejednou na mysl.

"A kdo je ten vrah?" tázali se.

"Malý Eduard."

Výbuch smíchu obou posluchačů nezmátl řečníka, jenž pokračoval:

"Ano, pánové, malý Eduard, zázračné dítě, který vraždí jako dospělý."

"Žertujete?"

"Naprosto ne; najal jsem včera sluhu, který právě odešel od Villefortů; poslouchejte dobře."

"Posloucháme."

"A kterému dám zítra výpověď, protože strašně jí, neboť tam ze strachu nejedl ničeho a teď si to chce vynahradit. Nuže, to milé dítě zmocnilo prý se nějaké lahvičky s vodičkou a užívá jí občas proti těm, kdo se mu znelíbili. Nejdříve se mu znelíbili dědeček a babička Saint-Méranovi, nalil jim tedy tři kapky svého elixíru; pak to byl Barrois, starý služebník dědečka Noirtiera, který si tu a tam vyjel na známého roztomilého šibala. Roztomilý šibal nalil mu tři kapky elixíru. Konečně to byla ubohá Valentina, která si na něho sice nevyjížděla, ale na kterou žárlil: nalil jí tři kapky elixíru a byl konec s ní právě jako s ostatními."

"Prosím vás, co nám to tu povídáte za báchorky?" pravil Château Renaud.

"Ano," přisvědčil Beauchamp, "báchorky z onoho světa, viďte?"

"Je to směšné," prohodil Debray.

"Tak vidíte," odvětil Beauchamp, "už hledáte průtahy! Zeptejte se, k čertu, mého sluhy, vlastně toho, který už zítra nebude mým sluhou: celý dům byl o tom přesvědčen."

"A kde je a jaký je ten elixír?"

"Chlapec jej schovává."

"A kde jej vzal?"

"V laboratoři své paní matky."

"Jeho matka má tedy jedy ve své laboratoři?"

"Což já vím? Vyslýcháte mne jako státní návladní. Opakuji, co jsem slyšel, to je vše; cituji vám svůj pramen - víc nemohu učinit. Ten ubožák samým strachem ani nejedl."

"To je neuvěřitelné!"

"I ne, můj drahý, naprosto to není neuvěřitelné; víte přece loni, ten chlapec z ulice Richelieu, který pro zábavu strkal svým bratřím a sestrám špendlíky do ucha, když spali a tím je zabíjel. Generace, přicházející po nás, je velmi probudilá, můj drahý."

"Sázím se, milý příteli," pravil Château Renaud, "že nevěříte ani slova z toho, co nám tu povídáte... Ale nevidím hraběte de Monte Cristo; jak to, že zde není?"

"Je blaseován," prohodil Debray; "a pak se nechce ukázat ve společnosti, on, jenž dal se napálit všemi těmi Cavalcanty, kteří k němu přišli, jak se zdá s falešnými úvěrnými listy; takže hrabě má na knížectví asi stotisícovou pohledávku."

"Abych nezapomněl, pane de Château Renaud," pravil Beauchamp, "jak se vede Morrelovi?"

"Bůh ví," odvětil šlechtic; "už jsem u něho byl třikrát a Morrel není k nalezení. Jeho sestra však se mi nezdála nijak znepokojena, naopak řekla mi velmi klidně, že ho sama neviděla už asi dva či tři dny, ale že je jista, že je zdráv."

"Ach, teď si vzpomínám!" zvolal Beauchamp... "Hrabě de Monte Cristo nemůže přijíti do soudní síně."

"Proč?"

"Protože je hercem v dramatě."

"Což také někoho zavraždil?" tázal se Debray.

"Ne, naopak, je to on, jenž měl být zavražděn. Víte, že ten dobrý pan de Caderousse byl zavražděn svým přítelíčkem Benedettem, právě když odcházel od Monte Crista. Víte, že byla u hraběte nalezena ta pověstná vesta a v ní dopis, pro nějž přerušen byl podpis smlouvy. Vidíte tu vestu? Leží tamhle celá zakrvácená na psacím stole jako usvědčující předmět."

"Ach, výborně!"

"Ticho, pánové: soudní dvůr! Na svá místa!"

Skutečně, v soudní síni zvedl se veliký šum; strážník zavolal své dva chráněnce energickým "hm!" a dveřník, objevivší se na prahu poradní síně, zvolal oním ječivým hlasem, jakým vyznamenávali se dveřníci již za časů Beaumarchaisových:

"Soudní dvůr, pánové!"

XIII.

OBŽALOBA.

Soudcové usadili se za hlubokého ticha; porotci zaujali svá místa. Pan de Villefort, předmět všeobecné pozornosti, ba skoro obdivu, usedl do křesla a klidně se rozhlížel kol dokola.

Každý pohlížel s údivem na tu vážnou a přísnou tvář, vůči jejímuž chladu zdály se otcovské bolesti bezmocny, a všichni hleděli s jistou hrůzou na muže, kterého se lidské city nedotýkaly.

"Četníci," promluvil president, "přiveďte obžalovaného!"

Pozornost obecenstva se při těch slovech ještě zostřila a oči všech upřely se na dveře, kterými měl Benedetto vstoupit.

Dveře se záhy otevřely a obžalovaný se objevil.

Výraz jeho tváře vyvolal v celém shromáždění týž dojem.

Jeho rysy nehlásaly hlubokého pohnutí, při němž všecka krev soustřeďuje se k srdci, zbavujíc čelo i líce barvy. Jeho ruce, půvabně umístěny, jedna spočívajíc na klobouku, druhá ve výstřihů bílé pikové vesty, neprozrazovaly chvění. Oko jeho bylo klidné, ba zářící. Sotva se mladý muž ocitl v soudní síni, pohled jeho jal se těkati po řadách soudců a přísedících, spočinuv déle na presidentovi a hlavně na státním návladním.

Vedle Andrey usedl jeho advokát, advokát ex offo (neboť Andrea nechtěl se zabývati těmito detaily, kterým nezdál se přikládati žádné důležitosti), mladý muž fádně světlých vlasů a tváře zardělé stokrát větším rozčilením než obžalovaný.

President žádal čtení obžaloby, sepsané, jak víme, Villefortovým obratným a neúprosným perem.

Během té četby, jež byla dlouhá a pro každého jiného zdrcující, neodvracela se všeobecná pozornost od Andrey, který snášel její tíži s lehkou myslí Spartána.

Snad ještě nikdy nebyl Villefort tak obsažný a tak výmluvný; zločin byl vylíčen nejživějšími barvami; předcházející činnost obžalovaného, jeho proměna, spojitost jeho skutků od dosti útlého věku, to vše vyloženo bylo s obratností, jaké mohla dlouhá práce a znalost lidského srdce poskytnouti duchu tak vyspělému, jako byl duch státního návladního.

Již jen tento úvod byl s to Benedetta zničit a navždy znemožnit ve veřejném mínění, dříve ještě než by byl citelněji potrestán zákonem.

Andrea nevěnoval nejmenší pozornosti novým a novým obžalobám, jež se zvedaly a dopadaly na něho. Pan de Villefort, který často na něho upíral zrak, konaje na něm nepochybně nová psychologická studia, jak často činíval se svými obžalovanými - nebyl s to přiměti ho ani jedinkrát ke sklopení očí přese všecku pronikavost a hloubku svého pohledu.

Konečně byla četba skončena.

"Obžalovaný," pravil president, "jaké je vaše jméno a příjmení?"

Andrea vstal.

"Promiňte mi, pane presidente," promluvil hlasem úplně čistého zvuku, "ale vidím, že hodláte klásti otázky v pořadě, v jakém nemohu je zodpovídati. Mám za to - a chci to později dokázati - že jsem výjimkou mezi obyčejnými obžalovanými. Račte mi tedy, prosím, dovoliti, abych směl odpovídat na otázky podle jiného pořadu - zodpovídám přes to všecky."

President pohlédl překvapeně na porotce, kteří pohlédli na státního návladního.

Celé shromáždění jevilo veliký údiv. Andrea však nezdál se tím pohnut.

"Kolik je vám let?" tázal se předseda. "Odpovíte na tu otázku?"

"Odpovím na ni i na všecky ostatní, pane presidente, až na ně dojde."

"Kolik je vám let?" opakoval soudce.

"Je mi dvacet jeden rok, vlastně mi bude teprve za několik dní, neboť narodil jsem se v noci ze 27. na 28. září 1817."

Pan de Villefort, jenž se chystal něco si zaznamenati, zvedl při tom datu hlavu.

"Kde jste se narodil?" pokračoval president.

"V Auteuili u Paříže," odpověděl Benedetto.

Pan de Villefort zvedl po druhé hlavu, pohlédl na Benedetta, jako by byl pohlédl na hlavu Medusinu, a zesinal.

Benedetto přejel si půvabně rty vyšívaným růžkem jemného batistového kapesníku.

"Vaše zaměstnání?" tázal se president.

"Nejprve jsem byl padělatelem," odvětil Andrea se svrchovaným klidem, "pak jsem přešel k zlodějství a v poslední době jsem se stal vrahem."

Šum, vlastně bouře rozhořčení a údivu vypukla na všech stranách soudní síně. Sami soudcové pohlédli na sebe v ustrnutí a porotci jevili svrchovaný hnus nad tím cynismem, kterého se tak málo nadali od elegantního muže.

Pan de Villefort přitiskl si ruku na čelo, jež, s počátku bledé, bylo nyní purpurové a žhavé. Náhle vstal a bloudil vůkol vyjeveným zrakem: nedostávalo se mu vzduchu.

"Hledáte něco, pane státní návladní?" tázal se Benedetto s nejochotnějším úsměvem.

Pan de Villefort neodpověděl a usedl, či spíše sklesl zpět do křesla.

"Přivolíte nyní říci své jméno, obžalovaný?" tázal se president. "Brutální chvástavost, s jakou vypočítal jste své různé zločiny, vydávaje je za povolání, jakási čestnost, kterou jim přikládáte - začež vás musí soudní dvůr jménem morálky a úcty k lidskosti přísně pokárati - zdá se být důvodem, proč jste nechtěl udat svoje jméno dříve: chtěl jste asi, aby předcházející tituly daly mu vyniknouti."

"Je neuvěřitelno, pane presidente," pravil Benedetto nejzdvořilejším tónem a s nejuhlazenějšími pohyby, "jak jste mi

dovedl číst v duši; prosil jsem vás skutečně za tím účelem, abyste změnil pořad otázek."

Úžas dostoupil vrcholu; ve slovech obžalovaného nebylo již ani chvástavosti, ani cynismu. Pohnuté posluchačstvo tušilo nějaký drtivý blesk v té temné mlze.

"Nuže," tázal se znovu president, "jaké jest vaše jméno?"

"Nemohu vám říci svého jména, protože ho neznám, ale znám jméno svého otce a to vám mohu říci."

Bolestná závrať zmocnila se Villeforta; hojné krůpěje potu splývaly mu s lící na listiny, jež překládal s místa na místo křečovitou, zmatenou rukou.

"Povězte tedy jméno svého otce," pravil president.

Ani hlesnutí, ani dech nepřerušily ticho toho ohromného shromáždění: všichni čekali.

"Můj otec je státním návladním," odpověděl klidně Andrea.

"Státním návladním!" opakoval s ustrnutím president, nepovšimnuv si změny, jež se udála s Villefortovou tváří. "Státním návladním!"

"Ano, a ježto chcete znáti jeho jméno, povím vám je: jmenuje se de Villefort!"

Výbuch tak dlouho potlačovaný úctou, jež při zasedání projevována je spravedlnosti, vydral se jako hrom ze všech hrudí; ani soudcové nepomýšleli na potlačení toho hnutí v zástupu: Výkřiky, nadávky, adresované Benedettovi, jenž zůstal chladným, energická gesta, hnutí mezi četníky, chechtot oné nízké chamradi, která ve všech shromážděních vystupuje na povrch ve chvílích zmatku a skandálu, to vše trvalo pět minut, než se soudcům a sluhům podařilo zjednati opět ticho.

Uprostřed všeho toho hluku bylo slyšet hlas presidentův, jenž volal:

"Zahráváte si snad se spravedlností, obžalovaný, a odvažujete se dávati svým spoluobčanům příklad zkaženosti, která ani v nynější, již tak zkažené době nemá sobě rovné?"

Deset osob tísnilo se kolem pana státního návladního, zhrouceného v křesle, a poskytovalo mu útěchu, povzbuzení i projevy horlivosti a sympatie.

Klid zavládl opět v celé síni až na místo, kde dosti četná skupina rozčileně povstávala a šeptala.

Jakási žena prý omdlela; dali jí vdechovati těkavou sůl, i zotavila se trochu.

Andrea obrátil za toho zmatku úsměvnou svou tvář ke shromáždění; pak se konečně opřel rukou o dubové opěradlo své lavice a v této velmi půvabné posici ujal se slova.

"Pánové," pravil, "Bůh chraň, abych snad chtěl urážet soudní dvůr a vyvolávat u přítomnosti tohoto ctěného shromáždění zbytečný skandál. Byl jsem otázán, kolik je mi let, řekl jsem to; byl jsem otázán, kde jsem se narodil, odpověděl jsem; byl jsem otázán na jméno, to udati nemohu, neboť moji rodiče mne opustili. Ale když, jsa bezejmenným, nemohu říci svého jména, mohu aspoň udati jméno otcovo. Opakuji tedy: můj otec jmenuje se pan de Villefort, a jsem hotov to dokázati."

V mladíkově tónu byla taková jistota, přesvědčení a energie, že všechen hluk ztichl. Pohledy upřely se na chvíli na státního návladního, jenž seděl ve svém křesle nehybně jako člověk, kterého blesk změnil v mrtvolu.

"Pánové," pokračoval Andrea, zjednávaje si pokynem i hlasem ticho, "jsem vám povinen důkazem i vysvětlením svých slov."

"Ale při výslechu jste prohlásil," zvolal předseda podrážděně, "že se jmenujete Benedetto, pravil jste, že jste sirotek, a udal jste Korsiku za svou vlast."

"Řekl jsem při výslechu, co jsem uznal za dobré při výslechu říci, neboť nechtěl jsem, aby slavnostní ohlas, jejž jsem chtěl zjednati svým slovům, byl zeslaben či snad zamezen, což by se jistě bylo bývalo stalo.

Nyní vám opakuji, že narodil jsem se v Auteuili v noci z 27. na 28. září 1817 a že jsem syn státního navládního pana de Villefort. Přejete si nyní podrobnosti? Udám vám je.

Narodil jsem se v prvním poschodí domu číslo 28 v Lafontainově ulici, v ložnici potažené červeným damaškem. Můj otec vzal mne do náručí, řeknuv mé matce, že jsem mrtev, zabalil mne do pleny, označené písmeny H a N, a odnesl mne do zahrady, kde mne živého zakopal."

Záchvěv proběhl všemi přítomnými, když viděli, že jistota obžalovaného vzrůstá zároveň s hrůzou pana de Villefort.

"Ale jak znáte všecky ty podrobnosti?" tázal se předseda.

"Řeknu vám to, pane presidente. Do zahrady, kde chtěl mne můj otec pochovat, vnikl téže noci muž, který ho smrtelně nenáviděl a dlouho na něho číhal, chtěje na něm vykonati korsickou pomstu. Muž ten byl skryt v hustém křoví; viděl mého otce zakopávat truhličku do země a proklál jej nožem právě uprostřed toho díla. Domnívaje se pak, že truhlička chová v sobě poklad, vykopal ji a našel mne ještě živa. Muž odnesl mne do nalezince, kde jsem byl zapsán pod číslem 57. Tři měsíce nato přijela si pro mne jeho sestra z Rogliana do Paříže, vyžádala si mne jako svého syna a odvezla mne s sebou.

A tak se stalo, že, ač narozen v Auteuili, byl jsem vychován na Korsice."

Na chvíli zavládlo ticho, ale ticho tak hluboké, že, nebýt úzkosti, jež zrychlovala dech tisíce prsou, mohla být síň považována za prázdnou.

"Pokračujte," ozval se hlas předsedův.

"Mohl jsem jistě být šťasten," pokračoval Benedetto, "u těch dobrých lidí, kteří mne zbožňovali. Ale má vrozená zvrhlost zvítězila nade všemi ctnostmi, jež snažila se mi vštípiti moje pěstounka. Rostl jsem ve zlu a dospěl jsem k zločinu. Konečně jednoho dne, kdy zlořečil jsem Bohu, že učinil mne tak zlým a určil mi tak hrozný osud, můj pěstoun mi řekl:

"Nerouhej se, nešťastníče, neboť Bůh dal ti život bez hněvu! Zločin pochází od tvého otce a ne od tebe; od tvého otce, který určil tě peklu, kdybys zemřel, a bídě, kdybys zázrakem zůstal na živu!"

Od té doby přestal jsem se rouhat Bohu, ale zlořečil jsem svému otci. Proto jsem zde pronesl slova, která jste mi

vytýkal, pane presidente, proto jsem vyvolal skandál, kterým se ještě chvěje toto shromáždění. Je-li to nový zločin, potrestejte mne; přesvědčil-li jsem vás však, že od chvíle mého zrození byl můj osud fatální, bolestný, trpký, žalostný, politujte mne!"

"A co vaše matka?" tázal se předseda.

"Moje matka se domnívala, že jsem mrtev. Moje matka není vinna. Nechtěl jsem slyšet jméno své matky; neznám jí!"

V tom okamžiku ozval se pronikavý výkřik, zakončený vzlykem, ze skupiny, jež, jak jsme pravili, obklopovala jakousi ženu.

Žena sklesla v prudkém nervovém záchvatu a byla odnesena ze soudní síně. Když ji vynášeli, odhrnul se hustý závoj, jenž halil jí tvář, a všichni poznali paní Danglarsovou.

Přese všecku ochablost svých vysílených nervů, přes hučení, jež znělo mu v uších, přes šílenství, které zmocňovalo se jeho mozku, pan de Villefort ji poznal a zvedl se.

"Důkazy! Důkazy!" volal president. "Obžalovaný, pamatujte, že toto hrůzné pásmo musí být podepřeno nejpádnějšími důkazy!"

"Důkazy?" odvětil Benedetto se smíchem. "Vy chcete důkazy?"

"Ano."

"Nuže, pohleďte na pana de Villefort a pak se ještě tažte po důkazech."

Všichni se obrátili k státnímu návladnímu, který pod tíží těch tisícerých zraků, tkvících na něm, pokročil vrávoraje na volné místo před soudci, maje vlasy v nepořádku a tvář rozrytu nehty.

Celým shromážděním proběhl dlouhý šum údivu.

"Chtějí na mně důkazy, otče," pravil Benedetto; "mám je podat?"

"Ne, ne," blábolil Villefort chraptivým hlasem; "není třeba."

"Jakže, není třeba?" zvolal předseda. "Co tím chcete říci?"

"Chci tím říci, pánové," zvolal státní návladní, "že bych se marně zmítal ve smrtící smyčce, jež mne svírá! Doznávám, že jsem v ruce Boha mstitele. Žádné důkazy! Není jich třeba. Vše, co tento mladík řekl, je pravda!"

Zlověstné, těžké ticho, jako to, jež předchází přírodním katastrofám, zahalilo svým olověným pláštěm všechny přítomné, jimž ježily se vlasy na hlavě.

"Jakže, pane de Villefort!" zvolal předseda. "Nepodlehl jste snad hallucinaci? Vládnete plně všemi smysly? Bylo by pochopitelno, kdyby tak neobyčejná, tak nepředvídaná, tak hrozná obžaloba zatemnila vám ducha. Hleďte, vzpamatujte se!"

Státní návladní potřásl hlavou. Jektal prudce zuby, jako by byl spalován horečkou, ač byla jeho tvář smrtelně bledá.

"Vládnu všemi svými smysly, pane," odpověděl; "jen tělo trpí a to je pochopitelno. Přiznávám se ke všemu, co tento mladý muž proti mně vypověděl, a jsem od této chvíle ve svém bytě k disposici panu státnímu návladnímu, svému nástupci."

A promluviv tato slova hlasem temným a téměř bezezvukým, pan de Villefort zamířil vrávoravým krokem ke dveřím, které dveřník před ním otevřel mechanickým pohybem.

Celé shromáždění oněmělo, jakoby omráčeno tím odhalením a přiznáním, jež bylo tak hrozným rozuzlením různých dramatických událostí, které zaměstnávaly již po čtrnáct dní vznešenou pařížskou společnost.

"Nuže!" prohodil Beauchamp, "ať teď někdo řekne, že příroda není dramatická!"

"Věru," odvětil Château Renaud, "konec pana de Morcerf zdá se mi býti přece lepším; rána z pistole je dobrodiním u porovnání s takovouto katastrofou."

"A pak zabíjí," poznamenal Beauchamp.

"A já zabýval se chvíli myšlenkou oženit se s jeho dcerou!" pravil Debray. "Ubohé dítě, dobře učinilo, že zemřelo!"

"Sezení je skončeno, pánové," hlásil president, "a věc odkládá se na příští období. Záležitost musí být znovu vyšetřena a svěřena jinému soudci."

Andrea, stále tak klidný a mnohem zajímavější, opustil síň v průvodu četníků, kteří chovali se k němu bezděky šetrně.

"Nuže, co o tom soudíte, dobrý muži?" tázal se Debray strážníka, vsunuv mu louisdor do ruky.

"Budou polehčující okolnosti," odvětil strážník.

XIV.
ODPYKÁNÍ.

Před panem de Villefort rozestupovaly se i nejhustší zástupy. Veliké boly vzbuzují takovou úctu, že není ani v nejnešťastnějších dobách příkladu, aby prvním pocitem shromážděného davu nebylo sympatické hnutí vůči veliké katastrofě. Mnoho nenáviděných lidí bylo zavražděno při vzpouře, ale zřídka byl i zločinný nešťastník uražen lidmi, kteří byli přítomni jeho odsouzení k smrti.

Villefort prošel tedy řadou diváků, strážníků, zřízenců a vzdálil se, uznán vinným po vlastním přiznání, ale chráněn svou bolestí.

Jsou situace, jež možno pochopiti instinktem, jichž však nelze duchem vysvětliti; největším básníkem v takovém případě je ten, kdo vyrazí nejmocnější a nejpřirozenější výkřik. Dav považuje ten výkřik za celé vylíčení a dobře činí, spokojuje-li se jím; ještě lépe pak činí, shledávaje jej vznešeným, je-li pravdivý.

Dá se ostatně nesnadno vypověděti, v jakém ztrnutí byl Villefort, odcházeje z paláce; nesnadno lze vylíčiti horečku, jež škubala mu všemi tepnami, napínala všecky cévy, k prasknutí vzdouvala všecky žíly a dělila každou část smrtelného těla v milion útrap.

Villefort vlekl se po chodbách, veden pouze zvykem. Shodil se sebe soudcovskou togu, ne že by mu byla

nepohodlná, ale protože mu tížila ramena nesnesitelným břemenem, jako zkázonosné roucho Nessovo.

Vrávoraje došel až na nádvoří Dauphinino, spatřil svůj kočár, probudil kočího, sám si otevřev, a sklesl do podušek, ukázav prstem směrem k faubourgu Saint-Honoré. Vůz vyjel.

Všecka tíha jeho zničeného osudu padla na něho znovu; tíha ta jej drtila, neznal jejího dosahu; nezměřil ho, tušil jej, neradil se se svým zákoníkem jako chladný vrah, jenž vykládá známý článek.

Měl Boha na dně srdce.

"Bůh!" šeptal, nevěda ani, co říká. "Bůh! Bůh!"

Viděl jen Boha za tím zřícením, jež se právě událo.

Vůz rychle hrčel; Villefort, převaluje se na měkkých polštářích, ucítil něco tvrdého.

Vztáhl ruku po tom předmětu: byl to vějíř paní de Villefort, zapomenutý mezi sedadlem a opěradlem kočáru. Vějíř ten vzbudil vzpomínku a vzpomínka ta byla bleskem uprostřed noci.

Villefort vzpomněl si na ženu...

"Oh!" vzkřikl, jako by mu rozžhavené železo projelo srdcem.

Po celou hodinu měl před očima jen svou bídu a nyní zjevila se jeho duchu jiná, neméně hrozná.

Byl té ženě neúprosným soudcem, odsoudil ji k smrti. A ona, ona, ochromena hrůzou, zdrcena výčitkami, zničena hanbou, kterou v ní vzbudil výmluvností své bezúhonné cti, ona, ubohá slabá žena, bez obrany vůči svrchované, absolutní moci, připravuje se snad právě v tomto okamžiku k smrti!

Již hodina uplynula od jejího odsouzení. V tuto chvíli probírá asi v mysli všecky své zločiny, žádá Boha o milost, píše dopis, prosíc na kolenou svého čestného chotě za odpuštění, za odpuštění, jež vykupuje svou smrtí.

Villefort vyrazil druhý výkřik bolu a vzteku.

"Ach," volal, zmítaje se po hedvábí své ekypáže, "ta žena stala se zločinnou jen proto, že se mne dotkla. Ze mne zločin vychází, ze mne! A ona nakazila se zločinem, jako se nákazou dostává tyf, jako se dostává cholera, jako se dostává mor!... A já ji trestal!... Já odvážil jsem se jí říci: Kajte se a zemřete... já! Oh , ne, ne! Ona bude žít... půjde se mnou... Prchneme, opustíme Francii, půjdeme dál a dál, až kam nás země bude moci donésti. Já jí mluvil o popravišti!... Můj Bože! Jak jsem se odvážil pronésti to slovo ? Vždyť i mne čeká popraviště!... Prchneme... Ano, vyzpovídám se jí; ano, každý den se pokořím a budu jí opakovat, že i já spáchal jsem zločin... Oh, spojení tygra s hadem! Oh, důstojná žena muže, jako jsem já!... Musí žít, její ohavnost musí zblednout před mou ohavností!"

A Villefort spíše vyrazil než spustil přední okno kočáru.

"Rychleji, rychleji!" zvolal takovým hlasem, že kočí na kozlíku sebou trhl.

Koně, neseni strachem, letěli až k paláci.

"Ano, ano," opakoval Villefort, blíže se k domovu, "ta žena musí žít, musí se kát, a vychovat mého syna, mé ubohé dítě, jež jediné vedle nezničitelného starce přežilo zkázu rodiny! Milovala ho, jen pro něho to všecko udělala. Nikdy nelze zatratit srdce matky, jež miluje své dítě; bude se kát; nikdo nezví, že byla vinna; zločiny, které byly u mne spáchány a jež již začínají znepokojovat svět, budou časem zapomenuty a vzpomenou-li si na ně nějací nepřátelé - nuže, vezmu je na sebe! O jeden, dva, či tři více - co na tom! Moje žena prchne s penězi a hlavně se synem daleko od propasti, kam, jak se mi zdá, svět propadne se zároveň se mnou. Bude žít, bude ještě šťastna, ježto všecka její láska je v jejím synovi a ježto její syn jí neopustí. Vykonám dobrý skutek, to ulehčuje srdci."

A státní návladní vydechl tak volně, jako již dávno ne.

Kočár stanul na dvoře paláce.

Villefort seskočil se stupátka na schody; viděl sluhy udivené jeho časným návratem. Nic jiného nečetl v jejich tvářích; nikdo ho neoslovil; všichni jen stanuli a on prošel mimo - nic víc.

Minul Noirtierův pokoj a pootevřenými jeho dveřmi spatřil jakoby dva stíny; nestaral se však o osobu, jež byla u otce - jeho neklid hnal jej jinam.

"Hle," řekl si, stoupaje po malém schodišti, vedoucím ke komnatám ženiným a k prázdnému pokoji Valentininu; "hle, nic se zde nezměnilo."

Především zavřel dveře vedoucí na chodbu.

"Nikdo nás nesmí vyrušit," pravil; "musím s ní promluvit svobodně, obvinit se před ní, všecko jí říci..."

Přistoupil ke dveřím, položil ruku na křišťálový knoflík; dveře povolily.

"Není zavřena! Ó, velmi dobře, výborně!" zašeptal.

Vstoupil do malého salonku, kam bývala večer stavěna postel pro Eduarda, neboť ačkoli byl chlapec v ústavu, večer přicházel vždycky domů; matka nikdy se nechtěla od něho odloučit.

Jediným pohledem objal celý salonek.

"Nikdo," řekl si; "je nepochybně v ložnici."

Vrhl se ke dveřím. Tam byla závora zastrčena. Stanul, zachvěv se.

"Heloiso!" zavolal.

Zdálo se mu, že bylo hnuto nějakým kusem nábytku.

"Heloiso!" opakoval.

"Kdo je to?" tázal se hlas té, kterou volal.

Zdálo se mu, že hlas ten je slabší než obyčejně.

"Otevřte! Otevřte!" volal Villefort. "Já jsem to!"

Ale přes ten rozkaz, přes úzkostný tón, jakým byl pronesen, dveře nepovolily.

Villefort vyrazil je kopnutím.

U dveří ložnice, vedoucích do boudoiru, stála paní de Villefort, bledá, se strhanými rysy a upírala na něho zrak se strašlivou pevností.

"Heloiso, Heloiso," pravil, "co je vám? Mluvte!"
Mladá žena vztáhla k němu ztuhlou a zsinalou ruku.
"Stalo se, pane!" promluvila s chroptěním, jež jako by jí trhalo hrdlo. "Co tedy chcete víc?"
A padla na koberec jako zkosena.
Villefort k ní přiskočil, uchopil ji za ruku. Ruka ta křečovitě svírala křišťálový flakon se zlatou zátkou.
Paní de Villefort byla mrtva.
Villefort, ochromený hrůzou, couvl až k prahu pokoje, pohlížeje na mrtvolu.
"Můj syn!" vzkřikl náhle. "Kde je můj syn? Eduarde! Eduarde!"
Vyrazil z komnaty, volaje:
"Eduarde! Eduarde!"
Jméno to pronášeno bylo tak úzkostlivým hlasem, že se sluhové sběhli.
"Můj syn! Kde je můj syn?" tázal se Villefort. "Ať ho odvedou z domu, ať nevidí..."
"Pan Eduard není dole, pane," odpověděl komorník,
"Hraje si nejspíš v zahradě; běžte se podívat, běžte!"
"Ne, pane, madame zavolala svého syna asi před půl hodinou; pan Eduard šel k madame a dosud odtamtud nevyšel."
Ledový pot vyvstal Villefortovi na čele, nohy klopýtaly mu po dlaždicích, myšlenky začaly mu vířit v hlavě jako zmatená kolečka polámaných hodin.
"K madame," šeptal, "k madame!"
A zvolna se vrátil, utíraje si jednou rukou čelo a opíraje se druhou o stěnu.

Vrátiv se do pokoje, musil znovu spatřit tělo nešťastné ženy.
Chtěje zavolat Eduarda, musil probudit ozvěnu té komnaty změněné v rakev; promluvit, znamenalo porušit ticho hrobu.
Villefort cítil, že nemůže vládnout jazykem.
"Eduarde! Eduarde!" blábolil.
Chlapec neodpovídal. Kde jen bylo dítě, jež, jak sloužící pravili, vešlo k matce a nevyšlo odtamtud?
Villefort postoupil o krok.
Mrtvola paní Villefortové ležela napříč přede dveřmi boudoiru, v němž jistě nalézal se Eduard. Mrtvola zdála se hlídati na prahu s očima otevřenýma a pevně upřenýma, s hroznou a tajemnou ironií na rtech.
Pozvednutá portiera odhalovala část boudoiru za mrtvolou, pianino a kus divanu, potaženého modrým hedvábím.
Villefort učinil tři nebo čtyři kroky kupředu a spatřil na divanu ležet své dítě.
Dítě nepochybně spalo.
Nešťastník pocítil nevýslovnou radost; paprsek čistého světla sestoupil do pekla, v němž se zmítal.
Šlo tedy jen o to, překročit mrtvolu, vstoupit do boudoiru, vzít dítě do náručí a prchnout s ním daleko, daleko.
Villefort nebyl již mužem, z kterého svrchovaná zkaženost činí typ civilisovaného člověka; byl to smrtelně raněný tygr, jenž nechává v poslední ráně své vylomené zuby.
Nebál se již předsudků, ale strašidel. Vzchopil se a skočil přes mrtvolu jako přes řeřavé uhlí.
Vzal chlapce do náručí, sevřel ho, třásl jím, volal ho; chlapec neodpovídal. Přitiskl své lačné rty na jeho líce, líce ty byly zsinalé a ledové; ohmatal jeho ztuhlé údy; přitiskl mu ruku na srdce - srdce již nebušilo.
Dítě bylo mrtvo.
Složený papír vypadl Eduardovi ze zaňadří.
Villefort jako bleskem sražen padl na kolena. Dítě vypadlo mu z bezvládných rukou a kleslo vedle matky.
Villefort zvedl papír, poznal ženino písmo a přelétl je dychtivě zrakem.
List obsahoval tyto řádky:

"Víte, že jsem byla dobrou matkou, neboť stala jsem se zločinnou z lásky k synovi!
Dobrá matka neodchází bez syna."

Villefort nemohl uvěřiti svým očím; Villefort nemohl uvěřit svému rozumu. Dovlékl se k Eduardovu tělu a prohlédl je ještě jednou s bedlivou pozorností, s jakou prohlíží lvice své mrtvé mládě.
Pak vydral se mu z prsou srdcervoucí výkřik.
"Bůh!" šeptal. "Stále Bůh!"
Ty dvě oběti ho děsily, cítil, že zmocňuje se ho hrůza z té samoty, oživené dvěma mrtvolami.
Před chvílí byl posilován vztekem, ohromnou to schopností silných lidí, a zoufalstvím, tou nejvyšší mocí agónie, která hnala Titany k slezení nebes a Ajaxe k pohrození bohům.
Villefort sklopil hlavu pod tíží bolu, vstal, zatřásl vlasy, zvlhlými potem a zježenými hrůzou, a ten, jenž nikdy neměl s nikým slitování, šel vyhledat starce, svého otce, aby měl ve své slabosti někoho, komu sdělil by své neštěstí, někoho, u koho by se mohl vyplakati.
Sestoupil po známých nám schodech a vešel k Noirtierovi..
Když Villefort vstoupil, Noirtier zdál se naslouchati pozorně a tak laskavě, jak jen mu to dovolovala jeho nehybnost, abbému Busonimu, stále tak klidnému a chladnému jako obyčejně.
Villefort, spatřiv abbého, vznesl ruku k čelu. Minulost přišla mu opět na mysl jako jedna z vln, jejíž hněv pozvedá

pěnivou hřívu výše než ostatní vlny.

Vzpomněl si na svou návštěvu u abbého třetího dne po hostině v Auteuili a na návštěvu, již vykonal opět abbé jemu v den Valentininy smrti.

"Vy zde, pane?" pravil. "Objevujete se tedy vždy jen v průvodu Smrti?"

Busoni se vztyčil; spatřiv změněnou tvář soudcovu a divoký lesk jeho očí, pochopil, či domníval se chápati, že scéna při přelíčení je dohrána; o ostatním nevěděl.

"Přišel jsem sem modlit se nad tělem vaší dcery!" odpověděl Busoni.

"A dnes? Co jste sem přišel dělat?"

"Přišel jsem vám říci, že jste mi dosti zaplatil svůj dluh a že od této chvíle budu prosit Boha, aby měl na tom dost, jako já."

"Můj Bože!" zvolal Villefort, couvaje s hrůzou na čele. "Ten hlas! To není hlas abbého Busoniho!"

"Ne!"

Abbé strhl falešnou tonsuru, potřásl hlavou a jeho dlouhé černé vlasy spadly mu uvolněny na ramena a ovroubily mužnou jeho tvář.

"To je tvář hraběte Monte Crista!" zvolal Villefort, vytřeštiv oči.

"Ani to ne, pane státní návladní, hledejte lépe a dál!"

"Ten hlas! Ten hlas! Kde jsem jej slyšel po prvé?"

"Slyšel jste jej poprvé v Marseilli před dvaceti třemi roky v den svého zasnoubení se slečnou de Saint-Méran. Hledejte ve svých aktech."

"Nejste Busoni! Nejste Monte Cristo! Můj Bože, vy jste ten skrytý, neúprosný, úhlavní nepřítel! Učinil jsem něco proti vám v Marseilli - ó, běda mi!"

"Ano, máš pravdu, je to to," pravil hrabě, zkřiživ ruce na svých širokých prsou; "hledej, hledej!"

"Ale co jsem ti udělal?" zvolal Villefort, jehož duch vznášel se již nad hranicí, kde stýká se rozum s šílenstvím, v mlze, která není již snem a není ještě probuzením. "Co jsem ti udělal? Řekni! Mluv!"

"Odsoudil jste mne k zdlouhavé a ohavné smrti, zabil jste mého otce, připravil jste mne o lásku zároveň se svobodou a o jmění zároveň s láskou!"

"Kdo jste? Kdo jen jste, můj Bože?"

"Jsem duch nešťastníka, kterého pohřbil jste v kobkách zámku Ifu. Tomu duchu, vyšedšímu konečně z hrobu, dal Bůh masku hraběte de Monte Cristo a pokryl jej démanty a zlatem, abyste ho poznal teprve dnes."

"Ach, poznávám tě, poznávám tě!" pravil státní návladní. "Jsi..."

"Jsem Edmond Dantes!"

"Jsi Edmond Dantes!" zvolal státní návladní uchopiv hraběte za ruku. "Nuže, pojď tedy!"

A táhl jej po schodech, po nichž ho Monte Cristo v údivu následoval, sám nevěda, kam jej státní návladní vede, a tuše nějakou novou katastrofu.

"Hleď, Edmonde Dantesi," pravil Villefort, ukazuje hraběti mrtvolu ženinu a tělo synovo, "hleď, jsi dostatečně pomstěn...?"

Monte Cristo zbledl při hrozném tom pohledu; pochopil, že překročil práva pomsty; pochopil, že nemůže již říci:

"Bůh je pro mne a se mnou."

S pocitem nevýslovné úzkosti vrhl se na tělo dítěte, otvíral mu oči, ohmatával tepny a vrazil s ním do Valentinina pokoje, jejž za sebou zavřel na dva západy...

"Mé dítě!" vzkřikl Villefort. "Odnáší mrtvolu mého dítěte! Ó, prokletí, neštěstí, smrt na tebe!"

Chtěl se vrhnouti za Monte Cristem, ale jako v těžkém snu nemohl odtrhnouti nohy od země, oči se mu šířily, že div neprotrhly důlky, zkřivené jeho prsty zatínaly se hloub a hlouběji do hrudi, až mu krev zbarvila nehty; cévy na skráních vzduly se vřelými plyny, jež chystaly se pozvednouti příliš úzkou klenbu lebky, a zatopily mu mozek ohnivou potopou.

Ta ztrnulost trvala několik minut, až byl strašlivý převrat rozumu dokonán.

Tu nešťastník vyrazil pronikavý výkřik, po němž následoval dlouhý výbuch smíchu, a hnal se po schodech dolů.

Čtvrt hodiny nato otevřel se opět Valentinin pokoj a hrabě de Monte Cristo se objevil znovu.

Byl bled, oko vyhaslé, prsa sevřena, a všecky rysy té obyčejně tak klidné a vznešené tváře byly bolestí strhány.

V náručí držel dítě, jemuž žádná moc na světě nemohla již vrátit život.

Poklekl na jedno koleno a položil zbožně dítě vedle matky a hlavu dítěte na její prsa.

Pak vstal, vyšel a potkav na schodech sloužícího, tázal se ho:

"Kde je pan de Villefort?"

Sluha beze slova ukázal rukou k zahradě.

Monte Cristo sešel po domovních schodech, zamířil k označenému místu a spatřil Villeforta, jak s rýčem v ruce ryje s jakousi zuřivostí v zemi. Sloužící utvořili kruh kolem něho.

"Tady to ještě není, tady to ještě není," pravil.

A ryl o něco dále.

Monte Cristo přistoupil k němu a pravil mu tiše, tónem takřka pokorným:

"Pane, ztratil jste syna, ale..."

Villefort ho přerušil; neposlouchal ho, ani ho neslyšel.

"Ó, najdu jej zase; tvrďte si, jak chcete, že tu není, najdu jej zase, kdybych tu měl hledat do soudného dne."

Monte Cristo couvl s hrůzou.

"Oh," zvolal, "je šílený!"

A jako by se bál, že zdi prokletého domu se na něho zřítí, vyrazil na ulici, pochybuje po prvé, že měl právo učiniti, co

učinil.

"Oh, dosti, dosti toho," řekl si, "teď jen zachrániti posledního."

Vrátiv se domů, Monte Cristo potkal Morrela, který bloudil po paláci na Elysejských Polích, tichý jako stín, jenž čeká na okamžik určený Bohem, aby vrátil se do svého hrobu.

"Připravte se, Maximiliene," řekl mu s úsměvem, "zítra opouštíme Paříž."

"Nemáte zde již nic co činit?" tázal se Morrel.

"Ne," odvětil Monte Cristo, "a dej Bůh, abych zde nebyl až příliš mnoho učinil."

XV.
ODJEZD.

Právě uplynulé události vzbudily účast celé Paříže. Emmanuel a jeho žena hovořili o nich s velmi pochopitelným zájmem ve svém saloně v ulici Meslay; porovnávali ty tři katastrofy, které tak náhle a neočekávaně stihly Morcerfovy, Danglarsovy a Villefortovy.

Maximilien, jenž přišel je navštívit, naslouchal jejich hovoru, vlastně mu byl jen přítomen, pohřížen ve svou obvyklou neúčast.

"Nevypadá to skutečně, Emmanueli," pravila Julie, "jako by všichni ti bohatí a včera ještě tak šťastní lidé, zabezpečujíce si své jmění, štěstí a vážnost, byli ve svých výpočtech zapomněli na podíl zlému duchu, a že ten, jako zlá víla v Perraultových pohádkách, jež opomenutím nebyla pozvána k nějaké svatbě nebo křtinám, objevil se nenadále a mstí se za to osudné opomenutí?"

"Takové pohromy!" zvolal Emmanuel, mysle na Morcerfa a Danglarse.

"Takové utrpení!" pravila Julie, vzpomínajíc na Valentinu, kterou, poslušná svého ženského instinktu, nechtěla jmenovati před bratrem.

"Seslal-li Bůh na ně ta neštěstí," pravil Emmanuel, "je zřejmo, že Bůh, jenž je svrchovaná dobrota, nenašel v minulosti těch lidí nic; co by zasluhovalo zmírnění trestu; je zřejmo, že ti lidé byli prokleti."

"Nejsi příliš ukvapen ve svém úsudku, Emmanueli?" namítla, Julie. "Kdyby byl někdo řekl, když můj otec s pistolí v ruce chystal se učiniti konec svému životu: Ten muž zasloužil si svůj trest - nebyl by se mýlil?"

"Ano, ale Bůh nepřipustil, aby náš otec podlehl, jako nepřipustil, aby Abraham obětoval svého syna.

Patriarchovi i nám seslal anděla, jenž přestřihl křídla Smrti v polovině cesty."

Sotva dokončil ta slova, ozval se zvuk zvonku.

Bylo to znamení vrátného, že přichází návštěva.

Takřka v témže okamžiku otevřely se dveře salonu a hrabě de Monte Cristo objevil se na prahu. Oba mladí lidé vykřikli radostí.

Maximilien zvedl hlavu a zase ji sklopil.

"Maximiliene," pravil hrabě, aniž zdál se pozorovat různý dojem, jejž jeho přítomnost u domácích lidí vyvolala, "jdu si pro vás."

"Pro mne?" pravil Morrel, jako by se probouzel ze sna.

"Ano," odvětil Monte Cristo. "Což nebylo umluveno, že pojedete se mnou, a neoznámil jsem vám předem, že máte být připraven?"

"Zde jsem," pravil Maximilien; "přišel jsem se s nimi rozloučit."

"A kam jedete, pane hrabě?" tázala se Julie.

"Nejprve do Marseille, madame."

"Do Marseille?" opakovali oba mladí lidé jednohlasně.

"Ano, a vezmu vám vašeho bratra."

"Ach, pane hrabě," pravila Julie, "vraťte nám ho uzdravena!"

Morrel se odvrátil, aby skryl svůj ruměnec.

"Pozorovali jste tedy, že je churav?" tázal se hrabě.

"Ano," přisvědčila mladá žena, "a bojím se, že se s námi nudí."

"Rozptýlím ho," odvětil hrabě.

"Jsem připraven, pane," pravil Maximilien. "S Bohem, drazí přátelé; s Bohem, Emmanueli, s Bohem, Julie!"

"Jakže! S Bohem?" zvolala Julie. "Vy odjíždíte tak náhle, bez příprav, bez listin?"

"Průtahy činí rozloučení jen ještě bolestnějším," pravil Monte Cristo; "jsem si jist, že si Maximilien vše zařídil, kladl jsem mu to na srdce."

"Mám zavazadla i listiny připraveny," pravil Morrel se svým lhostejným klidem.

"Výborně," zvolal Monte Cristo s úsměvem; "to je vidět přesnost dobrého vojáka!"

"A to nás opustíte tak náhle?" pravila Julie. "Nedopřejete nám ani dne, ani hodiny?"

"Můj vůz čeká u dveří, madame; musím být za pět dní v Římě."

"Ale Maximilien nejede snad do Říma," namítal Emmanuel.

"Jedu, kam je hraběti libo mne zavésti," odvětil Morrel se smutným úsměvem; "náležím mu ještě měsíc."

"Můj Bože, jak to říká, pane hrabě!"

"Maximilien mne doprovází," promluvil hrabě se svou laskavou přesvědčivostí; "buďte tedy bez starostí o svého bratra."

"S Bohem, sestro," opakoval Morrel; "s Bohem, Emmanueli!"

"Rozrývá mi srdce svou lhostejností!" pravila Julie. "Ó, Maximiliene, Maximiliene, ty nám něco tajíš!"

"Eh," prohodil Monte Cristo, "vrátí se vám vesel, se smíchem a pln radosti."

Maximilien vrhl na Monte Crista pohrdavý, téměř hněvivý pohled.

"Pojďme!" pravil hrabě.

"Než odjedete, pane hrabě," pravila Julie, "dovolíte mi říci vám vše, co jsme onehdy...?"

"Madame," přerušil ji hrabě, vzav ji za obě ruce, "cokoli mi řeknete, nic nevyváží to, co čtu ve vašich očích, to, co vaše srdce cítí a co moje vytušilo. Jako románoví dobrodinci měl jsem odejet, nespatřiv vás již; ale tato ctnost je nad moje síly, protože jsem člověk slabý a marnivý a protože vlhký, radostný a něžný pohled mých bližních působí mi slast. Nyní odjíždím a jsem tak sobecký, že vám řeknu: Nezapomeňte na mne, přátelé moji, neboť mne už asi nikdy nespatříte."

"Nikdy vás už nespatřit!" zvolal Emmanuel, zatím co po Juliiných tvářích řinuly se dvě veliké slzy. "Nikdy vás už nespatřit! Není to tedy člověk, je to tedy bůh, jenž nás opouští, a ten bůh vystoupí tedy opět na nebesa, když se byl zjevil na zemi a způsobil zde dobro!"

"Neříkejte to," odvětil rychle Monte Cristo, "neříkejte to nikdy, přátelé; bohové nikdy nezpůsobí zlo, bohové se zastaví, kde se chtějí zastaviti; náhoda není silnější než oni a jsou to naopak oni, již velí náhodě. Ne, jsem člověk, Emmanueli, a váš obdiv je tak nesprávný, jako jsou vaše slova rouhavá."

A přitisknuv na své rty ruku Juliinu, jež se mu vrhla do náručí, podal druhou ruku Emmanuelovi; odtrhnuv se pak od toho domu, jehož hostem bylo štěstí, pokynul Maximilienovi, který ho následoval, zamyšlen, necitelný a zdrcený, jaký byl stále od smrti Valentininy.

"Vraťte mému bratru radost," zašeptala Julie Monte Cristovi do ucha.

Monte Cristo stiskl jí ruku, jako ji jí stiskl, před jedenácti lety na schodech, vedoucích k Morrelově pracovně.

"Důvěřujete stále Simbadu námořníkovi?" tázal se jí s úsměvem.

"Ó, ano!"

"Nuže, spěte tedy v klidu a v důvěře v Pána."

Jak jsme pravili, cestovní kočár čekal u dveří. Čtyři silní koně pohazovali hřívou a netrpělivě bušili kopyty do dláždění.

Pod domovními schody čekal Ali, maje tvář lesklou potem; zdálo se, že přijel z dlouhé cesty.

"Nuže," pravil mu hrabě arabsky, "byl jsi u starce?"

Ali přisvědčil.

"Přidržel jsi mu list před očima, jak jsem ti nařídil?"

"Ano," znovu uctivě naznačil otrok.

"A co řekl, či spíše, co učinil?"

Ali postavil se ke světlu, aby jeho pán na něho dobře viděl, a napodobuje inteligentně starcovu tvář, zavřel oči, jak činil Noirtier, chtěl-li říci: Ano.

"Dobře, přijímá," pravil Monte Cristo; "jeďme!"

Sotva pronesl to slovo, již kočár zarachotil a chomáč jisker zasršel koním zpod kopyt. Maximilien opřel se bez jediného slova do rohu.

Uplynulo půl hodiny. Náhle se vůz zastavil. Hrabě zatáhl za hedvábnou šňůru, již měl Ali připevněnu na prstě.

Nubičan seskočil a otevřel dvířka.

Noc jiskřila se hvězdami. Byli nahoře na Villejuifu, na planině, odkud jeví se Paříž jako temné moře s miliony světel, jež podobají se fosforeskujícím vlnám; jsou to vlny skutečné, vlny hlučnější, vášnivější, pohyblivější, zuřivější, dravější než vlny rozbouřeného oceánu, vlny, které neznají klidu jaká mořské vlny, které stále na sebe narážejí, stále se pění, stále pohlcují...!

Hrabě osaměl a na pokyn jeho ruky vůz popojel o několik kroků kupředu.

Tu se založenýma rukama dlouho pozoroval tu pec, kde se taví, hnětou a modelují všecky myšlenky, jež vyrážejí ze žhoucího jícnu, aby pohnuly světem. Upřev pak dlouze svůj mocný pohled na Babylon, který plní nadšením náboženské básníky právě tak jako posměvačné materialisty, zašeptal, skloniv hlavu a sepjav ruce jako k modlitbě:

"Veliké město! Není tomu ani šest měsíců, co jsem vstoupil do tvých bran. Myslím, že duch boží mne tam dovedl a vyvádí mne odtamtud vítězně; tajemství své přítomnosti ve tvých zdech svěřil jsem Bohu, který jedině mohl čísti v mém srdci; jedině on ví, že odcházím bez nenávisti a pýchy, ale ne bez lítosti; jedině on ví, že nepoužil jsem moci, již mi svěřil, ani pro sebe, ani pro marné účely. Ó, veliké město! V tvém neklidném nitru jsem našel, co jsem hledal; jako trpělivý horník pohnul jsem tvými útrobami, abych odtamtud vymýtil zlo. Mé dílo je nyní skončeno, můj úkol je vykonán; teď nemůžeš mi již poskytnout ani radosti, ani bolu. S Bohem, Paříži, s Bohem!"

Pohled jeho ještě objal širou pláň jako pohled nočního ducha; přejev si pak rukou čelo, hrabě vstoupil opět do kočáru, který se za ním zavřel a brzy nato zmizel na druhé straně návrší, provázen mrakem prachu a rachotem kol.

Ujeli dvě míle, aniž pronesli jediného slova. Morrel snil a Monte Cristo ho pozoroval.

"Morreli," oslovil ho hrabě, "litujete snad, že jste se mnou odjel?"

"Ne, pane hrabě, ale opustiti Paříž..."

"Kdybych se byl domníval, že štěstí vás čeká v Paříži, Morreli, byl bych vás tam nechal."

"Valentina odpočívá v Paříži, a opustiti Paříž znamená ztratit Valentinu po druhé."

"Maximiliene," odpověděl hrabě, "přátelé, které jsme ztratili, neodpočívají v zemi - jsou pochováni v našem srdci, a sám Bůh tomu tak chtěl, abychom byli vždycky jimi doprovázeni. Já mám dva přátele, kteří mne tak stále doprovázejí: jeden je ten, jenž dal mi život, druhý, jenž mi dal moudrost. Duch obou žije ve mně. Radím se s nimi v pochybách, a vykonal-li jsem kdy jaké dobro, jsem tím povinován jejich radám. Otažte se hlasu svého srdce, Morreli, máte-li mi stále ukazovat tak nevlídnou tvář."

"Příteli," pravil Maximilien, "hlas mého srdce je velmi smutný a slibuje mi jen neštěstí."

"Vlastností usláblých duchů je vidět všecko jako pod smutečním závojem; duše tvoří si sama svoje obzory; vaše duše je chmurná a je to ona, jež činí vám nebe bouřlivým."

"Je to snad pravda," odtušil Maximilien. A upadl opět ve snění.

Cesta konala se se zázračnou rychlostí, která byla jednou z mocí hraběte. Města, ležící na jejich cestě, míjela jako stíny; stromy, zmítané prvními podzimními větry, zdály se přicházet jim vstříc jako rozcuchaní obři a prchaly rychle, jakmile se s nimi setkaly. Druhého dne ráno přijeli do Châlonsu, kde čekal je parník hraběte. Kočár byl bez prodlení dopraven na palubu; oba cestovatelé tam již byli.

Loď byla upravena pro rychlou jízdu a připomínala indiánskou pirogu; její dvě kola podobala se dvěma křídlům, jimiž dotýkala se vody jako tažný pták. Sám Morrel cítil to opojení rychlosti, a někdy se zdálo, jako by vítr, čechrající mu vlasy, již již mu odháněl chmury s čela.

Hrabě pak čím dále byli od Paříže, tím více nabýval klidu takřka nadpozemského, jenž zdál se obklopovati ho aureolou. Vypadal jako exulant, vracející se do vlasti.

Záhy objevila se jejich zrakům Marseille, bílá, vlahá, živá Marseille, mladší sestra Tyru a Karthaga, po nichž zdědila vládu nad Středozemním mořem, Marseille stále mladší, čím více stárne. Co vzpomínek vzbudil v obou pohled na okrouhlou věž, na svatomikulášskou pevnost, na Pugetovu radnici, na přístav a cihlová nábřeží, kde si oba hrávali jako děti.

Také se oba jednomyslně zastavili na Cannebieře.

Dopravní loď chystala se k odjezdu do Alžíru; zavazadla, cestující shromáždění na palubě, zástup loučících se, volajících a plačících příbuzných a přátel, pohled to vždycky pohnutlivý i pro ty, jimž naskýtá se denně, všechen ten ruch nebyl s to zbaviti Maximiliena myšlenky, jež ovládla ho okamžitě, jakmile stanul na širokých dlaždicích nábřeží.

"Hleďte," pravil, vzav Monte Crista za rameno, "na tomto místě stanul můj otec, když Farao vplul do přístavu; zde vrhl se mi ten dobrý muž, kterého zachránil jste před smrtí a potupou, do náručí; cítím ještě jeho slzy na tváři a neplakal jen on sám - mnoho lidí slzelo, vidouc nás."

Monte Cristo se usmál.

"Byl jsem tamto," pravil, ukazuje Morrelovi na roh ulice.

Jak to řekl, ozvalo se poblíž místa, jež hrabě označoval, bolestné zaúpění; stála tam žena, kynoucí jednomu cestovateli z odjíždějící lodě. Žena byla zahalena závojem; Monte Cristo sledoval ji očima s rozechvěním, které by byl Morrel snadno postřehl, kdyby jeho oči nebyly upřeny opačným směrem na loď.

"Oh, můj Bože," zvolal Morrel, "nemýlím se přec snad! Ten mladý muž, jenž mává kloboukem, ten mladý muž v uniformě, to je Albert de Morcerf!"

"Ano," přisvědčil Monte Cristo, "poznal jsem ho."

"Jak to, vždyť jste se díval na opačnou stranu."

Hrabě se usmál, jak činil, nechtěl-li odpovědíti.

A jeho zrak znovu se obrátil k zahalené ženě, která zmizela za rohem ulice.

Tu se obrátil.

"Drahý příteli," pravil Maximilienovi, "nemáte co činit v tomto městě?"

"Plakat na hrobě otcově," odvětil Morrel temně.

"Dobře, jděte a čekejte tam na mne; přijdu tam za vámi."

"Vy mne opouštíte?"

"Ano... i já musím vykonat jistou zbožnou návštěvu."

Morrel vložil ruku svou do ruky, kterou mu hrabě podával. Pak s pokynem hlavy, jehož melancholii nelze vyjádřit, opustil hraběte a zamířil k jižní straně města.

Monte Cristo nechal Maximiliena odejít, počkal na témže místě, až zmizel, pak zamířil k Meilhanským alejím, aby vyhledal malý dům, jejž naši čtenáři dobře znají od začátku tohoto příběhu.

Dům ten stál stále ve stínu veliké lipové aleje, oblíbené to procházky nečinných Marseillanů, pokryt hustou clonou révy, jež na kamenech, zežloutlých žhavým jižním sluncem, proplétala své drsné, věkem zčernalé paže. Dva kamenné sešlapané stupně vedly k domovním dveřím, utvořeným ze tří prken, které přes každoroční opravy nepoznaly tmele ani barvy, trpělivě čekajíce, až je vlhko spojí.

Ten dům, rozkošný přes svou sešlost, veselý přes zjevnou chudobu, byl skutečně týmž, v němž bydlíval kdysi otec Dantes, jenže stařec obýval mansardu a hrabě dal Mercedes k disposici celý dům.

Sem vešla ona žena s dlouhým závojem, kterou Monte Cristo viděl odcházet od odjíždějící lodi; zavírala za sebou domovní dveře právě v okamžiku, kdy se hrabě zjevil na rohu ulice, takže mu zmizela s očí takřka ihned, sotva ji našel.

Sešlapané schody byly jeho starými známými; dovedl lépe než kdo jiný otevřít ty staré dveře, jejichž vnitřní klika pozvedala se hřebíkem se širokou hlavičkou.

Vešel také bez zaklepání, bez upozornění, jako přítel, jako domácí pán.

Na konci chodby, dlážděné cihlami, byl vchod do malé zahrádky, bohaté na teplo, slunce a světlo, do zahrádky, v níž Mercedes našla na udaném místě obnos, o němž hrabě ve svém jemnocitu prohlásil, že tam byl uložen před dvaceti čtyřmi roky; s prahu domovních dveří bylo vidět první stromy zahrady.

Stanuv na prahu, Monte Cristo zaslechl vzdech, jenž podobal se vzlyku; pohlédl v tu stranu a spatřil v loubí virginského jasmínu hustého listí a dlouhých purpurových květů skloněnou plačící Mercedes.

Zvedla závoj a sama před tváří nebes, zakryla si tvář oběma rukama a dala volný průchod svým vzdechům a slzám, které tak dlouho před synem zadržovala.

Monte Cristo postoupil o několik kroků; písek zaskřípěl mu pod nohama.

Mercedes zvedla hlavu a vykřikla leknutím, spatřivši muže před sebou.

"Madame," promluvil hrabě, "není již v mé moci poskytnouti vám štěstí, ale nabízím vám útěchu: ráčíte ji přijmouti jako od přítele?"

"Jsem skutečně velmi nešťastna," odpověděla Mercedes; "sama na světě... Měla jsem jedině syna a ten mne opustil."

"Dobře učinil, madame," odtušil hrabě, "a jeho srdce je vznešené. Pochopil, že každý muž je povinen zaplatiti daň vlasti: jeden svými schopnostmi, jiný svým důmyslem, ten prací, onen krví. Kdyby byl zůstal u vás, jeho život byl by se stal zbytečným a on nebyl by mohl přivyknout vaší bolesti. Jeho bezmocnost byla by ho učinila nenávistným; v zápase s protivenstvím, které změní v štěstí, stane se velikým a silným. Nechte ho založit budoucnost vás obou, madame; je v dobrých rukou."

"Ó," vzdychla ubohá žena, smutně pokyvujíc hlavou, "toho štěstí, o kterém mluvíte a za něž se pro něho zhloubi duše modlím, já neužiji. Tolik věcí se zlomilo ve mně a kolem mne, že se cítím blízka hrobu. Dobře jste učinil, pane hrabě, že jste mi umožnil přiblížit se místu, kde jsem byla tak šťastna: člověk má zemřít tam, kde byl šťasten."

"Ach, madame," odpověděl Monte Cristo, "všecka vaše slova dopadají trpce a palčivě na mé srdce - tím trpčeji a palčivěji, že máte právo nenávidět mne; byl jsem příčinou všeho vašeho neštěstí. Proč mne raději nelitujete, místo abyste mne vinila? Učinila byste mne ještě nešťastnějším..."

"Nenávidět vás, vinit vás, Edmonde...? Nenávidět, obviňovat muže, který zachránil život mému synu, neboť viďte, že bylo vaším osudným, krvavým úmyslem, zabít panu de Moreerf toho syna, na něhož byl hrd? Ó, pohleďte na mne a uvidíte, je-li ve mně zdání nějaké výčitky."

Hrabě vzhlédl a upřel zrak na Mercedes, jež napolo povstavši vztahovala k němu obě ruce.

"Ó, pohleďte na mne," pokračovala s pocitem hluboké melancholie; "dnes lze snésti žár mých očí - nejsou to již doby, kdy přicházela jsem se usmát na Edmonda Dantese, který očekával mne tam nahoře u okna komůrky, již obýval jeho starý otec... Od té doby uplynulo mnoho bolestných dní, které vyhloubily jakoby propast mezi mnou a tím časem. Vás vinit, Edmonde, vás nenávidět, můj příteli? Ne, jsem to já, kterou viním a kterou nenávidím! Oh, jak jsem bídná!" zvolala sepjavši ruce a zvednuvši oči k nebi. "Jak jsem byla potrestána... Měla jsem zbožnost, nevinnost a lásku, ta tři štěstí, z nichž utvořeni jsou andělé, a já bídná pochybovala o Bohu!"

Monte Cristo přiblížil se k ní o krok a mlčky podával jí ruku.

"Ne," pravila Mercedes, odtáhnuvši zvolna svou, "ne, příteli, nedotýkejte se mne. Ušetřil jste mne a přece ze všech, kdož vám ublížili, byla jsem já nejvinnější. Všichni ostatní jednali z nenávisti, hrabivosti, sobectví - já jednala ze zbabělosti. Oni toužili, já jsem se bála. Ne, netiskněte mou ruku, Edmonde; tane vám na mysli laskavé slovo, cítím to, nevyslovujte je; zachovejte je pro jinou, já ho již nejsem hodná. Pohleďte..." (odhalila svou tvář úplně), "pohleďte, neštěstí zbělilo mi vlasy; mé oči prolily tolik slz, že jsou obestřeny fialovými stíny; na mém čele začínají se objevovat vrásky. Vy naproti tomu, Edmonde, jste stále mlád, stále krásný, stále hrdý. Je to tím, že vy měl jste víru, že vy měl jste sílu, že vy spolehl jste se na Boha a Bůh vám pomohl. Já byla zbabělá, já zřekla jsem se své víry, Bůh mne opustil a takto to se mnou dopadlo."

Mercedes propukla v pláč; ženské srdce pukalo při nárazu vzpomínek.

Monte Cristo uchopil její ruku a uctivě ji políbil; Mercedes však sama cítila, že ten polibek je bez žáru, jako by jej byl hrabě vtiskl na mramorovou ruku sochy světice.

"Jsou bytosti," pokračovala Mercedes, "jejichž první poklesek zničí celou jejich budoucnost. Považovala jsem vás za mrtva, měla jsem tedy zemřít. Neboť co bylo platno, že v srdci věčně jsem nosila smutek po vás? Jen to, že z třicetidevítileté ženy stala se padesátiletá - nic víc. Co bylo platno, že, poznavši vás jediná ze všech, zachránila jsem jen svého syna? Nebylo mou povinností zachránit i muže - nechť jakkoli byl vinen - jehož jméno jsem přijala? Místo toho nechala jsem ho zemřít. Co pravím, můj Bože! Svou zbabělou necitelností, svým pohrdáním přispěla jsem k jeho smrti, nevzpomenuvši si, že stal se křivopřísežníkem a zrádcem k vůli mně.

Co platno, že doprovodila jsem svého syna až sem, když jsem ho vydala té zhoubné půdě africké? Oh, byla jsem zbabělá, pravím vám; zapřela jsem svou lásku a podobna odpadlíkům, přináším neštěstí všemu, co je kolem mne!"

"Ne, Mercedes, ne," odpověděl Monte Cristo; "nabuďte lepšího přesvědčení o sobě. Ne; vy jste ušlechtilá, svatá žena a odzbrojila jste mne svým bolem. Ale za mnou byl Bůh, neviditelný, neznámý, hněvivý, jehož pouhým poslem jsem byl a jenž nechtěl zadržet blesk, který jsem vyslal. Oh, zaklínám se Bohem, před nímž od desíti let denně padám na kolena, beru za svědka toho Boha, že chtěl jsem vám obětovat svůj život a se životem i plány, které s ním byly spojeny. Ale pravím to s hrdostí, Mercedes: Bůh mne potřeboval a já žil. Zkoumejte minulost, zkoumejte přítomnost, snažte se uhodnouti budoucnost a vizte, nejsem-li nástrojem Páně; nějhroznější neštěstí, nejkrutší utrpení, opuštění všemi, kteří mne milovali, pronásledování těmi, kteří mne neznali - to vše tvořilo první část mého života. Pak náhle po zajetí, samotě, bídě, vzduch, svoboda a jmění tak skvělé, tak zázračné, tak nesmírné, že bych musil býti slep, abych nepoznal, že Bůh posílá mi je za velikým účelem. Od té doby zdálo se mi to jmění posvátným úřadem; od té doby neměl jsem ani jediné myšlenky na ten život, jehož sladkému klidu jste se vy, ubohá ženo, někdy oddávala, ani jediné hodiny pokoje - ani jediné... Byl jsem hnán jako ohnivý mrak, letící po nebi a mající zapáliti zlořečená města. Jako dobrodružní kapitáni, vydávající se na nebezpečnou cestu, chystající se na odvážnou výpravu, připravoval jsem zásoby, nabíjel zbraně, hromadil prostředky k útoku i obraně; zvykal jsem své tělo nejnamáhavějším výcvikům, duši nejprudším nárazům; své rámě učil jsem zabíjet, své oči pohlížet na utrpení, svá ústa usmívat se při nejhroznějším pohledu; z dobrého, důvěřivého, odpouštějícího, jímž jsem byl, stal jsem se mstivým, přetvářivým, zlým, či spíše necitelným jako hluchý a slepý osud. Pak vrhl jsem se na dráhu, jež mi byla otevřena, překročil jsem prostor, dosáhl cíle: běda těm, s nimiž jsem se setkal na své cestě!"

"Dost," zvolala Mercedes, "dost, Edmonde! Věřte, že ta, která jediná vás poznala, dovedla vám také jediná rozuměti.

Ta tedy, Edmonde, jež vás poznala, jež dovedla vás pochopiti, byla by vás musila obdivovat, Edmonde, kdybyste ji byl potkal na své cestě a zlomil jako sklo! Jako je propast mezi mnou a minulostí, tak je i propast mezi vámi a ostatními muži. A mou nejbolestnější mukou, pravím vám, je přirovnávání, neboť nic na světě se vám nevyrovná, nic se vám nepodobá. A nyní, Edmonde, dejte mi s bohem a rozlučme se."

"Dříve než vás opustím, řekněte mi, co si přejete, Mercedes," žádal Monte Cristo.

"Přeji si jen jediné, Edmonde: aby můj syn byl šťasten."

"Proste Všemohoucího, který samojediný má v rukou život lidí, aby odvrátil smrt od něho; já beru si na starost ostatní."

"Díky, Edmonde."

"Ale vy, Mercedes?"

"Já nepotřebuji ničeho, žiji mezi dvěma hroby: jeden je Edmonda Dantese, tak dávno již mrtvého; milovala jsem ho! To slovo nesluší již mým uvadlým rtům, ale mé srdce si stále ještě vzpomíná a za nic na světě bych nechtěla ztratit tu paměť srdce. Druhý je hrob muže, kterého Edmond Dantes zabil; souhlasím s vraždou, ale musím se modlit za mrtvého."

"Váš syn bude šťasten, madame," opakoval hrabě.

"Pak i já budu tak šťastna, jak mi to je možno."

"Ale... přece jen... co budete dělat?"

Mercedes se smutně usmála.

"Kdybych vám řekla, že budu žít v tomto kraj jako Mercedes druhdy žila, to jest prací, nevěřil byste to; nedovedu již, než se modlit, ale není mi třeba pracovat; malý poklad, vámi zakopaný, byl nalezen na místě, jež jste udal. Lidé budou pátrat, kdo jsem, budou se ptát, co dělám, nebudou vědět, jak žiji - ale co na tom! To je věcí, ujednanou mezi Bohem, vámi a mnou."

"Mercedes," pravil hrabě, "nevytýkám vám to, ale přepjala jste svou obět, zřeknuvši se celého jmění, jež nashromáždil pan de Morcerf a jehož polovina právem připadala vaší šetrnosti a bdělosti."

"Vím, co mi chcete nabídnouti, Edmonde, ale nemohu to přijmouti, můj syn by mi to zakázal."

"Budu se také střežit učinit něco pro vás, co by nebylo schváleno panem Albertem de Morcerf. Dozvím se jeho záměry a podvolím se jim. Ale přijme-li, co chci učinit, budete následovat jeho příkladu bez odporu?"

"Vy víte, Edmonde, že nejsem již bytostí myslící; nemám žádných úmyslů, leda snad ten, že nikdy žádného nepojmu. Bůh mnou tak otřásl ve svých bouřích, že jsem tím ztratila všecku vůli. Jsem v jeho rukou jako ptáče v spárech orla. Nechce, abych zemřela, proto žiji. Pošle-li mi pomoc, je to jeho vůle, přijmu ji tedy."

"Dejte pozor, madame," pravil Monte Cristo, "Bůh nepřeje si býti takto milován! Bůh chce, abychom ho chápali a zkoumali jeho moc: proto nám dal svobodnou vůli."

"Nešťastníče!" zvolala Mercedes. "Nemluvte tak ke mně! Kdybych se domnívala, že Bůh dal mi svobodnou vůli, co by mi zbývalo učinit, abych se zbavila zoufalství?"

Monte Cristo lehce zbledl a sklonil hlavu, zdrcen tou silou bolesti.

"Nechcete mi říci na shledanou?" promluvil, podávaje jí ruku.

"Ó, ano, pravím vám na shledanou," odvětila Mercedes, ukazujíc vážně k nebi, "abych vám dokázala, že ještě doufám."

A dotknuvši se chvějící se rukou ruky hraběte, Mercedes rychle vešla na schody a zmizela zrakům Monte Cristovým.

Nato hrabě zvolna vyšel z domu a zamířil k přístavu.

Mercedes však neviděla ho odcházeti, ačkoli stála u okna v pokojíku Dantesova otce. Její oči pátraly v dálce po lodi, jež odnášela jí syna na širé moře.

Její hlas však jako by proti její vůli tiše šeptal:

"Edmonde, Edmonde, Edmonde!"

XVI.
MINULOST.

Hrabě vyšel s krvácejícím srdcem z domu, kde zanechal Mercedes, aby ji, jak všecko tomu nasvědčovalo, již nikdy nespatřil.

Od smrti malého Eduarda udála se s Monte Cristem veliká změna. Dospěv pozvolným a křivolakým vzestupem na vrchol své pomsty, spatřil na druhé straně hory propast pochyby.

Více než to: rozhovor s Mercedes probudil tolik vzpomínek v jeho duši, že samy ty vzpomínky musily býti přemáhány.

Muž rázu hraběte nemohl se dlouho oddávati této melancholii, která může živit všední duchy, dodávajíc jim zdánlivé originality, která však usmrcuje duchy vyšší. Dospěv tak daleko, že sám sobě takřka činil výčitky, hrabě si řekl, že není jinak možno, než že v jeho výpočtech stala se nějaká chyba.

"Pohlížím špatně na minulost," řekl si, "a nemohl jsem se tak zmýlit.

Jakže," pokračoval, "cíl, jejž jsem si vytkl byl by nesmyslným cílem? Byl bych se býval bral špatnou cestou po celých deset let? Jediná hodina stačila by dokázati architektovi, že dílo všech jeho nadějí bylo, když ne nemožným, tedy svatokrádežným?

Nechci přivyknout té myšlence, zešílil bych z ní. Mým dnešním úvahám chybí správný posudek minulosti, protože pohlížím na tu minulost s druhého konce obzoru. Skutečně, minulost postupem času, podobna krajině, kterou procházíme, mizí, čím více se od ní vzdalujeme. Stalo se mi, co se stává lidem, poranivším se ve snu: vidí a cítí svou

ránu a nepamatují se, jak k ní přišli.

Nuže, obrozený muži, bohatý výstředníku, probuzený spáči, všemohoucí blouznivče, nepřemožitelný milionáři, nabuď zase na chvíli té trudné perspektivy bídného nuzného života; projdi opět cestami, jimiž tě osud hnal, po nichž tě neštěstí provázelo, na nichž se tě zoufalství zmocnilo; příliš mnoho démantů, zlata a štěstí září dnes na křišťále zrcadla, v němž Monte Cristo vidí Dantese; ukryj ty démanty, zakal to zlato, setři ty paprsky; bohatý, vyhledej chudého; volný, vyhledej vězně; vzkříšený, vyhledej mrtvolu."

-Mluvě takto sám k sobě, Monte Cristo brat se ulicí de la Caisserie. Byla to táž ulice, po níž byl před dvaceti čtyřmi roky veden mlčenlivou, noční stráží; ty domy živého a veselého vzhledu byly oné noci temny, němy, uzavřeny.

"A jsou to přece tytéž," šeptal si Monte Cristo; "jenže tehdy byla noc a dnes je jasný den; slunce to vše ozařuje a zveseluje."

Sešel k nábřeží ulicí svatého Vavřince a zamířil ke skladišti; na tom místě přístavu byl tehdy vsazen na loďku. Člun k projížďkám jel mimo, maje napjatu svou plátěnou stříšku; Monte Cristo zavolal na veslaře, jenž ihned zavesloval k němu s horlivostí, jakou vyznamenávají se tito loďaři, tuší-li dobrý obchod.

Počasí bylo nádherné, projížďka byla rozkošná. Rudé planoucí slunce chýlilo se k obzoru, do vln, jež měnily se jeho blízkostí v řeřavé uhlí; moře, hladké jako zrcadlo, zavlnilo se chvílemi skoky ryb, které, pronásledovány nějakým skrytým nepřítelem, vymršťovaly se z vody, žádajíce druhý živel o ochranu; na obzoru šinuly se, bílé a půvabné jako tažní rackové, rybářské bárky, mířící do Martigues, nebo nákladní lodi, vezoucí zboží na Korsiku nebo do Španěl.

Vzdor krásné obloze, vzdor bárkám ladných obrysů, vzdor zlatému světlu, zaplavujícímu kraj, hrabě, zahalen v plášť, připomínal si každou podrobnost oné hrozné cesty: to jediné, osamělé světlo, hořící v Kataláncích, ten pohled na zámek If, jenž poučil ho, kam je vezen, zápas s četníky, když chtěl se vrhnout do moře, jeho zoufalství, když cítil se přemožen, pocit chladu, když ústí karabiny přitisknuto mu bylo ku skráni jako ledový prsten.

A jako ony v létě vyschlé prameny, které za podzimních mlh pozvolna vlhnou a začínají se plniti po kapkách, tak i Monte Cristo ponenáhlu cítil, jak jeho prsa plní se tou starou hořkostí, jež kdysi zalévala srdce Edmonda Dantese.

Od té chvíle nebylo již pro něho krásných nebes, ani půvabných bárek, ani zářivého světla; obloha zahalila se smutečním závojem, a zjev černého giganta, zvaného zámek If, způsobil mu zachvění, jako by se mu byl náhle zjevil fantom úhlavního nepřítele.

Přistáli.

Hrabě instinktivně couvl až na nejzazší kraj člunu, přesto, že mu veslař dvakrát řekl co nejvlídnějším hlasem:

"Jsme na místě, pane."

Monte Cristo si vzpomněl, že na témže místě, po téže skále byl násilně vlečen svými strážci a že bodajíce mu bajonetem do beder, přinutili ho stoupat po úbočí.

Cesta zdála se druhdy Dantesovi velmi dlouhou. Monte Cristo shledal ji velmi krátkou; při každém úderu vesel vytryskl zároveň s vlhkým mořským prachem milion myšlenek a vzpomínek v jeho duši.

Od červencové revoluce zámek If nebyl již vězením; jedině hlídka, určená k zabránění podloudnictví, obývala její strážnice; vrátný očekával u dveří zvědavce, aby jim ukázal ten dům hrůzy, jenž stal se kuriositou.

Ačkoli hrabě věděl o tom všem, přece jen, když vstoupil pod klenbu, když sestoupil po tmavých schodech, když byl uveden do kobky, kterou žádal viděti, chladná bledost obestřela jeho čelo, jehož ledový pot byl zaražen a zahnán až k srdci.

Hrabě se otázal, zůstal-li- tam ještě nějaký starý žalářník z dob Restaurace; všichni byli dáni do výslužby, nebo se jim dostalo jiného zaměstnání.

Vrátný, který jej doprovázel, byl tu teprve od r. 1830.

Dovedl ho do jeho vlastní kobky.

Hrabě spatřil zsinalé světlo, vnikající tam úzkým světlíkem; spatřil místo, kde stála postel, později odstraněná, a za postelí otvor, proražený abbéem Fariou, zazděný sice, ale stále ještě viditelný podle novějších kamenů.

Monte Cristo cítil, že mu slábnou nohy; vzal dřevěnou stolici bez lenochu a usedl na ni.

"Vypráví se o tomto zámku nějaký příběh, kromě uvěznění Mirabeauova?" tázal se. "Existuje nějaká legenda o těchto děsivých místech, o nichž lze těžko uvěřit, že sem lidé kdy zavřeli živého člověka?"

"Ano, pane," přisvědčil vrátný; "žalářník Antonín sdělil mi jeden právě o této kobce."

Monte Cristo se zachvěl. Žalářník Antonín byl jeho žalářníkem. Zapomněl již skoro jeho jméno i tvář, ale jakmile bylo to jméno vysloveno, spatřil ho jako živého, s tváří zarostlou vousem, s hnědou blůzou a svazkem klíčů, jejichž zvuk zazněl mu v duchu v sluch.

Hrabě se ohlédl a zdálo se mu, že uzřel ho ve stínu chodby, jejž pochodeň, planoucí v rukou vrátného, činila ještě hustším.

"Pán si přeje, abych mu ji pověděl?" tázal se vrátný.

"Ano," souhlasil Monte Cristo, "povězte."

A přitiskl si ruku na prsa, aby potlačil prudký tlukot srdce, hroze se, že uslyší vyprávěti svůj vlastní příběh.

"Povězte," opakoval.

"V této kobce," začal vrátný, "byl zavřen vězeň - je tomu už dávno - velmi nebezpečný člověk, jak se zdá, tím nebezpečnější, že byl nesmírně dovedný. Jiný muž byl uvězněn v tomto zámku zároveň s ním; ten však nebyl zlý: byl to ubohý kněz, který se zbláznil."

"Ach, zbláznil," opakoval Monte Cristo; "a jakého druhu bylo jeho šílenství?"

"Nabízel miliony, bude-li mu vrácena svoboda."

Monte Cristo zvedl oči k nebi, ale nespatřil nebes: kamenný závoj byl mezi ním a oblohou. Pomyslil si, že neméně hustý závoj byl mezi očima těch, kterým abbé Faria nabízel poklady, a těmi poklady, které jim nabízel.

"Ti vězňové se mohli stýkat?" tázal se Monte Cristo.

"Oh, ne, pane; to bylo výslovně zakázáno, ale oni vyhnuli se zákazu tím, že si prokopali chodbu, vedoucí z jedné kobky do druhé."

"A kdo z nich prokopal tu chodbu?"

"Ó, jistě ten mladý muž," odvětil vrátný; "byl dovedný a silný, kdežto ten ubohý abbé byl stár a sláb; kromě toho byl ducha příliš nerozhodného, aby byl mohl sledovati nějakou myšlenku."

"Slepci...!" zašeptal Monte Cristo.

"Tolik je jisto," pokračoval vrátný, "že ten mladý muž prokopal chodbu. Čím? To nikdo neví. Ale prokopal ji a důkazem toho je, že je vidět ještě její stopu; hleďte, vidíte ji?"

A přiblížil pochodeň ke zdi.

"Ach, skutečně," promluvil hrabě hlasem, jejž pohnutí ztlumilo.

"Oba vězňové se tedy stýkali. Jak dlouho ty styky trvaly? Nikdo neví. Tu jednoho dne starý vězeň onemocněl a zemřel. Hádejte, co učinil mladý?" tázal se vrátný, přerušiv vypravování.

"Nu?"

"Odnesl mrtvého, položil jej do své vlastní postele tváří ke zdi, pak se vrátil do prázdné kobky, zacpal otvor a vklouzl do nebožtíkova pytle. Slyšel jste jakživ o podobném nápadu?'

Monte Cristo zavřel oči a znovu procítil všecky dojmy, které se ho zmocnily, když to hrubé plátno, dýšíci ještě chladem mrtvoly, přilehlo mu na obličej.

Vrátný pokračoval:

"Jeho plán byl takový: myslil, že mrtví jsou pohřbíváni na hradě Ifu, a ježto dobře tušil, že se vězňům nedostává rakve, doufal, že pozvedne hlínu rameny. Na neštěstí však panoval na hradě zvyk, který zkazil jeho plány; mrtví se nepochovávali; uvázala se jim koule na nohy a byli hozeni do moře, což se i tentokráte stalo. Muž byl shozen do vody z galerie; druhého dne nalezen byl skutečný mrtvý v jeho posteli a všecko se vysvětlilo, neboť pohřbívači pak pověděli, co se předtím neodvážili říci, že totiž ve chvíli, kdy tělo bylo vrženo do prázdna, uslyšeli hrozný výkřik, udušený v témže okamžiku vodou, v níž zanikl."

Hrabě namáhavě oddychoval, pot stál mu na čele, úzkost svírala mu srdce.

"Ne," šeptal,si, "ne, pochybnost, kterou jsem cítil, byla počátkem zapomenutí, ale zde se srdce rozrývá znovu a lační po pomstě."

"A o vězni se již nikdy neslyšelo?" tázal se.

"Nikdy, nikdy! Víte, buď padl ležmo, a ježto byl shozen s padesáti stop výšky, zabil se asi na místě."

"Řekl jste, že mu přivázali kouli k nohoum, spadl tedy kolmo."

"Nebo spadl kolmo," pokračoval vrátný, "a pak ho asi tíže koule stáhla ke dnu, kde asi zůstal, chudák."

"Vy ho litujete?"

"Jak by ne - ačkoli byl ve svém živlu."

"Co tím chcete říci?"

"Kolovala totiž o tom nešťastníku pověst, že býval svého času námořním důstojníkem, zatčeným pro bonapartism."

"Pravdo," šeptal hrabě, "Bůh tě stvořil, abys vždy vyplula nad vlny a plameny. Ubohý námořník žije tedy v paměti několika vypravěčů; jeho děsný příběh vypráví se u krbu a posluchači chvějí se ve chvíli, kdy jeho tělo proráží prostor a zapadá do hlubiny moře."

"Jeho jméno nikdy nevešlo ve známost?" tázal se hlasitě.

"Jak by to bylo možno?" odvětil strážce. "Byl znám jen pode jménem číslo 34."

"Villeforte, Villeforte," šeptal Monte Cristo; "jak často jsi si to asi opakoval, když moje vidina pronásledovala tvé bezesné noci!"

"Pán si přeje pokračovat v prohlídce?" tázal se vrátný.

"Ano, hlavně kdybyste mi chtěl ukázat pokoj ubohého abbého."

"Ach, čísla 27?"

"Ano, čísla 27," opakoval Monte Cristo.

A zdálo se mu, že ještě slyší hlas abbého Farie, jenž na jeho otázku, jak se jmenuje, zavolal skrze zeď toto číslo.

"Pojďte."

"Počkejte," pravil Monte Cristo, "chci se ještě naposledy rozhlédnout po té kobce."

"To se mi zrovna hodí," odvětil průvodce; "zapomněl jsem klíč od tamté."

"Jděte si proň."

"Nechám vám zde pochodeň."

"Ne, odneste ji."

"Ale zůstanete tu beze světla."

"Já vidím potmě."

"Aj, zrovna jako on."

"Jako kdo?"

"Číslo 34. Tak prý přivykl tmě, že by byl našel špendlík v nejtmavějším koutě svého vězení."

"Trvalo mu to deset let, než tak daleko dospěl," zašeptal hrabě.

Průvodce se vzdálil i se smolnicí.

Hrabě mluvil pravdu: sotva uplynulo několik vteřin, již rozeznal všecko jako za jasného dne.

Rozhlédl se kol dokola a teď teprve řádně poznal svůj žalář.

"Ano," mluvil k sobě, "zde je kámen, na kterém jsem sedával! Zde stopa mých ramenou, jež zanechaly svůj otisk ve zdi! Zde stopa krve, jež prýštila mi z čela tehdy, když jsem si chtěl rozrazit hlavu o zeď...! Oh, tato čísla... pamatuji se na ně... psal jsem je jednou, když počítal jsem věk otcův, chtěje zvědět, najdu-li ho ještě na živu, a věk Mercedes, najdu-li ji ještě svobodnou... Když jsem to dopočítal, měl jsem na chvíli naději... Nepočítal jsem s hladem a nevěrou!"

A trpký smích vydral se z úst hraběte. Viděl jako ve snu svého otce nést ke hrobu... Mercedes kráčet k oltáři!

Nápis na druhé stěně padl mu do očí. Bělal se ještě na zelenavé zdi:

"BOŽE," četl Monte Cristo, "ZACHOVEJ MI PAMĚŤ!"

"Ano," zvolal, "to byla jediná modlitba mých posledních dob. Nežádal jsem již svobody, žádal jsem si jen paměti - bál jsem se, že zešílím a že zapomenu. Zachoval jsi mi paměť, Bože, a já jsem si vzpomněl. Díky, díky, můj Bože!"

V té chvíli zachvěl se po stěnách svit pochodně; průvodce se vracel.

Monte Cristo vyšel mu vstříc.

"Pojďte," pravil.

A nevystoupiv ani na denní světlo, bral se podzemní chodbou, která přivedla ho ke druhému vchodu.

Celý svět myšlenek zachvátil tu opět Monte Crista.

První, co mu padlo do očí, byly sluneční hodiny, nakreslené na zdi, pomocí nichž abbé Faria počítal čas: pak zbytky lože, na němž ubohý vězeň zemřel.

Pohled ten nevzbudil v hraběti tíseň, která zmocnila se ho v jeho kobce, nýbrž sladký a něžný cit, cit vděčnosti naplnil mu srdce a dvě slzy vyřinuly se mu z očí.

"Zde byl zavřen pomatený abbé," pravil průvodce; "tadyhle přicházel k němu ten mladý muž" (a ukázal Monte Cristovi otvor chodby, který s této strany nebyl zazděn). "Jeden učenec poznal podle barvy těch kamenů," pokračoval, "že oba vězňové stýkali se asi deset let. Ubožáci, měli jistě hodně dlouhou chvíli po celých těch deset let!"

Dantes vyňal z kapsy několik louisdorů a podal je muži, který ho již po druhé litoval, neznaje ho.

Vrátný je vzal v domněnce, že dostává několik drobných mincí, ale při světle smolnice poznal velikost obnosu, jejž mu návštěvník daroval.

"Pane," pravil mu, "zmýlil jste se!"

"Jak to?"

"Dal jste mi zlato."

"Vím to."

"Jakže, vy to víte?"

"Ano."

"Měl jste v úmyslu mi dát to zlato?"

"Ano."

"A mohu si je nechat s dobrým svědomím?"

"Ano."

Vrátný pohlédl udiveně na Monte Crista.

"A se vší poctivostí," dodal hrabě jako Hamlet.

"Pane," pravil vrátný, jenž netroufal si uvěřit svému štěstí, "nechápu vaši štědrost."

"A je přece snadno pochopitelná, příteli," odvětil hrabě; "byl jsem námořníkem a váš příběh dojal mne více, než koho jiného."

"Jste-li tedy tak štědrý, pane," odpověděl průvodce, "zasloužíte, abych vám něco daroval."

"Co mi chceš darovat, příteli? Lastury, slaměné výrobky? Děkuji."

"Nikoli, pane, nikoli; něco, co se týče příběhu, který jsem vám sdělil."

"Skutečně?" zvolal hrabě živě. "Co je to?"

"Poslyšte," začal vrátný, "co se stalo. Řekl jsem si, že se vždycky něco najde v cele, kde byl vězeň zavřen patnáct let, a začal jsem pátrat ve zdech."

"Ach," zvolal hrabě, vzpomenuv si na abbéovu dvojí skrýš, "opravdu?"

"Hledal jsem tak dlouho," pokračoval vrátný, "až jsem přišel na to, že u hlav postele a pak v krbu to dutě zní."

"Ano, ano," přisvědčil Monte Cristo.

"Pozvedl jsem kameny a našel jsem..."

"Provazový žebřík, náčiní?" zvolal hrabě.

"Jak to víte?" tázal se vrátný udiveně.

"Nevím to, myslím si to," odtušil hrabě; "takové věci se obyčejně nacházejí ve skrýších vězňů."

"Ano, pane," přisvědčil průvodce, "našel jsem provazový žebřík a náčiní."

"A máš to ještě?" zvolal Monte Cristo.

"Ne, pane, prodal jsem ty předměty, které byly velmi zajímavé, návštěvníkům; ale zbylo mi ještě něco jiného."

"Co?" ptal se hrabě netrpělivě.

"Zbyla mi jakási kniha, napsaná na plátěných pruzích."

"Ó," zvolal Monte Cristo, "ty máš tu knihu?"

"Nevím, je-li to kniha," odpověděl vrátný, "ale mám to, jak jsem vám již řekl."

"Jdi mi pro to, příteli, jdi," pravil hrabě; "a je-li to, co myslím, neboj se, že budu nevděčný."

"Už běžím, pane."

A vrátný odešel.

Tu hrabě poklekl nábožně před zbytky lože, z něhož smrt učinila proň oltář.

"Ó, můj druhý otče," pravil, "ty, jenž dal jsi mi svobodu, vědění, bohatství; ty, jenž, podoben vyšším bytostem, měl

jsi znalost dobra i zla, zapřísahám tě - zůstává-li něco z nás v útrobách hrobu, co se zachvívá při hlase těch, kteří zůstali na zemi, vznáší-li se po smrti něco živoucího z nás kolem míst, kde jsme za živa mnoho milovali a mnoho trpěli - zapřísahám tě, ušlechtilé srdce, vznešený duchu, hluboká duše, ve jménu té otcovské lásky, kterou jsi mi věnoval, a synovské úcty, jíž jsem k tobě choval, zbav mne slovem, pokynem, jakýmkoli znamením toho zbytku pochyby, která, nezmění-li se v přesvědčení, stane se výčitkou."

Hrabě sklopil hlavu a sepjal ruce.

"Hleďte, pane," ozval se hlas za ním.

Monte Cristo se zachvěl a ohlédl.

Vrátný podával mu plátěné pruhy, do nichž abbé Faria uložil všecky poklady svého vědění. Byl to rukopis velikého díla abbého Farie o království v Itálii.

Hrabě uchopil jej žádostivě a jeho zrak padl především na motto; četl:

"Vyrveš zuby draku a zašlápneš nohou lvy, pravil Hospodin."

"Ach," zvolal, "zde je odpověď! Díky, otče, díky!"

A vyňav z náprsní kapsy malé pouzdro, obsahující deset tisícových bankovek, pravil průvodci:

"Tu máš, nech si to pouzdro."

"Vy mi je dáváte?"

"Ano, ale pod podmínkou, že se do něho nepodíváš, dokud neodejdu."

A vloživ si za ňadra objevenou relikvii, která měla pro něho cenu největšího pokladu, vyběhl z podzemí a vskočil do bárky se slovy:

"Do Marseille!"

Vzdaluje se pak a upíraje oči na temné vězení, mluvil k sobě:

"Běda těm, kteří dali mne uvěznit do toho tmavého žaláře, a těm, kteří zapomněli, že jsem tam uvězněn!"

Míjeje Katalánce, hrabě se odvrátil a zahaliv si tvář pláštěm, zašeptal ženské jméno.

Vítězství bylo úplné; hrabě dvakrát zdolal pochybu.

Jméno, které vyslovil s výrazem něhy, jež byla téměř láskou, bylo jméno Haydéino.

Stanuv na pevnině, Monte Cristo zamířil ke hřbitovu, kde věděl, že najde Morrela.

I on před desíti roky zbožně hledal jistý hrob na tom hřbitově a hledal jej marně. On, jenž vracel se do Francie s miliony, nemohl najíti hrob svého otce, zemřevšího hladem.

Morrel dal naň sice vztyčit kříž, ale kříž padl a hrobník jej spálil, jak to hrobníci činí vůbec se vším starým dřívím, ležícím na hřbitovech.

Poctivý obchodník byl šťastnější: zemřev v náručí svých dětí, byl jimi doprovoděn a uložen vedle své choti, která předešla ho o dvě léta dříve na věčnost.

Dvě široké mramorové desky, na nichž napsána byla jejich jména, ležely vedle sebe v malé ohradě se železnou mříží, ve stínu čtyř cypřišů.

Maximilien byl opřen o jeden z nich a upíral na oba hroby oči bez pohledu.

Bolest jeho byla hluboká, takřka nesmírná.

"Maximiliene," pravil mu hrabě, "tam neváte hledět, nýbrž tam!"

A ukázal mu k nebi.

"Mrtví jsou všude," odpověděl Maximilien; "neřekl jste mi to sám, když jste mne odvážel z Paříže?"

"Maximiliene," mluvil hrabě dále, "cestou jste mi řekl, že byste se rád zastavil na několik dní v Marseilli; je to stále vaším přáním?"

"Nemám již přání, hrabě, ale zdá se mi, že by mi bylo méně obtížno čekat zde, než jinde."

"Tím líp, Maximiliene, neboť vás musím opustit a beru s sebou vaše slovo, není-li pravda?"

"Ach, zapomenu naň, hrabě, zapomenu," pravil Morrel.

"Ne, nezapomenete, především proto, že jste čestný muž, Morreli, pak protože jste přísahal a protože budete přísahat znovu."

"Ó, hrabě, mějte se mnou slitování! Jsem tak nešťasten, hrabě!"

"Znal jsem nešťastnějšího muže než vy, Morreli."

"Nemožno!"

"Bohužel, každý člověk považuje se za nešťastnějšího, než jiný nešťastník, jenž pláče a naříká vedle něho, to už je v pyšné lidské povaze," pravil Monte Cristo.

"Kdo je nešťastnější než ten, který ztratil to jediné, po čem toužil a co na světě miloval?"

"Poslyšte, Morreli," ujal se slova Monte Cristo, "a upněte na chvíli pozornost na to, co vám řeknu. Znal jsem muže, který všecky své naděje na štěstí založil právě tak jako vy na ženě. Muž ten byl mlád, měl starého otce, jejž miloval, nevěstu, kterou zbožňoval: již ji chtěl pojati za choť, když tu náhle jeden z těch rozmarů osudu, při nichž bylo by lze pochybovat o dobrotě boží, kdyby Bůh později nezjevil, že vše je pro něho prostředkem k dovedení v jeho nekonečnou jednotu, odňal mu svobodu, nevěstu, budoucnost, o níž snil a kterou považoval za svou (neboť ve své slepotě dovedl čísti pouze v přítomnosti), a uvrhl jej ve tmu žaláře."

"Ach," prohodil Morrel, "ze žaláře člověk vyjde za týden, za měsíc; za rok."

"Zůstal tam čtrnáct let, Morreli," promluvil hrabě, položiv mladému muži ruku na rameno.

Maximilien se zachvěl.

"Čtrnáct let!" zašeptal.

"Čtrnáct let," opakoval hrabě; "i on prožil během těch čtrnácti let mnoho zoufalých chvil; i on, maje se, jako vy, Morreli, za nejnešťastnějšího z lidí, chtěl se usmrtiti."

"Nuže?" tázal se Morrel.

"V okamžiku nejvyššího nebezpečí Bůh zjevil se mu lidským způsobem, neboť Bůh nekoná již zázraků. Muž snad rázem ani nepochopil to nekonečné slitování Hospodinovo (oči, zkalené slzami, potřebují delšího času, než jasně prohlédnou); konečně však nabyl trpělivosti a čekal. Jednoho dne vyšel zázračným způsobem z hrobu, přeměněn, bohat, mocný, takřka bůh; první jeho výkřik platil otci: jeho otec byl mrtev!"

"I můj otec je mrtev," poznamenal Morrel.

"Ano, ale váš otec zemřel vám v náručí, milován, šťasten, ctěn, bohat, doživ se vysokého věku; jeho otec zemřel v bídě, zoufalství, pochybuje o Bohu, a když za deset let po jeho smrti syn hledal jeho hrob, i ten hrob zmizel a nikdo nemohl ubohému říci: Zde odpočívá v Pánu srdce, které tě tak milovalo."

"Ach!" vydechl Morrel.

"Byl to tedy nešťastnější syn než vy, Morreli, neboť nevěděl ani, kde hledat otcův hrob."

"Ale zůstala mu aspoň žena, kterou miloval," namítl Morrel.

"Mýlíte se, Morreli, ta žena..."

"Zemřela?" zvolal Maximilien.

"Hůř než to: byla nevěrna; provdala se za jednoho ze škůdců svého ženicha. Vidíte tedy, Morreli, že ten muž byl nešťastnějším milencem, než vy!"

"A Bůh seslal tomu muži útěchu?" tázal se Morrel.

"Seslal mu aspoň klid."

"A ten muž může být ještě jednou šťasten?"

"Doufá v to, Maximiliene."

Mladý muž sklopil hlavu.

"Máte mé slovo," promluvil po chvíli mlčení a podal Monte Cristovi ruku; "nezapomeňte jen..."

"5. října, Morreli, očekávám vás na ostrově Monte Cristo. Dne 4. bude na vás čekat yachta v přístavu Bastie; ta yachta jmenuje se Eurus; prohlásíte se jejímu kapitánu, který vás ke mně dopraví. Je to tedy ujednáno, viďte, Morreli?"

"Ujednáno, hrabě, a učiním, co je ujednáno; ale nezapomeňte, že 5. října..."

"Dítě, nevíte ještě, co je to slib muže? ... Řekl jsem vám dvacetkrát, že budete-li toho dne ještě chtít umřít, pomohu vám k tomu. S Bohem."

"Opouštíte mne?"

"Ano, mám co dělat v Itálii. Nechávám vás samotna, samotna na pospas neštěstí, samotna s tím orlem mocných křídel, kterého Pán posílá svým vyvoleným, aby je donesl k jeho nohám; pověst o Ganymedovi není bajkou, Maximiliene, je to allegorie."

"Kdy odjíždíte?"

"Okamžitě; parník na mne čeká, za hodinu budu již daleko od vás; doprovodíte mne k přístavu, Maximiliene?"

"Jsem vám cele k službám, hrabě."

"Obejměte mne."

Morrel šel s hrabětem až k přístavu; dým stoupal již jako ohromný chochol z černého komínu, jenž chrlil jej k nebesům. Loď záhy vyplula a za hodinu nato, jak řekl Monte Cristo, táhl se týž oblak bělavého kouře, sotva již viditelný, na východním obzoru, jejž začínaly haliti první noční mlhy.

XVII.
PEPPINO.

Právě ve chvíli, kdy parník hraběte zmizel za mysem Morgiou, muž, jedoucí poštou po silnici z Florencie do Říma, minul městečko Aquapendente. Jel dosti rychle, aby urazil hodně cesty, ale při tom ne tak, aby vzbudil podezření.

Muž ten, oděný ve svrchník, vlastně v plášť, na němž dlouhá cesta zanechala značné stopy, ponechavši však bez poskvrny a bez prášku stužku Čestné legie, skvící se mu nejen na plášti, nýbrž i na kabátě, zjevně prozrazoval svůj francouzský původ a to nejen tímto dvojím znamením, nýbrž i přízvukem, s nímž mluvil na postiliona. Že narodil se v zemi světového jazyka, tomu nasvědčovalo i to, že neuměl jiného slova italského, kromě hudebních výrazů, které jsou s to, jako Figarovo "goddam", nahradit všecky finessy cizího jazyka.

"Allegro!" říkal postilionům po každé, jeli-li do kopce.

"Moderato!" volal, sjížděli-li dolů.

A každý ví, kdo tamtudy jel, jeli-li málo kopců na silnici aquapendentské, vedoucí z Florencie do Říma!

Obě ta slova vzbuzovala ostatně upřímný smích obou bodrých mužů, jimž platila.

Při zjevu věčného města, totiž u Storty, odkud viděti je Řím, cestovatel nepocítil onoho pocitu nadšené zvědavosti, která nutí každého cizince vstát se sedadla a snažiti se rozeznat slavný dóm svatého Petra, jejž lze vidět mnohem dříve než vše ostatní. Ne, cestovatel vytáhl jen tašku z náprsní kapsy a z ní složenou listinu, kterou rozbalil a opět složil s pečlivostí, jež podobala se úctě, a řekl jen:

"Dobrá, mám ji stále."

Vůz projel branou del Popolo, dal se vlevo a stanul před hotelem d'Espagne.

Otec Pastrini, náš starý známý, uvítal hosta na prahu dveří, s kloboukem v ruce.

Cestující sestoupil, objednal si dobrý oběd a zeptal se na adresu banky Thompson a French, jež byla mu ihned sdělena, neboť dům ten byl jedním z nejznámějších v Římě.

Stál na via dei Banchi blízko svatého Petra.

V Římě jako všude jinde je příjezd pošty událostí. Deset mladých potomků Maria a Gracchů s rozbitými lokty a bosýma nohama, ale s rukama v bok a pažema ladně založenýma za hlavou, prohlíželo si cestovatele, vůz i koně. K

těmto vybraným uličníkům připojilo se asi padesát darmošlapů ze států Jeho Svatosti, takových, kteří se potloukají ulicemi a plijí se svatoandělského mostu do Tibery, když je v Tibeře voda.

Poněvadž pak římští uličníci a zevlouni mají před pařížskými tu výhodu, že rozumí všem jazykům a zvláště francouzskému, slyšeli, že cestovatel žádá pokoj, oběd a že se ptá po adrese firmy Thompson a French.

Z toho následovalo, že když nově příchozí vyšel z hotelu s nezbytným ciceronem, oddělil se od skupiny zvědavců muž, který, nepozorován cestovatelem a nezdaje se být pozorován průvodcem, kráčel v malé vzdálenosti za cizincem, sleduje ho tak obratně, jako agent pařížské policie.

Francouz tak spěchal vykonat návštěvu firmě Thompson a French, že ani nechtěl čekat, až bude zapřaženo; vůz měl ho dohonit cestou, nebo na něho čekat u bankéře.

Došli na místo, aniž je kočár stihl.

Francouz vešel, nechav v předsíni průvodce, který ihned navázal rozmluvu s dvěma či třemi zaměstnanci bez zaměstnání, vlastně o tisíci zaměstnáních, kteří stojí v Římě u dveří bank, kostelů, zřícenin, muzeí a divadel.

Zároveň s Francouzem vešel i muž, oddělivší se od skupiny zvědavců; Francouz zazvonil u kanceláří a vstoupil do první místnosti; jeho stín učinil totéž.

"Pánové Thompson a French?" tázal se cizinec.

Jakýsi lokaj se zvedl na pokyn prokuristy, slavnostního strážce první kanceláře.

"Koho mám ohlásit?" tázal se lokaj, chystaje se jíti před cizincem.

"Barona Danglarse," odpověděl cestovatel.

"Pojďte," pravil lokaj.

Otevřely se dveře; lokaj i baron v nich zmizeli. Muž, vešedší za Danglarsem, usedl na lavici, jako by čekal.

Úředník psal ještě asi pět minut; během těch pěti minut muž, sedící na lavici, zachovával nejhlubší ticho a naprostou nehybnost.

Pak přestalo pero skřípat po papíře; úředník zvedl hlavu, pozorně se rozhlédl a přesvědčiv se, že jsou sami, pravil:

"Aj, ty zde, Peppino?"

"Ano," zněla lakonická odpověď.

"Větříš u toho tlustého něco, co by stálo za to?"

"Moje zásluha není tak velká, byli jsme upozorněni."

"Víš tedy, proč sem přišel, všetečko?"

"Inu, pro peníze; teď bych jen rád znal obnos."

"Hned se to dozvíš, příteli."

"Dobrá, ale ať mi nedáš, jako onehdy, špatné informace!"

"Co to povídáš? O kom to mluvíš? Snad o tom Angličanu, co si odtud onehdy odnesl tři tisíce tolarů?"

"Ne, ten skutečně měl u sebe tři tisíce tolarů a také jsme je našli. Mluvím o tom ruském knížeti."

"Nu?"

"Ohlásil jsi nám třicet tisíc liber a my našli jen dvacet dvě."

"To jste asi špatně hledali."

"Luigi Vampa konal prohlídku osobně."

"Pak snad měl dluhy a zaplatil je."

"Rus?"

"Nebo to utratil?"

"To by konečně bylo možno."

"Rozhodně; ale teď jdu na svou pozorovací stanici, jinak by Francouz mohl vyřídit svou záležitost, aniž bych se dozvěděl přesný obnos."

Peppino přikývl a vytáhnuv z kapsy růženec, jal se mumlat nějakou modlitbu, kdežto úředník odešel týmiž dveřmi, v nichž zmizel lokaj i baron.

Asi po desíti minutách se úředník vrátil se zářící tváří.

"Nuže?" tázal se Peppino přítele.

"Můžeme si gratulovat," odvětil úředník, "sumička je slušná!"

"Pět až šest milionů, ne?"

"Ano, tys to věděl?"

"Na šek jeho Excellence hraběte de Monte Cristo."

"Ty znáš hraběte?"

"A jehož úvěrné listy má pro Řím, Benátky a Vídeň."

"Tak jest!" zvolal úředník. "Jak to, že jsi tak dobře informován?"

"Řekl jsem ti, že jsme dostali předem zprávu."

"Proč jsi se mne tedy ptal?"

"Abych byl jist, že je to skutečně on."

"Je to on... pět milionů. Pořádná suma, co, Peppino?"

"Ano."

"My tolik nikdy nebudeme míti."

"Budeme z toho míti aspoň několik drobečků," odvětil filosoficky Peppino.

"Pst, zde je!"

Úředník chopil se opět svého pera, Peppino svého růžence, když se dveře otevřely.

Objevil se Danglars se zářící tváří, doprovázený bankéřem, jenž vyprovodil ho až ke dveřím.

Za Danglarsem vyšel Peppino.

Kočár, který měl jet za Danglarsem, čekal podle ujednání před bankou Thompson a French. Cicerone držel otevřená dvířka: cicerone je velmi ochotná bytost, které lze ke všemu upotřebit.

Danglars vskočil do kočáru lehce, jako dvacetiletý mladík.

Cicerone zavřel dvířka a usedl vedle kočího.

Peppino vystoupil na zadní místo.

"Přeje si Jeho Excellence vidět svatého Petra?" tázal se cicerone.

"K čemu?" odvětil baron.

"Nu, k vůli prohlédnutí."

"Nepřijel jsem do Říma prohlížet si," odvětil Danglars hlasitě; pak dodal tiše se svým žádostivým úsměvem: "Přijel jsem si pro peníze."

A ohmatal svou náprsní tašku, do které právě uzavřel jistou listinu.

"Jeho Excellence přeje si tedy jet...?"

"Do hotelu."

"Casa Pastrini," pravil cicerone kočímu.

A kočár vyjel rychle jako soukromá ekypáž.

Deset minut na to vkročil baron do svého pokoje a Peppino usadil se na lavici, stojící před hotelem; než usedl, pošeptal ještě několik slov jednomu z potomků Maria a Gracchů, o nichž zmínili jsme se na počátku této kapitoly; kterýžto potomek zamířil ku Capitolu, utíkaje, co mu nohy stačily.

Danglars byl unaven, spokojen a ospalý. Ulehl, položil si pouzdro s listinami pod polštář a usnul.

Peppino měl tedy dosti času; hrál s několika facchini "morru", prohrál tři tolary, a aby se utěšil, vypil láhev orvietského vína.

Druhého dne probudil se Danglars pozdě, ačkoli časně ulehl; po pět či šest nocí spal velmi špatně, spal-li vůbec.

Bohatě posnídal a nestaraje se tuze, jak sám již řekl, o krásy věčného města, objednal si poštovní koně na poledne.

Danglars však nepočítal s policejními formalitami, ani s poštmistrovou leností.

Koně přijeli až ve dvě hodiny a cicerone přinesl vidovaný pas teprve ve tři.

Všecky ty přípravy přivábily přede dveře otce Pastriniho značný počet zevlounů.

Potomci Gracchů a Maria rovněž nechyběli.

Baron triumfálně prošel těmi skupinami, které ho nazývaly Excellenci, aby dostaly bajocco.

Ježto Danglars, muž, jak víme, velmi demokratický, spokojil se až doposud titulem barona a nebyl ještě nazýván Excellenci, nový ten titul mu tak lichotil, že rozdělil asi tucet paolů vší té sebrance, která byla ochotna nazývat ho za nových dvanáct paolů Výsostí.

"Kterou silnicí?" tázal se postilion italsky.

"Silnicí k Anconě," odvětil baron.

Otec Pastririi přeložil otázku i odpověď a kočár tryskem vyjel.

Danglars skutečně hodlal zajeti do Benátek, vyzvednout tam část jmění a z Benátek pak chtěl do Vídně, kde dal by si vyplatit zbytek.

Měl v úmyslu usaditi se v tomto posledním městě, o němž slyšel, že je to město zábav.

Sotva urazil tři míle v římské kampani, již se začalo stmívat. Danglars netušil, že vyjel tak pozdě, jinak by byl raději zůstal; tázal se postiliona, kdy přijedou do nejbližšího města.

"Non capisco!" odpověděl postilion.

Danglars hnul hlavou, jako by chtěl říci:

"Velmi dobře!"

Kočár jel dále.

"Zůstanu na první zastávce," umiňoval si Danglars.

Danglars cítil ještě zbytek blahého pocitu, který ovládal ho minulého dne a který zjednal mu tak výbornou noc. Byl pohodlně rozložen v dobrém anglickém voze s dvojitými péry; cítil se unášen cvalem dvou dobrých koní, věděl, že se bude přepřahat o sedm mil dále. Co dělat, je-li člověk bankéřem a učinil-li šťastně úpadek?

Danglars myslil deset minut na svou ženu, zůstavši v Paříži, dalších deset minut na dceru, jezdící po světě se slečnou ďArmilly; deset minut věnoval svým věřitelům a tomu, jak naloží s jejich penězi; nemaje pak již nač mysliti, zavřel oči a usnul.

Chvílemi však, otřesen prudčím nárazem než obyčejně, Danglars otevřel na chvíli oči; tu cítil, že je stále s touže rychlostí unášen po téže římské kampani, jež všecka je poseta rozpadávajícími se vodovody, které podobají se granitovým obrům, zkamenělým v běhu. Noc však byla studena, temna, deštiva a dřímajícímu muži bylo mnohem příjemnější zůstati se zavřenýma očima v hloubi kočáru, než vysunovat hlavu z okénka a dotazovati se postiliona, který nedovedl odpovídati nic jiného než: Non capisco.

Danglars spal tedy dále, mysle si, že nic nezmešká, probudí-li se až při přepřahání.

Vůz stanul; Danglars se domníval, že dojel konečně k tak žádoucímu cíli.

Otevřel oči a vyhlédl okénkem, čekaje, že spatří vůkol sebe nějaké město, nebo aspoň nějakou vesnici; uzřel však jen jakousi opuštěnou rozvalinu a tři nebo čtyři muže, přecházející jako stíny.

Danglars chvíli čekal, až postilion, který přepřahal koně, přijde mu říci o poštovní poplatek; hodlal použíti té příležitosti a otázati se svého nového průvodce na různé věci. Koně však byli odpřaženi a nahrazeni novými, aniž kdo přišel požádat cestujícího o peníze. Danglars udiven otevřel dvířka, ale silná ruka vstrčila ho zpět a vůz rachotil znovu

dál.

Baron, ohromen, probudil se nadobro.

"Ach, mio caro!" zvolal na postiliona.

I to pamatoval si Danglars z italských romancí, které jeho dcera zpívávala společně s princem Cavalcantim.

Ale mio caro neodpověděl. Danglars spustil tedy jen okénko. "Hej, příteli, kam jedeme?" volal, vysunuv hlavu ven.

"Dentro la testa!" vzkřikl přísný, velitelský hlas, doprovázený hrozivým gestem.

Danglars pochopil, že "dentro la testa" znamená "hlavu zpět". Jak vidíme, dělal rychlé pokroky v italštině.

Uposlechl ne bez nepokoje. A ježto ten nepokoj vzrůstal od minuty k minutě, jeho duch nejevil již té prázdnoty, která na počátku cesty ukolébala ho v spánek, nýbrž naplnil se v několika vteřinách spoustou myšlenek, z nichž každá sama o sobě byla by s to udržeti cestovatele v bdělosti a zvláště cestovatele v situaci Danglarsově.

Jeho oči nabyly ve tmě oné bystrosti, jaké nám na okamžik dodává silné rozčilení, ale která později oslábne přílišným napětím. Dříve než máme strach, vidíme jasně; když nás strach ovládne, vidíme dvojnásob a když je po strachu, vidíme nejasně.

Danglars spatřil muže, zahaleného v plášť a klusajícího podle dvířek vpravo.

"Nějaký četník," myslil si. "Byl bych snad býval telegraficky ohlášen papežským úřadům?"

Rozhodl se zbavit se té úzkosti.

"Kam mne vedete?" tázal se.

"Dentro la testa!" opakoval týž hlas stejně hrozivým tónem.

Danglars se obrátil k okénku vlevo.

Jiný jezdec klusal podle dvířek vlevo.

"Rozhodně," řekl si Danglars a pot stál mu na čele, "rozhodně jsem chycen."

A vtiskl se do pozadí kočáru, tentokrát ne aby spal, nýbrž aby se oddal myšlenkám.

Za chvilku vyšel měsíc.

Z hloubi vozu pohřížil Danglars pohled v širou kampaňu. Spatřil opět vodovody, kamenné fantomy, které již jednou pozoroval; místo však aby je měl vpravo, měl je nyní vlevo.

Poznal, že kočár učinil oblouk a že vezou ho zpět do Říma.

"Ó, já nešťastný," šeptal si, "italská vláda mne vydala!"

Kočár stále ujížděl s příšernou rychlostí. Uplynula hrozná hodina, neboť uprchlík neklamně seznával podle každého nového znamení, že je vezen zpět, kudy přijel. Konečně spatřil opět temnou hmotu, na niž, jak se mu zdálo, kočár musí narazit. Vůz však zahnul a jel podél té temné hmoty, římské to hradební zdi.

"Ó," šeptal si Danglars, "nevracíme se do města, nejsem tedy v moci spravedlnosti. Můj Bože, byli by to snad..."

Vlasy se mu zježily.

Vzpomněl si na zajímavé historie o římských banditech, které došly v Paříži tak malé víry a které Albert de Morcerf vyprávěl paní Danglarsové a Eugenii, když ještě šlo o to, aby se mladý vicomte stal synem první a manželem druhé.

"Snad zloději!" šeptal.

Vůz náhle zarachotil po něčem tvrdším než písčitá cesta. Danglars odvážil se vyhlédnouti na obě strany; spatřil pomníky zvláštního tvaru a jak byl zaujat Morcerfovým líčením, jež vracelo se mu na mysl se všemi podrobnostmi, napadlo ho, že je asi na silnici Appiově.

Po levé straně bylo vidět v jakémsi údolí okrouhlou prohlubeň.

Byl to cirkus Caracallův.

Na rozkaz muže, jedoucího po pravé straně vozu, kočár se zastavil.

Současně otevřela se dvířka vlevo.

"Scendi!" poručil čísi hlas.

Danglars okamžitě sestoupil; nemluvil ještě italsky, ale už rozuměl.

Spíš mrtev nežli živ, baron se rozhlédl.

Čtyři muži ho obklopovali, nepočítaje postiliona.

"Di qua," pravil jeden za čtyř mužů, bera se úzkou stezkou, jež vedla se silnice Appiovy mezi ty nerovné rýhy římské kampaně.

Danglars následoval svého průvodce bez odporu a i bez ohlížení věděl, že tři ostatní muži jdou za ním.

Leč zdálo se mu, že se ti mužové zastavují ve stejných vzdálenostech od sebe, jako stráže.

Asi po desítiminutové cestě, během níž Danglars nevyměnil se svým průvodcem ani slova, stanul mezi pahorkem a houštím vysoké trávy; tři muži, mlčky stojící, tvořili trojúhelník, jehož středem byl on.

Chtěl mluvit; jazyk vypovídal mu službu.

"Avanti!" ozval se týž hlas ostrého, velitelského zvuku.

Tentokrát rozuměl Danglars dvojnásob: rozuměl slovu i gestu, neboť muž, jdoucí za ním, strčil do něho tak prudce, že baron div nenarazil na vůdce.

Vůdcem tím byl náš přítel Peppino, který pustil se do vysoké trávy po pěšině, jež snad mohla jen kunám a ještěrkám sloužit za schůdnou cestu.

Peppino stanul před skalou, porostlou hustým křoviskem. Skála byla pootevřena jako oční víčko a otvor ten sloužil za vchod mladému muži, jenž v něm zmizel jako ďáblové našich feerií v propadlišti.

Hlas i pokyn muže, jdoucího za Danglarsem, přiměly ho učiniti totéž. Nebylo již pochyby, francouzský bankrotář měl co činit s římskými bandity.

Danglars se podrobil jako ten, kdo ocitl se mezi dvojím velikým nebezpečím a jejž strach činí statečným. Přes svoje

břicho, málo schopné vnikat do rozsedlin římské kampaně, protáhl se za Peppinem, spustil se dolů se zavřenýma očima, až dopadl na nohy.

Dotknuv se země, otevřel oči.

Cesta byla široká, ale tmavá. Peppino, neskrývaje se již, teď, když byl doma, zakřesal a zapálil smolnici.

Druzí dva mužové sestoupili za Danglarsem jako zadní stráž, a strkajíce Danglarse, když se náhodou zastavil, dovedli ho po mírném svahu na křižovatku chmurného vzhledu.

Ve zdech okolo vyhloubeny byly nad sebou rakve, které podobaly se uprostřed bílých kamenů černým, hlubokým očním dutinám v lebce.

Stráž zacvakala kohoutkem karabiny.

"Kdo zde?" zvolala.

"Přítel, přítel!" ozval se Peppino. "Kde je kapitán?"

"Tam," odvětila stráž, ukázavši přes rameno k jakémusi velikému sálu, vyhloubenému ve skále; světlo z něho vnikalo do chodby velikými klenutými otvory

"Dobrý lov, kapitáne, dobrý lov," hlásil Peppino po italsku.

A uchopiv Danglarse za límec svrchníku, dovedl jej k otvoru, jenž nahrazoval dveře a jímž vcházelo se do sálu, z něhož kapitán učinil si zřejmě příbytek.

"Je to ten muž?" tázal se náčelník, který četl velmi pozorně "Život Alexandrův" v Hutarchovi.

"Je, kapitáne, je to on."

"Dobře; ukažte mi ho."

Na ten dosti nezdvořilý rozkaz Peppino přiklonil tak prudce smolnici k Danglarsově tváři, že bankéř rychle couvl, aby mu neseżehla obočí.

Jeho strhaná tvář jevila všecky symptomy bledé, ohyzdné hrůzy.

"Ten muž je unaven," pravil kapitán, "doveďte ho na lože."

"Oh," šeptal Danglars, "tím ložem je jistě jedna ta rakev ve zdi a spánkem je smrt, kterou zjedná mi některá z dýk, jež vidím lesknout se ve stínu."

Skutečně, v temných hlubinách ohromného sálu nadzvedali se na lůžkách ze suchého listí nebo z vlčích koží druhové muže, jejž Albert de Morcerf viděl číst "Zápisky Caesarovy" a Danglars "Život Alexandrův".

Bankéř tiše zastenal a dal se za svým průvodcem, nesnažil se ani prosit ani křičet. Neměl již ani síly, ani vůle, ani moci, ani citu; šel, protože musil.

Zakopl o stupeň a pochopiv, že jsou před ním schody, sehnul se instinktivně, aby si nerozbil čelo, a ocitl se v cele, vytesané ve skále.

Cela byla čistá, ačkoli holá a suchá, přes to, že nesmírně hluboko pod zemí.

Lože ze suchého listí, pokryté kozími kožemi, nestálo, nýbrž leželo v rohu cely. Danglars, spatřiv je, domníval se vidět zářivý symbol své spásy.

"Ó, Bůh buď pochválen!" šeptal. "Je to skutečné lůžko!"

Bylo to během hodiny po druhé, co vzýval jméno boží; to se mu nestalo ani za deset let.

"Ecco!" pravil průvodce.

A vstrčiv Danglarse do cely, zavřel za ním dveře.

Závora zaskřípěla; Danglars byl vězněm.

Ostatně, i kdyby nebylo bývalo závory, Danglars byl by býval musil být svatým Petrem a mít anděla z nebes vůdcem, aby byl mohl projít posádkou, jež obývala katakomby svatého Šebestiána a tábořila kolem svého náčelníka, v němž naši čtenáři zajisté poznali pověstného Luigiho Vampu.

I Danglars poznal toho lupiče, v jehož existenci nechtěl věřit, když se Morcerf snažil uvést ho ve Francii ve známost. Poznal nejen náčelníka, ale i celu, ve které byl Morcerf zavřen a jež, jak se zdálo, byla hostinským pokojem.

Tyto vzpomínky, k nimž Danglars upjal se s jistou radostí, dodaly mu klidu. Jakmile ho lupiči nezavraždili hned, neměli asi vůbec v úmyslu ho zavraždit.

Zmocnili se ho, aby ho oloupili, a ježto měl u sebe jen několik louisdorů, uloží mu asi výkupné.

Pamatoval se, že Morcerf byl odhadnut asi na čtyři tisíce tolarů, a ježto se domýšlel, že jeho zjev působí dojmem mnohem větší důležitosti než Morcerfův, určil si sám v duchu své výkupné na osm tisíc tolarů.

Osm tisíc tolarů bylo čtyřicet osm tisíc liber.

Zbylo by mu ještě asi pět milionů a padesát tisíc franků.

S tím si člověk vždycky může pomoci z nesnází.

Jsa si tedy téměř jist, že si pomůže z nesnází - neboť nikdo jakživ nežádal na nikom pět milionů padesát tisíc liber výkupného - Danglars ulehl na lože a obrátiv se dvakrát či třikrát, usnul konečně s klidem hrdiny, jehož historii studoval Luigi Vampa.

XVIII.

JÍDELNÍ LÍSTEK LUIGIHO VAMPY.

Po každém spánku, kromě toho, kterého obával se Danglars, následuje probuzení.

Danglars se probudil.

Pařížanovi, zvyklému na hedvábné záclony, na jemné čalouny, na vůni, stoupající z hořícího dříví v krbu a vanoucí s hedvábných nebes, probuzení ve skalní jeskyni zdá se asi být ošklivým snem.

Dotknuv se svých prostěradel z kozlí kůže, Danglars jistě se domníval, že sní o Samojedech nebo Japoncích.

Ale za takových okolností vteřina je s to, změnit nejsilnější pochybnost v jistotu.

"Ano, ano," šeptal, "jsem v rukou lupičů, o nichž mluvil Albert de Morcerf."

Prvním jeho pomyšlením bylo zhluboka vydechnouti, aby se přesvědčil, není-li raněn: byl to prostředek, jejž znal z Dona Quijota, jediné to z přečtených knih, z níž si něco pamatoval.

"Ne," řekl si, "nezabili mne, ani neporanili, ale snad mne oloupili?"

Rychle si prohledal kapsy. Byly netknuty; v kapse spodků měl skutečně sto louisdorů, které si připravil na cestu z Říma do Benátek, a v kapse kabátu našel neporušenou tašku na listiny, do níž byl vložen úvěrní list na pět milionů padesát tisíc franků.

"Divní lupiči!" řekl si. "Nechali mi peněženku i s taškou! Uloží mi asi výkupné, jak jsem si to už večer myslil. Vida, nechali mi i hodinky. Kolik pak je hodin?"

Danglarsovy hodinky, mistrovské dílo Bréquetovo, které bankéř minulého dne pečlivě natáhl, než se vydal na cestu, ukazovaly půl šesté ráno. Nemít jich, nebyl by si mohl ani přibližně určit dobu, neboť světlo nevnikalo do jeho cely.

Měl žádat lupiče za vysvětlení? Či snad trpělivě čekat, až si je oni vyžádají? Poslední alternativa byla opatrnější: Danglars čekal.

Čekal až do poledne.

Po celou tu dobu stála u jeho dveří stráž. V osm hodin ráno byla vystřídána.

Tu zachtělo se Danglarsovi vidět, kým je hlídán.

Zpozoroval, že paprsky světla ne denního, nýbrž umělého, vnikají do jeho cely skulinami mezi prkny, z nichž stlučeny byly dveře; přistoupil k jednomu z těch otvorů právě ve chvíli, kdy bandita pil kořalku z koženého měchu, který šířil zápach, jenž vzbudil v Danglarsovi silný odpor.

"Fuj!" zvolal, couvnuv až na druhý konec cely.

V poledne byl muž s kořalkou vystřídán jinou hlídkou. Danglars byl žádostiv spatřit svého nového strážce; přistoupil po druhé ke skulině.

Uzřel atletického lupiče, Goliáše s velikýma očima, tlustými rty, rozplesklým nosem; ryšavé vlasy splývaly mu na ramena v pramenech zkroucených jako háďata.

"Ó," pravil si Danglars v duchu, "tenhle podobá se spíš lidožroutu než lidské bytosti; nu, já jsem stár a dosti tuhý; tlustý běloch, nepříliš chutné sousto."

Jak vidíme, Danglars byl ještě schopen žertu.

V téže chvíli usedl strážce proti dveřím cely, a jako by chtěl Danglarsovi dokázati, že není lidožroutem, vytáhl z mošny černý chléb, cibule a sýr a jal se to vše bez odkladu pojídati.

"Jakživ nepochopím," myslil si Danglars, pohlédnuv skulinou ve dveřích na banditův oběd, "jak může někdo jíst něco tak odporného!"

A usedl na své kozlí kůže, které mu připomínaly zápach kořalky prvního strážce.

Ale ať Danglars dělal co chtěl, tajemství přírody jsou nevyzpytatelná a často i nejhrubší požívatiny hodně lákají lačné žaludky.

Danglars náhle pocítil ve svém žaludku prázdnotu; muž zdál se mu méně ohyzdným, chléb méně černým, sýr čerstvějším.

Konečně i ty syrové cibule, hrozná divošská potrava, připomenuly mu jisté pikantní omáčky a jisté kořeněné pokrmy, v kterých jeho kuchař zvláště vynikal, když mu Danglars řekl: "Pane Deniseau, udělejte mi dnes něco hodně ostrého."

Vstal a zaklepal na dveře.

Lupič zvedl hlavu.

Danglars, vida, že byl slyšen, klepal tím víc.

"Che cosa?" tázal se lupič.

"Poslouchejte, příteli," volal Danglars, klepaje stále na dveře, "mně se zdá, že by už byl čas, abych i já dostal něco k jídlu!"

Ale obr, buď že nerozuměl, nebo že nedostal rozkazů stran Danglarsova pokrmu, neodpověděl a pustil se znovu do jídla.

Danglars cítil se pokořen ve své hrdosti a nechtěje si již zadávat s tím zvířetem, ulehl opět na kozlí kůže a již ani nepromluvil.

Uplynuly čtyři hodiny; obr byl vystřídán jiným banditou. Danglars, jenž cítil hrozné svírání žaludku, tiše vstal, přitiskl znovu oko ke skulinám dveří a poznal inteligentní tvář svého průvodce.

Byl to skutečně Peppino, který chystal se hlídat co nejmírnějším způsobem, usednuv proti dveřím a postaviv si k nohám hliněný kuthan, v němž voněl teplý hrách se slaninou.

K tomu hrachu postavil Peppino ještě hezký košíček s velletrijskými hrozny a láhev orviettského vína.

Peppino byl, jak je vidět, labužník.

Při pohledu na ty gastronomické přípravy Danglarsovi sbíhaly se sliny v ústech.

"Je-li pak s tímto lepší řeč než s tamtím," myslil si zajatec.

A zaklepal zlehka na dveře.

"Už běžím," pravil lupič, jenž díky častým návštěvám v domě otce Pastriniho naučil se výborně francouzsky.

A skutečně otevřel dveře.

Danglars poznal v něm toho, jenž volal na něho tak zuřivě: "Hlavu zpět!" Ale teď nebylo na vyvozování důsledků kdy. Naopak, Danglars vzal na sebe co nejvlídnější tvář a pravil s laskavým úsměvem:

"Promiňte, pane, ale což nedostanu ničeho k obědu?"

"Jakže!" zvolal Peppino. "Vaše Excellence by snad náhodou měla hlad?"

"To náhodou je dobré," myslil si Danglars; "jsou to právě dvacet čtyři hodiny, co jsem naposled jedl."

"Ovšem, pane," odvětil, pokrčiv rameny, "mám hlad a to dosti značný hlad."

"A vaše Excellence chce jíst?"

"Okamžitě, je-li to možno."

"Nic snadnějšího," odvětil Peppino. "Zde lze dostat vše, co si kdo přeje, ovšem za peníze, jako u všech poctivých křesťanů."

"To se rozumí!" zvolal Danglars. "Ačkoli by ve skutečnosti lidé, kteří chytají a zavírají pocestné, měli své vězně aspoň živit."

"Ach, Excellenci, to není zvykem," odtušil Peppino.

"To je dosti špatný důvod," pravil Danglars, který doufal, že získá si strážce svou vlídností, "já však se jím spokojím. Ať mi tedy přinesou něco k jídlu."

"Okamžitě, Excellenci; co si přejete?"

A Peppino postavil svou misku na zem tak, aby kouř z ní stoupal Danglarsovi přímo do nosu.

"Poroučejte," pravil.

"Vy tu tedy máte kuchyně?" tázal se bankéř.

"Máme-li kuchyně? Jak by ne! Výborné kuchyně!"

"A kuchaře?"

"Znamenité!"

"Nuže, tedy kuře, rybu, zvěřinu, cokoli, jen když to bude jedlé."

"Jak je Vaší Excellenci libo; řekněme tedy kuře, není-li pravda?"

"Ano, kuře."

Peppino se vztyčil a vzkřikl ze všech sil:

"Kuře pro Jeho Excellenci!"

Peppinův hlas ještě nedozněl pod klenutými stropy, a již zjevil se mladý, krásný, štíhlý muž, polonahý, jako antičtí nosiči ryb; přinášel na stříbrné míse kuře, stojící na hlavě.

"Jako v Café de Paris," mumlal Danglars sám k sobě.

"Prosím, Excellenci," pravil Peppino, vzav kuře mladému lupiči z rukou a postaviv je na červotočivý stůl, jenž tvořil zároveň se stolicí a lůžkem z kozlích kozí celé zařízení cely.

Danglars požádal o nůž a vidličku.

"Zde, Excellenci," pravil Peppino, podávaje mu tupý nožík a dřevěnou vidličku.

Danglars vzal nůž do jedné ruky, vidličku do druhé a chystal se rozkrájet drůbež.

"Pardon, Excellenci," pravil Peppino, položiv bankéři ruku na rameno; "zde se platí předem; jinak mohlo by dojít při odchodu k neshodě."

"Ach," myslil si Danglars, "to už není jako v Paříži, nehledě ani k tomu, že mne jistě odřou. Ale co, budu si počínat kavalírsky! Vždycky jsem slyšel, že je v Itálii lacino; kuře může stát v Římě dvanáct sous."

"Tu máte," pravil hlasitě a hodil Peppinovi louisdor.

Peppino zvedl zlatý peníz a Danglars již chtěl zajet nožem do kuřete.

"Odpusťte, Excellenci," pravil Peppino, vztyčiv se; "Vaše Excellence je mi ještě něčím povinna."

"Vždyť jsem si myslil, že mne odřou," mumlal Danglars.

Rozhodnut pak podvolit se tomu vyděračství, tázal se:

"Nu, kolik jsem vám tedy dlužen za to nedochůdče?"

"Vaše Excellence dala louisdor splátky."

"Louisdor splátky za kuře?"

"Ovšem, splátky."

"Dobrá... tedy pokračujte!"

"Vaše Excellence má mi tedy dát již jen čtyři tisíce devět set devadesát devět louisdorů."

Danglars vyvalil oči na ten nehorázný žert.

"Ach, to je opravdu povedené," mumlal.

A znovu chystal se rozkrájeti kuře. Ale Peppino zadržel mu ruku levicí a nastavil pravici.

"Nuže?" pravil.

"Jakže, vy nežertujete?" tázal se Danglars.

"My nikdy nežertujeme, Excellenci," odvětil Peppino vážně jako kveker.

"Cože, sto tisíc franků za tohle kuře?"

"Excellenci, nikdo by neuvěřil, co to dá za námahu vypěstovat drůbež v těchhle zatracených jeskyních."

"To všecko je sice velmi zábavné, velmi legrační," prohodil Danglars, "ale já mám hlad, nechte mne tedy, prosím, jíst. Tu máte, zde je druhý louisdor, nechte si jej pro sebe, příteli."

"Zbývá tedy již jen čtyři tisíce devět set devadesát osm louisdorů," pravil Peppino s nezměněnou chladnokrevností; "jen neztrácet trpělivosti a dočkáme se všeho."

"Ó, to ne, to ne! Nikdy!" zvolal Danglars, pobouřen tím vytrvalým výsměchem. "Jděte k čertu, nevíte, s kým máte co činit!"

Peppino pokynul, jinoch vztáhl ruce a rychle odnesl kuře. Danglars vrhl se na lůžko, Peppino zavřel dveře a pustil se opět do svého hrachu se slaninou.

Danglars nemohl vidět, co Peppino dělá, ale mlaskot rtů nemohl nechat vězně v pochybnostech o lupičově zaměstnání.

Bylo zřejmo, že jí, ba, že jí hlučně, jako špatně vychovaný člověk.
"Čuně!" zvolal Danglars.
Peppino jako by neslyšel; ani se neohlédl a jedl dále s rozvážnou pomalostí.
Danglarsovi se zdálo, že má žaludek bezedný jako okov Danaidek; nemohl uvěřit, že by jej kdy mohl naplnit.
Přes to však se přemáhal ještě půl hodiny; nepřeháníme však, rceme-li, že se mu ta půlhodina zdála stoletím.
Vstal a znovu přistoupil ke dveřím.
"Hleďte, pane," pravil, "nemučte mne déle a řekněte mi hned, co se na mně žádá."
"Ale Excellenci, řekněte vy, co žádáte od nás... Poroučejte a my vaše rozkazy vykonáme."
"Otevřte mi tedy především."
Peppino otevřel.
"Chci, hrome, jíst!" zvolal Danglars.
"Máte hlad?"
"Však vy to dobře víte."
"Co si přeje jíst Vaše Excellence?"
"Kousek suchého chleba, když je v těchto zpropadených sklepeních cena kuřat nedostupná."
"Chléb, budiž," odvětil Peppino.
"Hej, chleba!" zvolal.
Jinoch přinesl bílý chléb.
"Zde jest," pravil Peppino.
"Kolik?" tázal se Danglars.
"Čtyři tisíce devět set devadesát osm louisdorů. Dva louisdory jsou již zaplaceny předem."
"Jakže, sto tisíc franků za chléb?"
"Sto tisíc franků," přisvědčil Peppino.
"Ale vždyť jste chtěli sto tisíc za kuře!"
"U nás je jednotná cena, ne podle lístku. Ať se sní mnoho nebo málo, ať se objedná jedno jídlo nebo deset, cena je vždycky stejná."
"Stále tytéž žerty! Ujišťuji vás, drahý příteli, že to je směšné, že je to blbé! Řekněte mi raději hned, že chcete, abych umřel hlady, a bude to kratší."
"Ale ne, ne, Excellenci, vy sám chcete si přivoditi smrt. Zaplaťte a jezte."
"Čím mám zaplatit, trojnásobný osle?" zvolal Danglars vztekle. "Myslíš, že nosím sto tisíc při sobě?"
"Máte při sobě pět milionů padesát tisíc franků, Excellenci," odtušil Peppino; "to representuje padesát kuřat po sto tisících a půl kuřete po padesáti tisících."
Danglars se zachvěl; bělmo spadlo mu s očí: byl to stále týž žert, ale konečně mu rozuměl.
Ba, musíme i uznati, že se mu již nezdál tak hloupým jako před chvílí.
"A dám-li vám těch sto tisíc," pravil, "budeme pak vyrovnáni a dáte mi najíst do syta?"
"Ovšem," přisvědčil Peppino.
"Ale jak vám je mám dát?" tázal se Danglars, oddechnuv si poněkud.
"Nic snadnějšího; máte otevřený úvěr u firmy Thomson a French, via dei Banchi v Římě; dejte mi poukázku na čtyři tisíce devět set devadesát osm louisdorů, náš bankéř ji přijme."
Danglars chtěl si aspoň získat zásluhu dobré vůle; vzal papír a pero, jež mu Peppino podával, napsal listinu a podepsal.
"Tu máte," pravil, "zde je poukaz, znějící na doručitele."
"A zde je vaše kuře."
Danglars s povzdechem rozkrájel kuře; zdálo se mu velmi hubené za tak tučnou sumu.
Peppino pak přečetl pozorně listinu, zastrčil ji do kapsy a jedl dále svůj hách.

XIX.
ODPUŠTĚNÍ.

Druhého dne měl Danglars zase hlad; vzduch té jeskyně znamenitě trávil; uvězněný se domníval, že toho dne nehrozí mu žádná výloha: jsa šetrným člověkem, schoval si půl kuřete a kousek chleba do kouta cely.
Ale sotvaže pojedl, dostal žízeň: s tou nepočítal.
Přemáhal žízeň tak dlouho, až cítil, že se mu suchý jazyk lepí na patro.
Nemoha se tedy již ubrániti sžírajícímu jej ohni, zavolal.
Hlídka otevřela dveře; objevila se nová tvář.
Bankéř považoval za výhodnější jednati se starým známým. Zavolal Peppina.
"Zde jsem, Excellenci," hlásil se lupič, přiběhnuv s ochotou, jež zdála se Danglarsovi dobrým znamením: "co si přejete?"
"Pít," odvětil uvězněný.
"Excellenci," pravil Peppino, "je vám zajisté známo, že ceny vína v okolí Říma jsou závratné."
"Dejte mi tedy vodu," odvětil Danglars, chtěje odraziti ránu ranou.
"Oh, Excellenci, voda je ještě vzácnější než víno; je teď takové sucho!"
"Á, zdá se, že to zase začíná," prohodil Danglars.
A nešťastník se usmíval, chtěje vypadati, jako by žertoval, zatím co pot mu vyrážel na skráních.

"Hleďte, příteli," promluvil, vida, že Peppino tváří se k tomu naprosto lhostejně, "žádám vás o sklenici vína; odepřete mi ji?"

"Řekl jsem vám již, Excellenci," odpověděl vážně Peppino, "že nevedeme drobný prodej."

"Nuže, dejte mi tedy, prosím, láhev."

"Jakého?"

"Toho nejlevnějšího."

"Oba druhy jsou téže ceny."

"A jaké?"

"Dvacet pět tisíc franků láhev."

"Řekněte," zvolal Danglars tak trpkým tónem, že jedině Harpagon by byl s to najíti v rozpětí lidského hlasu podobný, "řekněte, že se mne chcete sedříti kůži, to bude dříve odbyto, než mne takhle trhat kus po kuse!"

"Možná, že to má pán v úmyslu," přisvědčil Peppino.

"Kdo je to, ten pán?"

"Ten, k němuž jste byl předevčírem doveden."

"A kde je?"

"Zde."

"Nechte mne s ním promluvit."

"To je snadné."

Za okamžik byl Luigi Vampa u Danglarse.

"Volal jste mne?" tázal se vězně.

"Vy, pane, jste náčelníkem lidí, kteří mne sem přivedli!"

"Ano, Excellenci."

"Jaké chcete výkupné za mne? Mluvte."

"Nu, těch pět milionů prostě, které máte u sebe."

Danglarsovi sevřela srdce hrozná křeč.

"Mám jen to na světě, pane, je to zbytek ohromného jmění; zbavíte-li mne toho, zbavíte mne života."

"Je nám zakázáno prolít vaši krev, Excellenci."

"A kdo vám to zakázal?"

"Ten, kterého posloucháme."

"Vy tedy někoho posloucháte?"

"Ano, velitele."

"Myslil jsem, že vy sám jste velitelem."

"Jsem velitelem těchto lidí, ale jiný muž je mým velitelem."

"A ten velitel poslouchá někoho?"

"Ano."

"Koho?"

"Boha."

Danglars se na chvíli zamyslil.

"Nerozumím vám," pravil pak.

"Možná."

"A ten velitel vám řekl, abyste se mnou tak nakládali?"

"Ano."

"Jaký je jeho účel?"

"Nevím."

"Můj váček se však vyprázdní."

"Nepochybně."

"Poslyšte," promluvil Danglars, "chcete milion?"

"Ne."

"Dva miliony?"

"Ne."

"Tři miliony?... Čtyři?... Slyšíte, čtyři? Dám vám je, necháte-li mne jíti."

"Proč nám nabízíte čtyři miliony za to, co stojí pět milionů?" odvětil Vampa. "To je lichva, pane bankéři, nebo bych se v tom nesměl vyznat."

"Vezměte si všecko, vezměte si všecko, povídám, a zabte mne!" zvolal Danglars.

"Uklidněte se, Excellenci, uklidněte se! Krev se vám rozproudí a tím dostanete takový apetit, že byste projedl milion denně; hospodařte přece líp, u všech všudy!"

"Ale co až nebudu mít peněz, abych vám mohl zaplatit?" zvolal Danglars zoufale.

"Nu, pak budete mít hlad."

"Budu mít hlad?" opakoval Danglars, zesinav.

"Nejspíš," odvětil Vampa flegmaticky.

"Ale vždyť říkáte, že mne nechcete zabít!"

"Ne."

"A umřít hladem mne chcete nechat?"

"To je něco jiného."

"Nuže, bídáci," vzkřikl Danglars, "já zmatu vaše hanebné výpočty! Když umřít, tak umřít, ať je raději konec hned! Trapte mne, mučte mne, zabte mne, ale mého podpisu již nedostanete!"

"Jak je libo, Excellenci," odvětil Vampa.

A vyšel z cely.

Danglars vrhl se s řevem na své kozlí kůže.

Co to bylo za lidi? Kdo byl ten neviditelný velitel? Jaké plány s ním měli? A když se každý může vykoupit, proč jen on ne?

Ó, smrt, rychlá a násilná smrt byla rozhodně dobrým prostředkem k ošálení zuřivých nepřátel, kteří jako by na něm vykonávali nepochopitelnou pomstu.

Ano, ale zemřít!

Snad po prvé za svého tak dlouhého působení pomyslil Danglars na smrt s touhou a s bázní zároveň. Ale nadešla pro něho chvíle, kdy nutno pohledět na neúprosný přízrak, jenž žije v nitru každého tvora a jenž opakuje mu při každém úderu srdce: Zemřeš!

Danglars podobal se šelmám, které honba rozjařuje, pak uvádí v zoufalství a kterým díky zoufalství podaří se někdy zachránit se.

Danglars pomýšlel na útěk.

Ale stěny byly ze samé skály a u jediného východu, vedoucího z cely, byl čtoucí muž, za tím mužem pak přecházely stíny, ozbrojené puškami.

Svému rozhodnutí, nepodepsati, zůstal věren dva dny; pak požádal o jídlo a nabídl zaň milion.

Přinesli mu skvělou večeři a vzali jeho milion.

Od té doby život ubohého vězně byl nepřetržitým uchylováním se od předsevzetí. Vytrpěl tolik, že nechtěl se již vystavovati utrpení a podroboval se všem požadavkům; po dvanácti dnech, jednoho odpoledne, když byl poobědval jako za krásných dnů svého bohatství, spočítal svou hotovost a zjistil, že vydal tolik poukazů na doručitele, že mu zbývalo již jen padesát tisíc franků.

Tu udála se s ním podivná změna: on, jenž zřekl se pěti milionů, pokusil se zachrániti zbývajících mu padesát tisíc franků; než dal by těch padesát tisíc, rozhodl se vésti raději zase život plný odříkání; měl zásvity naděje, hraničící se šílenstvím. On, jenž tak dávno zapomněl na Boha, vzpomněl si na něj a řekl si, že Bůh činí někdy zázraky, že jeskyně může se zřítiti, že papežští karabiníci mohou odkrýti to zločečené doupě a přijít mu ku pomoci; pak že by mu zůstalo padesát tisíc franků a padesát tisíc franků že stačí, aby člověk nezemřel hladem; modlil se, aby mu Bůh zachoval těch padesát tisíc franků, a modle se, plakal.

Tak uplynuly tři dny, během kterých jméno boží bylo stále, ne-li v jeho srdci, aspoň na jeho rtech. Chvílemi zmocňovalo se ho blouznění, v němž se mu zdálo, že pohlíží okny do chudé světnice, kde stařec, ležící na bídném lůžku, zápasí se smrtí.

Ten stařec také umíral hladem.

Čtvrtého dne nebyl to již člověk, byla to živoucí mrtvola. Sesbíral po zemi všecky zbytky svých bývalých jídel do posledního drobečku a začal žvýkati rohožku, jíž byla podlaha pokryta.

Pak vzýval Peppina, jako vzýváme svého strážného anděla, aby mu dal něco k jídlu; nabízel mu tisíc franků za sousto chleba.

Peppino neodpověděl.

Pátého dne dovlékl se Danglars ku dveřím cely.

"Což nejste křesťan?" pravil, vztyčiv se na kolenou. "Chcete usmrtiti člověka, který je vaším bratrem před Bohem? Ó, moji někdejší přátelé, moji někdejší přátelé!" zašeptal.

A padl tváří k zemi.

Zvednuv se pak v jakémsi zoufalství, volal:

"Náčelníka! Náčelníka!"

"Zde jsem," ozval se Vampa, zjeviv se náhle. "Co si ještě přejete?"

"Vezměte mé poslední zlato," blábolil Danglars, podávaje mu peněženku, "a nechte mne žít zde, v této jeskyni; nežádám si již svobody, chci jen žít."

"Trpíte tedy velice?" tázal se Vampa.

"Ó, ano, trpím, a to krutě!"

"A jsou přece lidé, kteří ještě více trpěli, než vy."

"Nevěřím."

"Přece! Ti, kteří zemřeli hladem."

Danglars vzpomněl si na starce, kterého vídal ve chvílích hallucinace v chudé světnici stenat na loži.

Udeřil čelem o zemi, zastenav.

"Ano, pravda, jiní ještě více vytrpěli než já, ale to byli aspoň mučedníci."

"Kajete se aspoň?" promluvil temný, slavnostní hlas, při němž se Danglarsovi zježily vlasy na hlavě.

Jeho zesláblý zrak snažil se rozeznati předměty a spatřil za lupičem muže, zahaleného v plášť a ztrácejícího se ve stínu kamenného pilíře.

"Z čeho se mám káti?" blábolil Danglars.

"Ze zla, které jste způsobil," odpověděl týž hlas.

"Ó, ano, kaji se, kaji se!" zvolal Danglars.

A vyhublou pěstí udeřil se v prsa.

"Odpouštím vám tedy," pravil muž, odhodiv plášť a postaviv se do světla.

"Hrabě Monte Cristo!" zvolal Dangiars a zbledl ještě více hrůzou než před tím hladem a bídou.

"Mýlíte se; nejsem hrabě Monte Cristo."

"Kdo tedy jste?"

"Jsem ten, kterého jste prodal, zradil, zneuctil; jsem ten, jehož nevěstu jste zprostituoval; jsem ten, po němž jste kráčel, chtěje dosíci bohatství; jsem ten, jehož otce jste nechal zemřít hladem, ten, kterého odsoudil jste k smrti hladem a který vám přece odpouští, protože i on potřebuje odpuštění; jsem Edmond Dantes!"

Danglars vyrazil výkřik a klesl tváří k zemi.

"Vstaňte," pravil hrabě, "život bude vám zachován; vašim dvěma spoluvinníkům nedostalo se takového štěstí: jeden zešílel, druhý zemřel! Podržte těch zbývajících padesát tisíc franků, daruji vám je; co se týče chudobinců, okradených o pět milionů, jsou jim již navráceny neznámou rukou.

A teď jezte a pijte; jste dnes večer mým hostem.

Vampo, až se ten muž nasytí, bude volný."

Hrabě odcházel a Danglars stále ležel na tváři; když zvedl hlavu, uzřel již jen jakýsi stín, jenž ztrácel se v koridoru a před nímž se lupiči klaněli.

Danglars byl podle rozkazu hraběte pohoštěn Vampou, který dal mu předložiti nejlepší víno a nejkrásnější druhy italského ovoce; dav ho pak usaditi do cestovního kočáru, opustil ho na cestě, posadiv ho pod strom.

Danglars zůstal tam až do dne, nevěda, kde je.

Když se rozednilo, viděl, že jest u potoka: měl žízeň i dovlekl se až k němu.

Když se nachýlil k vodě, chtěje se napíti, spatřil, že mu vlasy zbělely.

XX.

DEN 5. ŘÍJNA.

Bylo asi šest hodin odpoledne; opálový svit, do něhož krásné podzimní slunce vlévalo své zlaté paprsky, snášel se s nebe na modravé moře.

Denní vedro se postupně mírnilo a zvedl se lehký vánek, jenž zdá se být oddychováním přírody, probudivší se po žhavé polední siestě, rozkošný dech, který chladí břehy Středozemního moře a s břehu na břeh přenáší vůni stromů, mísící se s ostrým pachem moře.

Po ohromném tom jezeře, rozlévajícím se od Gibraltaru k Dardanellám a od Benátek k Tunisu, nesla se v prvních parách večera lehká jachta čistého, elegantního tvaru. Její pohyby připomínaly pohyby labutě, rozpínající křídla po větru a šinoucí se po vodě. Plula rychle a půvabně zároveň, zanechávajíc za sebou světélkující brázdu.

Slunce, jehož poslední paprsky jsme pozdravili, zmizelo znenáhla na západním obzoru. Ale jeho indiskretní plameny, objevující se na hřebenu každé vlny, zdály se prozrazovati - jako by chtěly dát za pravdu skvělým snům mythologie - že bůh ohně ukryl se do náručí Amfitritě, která marně snaží se skrýti milence v záhybech svého azurového pláště.

Yachta plula rychle, ačkoli vítr zdánlivě sotva stačil ke zvlnění dívčích kadeří.

Na přídě stál muž vysoké postavy a bronzové pleti a rozšířeným zrakem patřil na blížící se zemi, temnou to massu kuželovitého tvaru, jež vystupovala z vln jako ohromný katalánský klobouk.

"To je Monte-Cristo?" tázal se vážným hlasem, v němž zachvěl se hluboký smutek, cestovatel, jehož rozkazům malá yachta zdála se být pro tu chvíli podřízena.

"Ano, Excellenci," odpověděl kapitán, "přijíždíme."

"Přijíždíme!" zašeptal cestovatel nevýslovně melancholickým tónem.

Pak dodal tichým hlasem:

"Ano, tamto je asi přístav."

A znovu pohřížil se do svých myšlenek, které prozrazovaly se úsměvem smutnějším než slzy.

Za několik minut zableskl se na zemi ihned uhasnuvší plamen a výstřel z ručnice dolehl až k yachtě.

"Excellenci," pravil kapitán, "to je signál z ostrova; chcete naň odpověděti sám?"

"Jaký signál?" tázal se cestovatel.

Kapitán vztáhl ruku k ostrovu, s jehož úbočí stoupal osamělý bělavý obláček dýmu, šířící a rozplývající se.

"Ach ano," přisvědčil muž, jako by se probouzel ze sna, "ukažte."

Kapitán podal mu nabitou karabinu; cestovatel ji uchopil, zvolna pozvedl a vystřelil do vzduchu.

Za deset minut byly plachty svinuty a kotva zapuštěna na pět set kroků od malého přístavu.

Člun byl již spuštěn i se čtyřmi veslaři a kormidelníkem; cestovatel sestoupil a místo aby usedl na záď, kde byl pro něho připraven modrý koberec, zůstal stát se založenýma rukama.

Veslaři čekali s vesly pozvednutými, jako když si ptáci suší křídla.

"Jeďte!" pravil cestovatel.

Osm vesel rázem zarylo se do moře, takže ani krůpěj zpod nich nevytryskla; člun pak, poslušen nárazů, rychle nesl se kupředu.

Za okamžik byli v malé zátoce, utvořené přirozeným mořským zářezem; bárka dotkla se jemného písčitého dna.

"Excellenci," pravil kormidelník, "vystupte dvěma z našich mužů na ramena, donesou vás na břeh."

Mladý muž odpověděl na to vyzvání pohybem, vyjadřujícím naprostou lhostejnost, vyhoupl se z bárky a sklouzl do vody, jež sahala mu až k pasu.

"Ach, Excellenci," mumlal kormidelník, "to nemáte dělat; budeme za to vyplísněni od pána."

Mladý muž mířil dále ku břehu, bera se za dvěma námořníky, kteří hledali nejlepší dno.

Asi po třiceti krocích stanuli na pevné zemi; mladý muž setřásl se sebe vodu a rozhlížel se dokola, kterou cestou ho

asi povedou, neboť byla úplná noc.

Ve chvíli, kdy obracel hlavu, položila se mu na rameno čísi ruka a ozval se hlas, při němž se mladý muž zachvěl.

"Dobrý večer, Maximiliene," pravil ten hlas, "jste přesný, děkuji!"

"To jste vy, hrabě?" zvolal mladý muž s pocitem, jenž podobal se radosti, a oběma rukama tiskl ruku Monte Cristovu.

"Ano, jak vidíte, právě tak přesný, jako vy. Ale jste všecek smáčen, drahý příteli; musíte změnit vzhled, jak by řekla Kalypsó Telemachovi. Pojďte, je zde na blízku pro vás připraveno obydlí, v němž zapomenete na únavu a zimu."

Monte Cristo si všiml, že se Morrel ohlíží; čekal.

Mladý muž pozoroval skutečně s podivením, že ti, kteří ho sem dopravili, nepřenesli ani slova a vzdálili se, ačkoli jim nezaplatil. Vzdalující se pleskot vesel hlásal, že bárka vrací se již k yachtě.

"Ach, hledáte své námořníky," prohodil hrabě.

"Ovšem, ničeho jsem jim nedal, a oni odjeli."

"Nestarejte se o to, Maximiliene," pravil Monte Cristo se smíchem, "mám s námořnictvem smlouvu, podle které je přístup na můj ostrov prost všech poplatků za dopravu osob i zboží. Jsem předplacen, jak se říká v civilisovaných zemích."

Morrel pohlédl na hraběte s údivem.

"Hrabě," řekl mu, "vy nejste již ten, co v Paříži."

"Jak to?"

"Ano, zde se smějete."

Monte Cristovo čelo se náhle zasmušilo.

"Dobře jste učinil, že jste mne přivedl k sobě, Maximiliene," pravil; "shledání s vámi bylo pro mne štěstím a zapomněl jsem, že každé štěstí je pomíjející."

"Oh, ne, ne, hrabě!" zvolal Morrel, uchopiv znovu obě ruce přítelovy. "Naopak, smějte se, buďte šťasten a dokažte mi svou lhostejností, že život je zlý jen pro ty, kdo trpí. Ó, vy jste milosrdný, jste dobrý, jste veliký, příteli, a předstíráte tu veselost, abyste mi dodal odvahy."

"Mýlíte se, Morreli," odvětil Monte Cristo, "jsem skutečně šťasten."

"Zapomínáte tedy i na mne... Tím líp!"

"Jak to?"

"Ano, příteli; jako říkal gladiator, vstupující do cirku, vznešenému císaři, pravím i já vám: Ten, který má zemříti, tě pozdravuje, a vy to víte."

"Ještě jste se neutěšil?" tázal se Monte Cristo s podivným pohledem.

"Oh," odvětil Morrel, maje v očích plno trpkosti, "což jste skutečně věřil, že je to možno?"

"Poslyšte, Maximiliene," pravil hrabě, "rozumíte dobře mým slovům, viďte? Nemáte mne za všedního člověka, za prázdnou nádobu, vydávající nejasné zvuky, prosté všeho smyslu. Táži-li se vás, dostalo-li se vám útěchy, mluvím s vámi jako muž, pro něhož lidské srdce nechová již tajemství. Nuže, Morreli, pohleďme spolu na dno vašeho srdce a prozkoumejme je. Je to stále ta bouřlivá netrpělivost bolesti, která štve tělo s místa na místo jako lva, bodnutého moskytem? Je to stále ta palčivá žízeň, jež uhasíná jen v hrobě? Je to ta ideálnost lítostí, která vrhá živého v náruč smrti? Či je to jen ochablost vyčerpané odvahy, nuda, dusící paprsek naděje, jenž chtěl by zasvitnouti? Je to ztráta paměti, přivodivší bezmocnost slz? Ó, můj drahý příteli, je-li to to, nemůžete-li již plakat, považujete-li své otupělé srdce za mrtvé, nemáte-li již síly, leč v Bohu, platí-li všecky vaše pohledy již jen nebi, pak, příteli, nechme stranou všecka slova, příliš obmezená pro smysl, "který dává jim naše duše. Maximiliene, dostalo se vám útěchy, nenaříkejte si již."

"Hrabě," promluvil Morrel svým mírným a zároveň i pevným hlasem; "hrabě, vyslechněte mne, jako posloucháme toho, jenž mluví, ukazuje prstem k zemi a očima k nebi: přišel jsem k vám, abych zemřel v náručí přítelově. Ovšem, mám blízké bytosti, které miluji: miluji sestru Julii, miluji jejího muže Emmanuela. Ale je mi třeba silného náručí a úsměvu pro poslední mé okamžiky; sestra propukla by v pláč a omdlela by; viděl bych ji trpět a vytrpěl jsem již dosti; Emmanuel vyrval by mi zbraň z rukou a vzbouřil by celý dům. Vy, hrabě, jehož slovo mám, vy, jenž jste více než člověk, vy, kterého nazval bych bohem, kdybyste nebyl smrtelný, vy doprovodíte mne sladce a něžně až k bránám smrti - že ano?"

"Příteli," pravil hrabě, "zbývá mi ještě jedna pochyba: měl byste snad tak málo síly, že byste chtěl s pýchou vystavovat svou bolest na odiv?"

"Ne, hleďte, jsem prostý a tepna nebije mi ani silněji, ani pomaleji než obyčejně," odvětil Morrel, poddávaje hraběti ruku. "Ne, cítím se býti na konci cesty; nepůjdu dále. Řekl jste mi, abych čekal a doufal; víte, co jste učinil, nešťastný mudrče? Čekal jsem měsíc, to znamená, že jsem měsíc trpěl! Doufal jsem! (Člověk je ubohé, bídné stvoření.) Očekával jsem... co? Nevím... cosi neznámého, absurdního, nesmyslného! Zázrak... Jaký? Jedině Bůh to může říci, on, jenž vmísil v náš rozum ono šílenství, které nazývá se naděje. Ano, čekal jsem, ano, doufal jsem, hrabě, a za tu čtvrt hodiny, co spolu mluvíme, stokrát jste mi nevědomky rozryl, rozerval srdce, neboť každé z vašich slov mi dokázalo, že není již pro mne naděje. Ó, hrabě, jak sladce, rajsky spočinu v smrti!"

Morrel pronesl poslední slova s takovým výbuchem energie, že se hrabě zachvěl.

"Příteli," pokračoval Morrel, vida, že hrabě mlčí, "označil jste mi 5. říjen za konec lhůty, kterou jste na mně žádal... příteli, dnes je 5. října..."

Morrel vytáhl hodinky.

"Je devět hodin, zbývají mi ještě tři hodiny k životu."

"Budiž," odvětil Monte Cristo, "pojďte."

Morrel mechanicky následoval hraběte a oba ocitli se v jeskyni, které si Maximilien dosud nepovšiml.

Ucítil pod nohama koberce; otevřely se dveře, vůně ho obklopila a jasné světlo oslnilo mu zrak.

Morrel stanul, váhaje; neměl důvěry k vyčerpávajícím rozkošem, jež ho obkličovaly.

Monte Cristo jemně ho přitáhl.

"Nemyslíte," promluvil, "že se sluší, abychom prožili zbývající nám tři hodiny, jako staří Římané, kteří, odsouzeni Neronern, svým imperátorem a dědicem, sedali ke stolu, ověnčenému květy, a vdechovali smrt zároveň s vůní heliotropů a růží?"

Morrel se usmál.

"Jak si přejete," řekl; "smrt zůstane vždy smrtí, to jest zapomenutím, to jest odpočinkem, to jest ztrátou života a tím i bolesti."

Usedl, Monte Cristo posadil se naproti němu.

Byli v oné báječné jídelně, kterou jsme již popsali a kde mramorové sochy nesly na hlavách koše, stále plné květin a ovoce.

Morrelův zrak svezl se po všem, ale zdálo se, že ničeho nevnímá.

"Promluvme si jako mužové," pravil, pohlížeje pevně na hraběte.

"Mluvte," odvětil Monte Cristo.

"Hrabě," promluvil Morrel, "vy jste souhrn všech lidských vědomostí a vyvoláváte ve mně dojem, že sestoupil jste z pokročilejšího a vzdělanějšího světa, než je náš."

"Je v tom trochu pravdy, Morreli," odvětil hrabě s tím melancholickým úsměvem; jenž činil ho tak krásným; "sestoupil jsem s planety, kterou nazýváme bolestí."

"Věřím všemu, co mi pravíte, hrabě, nesnaže se ani postihnouti pravý toho smysl: důkazem toho je, že jsem žil, když jste mi řekl, abych žil, že jsem skoro doufal, když jste mi řekl, abych doufal. Odvážím se vás i zeptati, hrabě, jako byste byl již jednou zemřel: bolí to velice, hrabě?"

Monte Cristo pohlížel na Morrela s výrazem nevýslovné něhy.

"Ano," přisvědčil, "ovšem, bolí to velice, zničíte-li brutálně ten smrtelný obal, jenž tvrdošíjně žádá si žíti. Rozederete-li si maso jemňounkými zuby dýky, proženete-li si mozek, jenž bolestně cítí i nejmenší náraz, nevědomou kulkou, vždy schopnou zablouditi s cesty, pak ovšem budete trpět a ošklivě opustíte život, jenž v zoufalé agónii bude se vám zdát lepší, než tak draze zaplacený klid."

"Ano, rozumím," pravil Morrel, "smrt jako život má svá tajemství bolu i rozkoše: vše záleží na tom, znáti je."

"Tak je to, Maximiliene, vyřkl jste právě to veliké slovo. Smrt je, dle toho, jak jsme se dovedli s ní spřáteliti, buď přítelkyní, jež ukolébá nás sladce jako chůva, nebo nepřítelkyní, která vyrve nám násilím duši z těla. Jednou, až náš svět bude ještě o tisíc let starší, až člověk stane se pánem všech ničivých sil přírody a podmaní si je k všeobecnému dobru lidstva, až pozná, jak jste právě řekl, tajemství smrti, stane se smrt tak sladkou a tak líbeznou jako spánek v náručí milenčině."

"A kdybyste vy chtěl zemřít, hrabě, dovedl byste tak zemřít?"

"Ano."

Morrel podal mu ruku.

"Chápu nyní," pravil, "proč určil jste mi schůzku zde, na tomto osamělém ostrově uprostřed oceánu, v tomto podzemním paláci, v hrobce, jež vzbudila by závist faraónovu: protože mne milujete - viďte, hrabě? - protože mne tak milujete, že mi chcete dát smrt, o jaké jste právě mluvil, smrt bez agónie, smrt, jež dovolila by mi zesnouti s Valentininým jménem na rtech a s vaší rukou v mé."

"Ano, uhodl jste, Morreli," pravil hrabě prostě, "tak tomu chci."

"Díky; myšlenka, že zítra nebudu již trpěti, je slastná mému ubohému srdci."

"Nelitujete ničeho?" tázal se Monte Cristo.

"Ne," odvětil Morrel.

"Ani mne?" tázal se hrabě s hlubokým pohnutím.

Morrel se zarazil; jeho tak čisté oko se náhle zakalilo, pak zazářilo nezvyklým leskem; veliká slza z něho vytryskla a řinula se, zanechávajíc stříbrnou stopu na mladíkově líci.

"Jak!" zvolal hrabě. "Litujete světa a umíráte?"

"Oh, zapřísahám vás," promluvil Morrel zesláblým hlasem, "už ani slova, hrabě, neprodlužujte má muka!"

Hrabě se domníval, že Morrel ochabuje.

Ta okamžitá domněnka vzbudila v něm znovu hroznou pochybu, přemoženou již na hradě Ifu.

"Chci vrátit tomuto muži štěstí," pravil si v duchu "dobro to má být hozeno na váhu oproti zlu, kterým zatížil jsem druhou misku. A mýlím-li se nyní - není-li ten muž dosti nešťasten, aby si zasloužil štěstí...? Ach, co by se stalo se mnou, jenž nemohu zapomenouti na zlo jinak, než připomínkou dobra?"

"Poslyšte, Morreli," promluvil hlasitě, "vaše bolest jest ohromná, vidím to, ale věříte přece v Boha a nechcete vydávati v šanc spásu své duše!"

Morrel se smutně usmál.

"Hrabě," odvětil, "víte, že nebásním, ale přisahám vám, že moje duše nenáleží již mně."

"Poslyšte, Morreli," pravil Monte Cristo, "jak víte, nemám příbuzných. Zvykl jsem si pohlížeti na vás jako na svého syna; nuže, obětoval bych život, tím spíše celé své jmění, abych svého syna zachránil."

"Co tím chcete říci?"

"Chci říci, Morreli, že chcete zbaviti se života, protože neznáte všecky slasti, jež životu skýtá veliké jmění. Morreli, mám asi sto milionů, dám vám je; s takovým jměním můžete dosíci všeho, co si umíníte. Jste ctižádostiv? Všecky dráhy jsou vám otevřeny. Pohněte světem, změňte jeho povrch, vrhněte se v nesmyslné podniky, staňte se zločincem, je-li třeba, ale žijte."

"Hrabě, mám vaše slovo," odvětil chladně Morrel, a pohlédnuv na hodinky, dodal: "Je půl dvanácté."

"Morreli! Myslíte na to skutečně, zde, v mém domě, před mýma očima?"

"Nechte mne tedy odejít," odvětil Maximilien, zasmušiv se, "nebo se budu domnívat, že mne milujete ne pro mne, ale pro sebe."

A vstal.

"Dobře," pravil Monte Cristo, jehož tvář vyjasnila se při těch slovech; "chcete tomu, Morreli, a jste ne oblomný. Ano, jste hluboce nešťasten a, jak jste řekl, jedině zázrak může vás vyléčit; usedněte, Morreli, a čekejte."

Morrel uposlechl; Monte Cristo pak vstal a přistoupil k pečlivě zavřené skříni, jejíž klíč nosil při sobě, zavěšený na zlatém řetízku; vyňal z ní překrásně pracovanou a ciselovanou stříbrnou skřínku, jejíž rohy opatřeny byly čtyřmi dozadu prohnutými figurami, podobnými karyatidám zoufalých výrazů, ženským postavám, symbolům andělů, toužících po nebi.

Postavil skřínku na stůl.

Otevřev ji, vyňal z ní malé zlaté pouzdro, jehož víčko se otvíralo stisknutím tajného péra.

Pouzdro to obsahovalo mazlavou, polopevnou a polotekutou látku, jejíž barva nedala se určit pro odlesk hlazeného zlata, safírů, rubínů a smaragdů, jimiž bylo pouzdro ozdobeno.

Bylo to jako měnivý lesk azuru, purpuru a zlata.

Hrabě vzal zlacenou lžičkou malou dávku té hmoty a podal ji Morrelovi, upřev na něho dlouhý pohled. Nyní se ukázalo, že látka ta je zelenavá.

"Zde je, oč jste mne žádal," zahovořil. "Zde je, co jsem vám slíbil."

"Dokud jsem ještě živ," pravil mladý muž, bera lžičku z Monte Cristovy ruky, "děkuji vám z hloubi srdce."

Hrabě vzal druhou lžičku a po druhé nabral ze zlatého pouzdra.

"Co to činíte, příteli?" tázal se Morrel, zadržev ho.

"Myslím, Bůh mi odpusť," odvětil hrabě s úsměvem, "že jsem právě tak syt života, jako vy, Morreli, a ježto se naskýtá příležitost..."

"Zadržte!" zvolal mladý muž. "Oh, vy, jenž milujete, vy, jenž jste milován, vy, jenž máte víru i naději, ó, nečiňte, co já chci učinit - od vás byl by to zločin. S Bohem, můj velkodušný, šlechetný příteli, povím Valentině vše, co jste pro mne vykonal."

A zvolna, bez váhání, tiskna levicí ruku hraběte, Morrel spolkl, či spíše s rozkoší požil tajemnou látku, již podal mu Monte Cristo.

Pak oba umlkli. Mlčenlivý a pozorný Ali přinesl kávu, tabák a narghilé a zmizel.

Ponenáhlu lampy v rukou mramorových soch bledly a vůně, vanoucí z vykuřovacích pánví, zdála se Morrelovi méně pronikavá.

Monte Cristo, sedící naproti Morrelovi, pohlížel na něho ze stínu a mladý muž viděl jen lesknoucí se oči hraběte.

Nesmírná bolest zmocnila se Maximiliena; cítil, že narghilé vyklouzlo mu z ruky; předměty ztrácely znenáhla tvar i barvu; zkalenému jeho zraku se zdálo jako by se dveře a portiery otvíraly ve zdi.

"Příteli," promluvil, "cítím, že umírám; díky."

Naposledy se vzchopil, aby podal hraběti ruku, ale ruka ta sklesla mu bez vlády podél těla.

Tu se mu zdálo, že Monte Cristo se usmívá - ne již tím podivným, děsivým úsměvem, jenž několikráte dal nahlédnouti v tajemství té hluboké duše, nýbrž laskavým soucitem, s jakým otcové pohlížejí na nerozumné řeči malých dětí.

Současně hrabě vzrůstal v jeho očích; jeho postava, téměř dvakráte tak vysoká, rýsovala se na rudých čalounech a on sám, vztyčen a hrdý, s černými, dozadu odhozenými vlasy, zdál se být jedním z andělů, kteří hrozí zlým v den posledního soudu.

Zmalátněn, vyčerpán, zabořil se Morrel do křesla: měkká ochablost vloudila se mu do žil. Měnící se myšlenky naplnily jeho mozek, jako nové vzorce naplňují kaleidoskop.

Vysílen, bez dechu ležel Morrel v křesle a necítil již nic živoucího v sobě, kromě tohoto snu: zdálo se mu, že rychle vchází v nejasné blouznění, jež předchází druhému neznámu, zvanému smrt.

Ještě jednou se pokusil vztáhnouti ruku k hraběti, ale tentokráte se jeho ruka ani nepohnula; chtěl pronésti poslední sbohem, ale jazyk pohnul se mu v hrdle těžce, jako kámen, zavalující hrob.

Umdlené oči samy se zavřely; leč i pod víčka vnikl mu obraz, jejž poznal vzdor tmě, kterou domníval se býti obklopen.

Byl to hrabě, jenž otevřel dveře.

Rázem ohromný jas, zářící v sousední komnatě, či spíše v pohádkovém paláci, zaplavil síň, v níž Morrel podléhal sladké agónii.

Tu spatřil na prahu oné síně, na rozhraní obou komnat, ženu nevýslovné krásy.

Bledá, se sladkým úsměvem na rtech, podobala se anděli slitování, zažehnávajícímu anděla pomsty.

"Otvírají se mi to již nebesa?" myslil si umírající. "Tento anděl je podoben tomu, kterého jsem ztratil."

Monte Cristo ukázal mladé ženě na lehátko, kde spočíval Morrel.

Usmívajíc se, blížila se k němu s rukama sepjatýma.

"Valentino, Valentino!" volal Morrel v hloubi duše.

Ústa však nepřenesla ani zvuku. A jako by se byly všecky jeho síly soustředily v toto vnitřní hnutí, povzdechl a zavřel oči.

Valentina vrhla se k němu.

Morrelovy rty se ještě pohnuly.

"Volá vás," pravil hrabě; "volá vás ze spánku ten, kterému svěřila jste svůj osud a od něhož chtěla vás odloučit smrt: na štěstí byl jsem tu však já a přemohl jsem smrt! Valentino, napříště nesmíte se již od sebe odloučit na zemi, neboť vrhl by se do hrobu, aby vás našel. Beze mne byli byste zemřeli oba; vracím vás sobě navzájem: kéž by mi Bůh přičetl k dobru ty dva životy, které jsem zachránil!"

Valentina uchopila ruku Monte Cristovu a v záchvatu neodolatelné radosti přitiskla ji ke rtům.

"Ó, děkujte mi jen," pravil hrabě. "Ó, opakujte mi bez únavy, že jsem vás učinil šťastnou! Nevíte, jak velice je mi třeba té jistoty."

"Ó, ano, ano, děkuji vám z celé duše," zvolala Valentina, "a pochybujete-li o upřímnosti mých díků, zeptejte se Haydée, otažte se mé drahé sestry Haydée, která od odjezdu z Francie krátila mi hovorem o vás očekávání tohoto šťastného dne, jenž dnes pro mne nastal."

"Milujete tedy Haydée?" tázal se Monte Cristo s pohnutím, které marně snažil se potlačiti.

"Oh, z celé duše!"

"Nuže, poslyšte, Valentino," pravil hrabě, "musím vás požádati o jistou službu."

"Mne, můj Bože? Bylo by možné takové štěstí?"

"Ano, nazvala jste Haydée svou sestrou: ať se stane vaší sestrou skutečně, Valentino; vraťte jí vše, čím, jak se domníváte, jste povinna mně. Ochraňujte ji, Morrel i vy, neboť (hraběti div hlas neodumřel v hrdle) neboť bude zanedlouho sama na světě..."

"Sama na světě!" opakoval hlas za hrabětem. "A proč?"

Monte Cristo se ohlédl.

Haydée tam stála, bledá a ztrnulá, pohlížejíc na hraběte s výrazem smrtelného úžasu.

"Protože budeš zítra volná, má dcero," odpověděl hrabě; "protože zaujmeš opět na světě místo, které ti náleží, protože nechci, aby můj osud zatemnil tvůj. Dcero královská, vracím ti bohatství i jméno otcovo!"

Haydée zbledla, rozepjala své průsvitné ruce jako panna, poroučející se Bohu, a hlasem, plným slz, promluvila:

"Opouštíš mne tedy, můj pane?"

"Haydée, Haydée, jsi mladá, jsi krásná; zapomeň i moje jméno a buď šťastna."

"Dobře," odpověděla Haydée, "tvé rozkazy budou vykonány, můj pane; zapomenu i tvoje jméno a budu šťastna."

A ustoupila o krok, chtějíc se vzdáliti.

"Ó, můj Bože," zvolala Valentina, držíc bezvládnou hlavu Morrelovu opřenu o své rámě, "nevidíte, jak je bledá, nechápete, jak trpí?"

Haydée pravila jí se srdcervoucím výrazem:

"Proč by mi měl rozuměti, sestro? On je můj pán a já jeho otrokyně; má právo ničeho neviděti."

Hrabě se zachvěl při zvuku toho hlasů, jenž rozechvěl i nejtajnější struny jeho srdce; jeho oči se setkaly s očima dívčinýma a nemohly snésti jejich lesku.

"Můj Bože, můj Bože," promluvil Monte Cristo, "byla by tedy správnou domněnka, již jste ve mně vzbudila? Haydée, byla byste tedy šťastna, kdybyste mne nemusila opustit?"

"Jsem mladá," odpověděla tiše, "miluji život, který jsi mi činil vždy tak krásným, nerada bych umírala."

"Znamená to, že kdybych tě opustil, Haydée...?"

"Zemřela bych, můj pane, ano!"

"Ty mne tedy miluješ?"

"Oh, Valentino, on se táže, miluji-li ho! Valentino, pověz mu přec, miluješ-li Maximiliena!"

Hrabě cítil, že se mu prsa šíří a srdce dme; rozevřel náruč, Haydée vrhla se do něho s výkřikem.

"Ó, ano, miluji tě!" zvolala. "Miluji tě, jako milujeme otce, bratra, chotě! Miluji tě, jako milujeme život, jako milujeme Boha, neboť jsi pro mne nejkrásnější, nejlepší, největší ze stvořených bytostí!"

"Nechť se tedy stane, jak si přeješ, můj milovaný anděli!" pravil hrabě "Bůh, jenž seslal mne proti mým nepřátelům a jenž učinil mne vítězem, nechce, jak vidím, zakončiti mé vítězství tímto pokáním; chtěl jsem se potrestati, Bůh chce mi odpustiti. Miluj mne tedy, Haydée! Kdož ví, tvá láska dá mi snad zapomenouti, nač mám zapomenout."

"Co to pravíš, můj pane?" tázala se dívka.

„Pravím, že jediné tvé slovo, Haydée, mne více osvítilo, než dvacet let mé pozvolné moudrosti. Mám již jen tebe, Haydée; tebou jsem připoután k životu, tebou mohu trpět, tebou mohu být šťasten."

"Slyšíš to, Valentino?" zvolala Haydée. "Praví, že mnou může trpět! Mnou, která bych dala život za něho!"

Hrabě se na okamžik zahloubal.

"Zahlédl jsem pravdu, Bože?" promluvil pak. "Nevadí! Ať je odměnou, či trestem - přijímám ten osud. Pojď, Haydée, pojď..."

A ovinuv rámě kolem dívčina pasu, stiskl ruku Valentině a zmizel.

Uplynula asi hodina, během které Valentina bez dechu, bez hlasu setrvala u Morrela, neodvracejíc od něho očí. Konečně ucítila jeho srdce, lehounký dech pootevřel mu rty a nepatrný záchvěv, hlásající návrat života, proběhl celým jinochovým tělem.

Konečně se oči otevřely, ale s počátku ztrnulé a jakoby bezvýrazné; pak vrátil se mu přesný skutečný pohled; s pohledem cit, s citem bolest.

"Ó," zvolal zoufale, "žiji ještě! Hrabě mne oklamal!" A jeho ruka vztáhla se ke stolu a uchopila nůž.

"Příteli," promluvila Valentina s láskyplným úsměvem, "probuď se přec a pohleď na mne!"

Morrel vyrazil silný výkřik a domnívaje se, že blouzní, pln pochybností, oslněn jakoby nebeskou vidinou, klesl na obě kolena.

Druhého dne za prvních denních paprsků procházeli se Morrel a Valentina, zavěšeni, po pobřeží. Valentina vyprávěla Morrelovi, jak se Monte Cristo zjevil v její ložnici, jak jí vše odhalil, jak jí jasně ukázal zločin a jak ji konečně zázračně zachránil od smrti, ponechávaje všecky v domněnce, že zemřela.

Našli dveře jeskyně otevřeny, i vyšli; poslední noční hvězdy leskly se na ranním blankytu nebes.

Tu spatřil Morrel ve stínu skalních balvanů muže, jenž čekal jen na pokyn, aby se směl přiblížiti; ukázal ho Valentině.

"Ach, to je Jacopo," pravila Valentina, "kapitán yachty."

A pokynem zavolala ho k sobě a k Maximilienovi.

"Chcete nám něco říci?" tázal se Morrel.

"Mám vám odevzdati dopis od hraběte."

"Od hraběte!" zašeptali oba mladí lidé jedním hlasem.

"Ano, čtěte."

Morrel otevřel dopis a četl:

"Můj drahý Maximiliene,

v přístavu očekává vás zakotvená plachetnice. Jacopo dopraví vás do Livorna, kde pan Noirtier očekává svou vnučku, které chce dát požehnání dříve než vás doprovodí k oltáři. Vše, co je v této jeskyni, příteli, můj dům na Elysejských Polích a zámeček v Treportu jsou svatebním darem Edmonda Dantesa synovi jeho zaměstnavatele Morrela. Slečna de Villefort přijme laskavě polovinu toho, neboť ji snažně prosím, aby rozdělila pařížským chudým celé jmění, jež připadá jí po jejím zešílevším otci i po bratru, zemřevším minulého září zároveň s její nevlastní matkou.

Řekněte anděli, jenž bude střežiti váš život, Morreli, aby pomodlil se někdy za muže, který podoben Satanu, považoval se okamžik za rovna Bohu a který s pravou pokorou křesťana seznal, že jedině v rukou božích je svrchovaná moc a nekonečná moudrost. Ty modlitby zmírní snad výčitky, jež odnáší v svém srdci.

Co pak se vás týče, Morreli, zde je celé tajemství mého chování k vám; není ani štěstí, ani neštěstí na tomto světě, je jen rozdíl mezi tím stavem a oním - to je vše. Jen ten, kdo zakusil svrchované neštěstí, je schopen pocítiti svrchovanou blaženost. Člověk musí chtít zemříti, Maximiliene, aby poznal, jak sladko je žít. Žijte tedy a buďte šťastny, milované děti mého srdce, a nezapomeňte nikdy, že až do dne, kdy zalíbí se Bohu odhaliti člověku budoucnost, všecka lidská moudrost bude obsažena v těchto dvou slovech:

Čekat a doufat!

Váš přítel
Edmond Dantes,
hrabě de Monte Cristo."

Valentina zbledla při četbě toho listu, jenž oznamoval jí šílenství otcovo a smrt bratrovu, šílenství a smrt, o nichž nevěděla; bolestný vzdech vydral se jí z prsou a tiché sice, proto však neméně palčivé slzy řinuly se jí z očí: její štěstí bylo draze zaplaceno.

Morrel rozhlížel se neklidně.

"Hrabě skutečně přehání svou štědrost," pravil; "Valentina spokojila by se mým skrovným jměním. Kde je hrabě, příteli? Doveďte mne k němu."

Jacopo vztáhl ruku k obzoru.

"Jakže! Co chcete říci?" tázala se Valentina. "Kde je hrabě? Kde je Haydée?"

"Pohleďte," pravil Jacopo.

Oči obou mladých lidí upřely se na linku, na kterou ukazoval námořník, a na té tmavomodré lince, dělící na obzoru nebe od Středozemního moře, spatřily bílou plachtu, velkou, jako rackovo křídlo.

"Odjel!" zvolal Morrel. "Odjel! S Bohem, můj příteli, můj otče!"

"Odjela!" zašeptala Valentina. "S Bohem, má přítelkyně, s Bohem, má sestro!"

"Kdo ví, uvidíme-li je ještě někdy," pravil Morrel, stíraje slzu.

"Příteli," promluvila Valentina, "pamatujte, že hrabě nám právě řekl, že celá lidská moudrost obsažena v těchto dvou slovech:

Čekat a doufat!"

KONEC ŠESTÉHO DÍLU.